

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2021

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านขั้นการถูก
ล่วงละเมิดทางเพศ

วิษุตา อีสราณวรัตน์
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

 Part of the [Adult and Continuing Education Commons](#)

Recommended Citation

อีสราณวรัตน์, วิษุตา, "การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านขั้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ" (2021). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 5105.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5105>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่
ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

น.ส.วิชชุดา อีสรานูวรรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A NON-
FORMAL EDUCATION PROGRAM FOR ENHANCING THE ABILITY OF FAMILY AND TRUST
WORTHY PERSON TO EMPOWER THE SEXUAL ASSAULT SURVIVORS

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

FACULTY OF EDUCATION

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใน การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทาง เพศ
โดย	น.ส.วิชชุดา อีสรานวรธรณ์
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล)
..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสร จันทรสุษ)

วิชชุดา อีสรานูวรรธน์ : การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
 ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด
 ทางเพศ. (DEVELOPMENT OF A NON-
 FORMAL EDUCATION PROGRAM FOR ENHANCING THE ABILITY OF FAMILY AND TRUST
 WORTHY PERSON TO EMPOWER THE SEXUAL ASSAULT SURVIVORS) อ.ที่ปรึกษาหลัก :
 รศ. ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ
 เสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด
 ทางเพศ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
 ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบท
 สังคมไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ (1) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด
 ทางเพศ จำนวน 1 ราย และ (2) ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 4 ราย โดยเครื่องมือที่ใช้
 ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของ
 ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีกระบวนการในการ
 พัฒนา 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่
 ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ปัญหา 4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผล และโปรแกรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่
 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5)
 สภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ แนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
 ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย 1) การศึกษาบริบทของสังคมไทยในช่วงเวลา
 นั้นๆ เพื่อให้โปรแกรมสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้นำไปใช้
 สามารถกำหนดได้โดยอิสระ แต่ต้องมีการพิจารณาให้เหมาะสม 3) การเตรียมคณะทำงานให้มีความพร้อม และมีความ
 เข้าใจในการจัดโปรแกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดพื้นฐานในการจัดโปรแกรม 4) การเลือกใช้กิจกรรมการ
 เรียนรู้สามารถเลือกใช้ได้หลายรูปแบบ 5) การนำโปรแกรมไปใช้ด้วยความยืดหยุ่น 6) การติดตามประเมินผลด้วย
 วิธีการที่หลากหลาย

สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน	ลายมือชื่อนิสิต .....
ปีการศึกษา	2564	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....
		ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

5784237327 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD: rape, sexual assault survivor, non-formal education, family and trustworthy person, empowerment

Whitchuta Itsaranuwat : DEVELOPMENT OF A NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM FOR ENHANCING THE ABILITY OF FAMILY AND TRUST WORTHY PERSON TO EMPOWER THE SEXUAL ASSAULT SURVIVORS. Advisor: Assoc. Prof. WIRATHEP PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D. Co-advisor: Assoc. Prof. JUTHARAT UA-AMNOEY, Ph.D.

The purposes of this study were to 1) to develop a Non-Formal Education Program for Enhancing the Ability of Family and Trustworthy Person to Empower the Sexual Assault Survivors and 2) to propose guidelines for implementing a Non-Formal Education Program for Enhancing the Ability of Family and Trustworthy Person to Empower the Sexual Assault Survivors. The qualitative case study method were conduct. The participants were (1) a sexual assault survivor, and (2) 4 family and trustworthy person participated in the program. The research instruments were (1) semi-structure interview form, and (2) observation form. The data was analyzed by using content analysis.

The findings were as follow: 1) The development of a Non-Formal Education Program for Enhancing the Ability of Family and Trustworthy Person to Empower the Sexual Assault Survivors consisted of 8 process: (1) studying the context and defining the participants (2) building trust and safe space (3) explore the problem situation (4) determine the scope of the content (5) designing learning activities (6) implementation (7) evaluation, and (8) monitoring. The components of the program include (1) background and situation and (2) objectives (3) scope of learning content (4) learning activities (5) environment, and (6) evaluation. and 2) The propose guidelines for implementing a Non-Formal Education Program for Enhancing the Ability of Family and Trustworthy Person to Empower the Sexual Assault Survivors: (1) a study of the context of Thai society (2) determining the right target audience (3) preparing the working group to be ready (4) selecting of various learning activities (5) flexible program implementation, and (6) monitoring and evaluation through a variety of methods.

Field of Study: Non-Formal Education

Student's Signature .....

Academic Year: 2021

Advisor's Signature .....

Co-advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การเดินทางครั้งนี้ เป็นการเดินทางที่โอบล้อมด้วยความรัก เมื่อเป็นการออกแบบโปรแกรมสำหรับครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นผู้ยืนหยัดข้างกายผู้ผ่านพ้นด้วยความรักในการก้าวข้ามผ่านช่วงระยะเวลาอันเลวร้าย แม้ ณ ที่แห่งนี้ผู้วิจัยจะไม่สามารถเอื้อนเอ่ยนามของพวกเขาได้ แต่ผู้วิจัยระลึกเสมอว่า การเสียสละเปิดเผยเรื่องราวและเวลาในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเสียสละที่ยิ่งใหญ่

การก้าวไปแต่ละก้าวในเส้นทางนี้ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจวบจนกระทั่งถึงจุดหมายปลายทาง รศ.ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ชี้แนะแนวทาง ประคับประคองให้อ่านใจในการตัดสินใจ และความห่วงใยที่ผู้วิจัยรับรู้มาโดยตลอด เปรียบเสมือนเดียวกับกรรมการทุกท่าน (รศ.ดร.อชัญญา รัตนอุบล ผศ.ดร.มนัสวาทน์ โกวิทยา ผศ.ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และ ผศ.ดร.อดิสร จันทรสุข) และผู้ทรงคุณวุฒิในการกรุณาให้ความเห็นตลอดการดำเนินงานของผู้วิจัย

พลังแห่งความเมตตาที่ผู้วิจัยได้รับมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจากป้าโก๋ คุณสุเพ็ญศรี พี่โคกสูง และอาจารย์ตา รศ.ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์ มีส่วนสำคัญอย่างสูงในการเดินทางมาถึงจุดหมาย รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยคงไม่อาจกล่าวถึงได้อย่างครบถ้วน

พลังแห่งรักภายในครอบครัวอิสราณูวรรณเป็นส่วนผลักดันให้ผู้วิจัยเลือกเข้ามาสู่เส้นทางนี้จนถึงที่สุด คุณโอม ผู้คอยสนับสนุนทุก ๆ การตัดสินใจเสมอมา เพื่อน ๆ สัง-เคราะห์ มธ. เพื่อน ๆ NFE CU โดยเฉพาะ พี่เล็ก พี่พลอย น้องแอ น้องแก้ว น้องแนท และน้องจิวต์ ที่มอบความรัก ความห่วงใย และยืนเคียงข้างกันตลอดเวลาในร่น NFE นี้ ดร.ลาวัลย์ และ ดร.วรรณรี ผู้คอยผลักดันและดันมาอย่างต่อเนื่องและร่วมหาทางเยียวยาจากภาวะแห่งวิธีสัสด้วยฟักเกอร์ที่มีแค่เรา ๆ รู้กัน และขาดไปไม่ได้เลยกับการยื่นมือมารับเผือกร้อนจากผู้วิจัยทุกครั้งของ ดร.อัจฉริยา และ ดร.นันท์รพีช

พลังแห่งความเข้าใจและการสนับสนุนในการเรียนรู้ของผู้บังคับบัญชา นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ ประธานมูลนิธิ ดร.นพ.ภูษิต ประคองสาย เลขาธิการ และพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ผู้ร่วมงาน ณ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยทุกท่าน ที่เอื้อให้สามารถก้าวข้ามช่วงสุดท้ายของเดินทางในครั้งนี้

หากผู้วิจัยจะกล่าวถึงผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดในคราวเดียวคงไม่สามารถทำได้ในพื้นที่แห่งนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกๆ ท่านอย่างสูงที่มีส่วนในการนำผู้วิจัยให้เดินทางมาสู่ความสำเร็จครั้งนี้ได้ และเพราะการเรียนรู้คือการลงทุน ผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนให้ก่อเกิดผลงานชิ้นนี้จากทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทุนสนับสนุนการวิจัยแผนพัฒนาศักยภาพบัณฑิตวิจัยรุ่นใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2561 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ จึงทำให้งานวิจัยเกิดความสำเร็จสมบูรณ์ในที่สุด

วิษุตา อิศราณูวรรณ

สารบัญ

หน้า

.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย.....	9
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	9
5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	10
6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
1. แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	13
2. แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	24
3. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	32
4. แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ.....	41
5. แนวคิดเกี่ยวกับการล่องละเมียดทางเพศ: ผู้ผ่านพ้น ครอบครัวยุคและผู้ที่เกี่ยวข้อง.....	56

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	69
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	80
ระยะที่ 1 การเตรียมการ	81
ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ. 82	
ระยะที่ 3 การเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย.....	107
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	110
2. ผลการเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทาง เพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย.....	169
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	187
1. สรุปผลการวิจัย	187
2. อภิปรายผลการวิจัย	189
3. ปัญหาและข้อจำกัดในการวิจัย	204
4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	205
5. ข้อเสนอแนะ	208
บรรณานุกรม.....	211
ภาคผนวก.....	218
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ	219

ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย.....	221
ภาคผนวก ค การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดจิตต ปัญญาศึกษา.....	223
ภาคผนวก ง แผนการจัดการเรียนรู้ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศ.....	259
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	282
ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	283
ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	285
แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม.....	287
แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการ เรียนรู้ไปใช้.....	288
แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความสามารถ ในการเสริมพลัง อำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง	290
แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ การเข้าร่วม โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	293
แบบสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	295
แบบสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น การถูกล่วงละเมิดทางเพศ	297
ประวัติผู้เขียน	299

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 สถิติการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญาความผิดข่มขืนกระทำชำเรา ของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562.....	1
ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประมาณการเหตุอาชญากรรมเกี่ยวกับเพศจากการสำรวจของ สถาบัน เพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และสถิติการรับแจ้งความคดีข่มขืนของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560	3
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด ทางเพศ.....	74
ตารางที่ 4 การสังเคราะห์ผลที่ได้รับภายหลังเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ.....	92
ตารางที่ 5 ร่างแผนการเรียนรู้.....	97
ตารางที่ 6 ผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้.....	133
ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมวิพากษ์แนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย.....	172
ตารางที่ 8 ข้อเสนอสำหรับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้	181

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 วงจรการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา.....	37
ภาพที่ 2 การสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาและกระบวนการเสริมพลังอำนาจ ของ Gibson (1995).....	73
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ	79
ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	207

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การล่องละเมิดทางเพศเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ วัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติรายงานการแจ้งความและจับกุมคดีข่มขืนกระทำชำเราพบว่า ในรอบ 3 ปี (ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562) สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับแจ้งความคดีข่มขืนกระทำชำเรารวม 6,569 ราย เฉลี่ยพบผู้เสียหายแจ้งความในคดีข่มขืนกระทำชำเราวันละประมาณ 6 ราย ซึ่งสถิติในปีล่าสุด (พ.ศ. 2562) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2563) ได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 1,965 ราย สามารถจับกุมผู้กระทำผิด จำนวน 1,893 คน จากการแจ้งความของผู้เสียหาย 1,704 ราย

ตารางที่ 1 สถิติการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญาความผิดข่มขืนกระทำชำเรา
ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562

ปี พ.ศ.	รับแจ้ง (ราย)	จับกุม (ราย)	ผู้ต้องหา (คน)
2560	2,316	1,880	2,102
2561	2,288	2,017	2,236
2562	1,965	1,704	1,893
รวม	6,569	5,601	6,231

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2561); (2562); (2563)

ส่วนข้อมูลของนักโทษผู้กระทำผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา จากการรายงานของ สำนักงานกิจการยุติธรรม (มติชนออนไลน์, 2563) พบว่า มีผู้ควบคุมตัวในเรือนจำ ทณฑสถาน สถานกักขัง บำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด ในสาเหตุการกระทำประทุษร้ายทางเพศ ในปี พ.ศ. 2560 เป็นจำนวน 10,517 คน ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 12,621 คน และ ปี 2562 จำนวน 12,891 คน ขณะที่เป็นผู้ที่เข้าสู่เรือนจำในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 2,841 คน ปี 2561 จำนวน 2,511 คน และ ปี 2562 จำนวน 1,977 คน จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักโทษกรณีข่มขืนมีจำนวนลดน้อยลง แต่เมื่อพิจารณาสถิติการกระทำความรุนแรงทางเพศกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงไม่อาจกล่าวได้

ว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นจะลดลงเสียทีเดียวได้ เนื่องจากการกระทำความรุนแรงทางเพศแม้เพียงเล็กน้อยยังสามารถเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นได้ในที่สุด นอกเหนือไปจากนั้น มูลนิธิปวีณาหงสกุล เพื่อเด็กและสตรี (แนวหน้า, 2563) แลงสถิติการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ระหว่างวันที่ 2 มกราคม ถึง 25 ธันวาคม 2563 พบการร้องทุกข์กรณีข่มขืน และอนาจาร รวม 863 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มสูงขึ้นกว่าการรับเรื่องร้องทุกข์ประเภทเดียวกันในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 77 ราย (ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 786 ราย) ในการร้องทุกข์ทั้งหมด พบเป็นกรณีข่มขืน จำนวน 94 ราย โดยเป็นผู้เสียหายที่อายุน้อยที่สุด คือ อายุ 2 ปี 10 เดือน และอายุมากที่สุด คือ อายุ 70 ปี ทั้งนี้พบว่า ผู้กระทำความผิดเป็นคนรู้จัก/แฟน/เพื่อน จำนวน 340 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 43.26 เป็นญาติ/คนในครอบครัว/พ่อเลี้ยง 241 ราย (ร้อยละ 30.6) เป็นบุคคลข้างบ้าน จำนวน 44 ราย (ร้อยละ 5.60) ขณะที่มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล (2563) นำเสนอรายงานสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศที่รวบรวมจากข่าวทางหนังสือพิมพ์ 13 ฉบับ พบว่า มีข่าวความรุนแรงทางเพศ 317 ข่าว ซึ่งผู้ก่อเหตุส่วนใหญ่ร้อยละ 53 เป็นคนรู้จักคุ้นเคยและคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชา ครู รุ่นพี่ ลุง อา พ่อ ส่วนสถานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นในที่ที่ผู้เสียหาย

อย่างไรก็ตามตัวเลขสถิติข้างต้น อาจไม่สามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงทั้งหมดของการล่วงละเมิดทางเพศได้ เนื่องจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจำนวนหนึ่งไม่รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องความปลอดภัยสาธารณะในปี พ.ศ. 2560 (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2563) ซึ่งเป็นการสำรวจการประสพอาชญากรรมของประชาชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 8,179 คน มีผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม จำนวน 336 คน (ร้อยละ 4.11) หรือ 4,108 คน ต่อประชากรแสนคน ซึ่งการวิจัยได้กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างผู้ตอบให้เป็นตัวแทนของประชากรทั้งประเทศ เมื่อใช้วิธีการทางสถิติ โดยมีระดับความเชื่อมั่น 80% สามารถสะท้อนภาพรวมประมาณการของการเกิดอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจริงในปี พ.ศ. 2560 โดยพบอาชญากรรมที่เกี่ยวกับเพศจำนวน 20 ราย (ร้อยละ 0.24) เมื่อคำนวณจากประชากร 10 จังหวัด (ที่ทำการศึกษา) คิดเป็นจำนวน 40,030.65 ครั้ง และคำนวณจากประชากรทั่วประเทศคิดเป็น 161,849.87 ครั้ง และเมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับข้อมูลสถิติคดีรับแจ้งความของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 2,316 ราย จะพบผู้แจ้งเหตุคิดเป็นเพียงร้อยละ 1.43

**ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบประมาณการเหตุอาชญากรรมเกี่ยวกับเพศจากการสำรวจของ
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และสถิติการรับแจ้งความคดีข่มขืนของ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560**

การสำรวจของ TIJ ปี พ.ศ. 2560*			ข้อมูลสถิติคดีข่มขืนที่ รับแจ้งจากข้อมูล สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ปี 2560**	ร้อยละของจำนวนคดีที่ รับแจ้ง เมื่อเทียบกับ ประมาณการเหตุ อาชญากรรมทางเพศ
อัตราการเกิด อาชญากรรมทางเพศ จากการสำรวจ 10 จังหวัด (คน/ร้อยละ)	ประมาณการ เหตุอาชญากรรม เกี่ยวกับเพศ คำนวณ จากประชากร 10 จังหวัด (ครั้ง)	ประมาณการ เหตุอาชญากรรม เกี่ยวกับเพศ คำนวณจาก ประชากรทั่วประเทศ (ครั้ง)	(ราย)	
20/0.24	40,030.65	161,849.87	2,316	1.43

ที่มา * การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องความปลอดภัยสาธารณะ ปี พ.ศ. 2560 (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2563)

** สถิติคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2561)

การไม่แจ้งเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้นของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ มีสาเหตุจากทั้งการไม่เห็นประโยชน์ที่จะดำเนินการด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่สูง หรือความกังวลเรื่องค่าใช้จ่าย ความยุ่งยาก ลำบาก รวมทั้งการขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2563) อย่างไรก็ตาม ในกรณีความรุนแรงเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะกรณีการข่มขืนกระทำชำเรา มีเหตุที่ลึกซึ้งมากกว่าเหตุผลข้างต้น ด้วยบริบทของสังคมที่เป็นสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งมีโครงสร้างที่กำหนดและให้คุณค่ารวมถึงความสัมพันธ์ทางเพศโดยความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง ผ่านสถาบันในสังคม (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555) เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้าน ศิลปะ งานบันเทิงและโฆษณา ระบบสาธารณสุข ระบบการเมืองการปกครอง ฯลฯ การใช้ความเป็นเพศหรือเพศภาวะ (gender) มากำหนดบทบาท หน้าที่ สถานภาพ ความคาดหวัง คุณค่า และความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นผลิตซ้ำ และได้รับการสืบทอดมายาวนานผ่านสถาบันข้างต้น เช่น การกำหนดว่าผู้หญิงต้องเป็นแม่และเมีย เป็นแม่บ้าน เป็นคนทำกับข้าวและทำงานบ้าน เป็นผู้ตาม เป็นผู้ฟัง ต้องเอาอกเอาใจสามี ดูแลพ่อแม่ เลี้ยงดูลูก ต้องบริการผู้อื่น อ่อนหวาน เรียบร้อย รักนวลสงวนตัว ขอบนิทนหา ซื่อจรรยา ขี้อาย เชื่อคนง่าย พุดมาก รักสวยรักงาม ประณีต ละเอียดอ่อน ดูแลตัวเองไม่ได้ ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ขี้กลัว เป็นเพศอ่อนแอ ไม่เด็ดเดี่ยว และตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้ เป็นต้น ขณะที่ความเป็นผู้ชาย จะเป็นผู้ชายเป็นผู้นำ หาเลี้ยงครอบครัว เสียสละ เป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง ฉลาด มีศักดิ์ศรี กล้าหาญ เข้มแข็ง แข็งแรง เด็ดเดี่ยว อดทน ชอบความเสี่ยงและสิ่งท้าทาย เป็นนักเลง ได้รับการยอมรับให้ดื่ม

เหล่า สู้บุญหรี เล่นการพนันและเที่ยวกลางคืนได้ แพ้ไม่ได้ ใช้จ่ายความรุนแรงได้ มีอิสระ ดูแลตัวเองได้ และร้องไห้หรือแสดงความอ่อนแอไม่ได้ เป็นต้น ความเป็นเพศที่กำหนดเหล่านี้นำไปสู่การมีมายาคติต่อผู้หญิง และความคาดหวังต่อผู้หญิงในอุดมคติเป็นผู้หญิงที่ดี เป็นแม่ที่ดี เป็นเมียที่ดี ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่บริสุทธิ์ ดังนั้นเมื่อตกเป็นเหยื่อข่มขืนขึ้นขึ้นมาก็จะถูกผลักให้เป็นหญิงไม่ดี (เวิร์คพอยต์ทูเดย์, 2563) การรบกวนลงส่วนตัวเป็นหน้าที่ของผู้หญิง (กนิษฐา จันทรงาม, 2548) การที่ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดก็กลายเป็นคนที่ไม่มีความค่าตามมายาคติที่มีการผลิตซ้ำ และเนื่องจากความเป็นเพศตามแบบแผนของสังคมได้รับการสืบทอดมายาวนาน จึงส่งผลให้หลายคนเชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ หรือเป็นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่ต้องปฏิบัติตามและสืบทอดต่อไป ซึ่งแท้จริงแล้วความเป็นหญิงความเป็นชายล้วนเกิดจากการฝึกฝน การอบรมสั่งสอน ความสามารถหรือศักยภาพ คุณสมบัติ หรือทักษะเหล่านั้น ไม่ได้ติดมากับตัวตั้งแต่เกิด (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555)

จากการกำหนดบทบาทของความเป็นหญิงและชายภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ เมื่อมากระทบกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทสังคมเดียวกัน มีความซับซ้อนและรับบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้ ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศขยายวงไปมากกว่าผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งอภิญญา เวชยชัย (สยามรัฐออนไลน์, 2563) กล่าวไว้ในการเสวนาหัวข้อ ข่มขืน...ภัยใกล้ตัวของเด็กและเยาวชน” พบว่า เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศมีผลทั้งในการใช้ชีวิต สภาพทางจิตใจ บางรายสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกผิด โทษว่าเป็นความผิดของตัวเอง จนไปถึงขั้นทำร้ายตนเอง หรือบางรายก็อาจมีทัศนคติที่ไม่ดีจนมีผลต่อการสร้างครอบครัวหรือการมีเพศสัมพันธ์ในอนาคต ส่วนพุทธวรรณ ชูเชิด (2543) กล่าวถึงผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศว่าได้รับผลกระทบโดยแบ่งเป็น 1) ผลกระทบด้านร่างกาย (physical impact) เช่น การบาดเจ็บบริเวณร่างกาย (ลำคอ แขน ขา) และอาการฟกช้ำ การระคายเคืองในระบบปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ หรือแม้กระทั่งการระคายเคืองในช่องปาก กรณีที่เป็นการข่มขืนโดยถูกบังคับให้ใช้ปาก ปัญหาทางร่างกายนี้อาจพบในระยะยาว ในการเกิดภาวะอักเสบ หรือติดเชื้อของอวัยวะสืบพันธุ์ การตั้งครรภ์ หรือความผิดปกติของประจำเดือนได้ 2) ผลกระทบทางด้านจิตใจ (mental impact) เช่น อาการฝันร้าย การเห็นภาพเหตุการณ์ซ้ำ ๆ ความหวาดกลัวในการอยู่คนเดียว หรือสถานที่เช่นเดียวกับที่เกิดเหตุ หรือการต้องอยู่ใกล้บุคคลที่มีลักษณะคล้ายผู้กระทำ 3) ผลกระทบทางด้านสังคม (social impact) ที่เกิดขึ้นต่อผู้ถูกข่มขืนอาจส่งผลให้ไม่สามารถไปเรียนหรือทำงานได้เช่นปกติ เพราะกลัวจะมีคนรู้ กลัวสายตาที่จ้องมองมา บางรายเกิดความคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า มีมลทิน เกิดความไม่ไว้วางใจผู้ชายและคนแปลกหน้า เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ชาย และ 4) ผลกระทบทางด้านเพศ (sexual impact) อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาก่อน อาจก่อให้เกิดความคิดต่อการมีเพศสัมพันธ์ในเชิงลบ

หวาดกลัวต่อการมีเพศสัมพันธ์ได้ และจากการรายงานของผู้จัดการออนไลน์ (2563) ผลจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศทำให้ผู้หญิงคนหนึ่งต้องรู้สึกสิ้นหวัง ไร้ค่า รับตัวเองไม่ได้ ไม่อยากมองกระจก ไม่อยากใช้ชีวิตอยู่บนโลกใบนี้

ภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ที่ประกอบด้วยมายาคติ และความคาดหวังต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม การเป็นผู้หญิงที่ดีจะต้องเป็นผู้หญิงที่รักษาวลสงวนตัวไม่มีการเปิดเผยของการมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัวของตัวเอง ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ถูกล่วงละเมิดทางเพศขึ้น ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูเยียวยา อีกทั้ง ผลจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศส่งผลให้พวกเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับความสูญเสียพลังอำนาจที่เกิดขึ้น ขณะที่ก็ไม่กล้าที่จะเปิดเผยให้บุคคลอื่นรับทราบ แม้จะเป็นการดำเนินการเพื่อเอาผิดต่อผู้กระทำผิดตามกฎหมายการยุติธรรมก็ตาม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะไม่กล้าบอกเรื่องราวกับใคร แต่ยังคงมีการบอกกล่าวให้คนใกล้ชิดที่เป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจ ให้รับทราบเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับฟังเหตุการณ์ ก็ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการรับรู้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับบุคคลใกล้ชิด ก่อให้เกิดความเครียด และต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดการต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (วิชชุดา

อิสรานูวรรณ, 2552) เช่นเดียวกับที่ อรสม สุทธิสาคร (สยามรัฐออนไลน์, 2563) กล่าวถึงครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งเป็นผู้พิการ ว่าได้รับผลกระทบมากทั้งทางร่างกายและจิตใจ เกิดความทุกข์ และความหวาดกลัวจากเหตุการณ์ อีกทั้งการศึกษาของณัฐพร เยี่ยมฉวี (2560) สะท้อนสถานการณ์ให้เห็นว่า เมื่อครอบครัวทราบเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะอยู่ในช่วงการปรับตัวไม่ทันในระยะหนึ่ง ขณะที่บางครอบครัวไม่สามารถจัดการกับปัญหาชีวิตได้ บางรายยอมจำนนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และปล่อยระยะเวลาให้สถานการณ์คลี่คลายไปเอง (วัชร อੰนาค และ อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2548) ส่วนกรณีของต่างประเทศนั้น RAINN (n.d.) กล่าวถึงปฏิกิริยาของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องภายหลังทราบเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นว่า จะเกิดความโกรธทั้งต่อตนเองที่ไม่สามารถปกป้องผู้ผ่านพ้นได้ ความโกรธต่อผู้กระทำและต่อผู้ผ่านพ้น รวมไปถึงความกังวลต่อผลกระทบและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้ผ่านพ้น ความสับสนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความรู้สึกผิด และความเศร้าโศก หมดหวัง ไร้พลัง

ขณะที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดที่ใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันแทบทุกวัน มีการพูดคุย ปรีกษาหารือ รับรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้น หากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหา มีแนวทางในการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ จะสามารถส่งเสริมให้ผู้ผ่านพ้นแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบว่าหน่วยงานมี

กิจกรรมหรือภารกิจส่งเสริมให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการบำบัดในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปัจจุบันพบว่า การให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดของไทยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เปิดบริการร้องทุกข์ และจัดบริการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ศูนย์พึ่งได้ (OSCC) ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิปวีณา หงสกุล เพื่อเด็กและสตรี มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม มูลนิธิผู้หญิง บ้านพักฉุกเฉิน เป็นต้น อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่แล้วภารกิจงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าให้กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นหลัก ในการให้คำปรึกษาส่วนบุคคล การติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดกระบวนการฟื้นฟูเยียวยาให้แก่ผู้ผ่านพ้น หรือในบางกรณีจะการทำงานร่วมกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำกลุ่มสนับสนุน (group support) ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยกัน และการหาแนวทางให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศร่วมกันกับครอบครัว (สุเพ็ญศรี พึ่งโชคสูง, 2563) ซึ่งกิจกรรมและบริการล้วนมุ่งแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาทำการ หรือกิจกรรมนอกเวลาตามกรอบภารกิจโดยการนัดหมายผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัวมาร่วมกิจกรรม อีกทั้งงบประมาณในการดำเนินการที่จำกัด การจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟู ช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นจึงทำได้ตามกรอบงบประมาณที่กำหนดไว้แล้วเท่านั้น

ฉะนั้น มีการกล่าวกันอย่างกว้างขวางว่าบทบาทสำคัญนี้เป็นบทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังที่จิรวรรณ สวัสดิชัย (ไทยโพสต์, 2561) เห็นว่า การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หากพื้นฐานของครอบครัวและจิตผู้เสียหายไม่เข้มแข็ง จะดำเนินคดีได้ยาก ซึ่งผู้ที่จะสามารถช่วยเหลือผู้ถูกข่มขืนให้สามารถต่อสู้ได้นั้น จะเด็จ เขาวีโล กล่าวว่า คือ คนใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ญาติใกล้ชิด (สยามรัฐออนไลน์, 2563) ทั้งนี้ การเสริมพลังอำนาจ คือ กระบวนการพัฒนาบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน ให้มีพลังเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามสภาพสังคมที่ตนดำรงอยู่ (กิตติภา สุวรรณรัตน์, 2545) แต่เนื่องจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่คาดคิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับคนใกล้ชิดของตัวเอง จึงทำให้ไม่เคยทราบแนวทางในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นได้ และจากการสืบค้นงานวิจัย และเอกสารของไทยพบว่าในการดูแลให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้น ส่วนใหญ่ กล่าวถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในหน่วยงานต่าง ๆ ตามภารกิจที่รับผิดชอบ เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานสอบสวน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีการรายงานวิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของต่างประเทศ โดย Pennsylvania Coalition Against Rape (PCAR) (2013) รายงานว่า เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดย 1) การแสดงให้เห็นว่าครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อว่าการล่วงละเมิดทางเพศนั้นเกิดขึ้นจริง 2) ครอบครัวพร้อมยื่นหยัดอยู่เคียงข้างผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 3) หลีกเลี่ยงที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับผู้กระทำเพื่อไม่ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) รักษาความลับจากเหตุการณ์ที่รับรู้ โดยหากจะบอกเล่ากับใครต้องเป็นการตัดสินใจของผู้ผ่านพ้น 5) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ โดยการตัดสินใจดำเนินการขึ้นอยู่กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 6) ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถแสดงความห่วงใยทางกายภาพได้ เช่น การกอด แต่ต้องขออนุญาตของผู้ผ่านพ้นก่อน เพื่อเป็นการกอบกู้ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และการควบคุมตนเองของผู้ผ่านพ้นได้ 7) กล่าวเฉพาะคำพูดที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถรับรองว่าสามารถทำได้เท่านั้น ห้ามให้คำสัญญาในสิ่งที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำได้อย่างแน่นอน เช่น ผู้ผ่านพ้นจะไม่ถูกทำร้ายอีก หรือผู้กระทำผิดจะต้องติดคุกแน่นอน เป็นต้น 8) อนุญาตให้หน่วยงานที่เหมาะสมดำเนินการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าเลือกไปเผชิญหน้าผู้กระทำด้วยตนเอง ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตราย และอาจขัดขวางการดำเนินการด้านกฎหมายได้ 9) ต้องยอมรับการเยียวยาผู้ผ่านพ้นจากเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศอาจต้องใช้เวลานาน ซึ่งอาจจะสำเร็จหรือล้มเหลวได้ทั้งสิ้น และ 10) ต้องดูแลรักษาสุขภาพของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นได้ว่า ผู้ที่อยู่กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูพลังอำนาจและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ คือ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ในการเสริมพลังอำนาจนั้น Gibson (1995) เสนอกระบวนการเสริมพลังอำนาจ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง ในการรับรู้ทำความเข้าใจและยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง ขั้นตอนที่ 2 เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจและยอมรับเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนตามสภาพที่เป็นจริง ทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในขั้นตอนนี้จะมีการตอบสนองของบุคคล 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านการคิดรู้ และด้านพฤติกรรม ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการทบทวนสถานการณ์แสวงหาแนวทางเพื่อตัดสินใจและจัดการกับปัญหา ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับตนเองและและลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 5 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ แต่ในการศึกษาของไทยยังไม่พบว่ามีข้อมูลที่บอกได้ว่าครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะอย่างไรได้บ้าง เพื่อให้เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถเสริมพลังอำนาจกลับคืนสู่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จึงต้องพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบขึ้นที่มุ่งเน้น

การจัดโปรแกรมที่มีความเหมาะสม และยืดหยุ่นกับลักษณะของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเนื้อหา กิจกรรม ระยะเวลา หรือสถานที่ในการจัด โดยที่แนวทางการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) นั้น จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งในการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอีกทางหนึ่งจากเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ และอยู่ภายใต้ระบบสังคมชายเป็นใหญ่ ที่มีความคิดความเชื่อในเรื่องเพศแบบชายเป็นใหญ่มาอย่างช้านาน ขณะเดียวกันเพื่อมุ่งให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน เพื่อให้สามารถเข้าใจและยอมรับตนเอง ได้คลี่คลายปัญหา ก้าวข้ามความคิดความเชื่อที่กีดกันอยู่ของตนเอง และปัญหาที่ประสบในตนเองออกมาให้ได้ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้นั้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโปรแกรมให้มีความเหมาะสมกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนจากภายในนั้น จึงสมควรนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ (ธนา นิลชัยโกวิท และ อติศร จันทรสสุข, 2559) คือ 1) การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพที่ดึงมาของความเป็นมนุษย์ในตนเองได้ เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรักความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน และ 2) เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าใจความเป็นจริง มองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งจนเกิดสำนึกรับผิดชอบต่อโลกและสังคม อีกทั้งปรัชญาสำคัญสองประการ คือ 1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และ 2) กระบวนทัศน์องค์รวม จะนำไปสู่การมองเห็นศักยภาพของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองได้ และกระบวนทัศน์องค์รวมที่ไม่มองแยกส่วน แต่สามารถเชื่อมโยงสรรพสิ่งเป็นเรื่องเดียวกัน ยิ่งสนับสนุนให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การดูแลและเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นได้

ด้วยเหตุผลและความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตลอดจนแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทของสังคมไทย เพื่อนำไปสู่การมีความสามารถในการเข้าใจตนเองเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น สามารถเลือกวิธีการในการแก้ไข

ปัญหาและเสนอทางเลือกในการดำเนินการและให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนทักษะต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อไป

2. คำถามการวิจัย

2.1 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ควรมีกระบวนการในการพัฒนาโปรแกรม และองค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมควรมีลักษณะอย่างไร

2.2 แนวทางนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทยควรมีแนวทางอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3.2 เพื่อเสนอแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบัน โดยในการออกแบบกิจกรรมให้เป็นไปตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กระบวนการเสริมพลังอำนาจ และแนวคิดเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่จะนำไปสู่การสร้างเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และแนวทางในการนำโปรแกรมห้ดังกล่าวไปใช้ในบริบทสังคมไทย

4.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยเกี่ยวกับเหตุการณ์การล่วงละเมิดที่เกิดขึ้นให้รับทราบ โดยผู้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศไม่ใช่บุคคลในครอบครัวของผู้ผ่านพ้น และเป็นกรณีที่ได้รับทราบจากผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศรายเดียวกัน

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการจัดทำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ปัญหา 4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถพิจารณาด้วยใจที่ใคร่ครวญและเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง เกิดความเข้าใจตนเอง และมีความเปลี่ยนแปลงในตนเอง และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเสริมพลังอำนาจให้กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ โดยใช้กิจกรรมการฝึกสติ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดภายในตนเอง และการเรียนรู้ที่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง

ครอบครัว หมายถึง บุคคลในครอบครัวเดียวกันที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ลุง ป้า น้า อา หรือญาติ ซึ่งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยให้ทราบถึงเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น

ผู้ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน หรือบุคคลใด ๆ ที่มีใช้บุคคลในครอบครัว ซึ่งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยให้ทราบถึงเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง ผู้ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศเฉพาะในรูปแบบของการข่มขืน โดยที่ผู้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศมิใช่บุคคลในครอบครัวเดียวกัน และเป็นผู้ที่ยังอยู่ในระหว่างการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ผู้ที่แก้ไขปัญหได้แล้ว

การเสริมพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใจสามารถเข้าใจสถานการณ์และความต้องการของตนเอง ตลอดจนแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจที่จะสามารถควบคุมการดำเนินชีวิตของตนเองได้ โดยมีกระบวนการในการเสริมพลังอำนาจ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ และ ขั้นตอนที่ 3 การยึดถือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์

ความสามารถในการเสริมพลังอำนาจ หมายถึง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใจในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ อันประกอบด้วย 1) ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการดำเนินการให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 2) ทักษะในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง และแนวทางในการเสริมพลังอำนาจ

วิธีการการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง หนทางครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใจในการช่วยผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้สามารถฟื้นคืนพลังอำนาจในตนเองและควบคุมชีวิตของตนเองได้ ประกอบด้วย 1) รับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นเปิดเผยให้รับรู้เกี่ยวกับการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้น และรักษาความลับจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น 2) สะท้อนกลับให้ผู้ผ่านพ้นรับรู้ว่าครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใจยินดีเป็นหลักเคียงข้างให้แก่ผู้ผ่านพ้น 3) สังเกตผู้ผ่านพ้นทั้งสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และการแสดงออกต่าง ๆ ทั้งในระหว่างการสนทนา และการจัดการตนเองของผู้ผ่านพ้นภายหลังเกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิด 4) จัดสถานที่ สภาพแวดล้อมในการพูดคุยให้เป็นส่วนตัว 5) ส่งเสริมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อฟื้นพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น ด้วยการร่วมคิด ร่วมหาแนวทางในการจัดการปัญหา แต่อำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีการ หรือแนวทางใดเป็นของผู้ผ่านพ้น และ 6) จัดการตนเองออกจากการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ตกเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้เสริมพลังอำนาจได้

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.1 ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถมีแนวทางในการพัฒนาความสามารถของตนเองในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นได้

6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

6.3 นักการศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ สามารถนำแนวทางในการเสริมสร้างความสามารถในการพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ต่อไปได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2551)

Malcolm Knowles (1984) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้หลังจากที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้ใหญ่โดยสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

P. Coombs (1973) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยกิจกรรมนั้นจะจัดเป็นเอกเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่น ๆ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

อุ้นตา นพคุณ (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาก็มีเจตนาและวัตถุประสงค์ในการรับการเรียนรู้ กิจกรรมดังกล่าว จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจ ปัญหาของชุมชน

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2550) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลความรู้ใด ๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม โดยยึด

หลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นจะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและ ประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นได้ด้วย

จรวยพร ธรณินทร์ (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ กระบวนการจัดการสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติและทักษะและความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่า การเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไขความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การ แก้ปัญหาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย

รัตนา พุ่มไพศาล (2523) ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการจัดการ การศึกษาสำหรับผู้ขาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อที่พวกเขาจะสามารถ เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ

จากความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การศึกษานอก ระบบโรงเรียนเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่นอกเหนือไปจากระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยมีการ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลา เรียนที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพ ของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนมี วิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

1.2 ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามารถแบ่งประเภทได้ 5 สำนัก ดังต่อไปนี้ (อุ้นตา นพคุณ, 2546)

สำนักเสรีนิยม (Liberal) มีความเชื่อพื้นฐานคือความรู้ คุณคุณธรรม และเชิื่อว่ามนุษย์ เป็นสัตว์ประเสริฐ สามารถเลือกแนวทางต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต โดยมีพื้นฐานอยู่บนเหตุและผล การศึกษามีหน้าที่อนุรักษและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และอารยธรรม การจัดการ เรียนการสอนตามปรัชญาสำนักเสรีนิยมใช้วิธีการบรรยายประกอบการศึกษา อภิปรายระหว่าง ผู้เรียนและผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองและการทบทวนเนื้อหา มีการ นำปรัชญาสำนักเสรีนิยมไปใช้ในการศึกษาทั่วไป การศึกษาวิชาสามัญ การศึกษาพื้นฐาน ห้องสมุด ประชาชน การศึกษาต่อเนื่อง เป็นต้น

สำนักพิพัฒนาการ (Progressive) มีความเชื่อพื้นฐานในการให้ความสำคัญด้านความ แตกต่างของผู้เรียน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ การศึกษาต้องสามารถตอบสนองความ

ต้องการและปัญหาของผู้เรียนได้ ใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต และการศึกษาขั้นต้นเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

สำนักพฤติกรรมนิยม (Behaviorist) มีความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้หากมีการปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น การศึกษาประเภทพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และการประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีการนำปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพฤติกรรมนิยมมาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ส่งเสริมผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองหรือชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) ด้วยชุดวิชา การศึกษาทางไกล การฝึกสายอาชีพ การฝึกทักษะ การฝึกสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักพฤติกรรมนิยมนี้จะสนใจพฤติกรรมที่สังเกตได้เท่านั้น มุ่งที่จะควบคุม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยการควบคุมและดัดแปลงสิ่งแวดล้อม

สำนักมนุษยนิยม (Humanist) ให้ความสำคัญของผู้เรียน เน้นการพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอารมณ์ ความรู้สึก การเห็นคุณค่าในตัวเอง การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เป็นมิตร มีการนำปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักมนุษยนิยมมาใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่ การเรียนรู้ด้วยกานนำตนเอง (Self-directed Learning)

สำนักปฏิรูปนิยม (Radical) เชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยการสอนแบบมโนธรรมสำนึก (Conscientization) เพื่อให้นักเรียนหลุดจากวัฒนธรรมเงียบและการท่องจำแบบไม่มีการคิดไตร่ตรอง สำนักปฏิรูปนิยมนี้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้รู้หนังสือและพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนที่ต้องการให้เกิดความเข้มแข็ง ดังนั้น นักพัฒนาโปรแกรมที่นำปรัชญาสำนักปฏิรูปนิยมจะต้องเป็นผู้ที่ต้องการให้เกิดการกระทำทางสังคม (Social Action) และมีความชำนาญในการสอนที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์และบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคมวิทยา

บัญญัติลักษณะ ศรีมิชย (2547) กล่าวถึง ปรัชญาและแนวคิดในการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้พื้นฐาน พัฒนาเพิ่มพูนความรู้ และรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคมโลกได้

สรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียน มุ่งเน้นในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เพื่อแก้ปัญหาของตนเองในชีวิตจริงได้

1.3 หลักการจัดการศึกษาระบบโรงเรียน

หลักการจัดการศึกษาระบบโรงเรียนนี้ ได้ปรากฏว่ามีนักวิชาการหลากหลายท่านให้หลักการในดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวว่าหลักการสำคัญของการศึกษาระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. ให้ความเสมอภาค โดยส่งเสริมบุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง
2. ให้โอกาส โดยส่งเสริมให้บุคคลมีช่องทางและทางเลือกในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย
3. พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพของบุคคลในสังคมโดยพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสนอง ตอบความต้องการ ความสนใจของทุกบุคคลและทุกกลุ่มสังคม
4. มีความหลากหลายและยืดหยุ่น โดยจัดกิจกรรมและ กระบวนการจัดการศึกษาให้หลากหลาย เหมาะสมกับบุคคลและ กลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อเอื้อความสะดวกต่อการรับบริการ การศึกษา และส่งเสริมทุกคนให้เข้าถึงการบริการ
5. ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้ และเป็นสถานที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ จากสถานการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริง เป็นวิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี (2546) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระบบโรงเรียนต้องใช้หลักวิธีการดังต่อไปนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยการคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย

2. ใช้วิธีการหลากหลาย เช่น การเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรายบุคคล ให้ผู้เรียนเลือกได้และให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายสภาพท้องถิ่น
3. ใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ช่วยในการเรียนการสอน อาจใช้สื่อหลายชนิดผสมผสานกัน (Multi Media) ใช้ระบบการศึกษาทางไกลเข้ามาช่วย
4. ควรมีความยืดหยุ่นในด้านต่าง ๆ เช่น เวลา หลักสูตร สถานที่เรียน การลงทะเบียน และลดกฎระเบียบต่าง ๆ
5. ควรศึกษารูปแบบและวิธีการรับความรู้และการถ่ายทอดความรู้ เรื่องที่มีมาตั้งแต่เดิมของชุมชนว่าวิถีชีวิตของเขามีการถ่ายทอดกันอย่างไร มีการรับรู้เรื่องใหม่อย่างไร แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
6. เน้นทักษะ กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ ต้องปรับที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนอาจจะยังเคยชินกับการเรียนแบบดั้งเดิม คือคอยเป็นผู้รับเท่านั้น ต้องปรับให้มีการฝึกคิด วิเคราะห์
7. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการนำตนเอง
8. จัดการเรียนรู้ให้กลมกลืนกับชีวิต ไม่ควรให้แปลกแยกออกมาจากการดำเนินชีวิต
9. ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
10. เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การฝึกปฏิบัติจริง
11. ต้องสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่รู้ ส่งเสริมให้เกิดความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
12. ควรสอนวิธีการแสวงหาความรู้ (Learning how to learn) มากกว่าเน้นการให้เนื้อหาความรู้ ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และฝึกการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
13. ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นผู้แนะ ช่วยแก้ปัญหา ผู้เรียนอาจเป็นทั้งครูและผู้เรียนในเวลาเดียวกัน
14. ควรใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิถีชีวิตในการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลาทุกสถานที่

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2542) กล่าวว่า หลักการที่สำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีดังนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา เป็นการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความห่างไกล ให้ได้มีโอกาสรับการศึกษาเท่าเทียมกัน
2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบทห่างไกล
3. ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงของชีวิต
4. มีความยืดหยุ่นในหลักเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ
5. สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกิจกรรมจะจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละท้องถิ่นอาจมีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมที่จัดให้ควรจะแตกต่างกันไป
6. มีความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น
7. มีความหลากหลายในรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกได้ตามความสะดวก บางรูปแบบอาจมีผู้สอนหรือจัดการสอนตามเวลา บางรูปแบบอาจสอนบางเวลาให้ผู้เรียนเรียนสลับกับการทำงาน บางรูปแบบอาจเรียนด้วยตนเองโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหรือใช้สื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น
8. การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ความหลากหลาย ต้องให้อิสระผู้เรียนเรียนเร็วหรือช้าตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก
9. ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้ควรมีความหลากหลาย ผู้ที่มาให้ความรู้ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะครู อาจารย์ในสถาบันการศึกษา อาจเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้จากหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ บุคคลในองค์กรท้องถิ่น ชาวบ้านผู้มีความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง พระ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

P. Coombs (1973) กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. ให้การจัดการศึกษาพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในชนบทสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และให้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
2. ให้การจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงชีวิตครอบครัว เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว
3. การจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการพัฒนาประชาชนให้สามารถปรับปรุงชุมชนของตนเองได้ ประชาชนสามารถปกครองดูแลตนเองได้ รู้เรื่องสหกรณ์ ตลอดจนการจัดทำโครงการชุมชนได้
4. การศึกษาเพื่อฝึกอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ กิจกรรมที่ให้ประชาชนมีอาชีพรายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สมประสงค์ วิทย์เกียรติ และคณะ (2545) เสนอ หลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ว่าประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดที่ให้ความสำคัญในตัวผู้เรียน ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตร จะพัฒนาโดยคำนึงถึง ความต้องการ ความสนใจและสิ่งที่เป็นปัญหาของผู้เรียน เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด เมื่อผู้เรียนได้มาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วก็จะสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันหรือสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ หลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียนย่อมจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและตั้งใจที่จะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนก่อนเพื่อให้ได้หลักสูตรที่ผู้เรียนยินดีที่จะเลือกเข้ามาร่วมเรียน

1.2 การวางแผนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกในสิ่งที่ต้องการศึกษาหาความรู้ ผู้เรียนอาจเลือกวิชาหรือชุดวิชาที่คิดว่าจะมีประโยชน์ต่อตัวเองและเป็นวิชาที่พอใจหรือสนใจที่จะศึกษา และควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดแผนการเรียนการสอนว่าต้องการเลือกเรียนชุดวิชา

ใดวิชาหนึ่งก่อนหลังหรือจะเรียนมากน้อยแค่ไหน ผู้สอนควรมีส่วนช่วยในเรื่องการแนะแนวทางว่าควร จะกำหนดแผนการเรียนมากน้อยแค่ไหนและสิ่งใดก่อนหลัง ส่วนการตัดสินใจควรเป็นของผู้เรียนหรือ ร่วมกันวางแผนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนน่าจะดีกว่าที่ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดแผนการเรียนการสอนแต่ เพียงฝ่ายเดียว

1.3 การร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนตัวผู้สอนนั้นเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนเท่านั้น กลวิธีการ เรียนการสอนที่นำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่การที่ผู้เรียน ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อเดี่ยวและสื่อประสม การเรียนการสอนจากกิจกรรม กลุ่ม ซึ่งอาจจะเป็นการอภิปรายกลุ่ม การระดมพลังสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การ ประชุมสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ ทักษะศึกษา เป็นต้น

1.4 การประเมินการเรียนการสอน สิ่งหนึ่งที่ผู้เรียนทุกคนกลัวมากในการเรียนการ สอน คือ การทดสอบ โดยเฉพาะผู้ใหญ่แล้วยิ่งกลัวการสอบมากกว่าเด็ก เนื่องจากผู้ใหญ่อาจมี ประสบการณ์ในการสอบที่เคยผิดพลาดมาแล้ว หรือบางคนอาจมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี แต่เมื่อมา ศึกษาเล่าเรียนแล้ว การสอบตกจะทำให้เกิดการเสียหน้าได้ การประเมินการเรียนการสอนจึงต้องการ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการประเมินการเรียนการสอนของตนเอง โดยเฉพาะในเชิงที่ให้ผู้เรียนได้เห็นถึง ความก้าวหน้าของการเรียนมากกว่าที่จะเห็นว่าเป็นการสอบได้สอบตก เพราะการศึกษาหมายถึง ความเจริญงอกงาม ดังนั้นหากผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้แล้วก็จะเกิดความเจริญงอกงามก็ น่าจะบรรลุ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนแล้ว การเรียนการสอนจึงควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการประเมินการเรียนการสอนเองหรือร่วมกับผู้สอน น่าจะเกิดผลดีมากกว่าที่ผู้สอนจะประเมินการ เรียนการสอนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว

2. หลักสูตรที่เลือกได้ ผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบ โรงเรียนแล้ว ซึ่งอาจเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากระบบการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว หรืออาจเป็นผู้ที่ยัง อยู่ในวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน แต่ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ หรือปัญหาทางภาวะ ส่วนตัวหรือครอบครัว ทำให้ศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ได้ กลุ่มผู้เรียนของการศึกษานอกระบบ โรงเรียนจึงหลากหลายกว้างขวางมาก การที่จะมาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือการ มาร่วมศึกษาเล่าเรียน จะต้องเลือกในสิ่งที่สนใจหรือในสิ่งที่เห็นว่าเกิดประโยชน์ หลักสูตรหรือสิ่งที่ จัดให้แก่กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีมากพอที่จะให้เลือกได้ ดังนั้นหลักสูตร การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องพัฒนาขึ้นตามแต่ละสภาพท้องถิ่น หรือตามสภาพของ กลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ ต้องมีการศึกษาสำรวจสภาพความเป็นอยู่ สภาพความสนใจและสภาพปัญหา

ของแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์พัฒนาเป็นหลักสูตร หรือมวลประสบการณ์ สามารถเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนั้นหลักสูตรจะต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เป็นปัจจุบันทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา โดยอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นแปรเปลี่ยนไปตามสภาพท้องถิ่น แปรเปลี่ยนตามกลุ่มเป้าหมาย และแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

3. ความสัมพันธ์แนวราบ การเรียนการสอนในการศึกษาโดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยครูอาจารย์กับนักเรียนนิสิตนักศึกษา โดยมีครูอาจารย์เป็นผู้สอนหรือเป็นผู้บอกเล่าและมีนักเรียนนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ฟังผู้ปฏิบัติตามอันเป็นลักษณะความสัมพันธ์แนวดิ่ง แต่การศึกษานอกระบบนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนควรจะมีความสัมพันธ์ในแนวราบ คือ ผู้สอนจะมีบทบาทในการช่วยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดการศึกษาในตัวเอง บทบาทของผู้สอนมิใช่แต่เพียงเป็นผู้บรรยายหน้าชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งบทบาทนี้เรียกว่า บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น ผู้สอนต้องการจัดกิจกรรมเรื่องการป้องกันสิ่งเสพติด ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการเล่าถึงเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งของสภาพสังคม เช่น การที่พ่อคดียาบ้าทำร้ายคนในบ้านจนบาดเจ็บถึงตาย ซึ่งจะเป็นประเด็นให้ผู้เรียนอภิปรายกันถึงสภาพที่เป็นอยู่ในชุมชนของผู้เรียนเอง และแนวทางป้องกันยาเสพติด การจัดกิจกรรมเช่นนี้ ผู้สอนกับผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์กันที่มีบรรยากาศเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดี นอกจากผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่มีกับผู้สอนแล้วความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนก็จะเกิดขึ้นในทางที่ดีอีกด้วยและเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบเช่นเดียวกัน โดยความสัมพันธ์ในแนวราบก่อให้เกิดผลต่อการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ

1. สร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้สอนและผู้เรียน
2. สร้างเสริมบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้
3. สร้างเสริมให้เกิดแนวการศึกษาแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. สร้างเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
5. สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

4. การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งบริการแก่กลุ่มประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ และยังรวมถึงการบริการไปสู่แก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนด้วย จำนวนกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบจึงกว้างขวางมากมายกระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในเมือง นอกเมือง และถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกล การที่จะใช้ทรัพยากร

จากรัฐแต่เพียงอย่างเดียวคงเป็นไปได้ยากด้วยความจำกัดของงบประมาณและทรัพยากรคงจะลงทุนได้แต่เพียงบางกลุ่มท้องถิ่นเท่านั้น แต่ความมุ่งหมายและปณิธานของการศึกษานอกระบบนั้นต้องการบริการการศึกษาให้กับทุกคนทุกพื้นที่ การจะกระทำได้ดีดังความมุ่งหมายและปณิธานนี้ก็ต้องอาศัยทรัพยากรจากท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล ทรัพยากรสิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการเรียนการสอน เหตุผลอีกประการหนึ่งในการพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่น คือ ในท้องถิ่นนั้นมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ มีคุณค่าของท้องถิ่นควรเชิญชวนให้มาช่วยกันพัฒนาดำเนินการให้ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ แก่คนในท้องถิ่นด้วยกัน และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่สำคัญในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ คือ การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความรู้สึกตื่นตัวที่จะช่วยพัฒนาท้องถิ่นกันเอง และเป็นการสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของงาน เจ้าของโครงการ ที่เข้ามาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จะทำให้เกิดการดำเนินการกันเอง จะทำให้การดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบในท้องถิ่นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยทรัพยากรของท้องถิ่นเอง

5. การใช้ประโยชน์ได้ทันที ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ไม่ได้ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอาชีพอยู่แล้วแต่เข้ามาร่วมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ประสบการณ์หรือความชำนาญในบางสิ่งบางอย่าง ผู้ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบต้องการสิ่งที่จะนำไปปฏิบัติได้ และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตต่อหน้าที่การงานทันที ทั้งในระหว่างที่ร่วมกิจกรรมหรือภายหลังจากร่วมกิจกรรมไปแล้ว ดังนั้น กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กำหนดขึ้นมานั้นจึงต้องเป็นกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องพัฒนาขึ้นมาอย่างหลากหลายพอเพียงที่กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบจะเลือกศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาได้ตามที่ต้องการ นอกจากนี้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ศึกษาหาความรู้ทั้งเนื้อหาและการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ

6. การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างการเรียนการสอน โครงสร้างสื่ออุปกรณ์ โครงสร้างการบริหาร กล่าวคือ โครงสร้างการประเมินควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึง และมีความยินดีพอใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยบรรยากาศที่มีความสุขสามารถที่จะศึกษาหรือร่วมกิจกรรมจนสำเร็จ โครงสร้างหลักสูตรควรมีหลักสูตรที่พัฒนามาจากความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ร่วมกิจกรรมและมีความหลากหลายที่คนสามารถเลือกได้ โครงสร้างการเรียนการสอนควรมีความหลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรมได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมีความสุขและได้รับความรู้และประสบการณ์ โครงสร้างสื่ออุปกรณ์ก็ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา และควรเป็นสื่อประสมและมีความ

หลากหลายให้ผู้ที่จะอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ โครงสร้างการบริหารควรมีการยืดหยุ่น ไม่กำหนดแน่นอนว่าต้องมีการเรียนในห้องใด อาคารใดเวลาเท่าใด นานเท่าใด แต่ควรจะทำให้ยืดหยุ่นตามที่คุณสอนและผู้เรียนจะร่วมวางแผน กำหนดกัน และโครงสร้างการประเมินควรจะมียืดหยุ่นตามกลุ่มเป้าหมายและสถานการณ์ เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่รู้หนังสือมาเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ อาจดูระยะเวลาที่มาศึกษาหาความรู้เป็นตัวประเมินการผ่านหรือไม่ผ่านมากกว่าการสอบได้หรือสอบตก

1.4 ลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (ทองอยู่ แก้วไพเราะ, 2544) คือ

- 1) ผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายไม่มีกำหนดเกณฑ์ที่แน่นอน การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียน ไม่มีการบังคับ ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถสมัครเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง
- 2) ผู้สอน อาจเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตน
- 3) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา มีลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน
- 4) รูปแบบการจัดไม่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้บริหารโครงการและผู้รับบริการ
- 5) การเรียนการสอน มีรูปแบบแตกต่างกันตามความเหมาะสมและความจำเป็น
- 6) สถานที่จัดการเรียนรู้สามารถเปลี่ยนแปลงโยกย้ายได้ตามความเหมาะสม
- 7) ระยะเวลา พิจารณาให้ขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะวิชา รวมถึงความสนใจของผู้เรียน
- 8) หน่วยงานและสถานที่รับผิดชอบมีหลากหลายทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันการศึกษา
- 9) การประเมินผลในระยะสั้น มีการรับรองความสามารถหรือคุณวุฒิเพียงการผ่านการอบรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ไม่ได้มีรับรองระดับและมาตรฐานความรู้ความสามารถ
- 10) การยืดหยุ่นของการจัดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทั้งเนื้อหา ระยะเวลา สถานที่เรียนและวิทยาการ

จากการสังเคราะห์หลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนข้างต้นพบว่า หลักการที่มีความถี่สูงสุด คือ 1) การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของผู้เรียน และ 2) การจัดการศึกษามีความหลากหลายและยืดหยุ่น โดยจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาให้หลากหลาย เหมาะสมกับบุคคล อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ จึงสรุปการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบได้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่สนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นจะกำหนดภายหลังจากรวบรวมความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว และผลของการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

2. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความยืดหยุ่น การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งโครงสร้างหลักสูตร การจัดกิจกรรม ระยะเวลา สถานที่ การประเมิน ตลอดจนหลักเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ

3. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหลากหลาย การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ กิจกรรม และกระบวนการ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความเหมาะสม

4. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาได้ กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นทักษะ กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ได้

2. แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความหมายของโปรแกรม

คำว่าโปรแกรมได้นักคิดนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

P.G. Boyle (1981) กล่าวว่า โปรแกรม เป็นผลผลิตที่เกิดจากกิจกรรมการวางโปรแกรมทั้งหมด ที่นักการศึกษาและผู้เรียนร่วมกันทำ กิจกรรมการวางโปรแกรม ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวางแผน การเรียนการสอน การประเมินผล และการรายงานผล

E.J. Boone (1985) กล่าวว่า โปรแกรม เป็นผลของการร่วมมือร่วมใจระหว่างนักการศึกษา ผู้ใหญ่และผู้เรียน ในการจัดทำแผนการออกแบบ ดำเนินการ ตรวจสอบ และประเมินผล ซึ่งเป็นกรอบ

การดำเนินการในอนาคต โดยมีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนที่สรุปและสังเคราะห์จากประสบการณ์ และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพต่อการศึกษานอกระบบโรงเรียนในองค์กรได้

สาริพันธุ์ ศุภวรรณ (2545) ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ว่า หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบที่จัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที้อย่างมีระบบตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การจัดกิจกรรม การประเมินผล

ชาลิณี เอี่ยมศรี (2536) กล่าวว่า โปรแกรม หมายถึง การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เป้นเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีการจัดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โปรแกรม หมายถึง การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยการร่วมกันทำระหว่างนักการศึกษาและผู้เรียน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวางแผน การเรียนการสอน การประเมินผล และการรายงานผล

2.2 แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

แนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งมีความแตกต่างไปตามลักษณะของเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย และประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีจุดเด่นจุดด้อยต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบไว้ ดังนี้

D.A. Nadler (1980) ได้พัฒนาโปรแกรม The Critical Event Model (CEM) สำหรับ การปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์กร CEM เป็นโมเดลเปิด ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นโปรแกรมที่ออกแบบเพื่อช่วยเสริมประสิทธิภาพขององค์กร มีความเป็นเหตุเป็นผลและตรงไปตรงมาในการออกแบบประสบการณ์การฝึกอบรมที่สนองตอบแก้ความต้องการขององค์กร โมเดลนี้จะมีขั้นตอนการตรวจสอบความสมเหตุสมผล ในรูปแบบของการประเมินผลและผลสะท้อนกลับที่เชื่อมกับทุกกิจกรรมในโมเดล การตรวจสอบแต่ละขั้นตอนด้วยหัวหน้าและผู้จัดการ มีการให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่ควรเขารับการอบรม เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่ดีระหว่างการฝึกอบรมและผู้เขอบรม

P.G. Boyle (1981) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) โปรแกรมเชิงพัฒนา (development programs) เป็นโปรแกรมที่ศึกษาและระบุปัญหาของกลุ่มบุคคล หรือชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมในการช่วยแก้ไขปัญหาดัง ๆ โดยต้องเริ่มต้นวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ของโปรแกรม และเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องและ

ได้รับผลกระทบจากโปรแกรมได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เพราะผู้เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักในปัญหาอย่างเข้าใจดี ช่วยกันลงมือแก้ไข และพึงพอใจในผลของโปรแกรม

2) โปรแกรมเชิงสถาบัน (institutional programs) เป็นโปรแกรมที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เพื่อพัฒนาบุคคลให้ก้าวหน้า โดยมุ่งเน้นไปที่เนื้อหาสาระของการเรียนการสอน ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดโดยโปรแกรมเชิงสถาบันจะมีโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัดและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นักพัฒนาประชาชน ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ อาจต้องเข้าร่วมโปรแกรมเชิงสถาบันเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การกำหนดวัตถุประสงค์กำหนดจากความรู้ในวิทยการนั้น ๆ

3) โปรแกรมเชิงสารสนเทศ (informational program) เป็นโปรแกรมที่มุ่งให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ระหว่างนักการศึกษาหรือผู้วางโปรแกรม เป็นการตอบสนองสถานการณ์ที่มีผลการวิจัยใหม่ การค้นพบใหม่เกิดขึ้น กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติ ประชาชน จำเป็นต้องรู้ ความสำเร็จของโปรแกรมเชิงสารสนเทศจะขึ้นอยู่กับระดับความพร้อมของการเผยแพร่เนื้อหาความรู้และข่าวสาร รวมทั้งระดับการนำความรู้และข่าวสารที่เผยแพร่ไปใช้

W.E. Blank (1982) ได้ออกแบบโปรแกรม Competency-Based –Training ซึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาที่เน้นลักษณะงานที่มีความต้องการทักษะ และความสามารถอย่างไร ซึ่งจะเป็มาตรฐานทักษะที่ กำหนดขึ้นสำหรับความต้องการในลักษณะงานนั้น ๆ โดยเน้นรูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการ หลักสูตรจะมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของบุคคลก่อนเข้าสู่การจ้างงานในตำแหน่งงานที่องค์กรทั่วไปต้องการ

ตัวแบบทางด้านหลักสูตร (curriculum model) กำหนดจากสายอาชีพและงานซึ่งเป็ความต้องการในองคการประเภทต่าง ๆ ปรัชญาของ Competency-Based Model แตกต่างไปจากปรัชญาของรูปแบบการฝึกอบรมที่เคยปฏิบัติกันมา 2 ประการ ได้แก่

1. คุณคาประสิทธิภาพของบุคคล คือ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลงานเป็รูปธรรม หากไม่มีผลงานเป็รูปธรรม ความรู้ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็เป็สิ่งที่ไม่มีคุณค่าใด ๆ เลย

2. บุคคลสามารถเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้เป็นอย่างดี หากได้รับวิธีการสอนและเวลาที่เหมาะสมเพียงพอ

E.J. Boone (1985) นิยามการพัฒนาโปรแกรมว่า คือ กระบวนการในการวางแผนที่เป็นระบบ เบ็ดเสร็จและครอบคลุม เพื่อคาดการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างองคกรทางการศึกษา

นอกระบบโรงเรียน เจาหน้าที่กับผู้เรียนหรือตัวแทนของผู้เรียน ในการจัดทำและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียนในชุมชนในการพัฒนาโปรแกรม

นักศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือนักพัฒนาโปรแกรม ควรมีความเข้าใจพื้นฐานหรือยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม 5 ข้อ คือ

1. การพัฒนาโปรแกรมเป็นความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวผู้เรียน ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มบุคคลหรือชุมชน ในระดับรายบุคคล
2. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของการตัดสินใจ ดังนั้นนักพัฒนาโปรแกรมจะต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นว่า ในการวางโปรแกรมจะต้องให้บุคคลหรือตัวแทนของบุคคลเขามามีส่วนรวมในการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งอาจจะเป็นการเขามามีส่วนรวมในทุกขั้นตอนหรือบางขั้นตอนของโปรแกรม
3. การพัฒนาโปรแกรมมีหลักการสำคัญในเรื่องของความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมของ ผู้เขามารับบริการกับนักพัฒนาโปรแกรม ในการวิเคราะห์และกำหนดว่าอะไรคือความต้องการหรือปัญหาที่ต้องการจะแก้ การเลือกทรัพยากร และวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมที่สุด
4. การพัฒนาโปรแกรมเป็นเรื่องของระบบและแนวความคิด กล่าวคือ การพัฒนาโปรแกรม ประกอบด้วยแนวความคิดต่าง ๆ ได้แก่ ระบบการวางแผน ระบบการสร้างและการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ และระบบการประเมินผลและความรับผิดชอบในการรายงานผล
5. การพัฒนาโปรแกรมเป็นวิธีการที่สำคัญวิธีการหนึ่ง ที่องค์กรจะได้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรมีความตื่นตัว ทนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถปรับปรุงองค์กรให้ปฏิบัติงานดีขึ้นในอนาคต

จากแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมข้างต้นนั้น สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมที่เหมาะสมกับเป้าหมายของการวิจัยในครั้งนี้ ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่เน้นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ ด้วยการจัดโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2.3 องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้มีนักการศึกษากล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบไว้ ดังนี้

ชาลิณี เอี่ยมศรี (2549) กล่าวว่าองค์ประกอบในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) ผู้สอนประจำกลุ่ม 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและการประเมินผล และ 8) สภาพแวดล้อม

สุดา เชิดเกียรติกุล (2555) กล่าวว่า องค์ประกอบของโปรแกรมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) แผนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลโปรแกรม

ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะอาชีพผู้ดูแลสุขภาพในสปา และผลพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีองค์ประกอบ 9 ประการ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) ผู้สอน/ครูพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยระบบช่วยเสริมศักยภาพ 6) ระยะเวลา 7) แหล่งข้อมูลและสื่อการสอน 8) สภาพแวดล้อม และ 9) การวัดและประเมินผล

อภิรดี ผลประเสริฐ (2558) กล่าวว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) การสะท้อนกลับหรือการสะท้อนความคิด

จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ผู้เรียน 4) ระยะเวลาดำเนินการ 5) คณะทำงาน 6) เนื้อหาสาระ 7) กิจกรรมการเรียนรู้ 8) แผนการจัดการเรียนรู้ 9) แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ 10) สภาพแวดล้อม และ 11) การประเมินผล

2.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981)

P.G. Boyle (1981) เสนอปัจจัยของการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันไว้ ดังนี้

1. เป้าหมายขั้นตอนพื้นฐาน เป็นการพัฒนาความสามารถ ทักษะ ความรู้ และสมรรถภาพเบื้องต้นในตัวบุคคล

2. แหล่งที่มาของวัตถุประสงค์ พัฒนามาจากความรู้ในศาสตร์นั้นและจากนักการศึกษา
3. วิธีใช้ความรู้ เน้นที่เนื้อหาความรู้ความชำนาญและวิธีการที่จะประสบความสำเร็จ
4. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน เกี่ยวข้องในการนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติ
5. บทบาทของผู้ออกแบบโปรแกรม ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอน
6. มาตรฐานของประสิทธิผล เกณฑ์ประสิทธิผล คือผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ

2.5 องค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

Boyle (1981) เสนอหลักการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ 15 ข้อ ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานปรัชญาในการพัฒนาโครงการ

เป็นการวิเคราะห์ความเชื่อของผู้วางโครงการซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเลือกแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ความแตกต่างตามความเชื่อเชิงปรัชญามีผลในทุกขั้นตอนจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ การประเมินโปรแกรมและการรายงานความสำเร็จ
2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ ที่จะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโปรแกรม
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการโปรแกรมของกลุ่ม ผู้พัฒนาโปรแกรมต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่าใครที่เข้ามามีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมอย่างไร มากน้อยเพียงใด
4. ระดับความรู้ ปัญญา และสถานะภาพทางสังคม ซึ่งควรเน้นที่ผู้เรียนในสภาพชีวิตจริง ผู้เรียนเป็นผู้กระทำให้เกิดการเรียนรู้ จึงต้องให้ความสำคัญในความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ ผู้พัฒนาโปรแกรมควรใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลให้มากที่สุด ยังมีจำนวนมากเท่าใด ก็จะทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ตรงกับสภาพปัญหา และความต้องการมากเท่านั้น
6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบันในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา ควรตระหนักถึงข้อจำกัดทั้งด้านบุคคลและด้านสถาบัน

7. เกณฑ์สำหรับจัดลำดับความสำคัญ เพื่อให้การตัดสินใจและจัดลำดับความสำคัญเป็นที่ยอมรับ และสมเหตุสมผลตามสภาพจริง

8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม ความยืดหยุ่นและความสามารถเปลี่ยนแปลงได้เป็นหลักสำคัญของการวางโปรแกรม การประเมินอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้มีการปรับปรุงทิศทางโปรแกรมให้สอดคล้องกับสภาพความจริงทั้งด้านทรัพยากรและปัญหา

9. ความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หลายนัยขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาโปรแกรมที่จำเป็นต้องได้รับการยอมรับและเห็นชอบเชิงกฎหมายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

10. การเลือกและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วางโปรแกรมต้องตรวจสอบความเชื่อของตนเอง และองค์กร สร้างเป็นกรอบความคิดแล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประสพการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความเชื่อเชิงปรัชญาในการจัดการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้ครบถ้วน

11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงวิธีเทคนิค เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบของกิจกรรม และผู้เรียน

12. การใช้ประโยชน์ การประชาสัมพันธ์ในชุมชนและท้องถิ่น มีโปรแกรมจำนวนมากที่แข่งขันกันเพื่อรับการสนับสนุนในทุกด้าน โปรแกรมการศึกษานอกระบบแม้จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน ก็ต้องประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบอย่างสม่ำเสมอ

13. ได้รับการสนับสนุนทรัพยากร

14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ การประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เหมาะสม และเชื่อถือได้เป็นสิ่งที่จำเป็น การประเมินโปรแกรมอย่างเป็นทางการและระบบอาจเป็นเรื่องสิ้นเปลือง และใช้เวลาและแรงงานมาก แต่การประเมินอย่างไม่เป็นทางการก็อาจสร้างปัญหาเรื่องความไม่น่าเชื่อถือ

15. การประชาสัมพันธ์และรายงานผลของโปรแกรม เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน การรายงานผลสำเร็จของโปรแกรมให้ผู้สนับสนุนโปรแกรมทราบ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ควรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผลสำเร็จรวมทั้งความเข้าใจในอุปสรรคและข้อจำกัดของโปรแกรม

2.6 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981)

การพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน เป็นการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล และพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะมีการกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน เรียงเนื้อหาตามหลักวิชาการนำไปใช้เหมาะสมกับองค์กรที่

P.G. Boyle (1981) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

- กำหนดว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร ซึ่งหากกลุ่มดังกล่าวสังกัดสถาบัน องค์กร สมาคม วิชาชีพ หรือกลุ่มในชุมชน การประสานงานกับองค์กร และกลุ่มดังกล่าวจะช่วยให้วัตถุประสงค์ของโปรแกรมชัดเจน
- ศึกษาภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งคุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- สำรวจโปรแกรมที่มีการจัดการศึกษาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนของโปรแกรม

ขั้นที่ 2 การกำหนดเนื้อหาวิชา

- พยายามเปรียบเทียบความสามารถของกลุ่มเป้าหมายกับเนื้อหาที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- ศึกษาศักยภาพและประสบการณ์การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้ เป็นการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับเรียงลำดับของประสบการณ์ โดยมีข้อมูลประกอบการพิจารณาจากภูมิหลังที่อาจแตกต่างกันไปของผู้เรียน รวมถึงควรพิจารณาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมกับลักษณะและภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมาย วิธีการ เทคนิค กิจกรรม อุปกรณ์เครื่องมือให้เหมาะสม และกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้ชัดเจน
- ประชาสัมพันธ์โดยวิธีการที่หลากหลาย
- กำหนดวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

- กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ให้พร้อม รวมถึงระยะเวลาในการจัดโปรแกรม

ขั้นที่ 4 การนำโปรแกรมไปใช้ เป็นขั้นตอนในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปใช้ และศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดโปรแกรม สรุปได้ดังนี้

- การจัดโปรแกรมการศึกษาที่มีคุณภาพที่จะดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาได้
- ดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นทั้งวิธีการ เทคนิค อุปกรณ์ ในการทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและมีความสนใจ
- จัดเตรียมช่องทางการสื่อสารของผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในการจัดโปรแกรม

ขั้นที่ 5 ประเมินผลโปรแกรม

- วัดผลสัมฤทธิ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน ถ้ามีการวัดความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ก็สามารถนำมาเปรียบเทียบเพื่อดูความก้าวหน้าได้
- ทบทวนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงโปรแกรม
- ทบทวนแผนของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (contemplative education) เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นการจัดที่มีการจัดการศึกษาโดยมีปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นการสืบค้นสำรวจภายในตนเอง การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และการรับฟังด้วยใจเปิดกว้างที่จะนำไปสู่การตระหนักรู้จักตนเอง การหยั่งรู้ และความเปิดกว้าง ยอมรับความหลากหลายและอุดมของโลก ทั้งนี้จากการตระหนักเข้าใจตนเองจะส่งผลให้เกิดความชื่นชมในคุณค่าของประสบการณ์ของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

3.1 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา

ความหมายของจิตตปัญญาศึกษาได้มีการกล่าวถึงอย่างหลากหลาย ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษาไว้ ดังนี้

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสขุ (2559) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญา มุ่งผลให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการสามารถเข้าถึงความจริง ความดี ความงามอย่างแท้จริง เป็นการจัดกระบวนการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การใคร่ครวญและการตระหนักรู้ในตนเอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับบุคคล ไปสู่ระดับกลุ่มองค์กร และระดับสังคม

ประเวศ วะสี (2547) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตัวเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่นเกิดความเป็นอิสระ ความสุข ปัญญา และความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์ที่สมบูรณ์ และในอีกความหมายหนึ่งกล่าวไว้ว่า จิตตปัญญา หมายถึง การรู้ จิต ของตัวเองแล้วเกิดปัญญา โดยที่ปัญญาหมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด หรือ บางทีก็พูดว่าการเข้าถึงความจริง ความดี ความงาม

วิจักขณ์ พานิช (2548) ให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ โดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ที่ได้ความรู้จากประสบการณ์ เพราะความรู้ที่แท้จริงนั้น คือประสบการณ์ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว และเมื่อเพิ่มมิติของ การใคร่ครวญด้วยใจ จะทำให้สัมผัสได้ถึงคุณค่าและความงาม ซึ่งการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญจะเกิดขึ้นได้ด้วยสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน ทำให้เรียนรู้ที่จะรัก เรียนรู้ที่จะให้ เรียนรู้ที่จะยอมรับ ความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร (2553) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่มุ่งพัฒนา จากภายใน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ได้ฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ศาสตร์ตามที่คุณเรียนสนใจ สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ทำให้จิตขยายกว้างออกจากขอบเขตตัวตน เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญาและการตระหนักรู้ในตนเอง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษา เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การใคร่ครวญและตระหนักรู้ในตนเอง ให้เห็นถึงคุณค่าและความงาม ผ่านการฝึกปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำไปเชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิต อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล กลุ่มองค์กร รวมถึงในระดับสังคมได้ต่อไป

3.2 ปรัชญาพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา

ปรัชญาพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา มีสองประการ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสขุ, 2559) คือ

1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (humanistic value) ว่ามีศักยภาพสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยประสบการณ์ตรงเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานตามแนวคิดปัญญา

2) กระบวนทัศน์องค์รวม ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต ด้วยทัศนะที่ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์กับสรรพสิ่งจึงต่างเป็นองค์รวมของกันและกัน

ขณะที่ ประเวศ วะสี (2547) กล่าวถึงปรัชญาพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ คือ ความเชื่อมั่นที่ว่ามนุษย์มีศักยภาพสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความจริง ความดี และความงามอยู่ในตน เปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์พืชที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโต เมื่อเงื่อนไขต่าง ๆ พร้อมเมล็ดพันธุ์นั้นก็จะสามารถเติบโตขึ้นจนกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ได้ มนุษย์ก็มีศักยภาพในตัวเองเมื่อพร้อมด้วยกระบวนการเข้าทำงานภายใน จิตของมนุษย์ผู้นั้นก็จะเติบโตไปเป็นจิตใหญ่ให้ร่มเงาแก่ตนเองและผู้อื่นได้

2) กระบวนทัศน์องค์รวม คือ ทัศนะที่มองโลกในแง่ที่เป็นความสัมพันธ์และการประสานเข้าด้วยกันของสรรพสิ่ง เป็นทัศนะที่มองเห็นว่าธรรมชาติของสรรพสิ่ง คือ การเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และทั้งมนุษย์และสรรพสิ่งต่างก็เป็นองค์รวมของกันและกัน ดังนั้น มนุษย์จึงไม่ควรยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง และควรปฏิบัติต่อสรรพสิ่งยังไม่แยกส่วนจากชีวิตสิ่งยังไม่แยกส่วนจากชีวิต

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษานั้น ต้องยึดมั่นปรัชญาพื้นฐานสองประการ คือ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในตนเองที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และกระบวนทัศน์องค์รวมที่ต้องมีความเชื่อมโยงกับสรรพสิ่งอื่น ๆ ด้วย

3.3 จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา

การเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข, 2559) คือ

1) การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ได้แก่ การเกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อม ถ่อมตนขึ้นในตนเอง เป็นการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึก เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดใหม่ เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติใหม่ ตลอดจนวิธีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะ

ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักใจของตนเองแล้วเกิดปัญญาคือก่อให้เกิดความเข้าใจความจริง ความดีงามอย่างแท้จริง

2) การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองเพียงเท่านั้น หากแต่ต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับที่ใหญ่ขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงในองค์กร สังคม และโลกต่อไป

ดังนั้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา กระบวนการต้องออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย รวมทั้งต้องสำรวจและทบทวนกระบวนการให้ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้เหมาะสมกับบริบทและความเป็นจริงของผู้เรียน

3.4 หลักการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสข (2559) สรุปหลักการจัดการเรียนรู้ตาม แนวจิตตปัญญาศึกษาไว้ 7 ข้อ (7 C's) ได้แก่

1) การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะ จิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา ด้านระหว่างบุคคล และด้านภายในบุคคล

2) ความรักความเมตตา (Compassion) คือ การที่กระบวนการส่งพลังออกเพื่อโอบ อุ้ม ดูแลกลุ่ม และการจัดการกระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้

3) การเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connectedness) คือ การช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ ในกระบวนการเข้ากับชีวิต นำไปสู่การนำกระบวนการเข้าสู่ภายใน บุรณการสู่วิถีชีวิต และการเอื้อให้ เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เชื่อมโยงกับชุมชน และจักรวาล

4) การเผชิญความจริง (Confronting Reality) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเอง เพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยงเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนา

5) ความต่อเนื่อง (Continuity) คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้ เพื่อช่วยเอื้อให้ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับการปลดปล่อย และสามารถเข้าทำงานเพื่อบ่มเพาะพัฒนา

6) ความมุ่งมั่น (Commitment) คือ การเอื้อให้ผู้เรียนสามารถนำเอากระบวนการกลับไป ใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากการเข้าร่วมการอบรม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เรียนและกระบวนการที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต

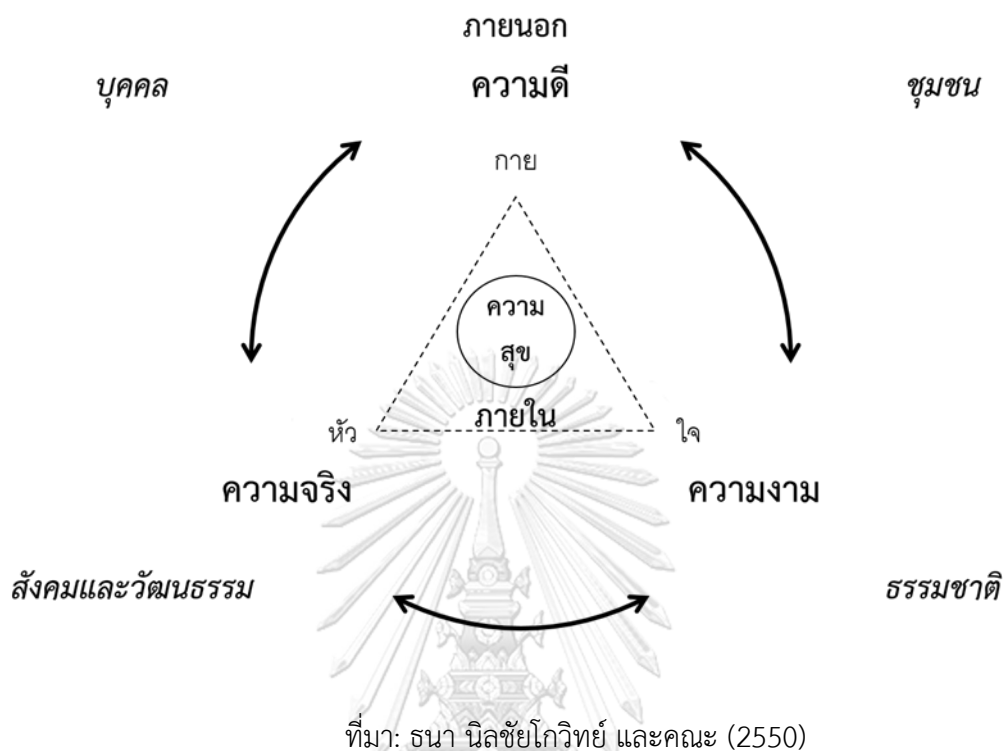
3.5 วงจรการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา

วงจรการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา เป็นการประยุกต์เอาปรัชญาพื้นฐานของความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และกระบวนการที่คำนึงถึงทั้งสองประการมาใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา ดังนี้ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ, 2550)

1. ใช้การเข้าถึงความจริง ความงาม ความดี ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เองเป็นแกน
2. เป็นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมเพื่อการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุล ทั้งกาย ใจ และความคิด เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก และจากภายในสู่ภายนอก จากบุคคลสู่ชุมชน สังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติ และจากธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม สู่ชุมชน และบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตอย่างแท้จริง เป็นแกนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงจรการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา

วงจรของความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความดี ความงาม ที่เป็นหนึ่งเดียว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การเข้าถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริงย่อมทำให้เข้าถึงอีกสองสิ่งพร้อมกันด้วย และเมื่อมีสิ่งหนึ่งก็จะเกิดอีกสองสิ่งตามมาด้วย สะท้อนถึงสภาวะความเป็นองค์รวมที่แท้จริงของธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าผู้เรียนแต่ละคนจะเริ่มต้นจากจุดใด คือ การมองเห็นและเข้าใจความเป็นจริงในตนเอง ผู้อื่น หรือธรรมชาติ หรือการเข้าถึงความดีด้วยการเปิดรับ มีเมตตาอย่างแท้จริง ไม่ตัดสินทั้งตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ก็จะพาให้เข้าถึงอีกสองสิ่งไปด้วย เช่น การเข้าถึงความงามของธรรมชาติ ในขณะที่ใจสงบ ทำให้มองเห็นความจริงว่าในธรรมชาติไม่มีสิ่งบกพร่อง ไม่มีสิ่งถูกหรือผิด มันเป็นเช่นนั้นเอง เชื่อมโยงสู่การเข้าใจตนเอง เข้าใจเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ แล้วเกิดความรักความเมตตา ลดการตัดสิน คัดโทษ คาดหวังตนเอง ผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อม เมื่อ เป็นเช่นนั้นก็เกิดความสุข เกิดความรู้สึกเบาสบาย เป็นอิสระ อิ่มอก อิ่มใจ เกิดความปิติด้วยความรัก ความเมตตาในใจ หรือการมองเห็นความจริงเบื้องหลังวิคิดและความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และของผู้อื่น ที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ก็นำไปสู่การเห็นความงามในตนเองและในตัวเพื่อนมนุษย์ มองเห็นความจริงว่า

มนุษย์ก็เป็นอย่างนี้เอง เห็นว่ามนุษย์คือเพื่อนร่วมทุกข์ ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับตนเองและผู้อื่นดีขึ้น ทำให้มีความสุข

3.6 องค์ประกอบของการเรียนรู้

ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) ได้สรุปสังเคราะห์แบบจำลองแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Model) สำหรับสังคมไทยและสร้างโมเดล “จิตตปัญญาศึกษา” ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อและรายละเอียด ดังนี้

- 1) ราก หมายถึง ฐานแนวคิด ได้แก่ แนวคิดเชิงศาสนา เชิงมนุษยนิยม และเชิงบูรณาการองค์รวม
- 2) ผล หมายถึง เป้าหมายการเรียนรู้สู่จิตใหญ่ที่กว้างขวางครอบคลุมและเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
- 3) แก่น หมายถึง องค์ประกอบหรือกระแสแห่งการพัฒนาสู่จิตใหญ่ ได้แก่ การมีสติ เปิดรับประสบการณ์ตรงในปัจจุบันขณะอย่างเต็มเปี่ยม การสืบค้นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน การน้อมมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจริงจัง ความเบิกบานและผ่อนคลาย และการมีจิตตั้งมั่นและเป็นกลาง
- 4) กระพี้ หมายถึง บริบทของกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติ ได้แก่ สังคม คือการให้คุณค่าต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน บนฐานการโอบอุ้มสนับสนุนของกัลยาณมิตรและวัฒนธรรมคือการให้คุณค่าแก่รากฐานทางภูมิปัญญาที่หลากหลายและไม่แยกจากชุมชนท้องถิ่นบริบทเชิงวัฒนธรรม
- 5) เปลือก หมายถึง เครื่องมือการปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ ของจิตตปัญญาศึกษา
- 6) เมล็ด หมายถึง ศักยภาพภายในของมนุษย์ทุกคนที่มีความดีงามอยู่ในตัว
- 7) ผืนดิน หมายถึง วงการต่าง ๆ ที่นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปประยุกต์ใช้ และ
- 8) ความรู้ในการปลูกและดูแล หมายถึง การวิจัยสืบค้นความรู้ และการวัดประเมินสำหรับจิตตปัญญาศึกษา

3.7 ปัจจัยที่เอื้อบุคคลให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในแนวทางจิตตปัญญาศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสขุ, 2559)

- 1) สติในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ในกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ควรเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้สังเกตตนเอง รับรู้ความคิดและความรู้สึกของตนเองระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2) การเข้าใจและยอมรับตนเอง ตามสภาพความเป็นจริง และสามารถเผชิญความเป็นจริงต่าง ๆ ได้
- 3) ความเข้าใจ ความรัก และความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งเป็นการยอมรับและเข้าใจความเป็นจริง ไม่คาดหวัง มีความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์
- 4) เข้าใจ และยอมรับความเป็นจริงตามธรรมชาติ เป็นการเข้าใจกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ที่จะพบว่ามีสิ่งต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นตามเงื่อนไขต่าง ๆ ตามธรรมชาติไม่ใช่ตามใจใครคนใดคนหนึ่ง ซึ่งการเข้าใจและยอมรับนี้ จะทำให้เป็นทุกข์น้อยลง สามารถปล่อยวางได้มากขึ้น
- 5) การเกิดสมดุลในตัวเอง การศึกษาในปัจจุบันเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นในฐานความคิด แต่มนุษย์มีทั้งฐานกาย ฐานใจ และฐานความคิด ตลอดจนเป็นสัตว์สังคม การพัฒนาจึงต้องเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ก่อให้เกิดสมดุลทั้งสามฐานข้างต้น ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้จึงควรพยายามสร้างกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุล และเชื่อมโยงกัน
- 6) เครื่องมือหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
- 7) ชุมชนปฏิบัติ เป็นทั้งเป้าหมายและหลักการในการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา เนื่องจากเป็นทั้งสิ่งที่กระบวนการเรียนรู้ต้องพยายามสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนในการมองเป็นเป้าหมายนั้น คือ การจัดในกลุ่มที่มีความสนใจร่วมกันอยู่ แล้วจะก่อให้เกิดกลุ่มกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือส่งเสริมกัน ขณะเดียวกันการจัดกระบวนการยังควรเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์เชิงกัลยาณมิตรในหมู่ผู้เรียนด้วยกัน

3.8 การวัดประเมินผลจิตตปัญญาศึกษา

ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) เสนอการวัดประเมินผลจิตตปัญญาศึกษา โดยพิจารณาจากหลักการพื้นฐาน 2 ส่วน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประเมินที่เหมาะสม และคุณลักษณะของการประเมินที่เหมาะสม ดังนี้

- 1) **คุณลักษณะของผู้ประเมินที่เหมาะสม** ควรมีความตระหนักในกระบวนการทัศนของการประเมินที่ตนเองใช้ เพราะเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย วิธีวิทยาการประเมิน ระเบียบวิธี ผู้ประเมิน ต้องมีความรู้สึกเชื่อมโยงผูกพันกับผู้ถูกประเมิน และมีความตระหนักในผลกระทบของการประเมินต่อ

ตนเองและต่อผู้ถูกประเมิน ผู้ประเมินต้องมีความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และธรรมชาติของ กระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ควรหลีกเลี่ยงการใช้วิธีคิดตรึงตรองด้วยเหตุผลและตาม แนวเส้นตรง การพิสูจน์ความเป็นจริงด้วยการวัดค่าเชิงประจักษ์

2) คุณลักษณะของการประเมินที่เหมาะสม มีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่

2.1) ประเมินเหตุควบคู่ไปกับการประเมินผล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านใน ไม่ได้มีลักษณะเป็นเส้นตรงที่สามารถกำหนดผลลัพธ์ได้ แต่อาจดูได้จากการมีเหตุปัจจัยที่ เหมาะสมใน การเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความสำคัญของสติระลึกรู้ การดำรงตนอยู่ในปัจจุบันขณะ (Presence) ของผู้สอนและผู้เรียนเป็นสำคัญ และการอยู่ในบริบทของกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติอันเกื้อกูล อันได้แก่ สังคมของกัลยาณมิตรและบริบทวัฒนธรรม ตลอดจนมีการปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง ทั้งใน ระดับของปัจเจกและระดับกลุ่ม

2.2) ประเมินโดยใช้กระบวนการทัศน์แบบบูรณาการ ใช้หลายมุมมองในการประเมิน ทั้ง มุมมองบุคคลที่หนึ่ง (คือผู้เรียน หรือผู้สอนหากจะประเมินผู้สอน) บุคคลที่สอง (คือ การที่สังฆะของ ผู้เรียนหรือผู้เรียนกับผู้สอนสร้างและให้ความหมายร่วมกัน) และบุคคลที่สาม (เช่น การใช้ข้อสอบ มาตรฐาน เป็นต้น) โดยที่สำคัญและขาดไม่ได้คือ มุมมองบุคคลที่หนึ่ง ผู้ประเมินไม่ควรกลัวการนำเอา ความเป็นอัตวิสัยเข้ามาในการประเมิน ตรงกันข้ามกลับเป็นสิ่งที่ควรให้ความเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะ เป็นหัวใจสำคัญของจิตตปัญญาศึกษา

2.3) ประเมินโดยใช้ระบบวงจรป้อนกลับ ไม่อาจวัดประเมินได้ทั้งหมดด้วยการแยก ส่วนประกอบออกเป็นชิ้นย่อย ต้องอาศัยระบบวงจรป้อนกลับหรือมุมมองของสิ่งมีชีวิต ซึ่งให้ ความสำคัญกับเรื่องบริบทที่แตกต่างกัน มีการสร้างความหมายร่วมกัน ให้ความสำคัญกับจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์มากกว่าการทำซ้ำและอยู่ในกรอบในการควบคุม

2.4) ประเมินโดยใช้หลายกระบวนการทัศน์ร่วมกัน ด้วยไม่มีการประเมินในกระบวนการ ทัศน์ใดกระบวนการทัศน์หนึ่งที่เหมาะสมและครบถ้วนที่สุด โดยกระบวนการทัศน์หลักการประเมินตนเอง เพราะเป็นลักษณะเด่นของการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาที่เป็นเรื่องของประสบการณ์ด้านใน โดยตรงของผู้เรียน การประเมินเชิงธรรมชาติและมีส่วนร่วม เพราะมีความยืดหยุ่นสูง ยอมรับความ จริงที่หลากหลาย ให้ความสำคัญของการศึกษาบริบทและเกณฑ์การตัดสินในการตัดสินมาตรฐานเชิง ธรรมชาติหรือเชิงคุณภาพ และการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ เพราะการเรียนรู้ การปฏิบัติด้านใน หลาย ประเภทจำต้องอาศัยประสบการณ์ของครูอาจารย์หรือครูในการช่วยชี้แนะตรวจสอบเท่านั้น

2.5) ประเมินที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ประเมินเปิดใจ น้อมเอาคุณค่าของจิตตปัญญาศึกษาเข้ามาเรียนรู้ เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน ทั้งอ่อนโยนต่อชีวิตและ อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มองเห็นผู้ถูกประเมินอย่างเป็นองค์รวมและมีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน และสามารถทำให้กระบวนการประเมินกลับไปเป็นกระบวนการที่มีประโยชน์และการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ อย่างแท้จริง

ดังนั้น การประเมินผลตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จึงต้องคำนึงถึง 2 ประการสำคัญ คือ 1) คุณลักษณะของผู้ประเมินที่เหมาะสม ที่ต้องเข้าใจแนวคิด หลักการ และธรรมชาติของกระบวนการ จิตตปัญญาศึกษา และ 2) คุณลักษณะของการประเมินที่เหมาะสม 5 ประการ ได้แก่ 2.1) การ ประเมินเหตุไปควบคู่กับผล 2.2) การประเมินโดยใช้หลายมุมมองในการประเมิน โดยเฉพาะการ ประเมินโดยตัวผู้เรียนเองที่ขาดไม่ได้ 2.3) การประเมินโดยใช้วงจรป้อนกลับ 2.4) การประเมินโดยใช้ หลายกระบวนการทัศน์ร่วมกัน โดยกระบวนการทัศน์หลักคือการประเมินตนเอง และ 2.5) การประเมินที่มี หัวใจของความเป็นมนุษย์

4. แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ

แนวคิดเรื่องการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่ใช้สำหรับการสร้างเสริม แรงจูงใจในการทำงานของบุคคล รวมถึงการสร้างพลังอำนาจในตนเองเพื่อให้มองเห็นสมรรถนะของ ตนเองในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในการปฏิบัติงานกับผู้ถูกส่งต่อทางเพศ ซึ่งเป็นผู้ได้รับ ผลกระทบที่ทำให้สูญเสียพลังอำนาจของตนเองในการควบคุมตนเองในการดำเนินชีวิตต่อไปได้

4.1 ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ

Orange County Rape Crisis Center (2016) การเสริมพลังอำนาจ หมายถึง การช่วยให้ผู้ ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศฟื้นฟูตนเองให้สามารถควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ได้ด้วยตนเอง

C.H. Gibson (1991) กล่าวว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจว่า เป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการ ทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถ ของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถ ในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกว่าคุณมี อำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้

อรพรรณ ลือบุญวัชชัย (2541) กล่าวว่า การเสริมพลัง หมายถึง การพยายามทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมั่นคง มั่นใจ ยึดมั่น ผูกพัน และมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายของตนเองเพื่อการปฏิบัติหรือกระทำการกิจหนึ่งให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง

อาชญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวไว้ว่า การเสริมพลังให้แก่บุคคลในองค์กร เป็นการเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาบุคคล ทั้งนี้ด้วยการปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างพลังให้สามารถบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ได้

กิตติภา สุวรรณรัตน์ (2545) ให้ความหมายของการเสริมพลังอำนาจว่าหมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน ให้มีพลังเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมตามสภาพสังคมที่ตนดำรงอยู่ การสร้างพลังอำนาจในตนเองนี้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนมีความเชื่อมั่นในตนเองรู้สึกว่ามีคุณค่า และความสามารถดึงพลังและศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ กระบวนการเสริมพลังอำนาจในตนเองนี้ จะต้องให้บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนแก้ไขปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหามาของตนเอง ตลอดจนได้มีพัฒนาการ วิธีการที่จะแก้ไขปัญหให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างเหมาะสม

วีรณัฐ เกอร์รักษ์ (2556) กล่าวว่า การเสริมพลังอำนาจเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่มุ่งให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคน กลุ่ม หรือชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่น รู้สึกถึงการมีคุณค่าในตนเอง กลุ่ม หรือชุมชน สามารถที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่ และเรียนรู้จากกระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหา ประเมินปัญหา แสวงหาทางเลือก และตัดสินใจในการแก้ไขจัดการกับปัญหาได้

จึงสรุปได้ว่า การเสริมพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการในการพยายามเพิ่มความสามารถของบุคคลให้ตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงการมีคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกว่ามีอำนาจที่จะสามารถควบคุมการดำเนินชีวิตของตนเองได้

4.2 องค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจ

ตามแนวคิดการเสริมพลังอำนาจของ C.H. Gibson (1991) ซึ่งเป็นการศึกษาการเสริมพลังอำนาจของพยาบาล พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นแนวคิดแบบพลวัต (Dynamic concepts) ที่มีทั้งการให้และการรับ มีการแลกเปลี่ยน และมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคล เพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหา โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1) ด้านผู้รับบริการ ผู้รับบริการจะเป็นผู้ที่ได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจจากพยาบาล เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง (Self-determination) มีสมรรถนะในตน (Self-efficacy) ควบคุมตนเองได้ (Self of control) มีแรงจูงใจ (Motivation) เรียนรู้ (Learning) เจริญเติบโต (Growth) มีความรู้สึกเป็นนายตนเอง (Sense of mastery) มีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (Sense of connectedness) การปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (Improved quality of life) สุขภาพดีขึ้น (Better health) และมีจิตสำนึกในการตัดสินใจสังคม (Sense of social justice)

2) ด้านผู้ให้พยาบาล ผู้ให้การพยาบาลหรือตัวพยาบาล จะเป็นผู้เสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้รับบริการ โดยพยาบาล จะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ (Helper) ผู้สนับสนุน (Support) ผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) ผู้สอน (Educator) ผู้ให้คำปรึกษาแหล่งทรัพยากร (Resource consultant) ผู้ใช้แหล่งทรัพยากร (Resource mobilizer) ผู้เอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้ส่งเสริม (Enabler) และผู้พิทักษ์สิทธิประโยชน์ให้ผู้รับบริการ (Advocate)

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการกับพยาบาล เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีความไว้วางใจกัน (Trust) เห็นใจกัน (Empathy) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participatory decision-making) วางเป้าหมายร่วมกัน (Mutual goal-setting) ทำงานร่วมกัน (Co-operation) ให้ความร่วมมือกัน (Collaboration) เอาชนะอุปสรรค (Overcoming organizational barriers) มีการจัดการอย่างเป็นระบบ (Organizing) มีการต่อรอง (Lobbying) และ มีการดำเนินการอย่างชอบธรรม (Legitimacy)

ขณะที่ Martha Funnell et al. (1991) กล่าวว่า การเสริมพลัง ประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลและการให้ความรู้ (Information and Education) ซึ่งเป็นความรู้ที่เพียงพอต่อการตัดสินใจด้วยเหตุผล มีทรัพยากรเพียงพอในการนำไปใช้ 2) ความรู้ (Knowledge) คือ การตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับ คุณค่า ความต้องการ เป้าหมาย และแรงบันดาลใจในตนเอง

ส่วน David Clutterbuck และ Susan Kernaghan (1995) กล่าวว่า แนวคิดการเสริมพลังในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบ มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1. การให้อำนาจกับทีมงานหรือบุคลากรในการทำงานอย่างเต็มที่ 2) การกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้กับสายงานในระดับต่ำลงไป 3) การเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติโดยการควบคุมด้วยสมาชิกในกลุ่ม โดยใช้ผลงานภาพรวมที่ปรากฏในระยะยาว 4) องค์กรต้องมีสภาพที่สมาชิกสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างเต็มความสามารถ 5) เป็นสภาพการทำงานที่มีแรงกระตุ้นจากภายใน

ทั้งนี้ เมื่อสืบค้นแนวคิดข้างต้นแล้ว สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถจำแนกองค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจได้ ดังนี้

1) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่จะเป็นผู้ได้รับการเสริมพลังจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีสมรรถนะในตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีแรงจูงใจ มีการเรียนรู้ เจริญเติบโต มีความรู้สึกเป็นนายตนเอง มีสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีสุขภาพดีขึ้น และมีจิตสำนึกในการตัดสินใจ

2) ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะเป็นผู้เสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้สนับสนุน ผู้ให้คำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาแหล่งทรัพยากร ผู้ใช้แหล่งทรัพยากร ผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ผู้ส่งเสริม และผู้พิทักษ์สิทธิประโยชน์ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยมีความไว้วางใจกัน เห็นใจกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางเป้าหมายร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ให้ความร่วมมือกัน และเอาชนะอุปสรรคได้

4.3 กระบวนการเสริมพลังอำนาจ

C.H. Gibson (1995) ทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างพลังอำนาจในมารดาที่ดูแลเด็กป่วยเรื้อรัง และได้สรุปกระบวนการเสริมพลังอำนาจ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง (Discovering reality)

เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจและยอมรับเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนตามสภาพที่เป็นจริง ทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในขั้นตอนนี้จะมีการตอบสนองของบุคคล 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านการคิดรู้ และด้านพฤติกรรม

การตอบสนองด้านอารมณ์ (emotional response) เมื่อบุคคลรับรู้และต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้น จะเกิดความรู้สึกสับสน ไม่แน่ใจ ต่อต้าน วิตกกังวล กระวนกระวาย กลัว โกรธ ความรู้สึกดังกล่าวเกิดจากการที่บุคคลไม่สามารถยอมรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพของความเป็นจริงได้ เนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลที่จะเกิดขึ้น ทำให้บุคคลรู้สึกคับข้องใจคิดด้วยตนเองป่วยและไม่สามารถกลับคืนสู่ภาวะสุขภาพที่ดีได้ แต่ถ้าบุคคลมีการเปลี่ยนความคิดโดยมีความหวังว่าตนเองมีโอกาสดีขึ้นได้ แต่อาจจะต้องอาศัยระยะเวลาเป็นตัวช่วย การคิดใน

ลักษณะนี้จะช่วยให้คุณมีกำลังใจดีขึ้น พยายามค้นหาปัญหา สาเหตุที่เกิดขึ้นตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้คุณดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การตอบสนองทางการคิดรู้ (cognitive responses) เมื่อบุคคลรู้สึกสูญเสียความสามารถหรือไม่มั่นใจในการดูแลตนเอง ระยะนี้บุคคลจะแสวงหาความช่วยเหลือจากสิ่งรอบข้าง โดยการหาข้อมูลความรู้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือ การถามแพทย์ พยาบาล ผู้ป่วยอื่น ๆ ซึ่งประสบเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจเหตุการณ์และสถานการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น ในระยะนี้บุคคลจะใช้ข้อมูลความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการแสวงหาจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ประกอบการตัดสินใจในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อไป

การตอบสนองทางพฤติกรรม (behavioral responses) โดยบุคคลจะรับรู้และตระหนักว่า การดูแลตนเองเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของตน การที่บุคคลคิดว่าสิ่งที่ได้ทำเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่สามารถทำได้ขณะนั้น และมองปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่ดี พยายามทำความเข้าใจกับปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถรู้ชัดเจนว่าสิ่งที่ตนเองต้องการการดูแลอย่างแท้จริงคืออะไร เกิดความเข้าใจ ชัดเจนในการดูแล ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ใช้ประสบการณ์การแก้ปัญหาที่ผ่านมา มาประยุกต์กับสถานการณ์ใหม่ ในขั้นนี้การกระทำของบุคคลจะได้รับข้อมูลย้อนกลับจากบุคคลที่เกี่ยวข้องว่า ความวิตกกังวลจนเกินไป จะทำให้รู้สึกสับสน คับข้องใจ และไม่มั่นใจ จนในที่สุดบุคคลจะตระหนักได้เองถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนความคิดเป็นเชิงบวกว่าปัญหาทุกอย่างก็จะสามารถแก้ไขได้

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical reflection)

การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อการตัดสินใจและจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม เป็นการฝึกทักษะในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกคับข้องใจในการดูแล สามารถค้นหาสภาพการณ์จริง แสวงหาทางเลือก การพินิจพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ เกิดมุมมองใหม่จะส่งผลให้บุคคลได้พัฒนาตนเองขึ้น ช่วยให้ออกมาพิจารณาปัญหา ประเมิน และคิดวิเคราะห์ถึงสถานการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้เข้าใจมากขึ้น นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในขั้นนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้สึกมีพลังอำนาจในการควบคุมตนเอง (sense of personal control) ถ้าบุคคลผ่านขั้นตอนนี้ไปได้ จะทำให้บุคคลรู้สึกเข้มแข็ง มีความสามารถ และมีพลังเพิ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ (Taking charge)

ในขั้นตอนนี้ บุคคลจะตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมและดีที่สุด การที่บุคคลจะมีทางเลือกได้หลายวิธี ก็ขึ้นกับการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคคลนั้น ถ้าบุคคลมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่น เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยประกอบการตัดสินใจด้วยตนเอง การตัดสินใจเลือกปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อควบคุมและจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการยอมรับตนเอง (self-determination)

ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (holding on)

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ในระยะนี้ เมื่อเกิดปัญหาร่วมมือแก้ไขปัญหา เมื่อนำวิธีการที่เลือกใช้ไปปฏิบัติแล้วเกิดประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จ บุคคลก็รู้สึกมั่นใจ รู้สึกมีพลังอำนาจ มีความสามารถและถือว่าเป็นข้อผูกพันในการปฏิบัติที่จะคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการแก้ปัญหานั้นสำหรับใช้ในครั้งต่อไป

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาขั้นตอนในกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) แล้วพบว่าในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงจะประยุกต์ใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจตามแนวทางของ Gibson เป็น 3 ขั้นตอนประกอบดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจและยอมรับเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนตามสภาพที่เป็นจริง และทบทวนสถานการณ์อย่างรอบคอบเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ

เป็นการตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกวิธีการปฏิบัติในแนวทางที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด หลังจากที่ได้ทบทวนอย่างรอบคอบแล้ว และลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกไว้

ขั้นตอนที่ 3 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

เป็นการเลือกคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่เมื่อนำไปใช้แล้วประสบความสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นใจ มีความสามารถ และมีพลังอำนาจ ที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในคราวต่อไป

4.4 วิธีการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ

เมื่อใดที่ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นให้กับบุคคลใด บุคคลนั้นคือคนที่เขาไว้วางใจ หรือเป็นคนที่ใกล้ชิดและให้ความสำคัญ จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมพลังอำนาจ ทั้งนี้ การศึกษาของไทยยังไม่พบข้อมูลแน่ชัดว่าจะมีวิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นอย่างไร แต่ข้อมูลการดำเนินการของต่างประเทศได้มีการระบุไว้ว่า ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะสามารถดำเนินการเสริมพลังอำนาจได้ ดังนี้ (Pennsylvania Coalition Against Rape (PCAR) (2013))

1. ต้องใจเย็น แม้ว่าการได้รับฟังเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะทำให้ช็อกหรือรู้สึกโกรธ แต่การแสดงอารมณ์ตามที่รู้สึกออกไปจะยิ่งทำให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศบอกล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2. แสดงให้เห็นว่าครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศบอกล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถควบคุมการใช้ชีวิตของตนเอง โดยการให้เขาได้ตัดสินใจเลือกเส้นทางที่จะเดินต่อไป และพยายามไม่บอกพวกเขาว่าต้องทำอะไร
4. ยินยอมอยู่เคียงข้างผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้สามารถแสดงความรู้สึกที่หลากหลายได้
5. เชื่อมั่นได้เลยว่า ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องการรู้ว่าไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ผ่านพ้นยังเหมือนเดิม
6. หลีกเลี่ยงที่จะไปคุกคามยุ่งเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัยในการกระทำความรุนแรง เพราะจะส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องและการจับกุม
7. รักษาความลับ โดยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจที่จะบอกล่าเรื่องราวให้กับใคร และเจาะลึกในรายละเอียดมากเพียงใด
8. ให้คำปรึกษาด้านหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ โดยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจในการติดต่อหน่วยงานเอง

9. สอบถามผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศก่อนการแสดงออกในการสนับสนุนทางกายภาพ เช่น การกอด (เป็นการกอบกู้ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และการควบคุมตนเองของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ)

10. กล่าวเฉพาะคำพูดที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถรับรองได้ ห้ามให้คำสัญญาในสิ่งที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำได้ อย่างแน่นอน เช่น ผู้ผ่านพ้นจะไม่ถูกทำร้ายอีก หรือผู้กระทำผิดจะต้องติดคุกแน่นอน เป็นต้น

11. อนุญาตให้หน่วยงานที่เหมาะสมจัดการกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งการไปเผชิญหน้ากับผู้กระทำความรุนแรงอาจก่อให้เกิดอันตราย รวมทั้งความพยายามตรวจสอบเหตุการณ์ การตั้งคำถามต่อผู้อื่นที่ทราบเรื่องราวจะทำให้ไปขัดขวางการดำเนินการทางกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้

12. ต้องยอมรับว่าผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ป่วย และตระหนักว่าการเยียวยาต้องใช้เวลายาวนานเป็นปี ซึ่งอาจสำเร็จและล้มเหลวได้

13. ดูแลรักษาสุขภาพของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขณะที่ Jane Doe (n.d.) กล่าวถึงบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาในการเสริมพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ว่าการทำงานต้องเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกัน โดยการยึดเป้าหมายของการเสริมพลังอำนาจไว้ใจ ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาสามารถฟื้นฟูพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ โดย

1. การเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องแสดงให้เห็นว่าเคารพต่อตัวผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและวิกฤตที่เกิดขึ้น หากผู้ผ่านพ้นมีความรู้สึกผิดหรืออับอายจากเหตุการณ์ ต้องทำให้รู้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของเขา และความรู้สึกที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ

2. การขจัดสิ่งไม่จริงและความเข้าใจผิด ๆ ออกจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยผู้ให้คำปรึกษาต้องอธิบายให้ผู้ผ่านพ้นทราบมายาคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ

3. ความเป็นปกติ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมักจะรู้สึกว่าบางอย่างเป็นเรื่องผิดปกติกับพวกเขา และปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องไม่ปกติ ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาต้องอธิบายให้ทราบว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งจะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และไม่สามารถควบคุมตนเองของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศลงได้

4. สร้างสัมพันธภาพในการทำงาน เนื่องจากผู้ให้คำปรึกษาต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น
5. จัดพื้นที่ที่ปลอดภัยให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งหมายรวมถึงหลายสิ่ง เช่น ต้องให้ความชัดเจนในการสัมผัสทางกายภาพ ความใกล้ชิดที่จะเกิดขึ้นต้องได้รับอนุญาตจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศก่อน พื้นที่ที่ใช้ในการพูดคุยต้องเป็นส่วนตัว และสะอาด มีความพร้อม
6. เสนอทางเลือกไม่ใช่ให้คำแนะนำ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอาจสับสนในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาต้องให้ทางเลือกที่เป็นไปได้ และช่วยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด แต่ไม่ได้เป็นการตัดสินใจให้
7. เป็นพื้นที่ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแสดงความรู้สึกทั้งหมดออกมาได้
8. ระมัดระวังในเรื่องที่อ่อนไหว เพราะผู้ให้คำปรึกษาและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอาจมีเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนาสังคมต่างกัน ผู้ให้คำปรึกษาต้องเรียนรู้ความต่างเหล่านี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
9. ช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนในระยะยาว ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยเหตุการณ์ความรุนแรงกับครอบครัว เพื่อนฝูง หรือผู้ให้คำปรึกษาที่มีศักยภาพรายอื่น ๆ ที่จะสามารถช่วยในระยะยาวได้ ให้คำแนะนำว่าใครที่ปลอดภัยที่จะสามารถเปิดเผยเรื่องราวได้ และต้องให้การสนับสนุนต่อครอบครัวหรือเพื่อนที่ได้รับการเปิดเผยเหตุการณ์แล้ว
10. พัฒนาวิธีการสร้างสรรค์ในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น
11. การสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ว่าเขายังมีสิทธิต่าง ๆ ในระบบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
12. ให้ข้อมูลด้านกฎหมาย ระบบสุขภาพ ทรัพยากรในชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
13. อธิบายถึงกรอบงานของผู้ให้คำปรึกษาว่ามีช่วงระยะเวลาจำกัดในการปฏิบัติการในการให้คำปรึกษา

นอกจากนี้ Orange County Rape Crisis Center (2016) กล่าวว่า เมื่อมีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้อยู่ในสถานะที่ปลอดภัย ต้องได้รับยาเพื่อบรรเทาอาการบาดเจ็บใด ๆ หรือไม่ หรือมีความคิดจะฆ่าตัวตาย หรือจะไปฆ่าใครหรือไม่

2. เริ่มต้นด้วยการเชื่อในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3. สนทนาในพื้นที่ส่วนตัว และไม่บอกเล่าเหตุการณ์กับใคร นอกเสียจากว่าผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องการให้เล่าให้ฟัง

4. ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะบอกเล่าเรื่องราวกับใคร จะเล่าเมื่อใด และเล่ามากน้อยเพียงใด

5. ดูแลรักษาตัวครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ให้เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากการเป็นผู้เสริมพลังอำนาจให้กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ขณะเดียวกัน Forensics for Survivors Healing Justice (n.d.) เสนอแนวทางในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้

1. การจัดพื้นที่ปลอดภัย ประกอบด้วย

- ให้ความมั่นใจกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นความลับก่อนที่เขาจะเปิดเผยเหตุการณ์ให้ฟัง

- คำนึงถึงภาวะทางด้านกายภาพ โดยตรวจสอบว่าต้องได้รับยาใด ๆ หรือไม่ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องการพื้นที่ที่ปลอดภัยที่ต้องการไปหรือไม่ มีใครที่ต้องการให้อยู่ด้วยหรือไม่ และหากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ปลอดภัยจะอย่างไรให้ปลอดภัย

- คำนึงถึงภาวะทางด้านจิตใจ โดยตรวจสอบว่า ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้สึกปลอดภัยด้านอารมณ์หรือไม่ มีภาวะฆ่าตัวตายหรือจะก่อการฆาตกรรมหรือไม่ สามารถค้นหาสิ่งที่จะสนับสนุนทางด้านจิตใจเมื่อต้องการได้หรือไม่ หรือจะรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

2. การเสริมพลังทางด้านทัศนคติ เมื่อตกเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะทำให้สูญเสียพลังอำนาจและความรู้ในการควบคุมตนเองได้ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการเยียวยา ซึ่งเริ่มต้นด้วยการให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศตัดสินใจว่า จะพูดอะไร จะพูดเมื่อไร และจะพูดรายละเอียดมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังต้องช่วยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเข้าใจทางเลือกของเขาและการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องให้การตัดสินใจเป็นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ละเมิดทางเพศ และต้องใช้คำพูดที่เป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่จะต้องให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจในการกระทำใด ๆ เอง

3. การแสดงปฏิกิริยาต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่

- การเชื่อ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมักจะกังวลว่าจะไม่มีใครเชื่อเรื่องที่เขาเปิดเผย ดังนั้นจึงควรบอกให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้ว่า “ฉันเชื่อคุณ” และไม่ถามคำถามที่จะทำให้รู้สึกว่าคุณไม่เชื่อเหตุการณ์นั้น ๆ
- การฟังอย่างตั้งใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เห็นว่าให้ความสนใจในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเล่า และต้องการสิ่งใด
- ระมัดระวังการแสดงภาษากาย การเสริมพลังสามารถทำได้ด้วยภาษากาย แต่ต้องแน่ใจว่าผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้สึกปลอดภัยจากการสัมผัสทางกายที่เกิดขึ้น
- แสดงออกด้วยความจริงใจ และผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะไม่โดนตำหนิในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4. ความรู้ เกี่ยวกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและสามารถเสริมพลังได้อย่างเข้าใจ

Boston Area Rape Crisis Center (BARCC) (n.d.-a) กล่าวถึงการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถทำได้ ดังนี้

1. การฟัง เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่จะสามารถสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ โดยทำให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้ว่าเราพร้อมที่จะฟังสิ่งที่เขาจะเล่า
2. การเชื่อ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมักจะกังวลว่าจะไม่มีใครเชื่อเรื่องที่เขาเปิดเผย ซึ่งการที่บุคคลใดจะเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ นั้นหมายความว่าเขารู้สึกว่าเรา ต้องพยายามไม่ถามคำถามที่เหมือนไม่เชื่อสิ่งที่เขาเล่า ต้องบอกเขาว่า “ฉันเชื่อคุณ” และเมื่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้สึกเชื่อเราแล้วก็จะช่วยเยียวยาเขาได้
3. การช่วยให้ทางเลือก ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะสูญเสียพลังอำนาจและความรู้สึกในการควบคุมตนเอง ดังนั้นจึงต้องเสนอทางเลือกที่จะช่วยให้พวกเขาได้รับความรู้สึกในการควบคุมตนเองได้กลับคืนมา การให้การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะฟื้นฟูพลังอำนาจคืนกลับมาได้ ซึ่งสามารถช่วยได้ด้วยการให้ข้อมูลและทำความเข้าใจทางเลือกแต่ละทาง แต่การตัดสินใจเลือกทางใด

ต้องเป็นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเอง และเราจะสามารถเสริมพลังให้คนที่รักได้ด้วยการสนับสนุนการตัดสินใจของเขา แม้ว่าอาจจะไม่เห็นด้วยกับเขาก็ตาม

4. รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ยิ่งเรารู้ปฏิกิริยาของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรงมากเพียงใด ก็จะทำให้เข้าใจและสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้มากขึ้น

5. ดูแลรักษาตัว ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญในชีวิตของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เลือกจะเปิดเผยเหตุการณ์ความรุนแรงให้รับรู้ ดังนั้นการดูแลรักษาตัวเองจะยิ่งทำให้สามารถช่วยพวกเขาได้

ขณะที่ในประเทศไทยได้มีการกล่าวถึงบทบาทของครอบครัวต่อกรณีปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศในเด็ก (ณัฐพร เยียมฉวี, 2560) เมื่อครอบครัวทราบเรื่อง ครอบครัวจะตกอยู่ในช่วงปรับตัวไม่ทันอยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นครอบครัวจะมีบทบาทเจรจาต่อรองกับผู้กระทำ แรงจูงใจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย และตัดสินใจเรื่องใช้ยาฝังคุมกำเนิด

ขณะที่ มาลี จิรวพัฒนานนท์ (2556) ได้กล่าวถึงกลไกการเผชิญปัญหาของครอบครัว ว่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ชนิดภายใน (Internal type) คือ การที่ครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บริกรหาหรือ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในครอบครัว เพื่อร่วมกันหาหนทางในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปได้ อาจมีการใช้อารมณ์ขันในการแก้ปัญหาเพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าเดิม แบ่งปันซึ่งกันและกันมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างสมาชิกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ รวมถึงมีมุมมองต่อปัญหา ให้ความหมายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแง่ดี

2. ชนิดภายนอก (External type) คือ การที่สมาชิกในครอบครัวพยายามหาข้อมูลหรือพยายามติดต่อกับบุคคลต่างๆ มากขึ้น เพื่อหาแนวทางการจัดการปัญหา รวมไปถึงการขอความช่วยเหลือจากบุคคล องค์กร อาจมีการพบกับครอบครัวที่มีปัญหาล้ายคลึงกันและเกิดการรวมกลุ่มเพื่อระดมความคิด แลกเปลี่ยนข้อมูล ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรืออาจเป็นการหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจจากความเชื่อทางจิตวิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ เพื่อให้จิตใจมีความสงบขึ้น

นอกจากนี้กรมสุขภาพจิต (2561) เสนอแนวทางในการปฏิบัติของครอบครัวในกรณีที่มีการถูกล่วงละเมิดระหว่างเด็กกับเด็ก ดังนี้

1. แสดงความรักและความห่วงใย โดยการกอดลูกให้ลูกรู้ว่านี่คือที่ ๆ ลูกจะรู้สึกปลอดภัย ลูกไม่ต้องกลัวอะไรเพราะต่อจากนี้จะไม่มีการทำอันตรายลูกได้อีก และพูดให้ลูกรู้ว่าพ่อแม่

รักลูกมากเพียงใดและจะช่วยเหลือลูกทุกอย่าง นอกจากนั้น ครอบครัวต้องให้กำลังใจแก่กันและกันด้วย เพราะปัญหาลูกถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ใช่ปัญหาที่สร้างความเจ็บปวดแก่ลูกเพียงคนเดียว แต่คนในครอบครัวก็รู้สึกเจ็บปวดด้วยเช่นกัน

2. ค่อยๆ ถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เมื่อรู้สึกว่าคุณพร้อมที่จะพูดแล้ว ให้ถามลูกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ด้วยการใช้คำถามสั้นๆ ง่ายๆ เมื่อลูกพูดตอบ ควรตั้งใจฟังโดยไม่ชี้นำคำตอบหรือแสดงความคิดเห็นของตนเองลงไป คอยสังเกตว่าลูกเป็นอย่างไรระหว่างพูดคุย หากเห็นว่าลูกเริ่มไม่สบายใจที่จะพูดแล้วก็ไม่ควรบังคับให้พูดต่อ แต่ให้เปลี่ยนไปพูดคุยเรื่องอื่นหรือเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอื่นจนลูกรู้สึกสบายใจก่อน

3. อยู่ใกล้ชิดลูกให้มากที่สุด อย่าให้ลูกอยู่เพียงลำพังเพราะช่วงนี้เป็นช่วงที่ลูกอ่อนแอที่สุด พ่อแม่ควรดูแลลูกอย่างเอาใจใส่ทั้งอาหารการกิน การนอนหลับพักผ่อน การทำกิจกรรมต่างๆ แต่อย่าทำให้ลูกรู้สึกอึดอัดมากจนเกินไปด้วยการตัวติดกับลูกตลอดเวลาไม่ให้ลูกคลาดสายตา แต่ให้ลูกได้มีพื้นที่ส่วนตัวบ้าง เช่น ให้ลูกได้เล่นอะไรของเขาอยู่ในระยะที่สามารถมองเห็นได้ หรือให้ลูกได้พักผ่อนในห้องของเขาโดยพ่อแม่เข้าไปดูแลหรือถามไถ่เป็นระยะๆ

4. ปรึกษาจิตแพทย์ การพาลูกไปพบจิตแพทย์เป็นการช่วยเยียวยาลูกได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อลูกถูกทำร้ายเช่นนี้ย่อมมีความบอบช้ำทางจิตใจสูง จิตแพทย์สามารถช่วยเหลือได้โดยให้คำปรึกษา ทำจิตบำบัด และหากเป็นมากก็จำเป็นต้องให้ยาเพื่อรักษา ซึ่งเป็นผลดีแก่ลูกที่จะทำให้ลูกกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากวิธีการในการเสริมพลังอำนาจดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาสรุปได้ว่าวิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. ตรวจสอบสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
2. ฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. เชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ย้ำข้อมูลที่ถูกต้อง ว่าเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์เป็นเรื่องปกติ
5. ไม่ตำหนิผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

6. ยืนหยัดอยู่เคียงข้างผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้สามารถแสดงความรู้สึกที่หลากหลายได้
7. จัดพื้นที่ในการพูดคุยที่เป็นส่วนตัว มีความพร้อม
8. หลีกเลี่ยงที่จะไปคุกคามยุ่งเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัยในการกระทำความรุนแรง เพราะจะส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเกิดความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจและการจับกุม
9. รักษาความลับ โดยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจที่จะบอกเล่าเรื่องราวให้กับใคร และเจาะลึกในรายละเอียดมากเพียงใด
10. เสนอทางเลือก ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยการให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจทางเลือกนั้น ๆ แต่การตัดสินใจเลือกวิธีการใด ๆ ต้องเป็นการตัดสินใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเอง
11. รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศภายหลังประสบเหตุการณ์ เมื่อทราบข้อมูลจะทำให้ครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจมีความเข้าใจและให้การสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
12. ให้คำปรึกษาด้านหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ โดยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้ตัดสินใจในการติดต่อหน่วยงานเอง
13. สอบถามความสมัครใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศก่อนการแสดงออกในการสนับสนุนทางกายภาพ เช่น การกอด (เป็นการกอบกู้ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และการควบคุมตนเองของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ)
14. กล่าวเฉพาะคำพูดที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถรับรองได้ ห้ามให้คำสัญญาในสิ่งที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำได้ อย่างแน่นอน เช่น ผู้ผ่านพ้นจะไม่ถูกทำร้ายอีก หรือผู้กระทำผิดจะต้องติดคุกแน่นอน เป็นต้น
15. อนุญาตให้หน่วยงานที่เหมาะสมจัดการกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งการไปเผชิญหน้ากับผู้กระทำความรุนแรงอาจก่อให้เกิดอันตราย รวมทั้งความพยายามตรวจสอบเหตุการณ์ การตั้งคำถามต่อผู้อื่นที่ทราบเรื่องราวจะทำให้ไปขัดขวางการดำเนินการทางกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้

16. ยอมรับว่าการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องใช้เวลา ยาวนาน

17. ครูแลร้กษาคัวครอบครัวและผู้ท่ไ่ว่วางใจเอง ไม่ให้เป็นผู้ท่ได้รับผลกระทบทางด้าน จิตใจจากการเป็นผู้เสริมพลังอำนาจให้กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

จากวิธีการในเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศข้างต้น สามารถนำมา สังเคราะห์ได้ดังนี้

1. รับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นเปิดเผยให้รับรู้ เกี่ยวกับการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้น และรักษาความลับจากสิ่งท่ได้รับรู้ นั้น

2. สะท้อนกลับให้ผู้ผ่านพ้นรับรู้ว่ครอบครัวและผู้ท่ไ่ว่วางใจ โดย

- แสดงออกให้เห็นว่ครอบครัวและผู้ท่ไ่ว่วางใจยืนหยัดเป็นหลักให้ผู้ผ่านพ้นสามารถ แสดงความรู้สึกท่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายได้

- แสดงออกพฤติกรรมทางกายภาพกับร่างกายของผู้ผ่านพ้น เช่น การกอด แต่ต้อง สอบถามความสมัครใจจากผู้ผ่านพ้นก่อน

- ไม่ตำหนิต่อเหตุการณ์การท่เกิดขึ้น

- ย้ำว่ความคิดความรู้สึกต่าง ๆ ท่เกิดขึ้นหลังเกิดเหตุการณ์นั้นเป็นเรื่องปกติ

- กล่าวเฉพาะคำพูดท่สามารถรับรองว่เป็นไปได้เท่านั้น ไม่พูดหรือสัญญาในสิ่งท่ เกินกว่าการควบคุมได้ เช่น เช่น ผู้ผ่านพ้นจะไม่ถูกทำร้ายอีก หรือผู้กระทำผิดจะต้องติดคุกแน่นอน เป็นต้น

3. จัดสถานที่ สภาพแวดล้อมในการพูดคุยให้เป็นส่วนตัว มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ท่พร้อมรับ กับสถานการณ์ท่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การร้องไห้ การระบายอื่น ๆ เป็นต้น

4. สังเกตผู้ผ่านพ้นทั้งสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และการแสดงออกต่าง ๆ ทั้งใน ระหว่างการสนทนา และการจัดการตนเองของผู้ผ่านพ้นภายหลังเกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิด

5. ส่งเสริมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาท่เกิดขึ้นเพื่อฟื้นฟูพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น ด้วยการร่วมคิด ร่วมหาแนวทางในการจัดการปัญหา แต่อำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีการ หรือ แนวทางใดเป็นของผู้ผ่านพ้น

6. จัดการตนเองออกจากการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ตกเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้เสริมพลังอำนาจได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ: ผู้ผ่านพ้น ครอบครัวยุคและผู้ที่ไม่ไว้วางใจ

5.1 ความหมายของการล่วงละเมิดทางเพศ

คำว่า การล่วงละเมิดทางเพศได้มีหน่วยงาน และนักวิชาการให้ความหมายไว้ ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2003) ให้ความหมายของการล่วงละเมิดทางเพศ (sexual assault) ว่า หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นความพยายามมุ่งเป้าหมายที่จะกระทำการทางเพศ ทั้งการคิดที่จะกระทำการทางเพศ หรือการก้าวล่วงในการกระทำการทางเพศที่ไม่เหมาะสม การใช้คำพูด หรือการกระทำอื่น ๆ ที่เป็นการบังคับขู่เข็ญในการกระทำการทางเพศต่อบุคคลใด โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์หรือประเด็นอื่นใดกับเหยื่อ และไม่จำกัดเพียงว่าจะเกิดที่บ้านหรือที่ทำงานเท่านั้น

The U.S. Department of Health and Human Services (Pandora's Project, n.d.) กล่าวว่า การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นคำพูด ภาพ หรือการกระทำใด ๆ ที่บังคับให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศนั้น โดยที่เขาไม่ต้องการ

Pandora's Project (n.d.) ระบุความหมายของคำว่า การล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง กิจกรรมทางเพศที่กระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ไม่ได้รับการยินยอม หรือไม่ต้องการ ทั้งนี้รวมถึงในสถานการณ์ที่มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การใช้ยาเสพติดด้วย

กฤตยา อาชวนิจกุล (2552) กล่าวว่า ความรุนแรงทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมทางเพศที่กระทำต่อบุคคลให้บุคคลหนึ่ง โดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม พฤติกรรมดังกล่าวนี้มักเป็นการบังคับแบบตรง ๆ โดยการใช้อาวุธ การใช้กำลังที่เหนือกว่า กดดัน บังคับ โดยการใช้อำนาจหน้าที่ หรือสถานภาพที่เหนือกว่า อายุ น้อยกว่า ทำให้ต้องจำยอม หรือการเจ็บป่วย พิการ มีความมีนเมา หรือถูกมอมยาจนไม่สามารถช่วยเหลือป้องกันตนเองได้

บุญเสริม หุตะแพทย์ และคณะ (2552) ให้ความหมายของการล่วงละเมิดทางเพศว่า คือ การกระทำที่ไม่เหมาะสมด้านเพศด้วยการลวนลาม หรือล่วงเกินในลักษณะขู่สาว ดูหมิ่น สบประมาท ที่เกี่ยวข้องกับด้านเพศ อนาคต ช่มชู้ และรูปโฉม ซึ่งการกระทำนั้นเป็นการรบกวน ทำให้เดือดร้อนระคายเคือง เปื้อน รำคาญ แม้การกระทำนั้นไม่ได้แสดงอำนาจ แต่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความรำคาญด้วยการพูดจา แทะโลม สร้างสิ่งแวดล้อมให้เกิดความใคร่ หรือต้อตู่หา

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (n.d.) กล่าวว่า การล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง การกระทำที่มีผลให้ผู้ถูกรกระทำได้รับความกระทบกระเทือนหรือเสียหายเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ได้แก่ การถูกข่มขืน การถูกลวนลาม อนาจาร และการถูกบังคับค้าประเวณี

นันทพันธ์ ชินล้าประเสริฐ (2546) กล่าวว่า การล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง การใช้ความรุนแรงเพื่อกดขี่ข่มเหง เพื่อผลประโยชน์ทางเพศ การบังคับค้าประเวณี การข่มขืนกระทำชำเรา การอนาจาร ทั้งจากบุคคลในครอบครัว คนคุ้นเคย คู่รัก สามีและคนแปลกหน้า

สรุปได้ว่า การล่วงละเมิดทางเพศ (sexual assault) หมายถึง พฤติกรรมทางเพศที่บุคคลใดกระทำต่อบุคคลหนึ่งโดยบุคคลนั้นไม่ยินยอม ทั้งเป็นการบังคับ การกดขี่ การใช้อำนาจที่เหนือกว่า อาวุโสมากกว่า หรือสถานภาพที่เหนือกว่าให้ต้องจำยอม หรือสภาพร่างกายที่ไม่เอื้อให้ต่อต้านการกระทำได้ เช่น ความเจ็บป่วย ความพิการ ความมีเมมา หรือการมอมยา ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และทุกสถานที่ โดยไม่จำกัดสถานะระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกรกระทำ

5.2 รูปแบบการล่วงละเมิดทางเพศ

การข่มขืนกระทำชำเราเป็นการกระทำ เป็นอาชญากรรมที่รุนแรงที่สุดประเภทหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบการข่มขืนต่างกันไป (สุชีลา ดันชัยนันท์, 2535) เช่น

- 1) การข่มขืนแบบตัวต่อตัว ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้กระทำคนเดียวและผู้เสียหายคนเดียว การโทรมหนิง
- 2) การโทรมหนิง เกิดขึ้นโดยมีผู้ชายมากกว่าสองคนขึ้นไป
- 3) การข่มขืนแล้วฆ่า ส่วนใหญ่เกิดในลักษณะการข่มขืนแบบตัวต่อตัว ซึ่งมักเกิดจากการที่ผู้หญิงต่อสู้ขัดขืน
- 4) การข่มขืนโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ มักเกิดขึ้นแก่ผู้อยู่ในความดูแล เช่น บุตร ศิษย์ ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้อยู่ในความปกครองหรืออนุบาล
- 5) การข่มขืนในสถานการณ์สงคราม พบว่าการข่มขืนเกิดขึ้นทั้งในสงครามประกาศ ศาสนา และในสงครามแย่งอำนาจระหว่างมหาอำนาจในสงครามโลกทั้งสองครั้ง
- 6) การข่มขืนภายในครอบครัว เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อข่มขืนลูก ลูกข่มขืนหลาน
- 7) การข่มขืนในคู่สมรส เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส

8. การข่มขืนโดยกลุ่มชน เป็นการใช้การข่มขืนเป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายปกครองในการควบคุมขบวนการเคลื่อนไหวของผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า

ทั้งนี้ รูปแบบการล่วงละเมิดทางเพศสามารถแบ่งได้ตามระดับของความรุนแรง (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2552) ดังนี้

1) การใช้วาจาชวนลามโดยไม่มีการสัมผัส ได้แก่ การตามตื้อ แชว จดหมายลามก ถ้ามอง การโทรศัพท์พูดเรื่องลามก การอวดอวัยวะเพศ การกระทำการสำเร็จความใคร่ต่อหน้า การใช้อุปกรณ์ เช่น การแสดงภาพโป๊ สื่อลามก

2) การชวนลามทางเพศโดยการสัมผัส ได้แก่ การจูบ ฟอนแป้น การจับล้วงใต้เสื้อผ้าน การสำเร็จความใคร่ผ่านเสื้อผ้า การถูไถอวัยวะเพศ

3) การพยายามขืนใจ ปลุกปล้ำ เพื่อที่จะร่วมเพศ ได้แก่ การพยายามจับต้องอวัยวะเพศ การพยายามสอดใส่อวัยวะเพศ

4) การข่มขืน เป็นการจับต้องอวัยวะเพศและร่วมเพศโดยการสอดใส่

5.3 สถานการณ์ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ

การล่วงละเมิดทางเพศที่มีรายงานในไทย พบจากสถิติคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2563) ซึ่งบันทึกการแจ้งเหตุการข่มขืนกระทำชำเรา โดยในรอบปี พ.ศ. 2562 มีการรับแจ้งจำนวน 1,965 ราย (คิดเป็นการแจ้งความเฉลี่ยวันละ 5 ราย) ในจำนวนดังกล่าว สามารถจับกุมได้ 1,704 ราย (จำนวนคนที่จับกุม 1,893 คน) ซึ่งสถิติในการรับแจ้งและจับกุม แสดงให้เห็นสถานการณ์ในการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำผิดจากการรับแจ้งได้ร้อยละ 87 อย่างไรก็ตามตัวเลขดังกล่าวอาจไม่สามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงทั้งหมดของการล่วงละเมิดทางเพศได้ เนื่องจากยังมีผู้เสียหายจำนวนหนึ่งที่ไม่รายงานเหตุข่มขืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ขณะที่การรายงานของข่าวสดออนไลน์ (2563) รายงานสถานการณ์ว่า ในรอบ 5 ปี มีการแจ้งความคดีข่มขืนเฉลี่ยปีละ 4,000 คดี แต่สามารถจับคนร้ายได้ 2,400 คดี อีกทั้งผู้ถูกกระทำการล่วงละเมิดทางเพศเฉลี่ยต่อวันไม่น้อยกว่า 7 คน ซึ่งผู้กระทำส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย หรือเป็นบุคคลในครอบครัวมากกว่า เป็นการกระทำจากบุคคลแปลกหน้า

ทั้งนี้ สำนักงานกิจการยุติธรรม (มติชนออนไลน์, 2563) เสนอข้อมูลนักโทษกระทำผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ประจำปี 2560-2562 พบว่า มีผู้ควบคุมตัวในเรือนจำ ทณฑสถาน สถานที่ยกเว้นทัณฑสถาน ในสาเหตุการกระทำประทุษร้ายทางเพศ จำนวน 10,517 คน 12,621 คน และ 12,891 ตามลำดับ ขณะที่เป็นผู้ที่เข้าสู่เรือนจำในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา จำนวน 2,841 คน

2,511 คน และ 1,977 คน สถิติของนักโทษกรณีข่มขืนที่แม้จะลดลงแต่เมื่อพิจารณาสถิติการกระทำ ความรุนแรงทางเพศกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงไม่อาจสรุปได้ว่าแนวโน้มของการข่มขืนกระทำชำเราจะ ลดลงได้เสียทีเดียว เนื่องจากการเริ่มต้นของการกระทำ ความรุนแรงทางเพศไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง สามารถนำไปสู่ความรุนแรงทางเพศสูงสุดของการข่มขืนได้ทั้งสิ้น

ทั้งนี้ การรายงานสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศที่รวบรวมจากข่าวทางหนังสือพิมพ์ 13 ฉบับ พบข่าวความรุนแรงทางเพศ 317 ข่าว ซึ่งผู้ก่อเหตุส่วนใหญ่ร้อยละ 53 เป็นคนรู้จักคุ้นเคยและคนใน ครอบครัว ทั้งเจ้านาย ครู รุ่นพี่ ลุง อา พ่อ ขณะที่สถานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นในที่พำนักผู้เสียหาย อีกทั้ง ข้อมูลจากศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน รายงานว่า ในปี 2560 มีกรณีเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลในครอบครัว จำนวน 17 ราย และถูกล่วงละเมิดทางเพศจากครูหรือบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 ราย (มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล, 2563)

5.4 โครงสร้างทางสังคมเกี่ยวกับเพศ: วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่

Eisler และ Loy (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555) กล่าวว่า สังคมแบบชายเป็นใหญ่คือสังคมที่มี โครงสร้างทางเพศที่กำหนดให้สถานภาพและตำแหน่งของเพศชายเหนือเพศหญิงและให้คุณค่าความ เป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง

ทั้งนี้ การดำรงอยู่และถ่ายทอดวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555) คือ ระบบ ความเป็นเพศ (gender systems) ที่กำหนดและหล่อหลอมบทบาทหน้าที่ อำนาจ สถานภาพ คุณค่า และความสัมพันธ์ทางเพศที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย รวมถึงร่างกาย ของผู้หญิงและร่างกายผู้ชาย ผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้าน ศิลปะ งานบันเทิงและโฆษณา ระบบสาธารณสุข ระบบ การเมืองการปกครอง ฯลฯ ที่ทำหน้าที่ฝึกฝนและหล่อหลอมประชากรหญิงชายอย่างสอดคล้องไปใน แนวทางเดียวกัน ระบบเพศนี้ทำการผลิตซ้ำและหนุนเสริมให้วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่มีความมั่นคง แข็งแกร่ง จนทำให้คนทั่วไปมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

อวยพร เชื้อนแก้ว (2555) กล่าวว่า วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ นำไปสู่สาเหตุของการกดขี่ใน รูปแบบอื่น ๆ ทั้งการกดขี่ทางชนชั้น สีดวงชาติพันธุ์ โดยกล่าวได้ว่า หากผู้ชายในสังคมถูกละเลย ด้วยวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ในการเรียนรู้ที่จะครอบงำ ควบคุม แสวงหาประโยชน์ ไม่รับฟังความ คิดเห็น ไม่เคารพผู้หญิงที่เป็นภรรยา แม่ พี่สาว น้องสาว หรือลูกของตนเองแล้ว ก็มีโอกาสที่จะ พยายามควบคุม หรือแสวงหาประโยชน์จากผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ญาติของตัวเอง หรือจากผู้ชายคน อื่น ๆ ที่มีอำนาจน้อยกว่าตนเอง ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่มักรับรองให้ผู้หญิงจำนวน

มากยอมรับกับอำนาจ การครอบงำ การควบคุม ครอบครองจากผู้ชาย และเชื่อว่าความเป็นเพศหญิงมีค่าด้อยกว่าความเป็นเพศชาย

ความเป็นเพศหรือเพศภาวะ (gender) เกิดจากระบบการกำหนดบทบาท หน้าที่ สถานภาพ ภาพลักษณ์ คุณค่า ความคาดหวัง ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นผู้หญิงและการเป็นผู้ชาย ซึ่งผ่านการเรียนรู้และขัดเกลาผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม จึงกล่าวได้ว่า ความเป็นเพศไม่ใช่สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติ แต่ถูกสร้างขึ้น ผลิตซ้ำ และได้รับการสืบต่อกันมายาวนาน ซึ่งได้มีลักษณะเด่นของความเป็นผู้ชายและความเป็นผู้หญิงตามแบบแผนของสังคม (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555) ดังนี้

ความเป็นผู้ชาย ได้แก่ เป็นผู้นำ เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว เสียสละ เป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง ฉลาด มีศักดิ์ศรี กล้าหาญ เข้มแข็ง แข็งแรง เด็ดเดี่ยว อดทน ชอบความเสี่ยงและสิ่งท้าทาย เป็นนักเลง ได้รับการยอมรับให้ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนันและเที่ยวกลางคืนได้ แพ้ไม่ได้ ใช้ความรุนแรงได้ มีอิสระ ดูแลตัวเองได้ และร้องไห้หรือแสดงความอ่อนแอไม่ได้ เป็นต้น

ความเป็นผู้หญิง ได้แก่ เป็นแม่และเมีย เป็นแม่บ้าน เป็นคนทำกับข้าวและทำงานบ้าน เป็นผู้ตาม เป็นผู้ฟัง ต้องเอาอกเอาใจสามี ดูแลพ่อแม่ เลี้ยงดูลูก ต้องบริการผู้อื่น อ่อนหวาน เรียบร้อย รักนวลสงวนตัว ชอบนินทา ซื่อจรรยา ใจง่าย เชื่อคนง่าย พุดมาก รักสวยรักงาม ประณีตละเอียดอ่อน ดูแลตัวเองไม่ได้ ต้องพึ่งพิงผู้อื่น (เช่น พ่อแม่ หรือสามี) ขี้กลัว เป็นเพศอ่อนแอ ไม่เด็ดเดี่ยว และตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้ เป็นต้น

ความเชื่อทางเพศในสังคมวัฒนธรรมไทยมีหลากหลาย ดังที่สุชีลา ตันชัยนันท์ (2540) ได้รวบรวมความเชื่อทางเพศในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. เชื่อว่าผู้ชายเป็นเพศที่เหนือกว่าผู้หญิงหรือผู้หญิงอ่อนแอกว่าผู้ชาย
2. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย
3. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการที่จะปลดปล่อยหรือตอบสนองทางเพศแต่ผู้หญิงไม่มี
ความจำเป็นเท่าผู้ชาย
4. เชื่อว่าผู้ชายที่แท้จริงต้องมีสมรรถภาพทางเพศสูง
5. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศสูงกว่าผู้หญิง
6. เชื่อว่าผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหลาย ๆ คนได้และเป็นเรื่องธรรมดา

7. เชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ชายเมื่อมีภรรยาแล้วสามารถไปหาความสุขทางเพศนอกบ้านได้อีก
8. เชื่อว่าโสเภณีมีไว้เพื่อแก้ปัญหาทางเพศของผู้ชาย
9. เชื่อว่าการเที่ยวโสเภณีเป็นความชอบธรรมเพราะผู้หญิงได้เงินเป็นค่าตอบแทน
10. เชื่อว่าผู้ชายไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบภายหลังการมีเพศสัมพันธ์
11. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (Sexual Object) เป็นสิ่งที่สามารถซื้อได้ด้วยเงินตรา

ค่านิยมของสังคมไทยนั้นได้แบ่งเพศสภาพชายและหญิงไว้ต่างชัดอย่างชัดเจน ด้วยมายาคติที่ว่า เพศหญิงอ่อนแอ บอบบางและนุ่มนวลกว่าเพศชายที่แข็งแรง บึกบึน และมีพลังกำลัง นำไปสู่การนิยามเพศของคำและการใช้คำให้ตรงตามเพศ อีกทั้งมายาคติที่ว่า การรักษาวงสรวงตัวเป็นหน้าที่ของผู้หญิง (กนิษฐา จันทรงาม, 2548) เป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามความเป็นหญิงเป็นชาย และให้คุณค่าผู้หญิงตามความต้องการของชาย นานไปวาทกรรมรักษาวงสรวงตัวจะกลายเป็นเครื่องมือวัดมาตรฐานคุณค่าของผู้หญิง การที่ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดก็กลายเป็นคนที่ไม่มีความค่าตามวาทกรรมที่สื่อสร้างซ้ำ และเนื่องจากความเป็นเพศตามแบบแผนของสังคมได้รับการสืบทอดมายาวนาน หลายคนจึงเชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ หรือหากไม่เชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมชาติก็เห็นว่าเป็นเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่ต้องปฏิบัติตามและสืบทอดต่อไป ซึ่งแท้จริงแล้วความเป็นหญิงความเป็นชายล้วนเกิดจากการฝึกฝนอบรม ไม่ว่าจะเป็นความอ่อนโยน ความเข้มแข็ง ภาวะผู้นำ การใส่ใจ ความอดทน การทำงานบ้าน และการเลี้ยงลูก ไม่มีใครเลยที่เกิดมาพร้อมกับศักยภาพ ลักษณะนิสัย คุณสมบัติและทักษะเหล่านี้ (อวยพร เชื้อนแก้ว, 2555)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ในสังคมไทยที่มียึดถือแบบแผนความเป็นหญิงความเป็นชายตามระบบสังคมชายเป็นใหญ่ เป็นแบบแผนที่ยึดถือและยึดถือในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหากเมื่อมีเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นระหว่างความเป็นหญิง ความเป็นชาย ก็จะมีคำตอบ คำกล่าว หรือความคิดตามแบบแผนที่ยึดถือมานี้ในตัวบุคคลเกิดขึ้นเสมอ เช่น เมื่อหญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลอื่น ๆ ซึ่งแท้จริงไม่ใช่ความผิดของหญิงคนนั้น แต่ด้วยระบบความคิด แบบแผนตามแนวคิดชายเป็นใหญ่ จะส่งผลต่อตัวผู้ผ่านพ้นนั้นและบุคคลรอบข้างที่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าผู้ผ่านพ้นเป็นคนไม่ดี เพราะมีความสัมพันธ์กับชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน

5.5 มายาคติเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ

มายาคติ (myth) คือ ความคิดความเชื่อที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่จริง ทั้งนี้ในประเด็นเกี่ยวกับมายาคติของการล่วงละเมิดทางเพศก็มีให้เห็นอยู่เสมอ ดังนี้

มูลนิธิเพื่อนหญิง (2542) นำเสนอมายาคติของการล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่

- 1) การล่วงละเมิดทางเพศเป็นความผิดทางกฎหมายที่เกิดจากความต้องการทางเพศของผู้ชาย ซึ่งแท้จริงแล้ว การล่วงละเมิดทางเพศเป็นความผิดทางกฎหมายในการกระทำความรุนแรงโดยใช้การร่วมเพศเป็นอาวุธ
- 2) การล่วงละเมิดทางเพศเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับคนอื่น ไม่ใช่ฉัน แต่แท้จริงแล้ว หากเราไม่สามารถจัดการล่วงละเมิดทางเพศให้หมดไปจากสังคมเราได้ ก็ไม่มีผู้ใดที่จะมั่นใจในความปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้
- 3) การล่วงละเมิดทางเพศจะเกิดขึ้นเฉพาะกับเด็กสาวหน้าตาสวยเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว ผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีในทุกวัย
- 4) ผู้หญิงที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศคงจะ “เส้าหาเรื่องเอง” แต่แท้จริงแล้วไม่มีผู้หญิงคนใดชอบถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- 6) ผู้ชายที่กระทำการล่วงละเมิดทางเพศเป็นเพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ แต่มีผลการศึกษาพบว่า ผู้ชายที่กระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้หญิงส่วนใหญ่มีการวางแผนล่วงหน้า ผู้ชายสามารถควบคุมความต้องการทางเพศของตนเองได้ และเป็นหน้าที่ของผู้ชายที่จะต้องควบคุม
- 7) ผู้ที่กระทำการล่วงละเมิดทางเพศ แต่มีรายงานวิจัยยืนยันว่า ผู้ที่ลงมือกระทำการล่วงละเมิดทางเพศ คือ คนปกติในสายตาของเพื่อนและเพื่อนร่วมงาน
- 8) การล่วงละเมิดทางเพศมักเกิดจากคนแปลกหน้า แต่แท้จริงแล้วพบว่า ผู้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศส่วนใหญ่เป็นคนที่รู้จักกัน เช่น เพื่อนบ้าน หรือแม้กระทั่งญาติพี่น้อง
- 9) การล่วงละเมิดทางเพศมักเกิดขึ้นตอนกลางคืน ในซอยเปลี่ยว หรือสวนสาธารณะ แต่แท้จริงแล้วพบว่า การล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นได้ทั้งที่บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาล ที่ทำงาน ฯลฯ
- 10) ผู้ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ไม่มีร่องรอยของการถูกทุบตี หรือพกขี้ ไม่ได้ถูกระทำจริง แต่การไม่มีร่องรอยของการพกขี้ หรือบาดเจ็บ ไม่ได้หมายความว่าไม่ได้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ บ่อยครั้งที่การข่มขู่จะใช้ความรุนแรงทั้งกับตัวผู้ถูกระทำ หรือญาติของผู้ถูกระทำ ทำให้ผู้ถูกระทำไม่กล้าต่อสู้
- 11) ผู้ถูกระทำที่ไม่ได้แจ้งความทันที เพราะไม่ได้ถูกข่มขืนจริง ซึ่งแท้จริงแล้วความอาย ความกลัวถูกแกล้งแค้น ทำให้ผู้ถูกระทำไม่กล้าไปแจ้งความทันทีเมื่อเกิดเหตุ

12) ผู้ถูกระทำมักอ้างว่าถูกข่มขืนเพื่อเป็นการแก้แค้น หรือต้องการแบล็กเมล์เงินจากผู้กระทำ ซึ่งการกล่าวอ้างว่าถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นกรณีที่พบการกล่าวเท็จได้เหมือนกับความผิดตามกฎหมายอื่น ๆ ไม่ได้แตกต่างกัน

13) ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความสุขและพึงพอใจกับการที่ถูกระทำ ซึ่งแท้จริงการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นการถูกบังคับ ซึ่งทำให้ผู้ถูกระทำได้รับความบาดเจ็บทั้งทางร่างกาย จิตใจ และผู้ถูกระทำทุกคนหวาดกลัว

5.6 ผลกระทบจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

เมื่อตกเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว พบว่า ผู้ผ่านพ้นมักจะได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ (พุทธวรรณ ชูเชิด, 2543) ไม่ว่าจะเป็น

1) ผลกระทบด้านร่างกาย (physical impact) ซึ่งปรากฏอาการเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย เช่น การบาดเจ็บบริเวณร่างกาย (ลำคอ แขน ขา) และอาการฟกช้ำ การระคายเคืองในระบบปัสสาวะและอวัยวะสืบพันธุ์ หรือแม้กระทั่งการระคายเคืองในช่องปาก กรณีที่เป็นการข่มขืนโดยถูกบังคับให้ใช้ปาก ปัญหาทางร่างกายนี้อาจพบในระยะยาว ในการเกิดภาวะอักเสบ หรือติดเชื้อของอวัยวะสืบพันธุ์ การตั้งครรภ์ หรือความผิดปกติของประจำเดือนได้

2) ผลกระทบทางด้านจิตใจ (mental impact) ซึ่งปรากฏตั้งแต่ภายหลังเกิดเหตุการณ์หรือบางกรณีอาจต่อเนื่องยาวนานได้ เช่น อาการฝันร้าย การเห็นภาพเหตุการณ์ซ้ำ ๆ ความหวาดกลัวในการอยู่คนเดียว หรือสถานที่เช่นเดียวกับที่เกิดเหตุ หรือการต้องอยู่ใกล้บุคคลที่มีลักษณะคล้ายผู้กระทำ

3) ผลกระทบทางด้านสังคม (social impact) ที่เกิดขึ้นต่อผู้ถูกข่มขืนอาจส่งผลให้ไม่สามารถไปเรียนหรือทำงานได้เช่นปกติ เพราะกลัวจะมีคนรู้ กลัวสายตาที่จ้องมองมา บางรายเกิดความคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า มีมลทิน เกิดความไม่ไว้วางใจผู้ชายและคนแปลกหน้า เกิดความรู้สึกไม่ดีต่อผู้ชาย

4. ผลกระทบทางด้านเพศ (sexual impact) อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาก่อน อาจก่อให้เกิดความคิดต่อการมีเพศสัมพันธ์ในเชิงลบ หวาดกลัวต่อการมีเพศสัมพันธ์ได้

ขณะที่การรายงานผลกระทบจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศของต่างประเทศก็ไม่ต่างกัน Pennsylvania Coalition Against Rape (PCAR) (2013) สรุปผลกระทบต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศของผู้ผ่านพ้นว่า มีผลกระทบ 3 ด้าน ได้แก่

1) ผลกระทบด้านอารมณ์ กล่าวคือ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะเกิดความรู้สึก ผิดบาปจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รู้สึกมีมลทิน อับอาย โทษตนเอง อึดอัดใจ กลัว ไม่ไว้วางใจ เศร้าใจ เหวง สูญเสียอำนาจการควบคุมตนเอง โกรธ มึนงง สับสน ซ้ำอก ปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้น

2) ผลกระทบทางด้านจิตใจ พบว่า ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะมีอาการผื่น ร้าย ภาพเหตุการณ์ความรุนแรงหวนคืนมาในความคิดอยู่เสมอ แยกตัวจากสังคม ทดท้อห่อเหี่ยว อารมณ์แปรปรวน ให้ความสนใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ยาก มีความกังวล ใช้สารเสพติด เกิดความหวาดกลัว มีความนับถือตนเองต่ำ เป็นโรคเครียดภายหลังจากประสบเหตุการณ์ความรุนแรง เกิดความคิดว่าตนเองเป็นอันตรายซึ่งรวมถึงการคิดฆ่าตัวตาย

3) ผลกระทบด้านร่างกาย พบว่า เป็นผลกระทบที่ปรากฏให้เห็นจากอาการเดียวกับ ผลกระทบทางด้านจิตใจ นั่นคือ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจะมีอาการผื่น ร้าย ภาพเหตุการณ์ ความรุนแรงหวนคืนมาในความคิดอยู่เสมอ แยกตัวจากสังคม ทดท้อห่อเหี่ยว อารมณ์แปรปรวน ให้ความสนใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ยาก มีความกังวล ใช้สารเสพติด เกิดความหวาดกลัว มีความนับถือตนเองต่ำ เป็นโรคเครียดภายหลังจากประสบเหตุการณ์ความรุนแรง เกิดความคิดว่าตนเองเป็นอันตรายซึ่งรวมถึงการคิดฆ่าตัวตาย

ขณะที่ Boston Area Rape Crisis Center (BARCC) (n.d.-c) รายงานปฏิกิริยาของผู้ผ่านพ้น การถูกล่วงละเมิดทางเพศ คือ

1) ความรู้สึกผิด เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมที่มักจะตำหนิผู้ถูกระทำ ซึ่งแท้จริงการ ล่วงละเมิดทางเพศไม่ใช่ความผิดของผู้ถูกระทำ ไม่ว่าผู้ถูกระทำจะแต่งตัวอย่างไร จะดื่มสิ่งมีเมา มาก เพียงใด หรือจะยินยอมให้มีกิจกรรมทางเพศอื่น ๆ มาก่อน เช่น การจูบ ก็ตาม

2) ความหวาดกลัว ภายหลังจากตกเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ บางราย พบว่าการอยู่คนเดียวในช่วงเวลากลางคืนเป็นเรื่องที่ยากเย็นยิ่ง หรือการหวาดกลัวในการอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่จะทำให้ย้อนคิดถึงผู้กระทำได้

3) การหลีกเลี่ยงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งรวมถึงการให้ความ ช่วยเหลือ เนื่องจากจะทำให้ผู้ถูกระทำถูกย้ำเตือนในเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งแม้ว่าจะหลีกเลี่ยงการ เผชิญหน้าได้ แต่การหลีกเลี่ยงก็ไม่ใช่วางออกที่เป็นไปได้ในระยะยาว

4) ความโกรธ เป็นความโกรธที่มีต่อผู้กระทำ ความโกรธต่อคนที่เขารัก โกรธโลก โกรธ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขา

5) อารมณ์แปรปรวน อารมณ์ของผู้ถูกระทำความรู้แรงจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ต้องรับมือกับอารมณ์ภายหลังเหตุการณ์อย่างมากมาย ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่จะเกิดขึ้นหลังตกเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

6) ความไม่ไว้วางใจ การจะทำให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไว้วางใจบุคคลได้อีกครั้งต้องผ่านเวลาไประยะหนึ่ง ถ้าผู้กระทำความผิดทางเพศเป็นคนรู้จัก จะทำให้ผู้ถูกระทำสูญเสียความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้คนที่คบหา หากถูกระทำจากคนแปลกหน้าก็จะรู้สึกไม่ไว้วางใจคนที่ไม่รู้จัก

7) การสูญเสียการควบคุมตนเอง เหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศถือเป็นการปล้นการควบคุมร่างกายตนเองของผู้ถูกระทำความรุนแรง ซึ่งผู้ถูกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่มักจะรู้สึกสูญเสียพลังอำนาจและการควบคุมตนเอง ซึ่งการเยียวยาผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การทำให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงได้รับอำนาจในการควบคุมตนเองคือมา

8) ความมึนงง เป็นปฏิกิริยาหนึ่งในการรับมือกับภาวะวิกฤตที่บุคคลประสบอยู่ ซึ่งการจะหายจากอาการนี้ต้องใช้ระยะเวลา

9) การหวนคืนของประสบการณ์เลวร้าย ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศหลายรายต้องเผชิญกับฝันร้าย การเห็นภาพเหตุการณ์ความรุนแรงหวนคืนมา หรือความคิดย้ำเตือนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีมาเสมอ ซึ่งการรับมือของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศกับสถานการณ์เช่นนี้จะค่อนข้างยาก จึงมักจะพบว่าผู้ถูกระทำมีอาการนอนไม่หลับ ไม่สามารถให้ความสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่

1) ผลกระทบทางด้านจิตใจ การสูญเสียการควบคุมตนเอง จากการรู้สึกสูญเสียพลังอำนาจของตนในการควบคุมตนเอง ได้แก่ การคิดถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ความรู้สึกท้อแท้ห่อเหี่ยว มีความกังวล หวาดกลัว นับถือตนเองต่ำ ปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้น รู้สึกมีมลทินโทษตนเอง เกิดความเครียด คิดว่าตนเองจะเป็นอันตราย คิดทำร้ายตนเองถึงขั้นฆ่าตัวตายได้

2) ผลกระทบทางด้านอารมณ์ ได้แก่ มีอารมณ์แปรปรวน โทษตนเอง เศร้าใจ เหงา โกรธ สับสน ซึมเศร้า

3) ผลกระทบทางด้านร่างกาย ได้แก่ การนอนไม่หลับ ฝันร้าย การใช้สารเสพติด การให้ความสนใจจดจ่อกับสิ่งที่ทำอยู่ทำได้ยาก เป็นโรคเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังประสบเหตุการณ์ความรุนแรง ทำร้ายตนเอง

4) ผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ การแยกตัวจากสังคม ไม่ไว้วางใจผู้อื่น

5.7 การรายงานเหตุการณ์ต่อเจ้าหน้าที่

ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงแล้ว ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมักไม่กล้าบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับบุคคลใด แม้กระทั่งการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในด้านกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ การที่เหยื่อหรือผู้เสียหายจากอาชญากรรมไม่เข้ามาแจ้งเหตุหรือแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่โดยตรงหลังจากประสบเหตุ ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีบางส่วนขาดหายไป เรื่องข้อมูลที่ขาดหายไปนี้เรียกว่าสถิติมืด (dark figure) หรือข้อมูลอาชญากรรมที่ไม่มีการบันทึกลงไปในสารบบ (เทวินทร์ อินทรจำนงค์, 2558) ซึ่งในปีงบประมาณ 2555 สำนักงานกิจการยุติธรรมร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจข้อมูลการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของประชาชนทั่วประเทศภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน ปี พ.ศ. 2555 พบว่า การรายงานข้อมูลการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทที่ 3 คือ ถูกกระทำทางเพศ ร้อยละ 2.1 ซึ่งในจำนวนดังกล่าวทั้งหมดนั้นไม่มีแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด ขณะที่ รายงานของ B.S. Fisher et al. (2000) พบว่า มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษา ไม่มีการรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

เหตุผลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่รายงานเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ (M. Planty et al., 2013) พบว่า กลัวการตอบโต้หรือการแก้ไข ร้อยละ 20 เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ดำเนินการใด ๆ ร้อยละ 13 เชื่อว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องส่วนตัว ร้อยละ 13 รายงานเหตุความรุนแรงต่อหน่วยงานอื่น ร้อยละ 8 ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องรายงาน ร้อยละ 8 ไม่ต้องการให้ผู้กระทำผิดถูกดำเนินการทางกฎหมาย ร้อยละ 7 และเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถช่วยเหลือได้ ร้อยละ 2

5.8 ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง (Family and Friends) คือบุคคลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ได้รับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงนั้น คือ บุคคลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศคนที่เขาไว้วางใจ เป็นคนที่ใกล้ชิดและให้ความสำคัญ (Forensics for Survivors Healing. Justice, n.d.)

ทั้งนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับฟังเหตุการณ์นั้น แทบจะไม่แตกต่างจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (Boston Area Rape Crisis Center (BARCC),

n.d.-b) คือ จะรู้สึกสูญเสียพลังอำนาจไม่สามารถควบคุมได้เช่นกัน อีกทั้งยังรู้สึกหงุดหงิดใจ หวาดกลัว กังวลใจ โกรธ หรือสับสน นอกจากนี้ อาจจะเกิดความรู้สึกว่าเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ผิดปกติ ซึ่ง RAINN (n.d.) ระบุว่า ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับฟังเหตุการณ์ความรุนแรงจะมีปฏิกิริยาตอบสนองที่อาจเกิดขึ้นได้ ได้แก่

1) ความโกรธ โดยเป็นทั้งความโกรธที่มีต่อตนเองจากการที่ไม่สามารถปกป้องผู้ถูกกระทำได้ ความโกรธที่มีต่อผู้ถูกกระทำเพราะรู้สึกว่าสิ่งที่ได้รับฟังเป็นเรื่องที่หนักหนาสาหัสยากที่จะรับฟังได้ หรือเพราะผู้ถูกกระทำรอคอยเวลาที่จะบอกเล่าเรื่องราว ความโกรธที่มีต่อผู้กระทำความรุนแรงที่กระทำความรุนแรงและทำร้ายผู้ถูกกระทำ ซึ่งการจะทำให้ความโกรธที่มีไม่ส่งผลต่อการสื่อสารนั้นเป็นเรื่องยาก

2) ความกังวล ในการที่จะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่รับรู้อย่างถูกต้อง กังวลว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกระทำความรุนแรง

3) ความสับสน ว่าได้รับรู้เหตุการณ์อะไรขึ้น ไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นและเกิดเหตุการณ์ขึ้นได้อย่างไร รู้สึกเศร้าโศก

4) ความไม่เชื่อว่าเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น กล่าวคือ เมื่อครั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะรู้สึกประหลาดใจ ช็อก และไม่เชื่อว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่ได้ยินมานั้นเกิดขึ้นจริง

5) รู้สึกผิดที่ไม่สามารถปกป้องผู้ถูกกระทำความรุนแรงจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ หรือรู้สึกผิดที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงไม่รู้สึกปลอดภัยที่จะบอกเล่าเรื่องราวกับตนเอง

6) ความเศร้า เป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นเหมือนกับที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งเป็นคนที่รักซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเกิดความรู้สึกเศร้า หมดหวัง กังวล ไร้พลัง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทำการศึกษางานวิจัยอื่น ๆ พบว่า

การศึกษาวิจัยด้านการเสริมพลังอำนาจ ปรากฏงานของวีรณัฐ เภอรักษ์ มีการศึกษากระบวนการเสริมพลังอำนาจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศผ่านเทคนิคเรื่องเล่าและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นประสบการณ์

การล่องละเมิดทางเพศ กระบวนการเรียนรู้ของผู้ผ่านพ้นประสบการณ์การล่องละเมิดทางเพศ หรือกล่าวได้ว่า เป็นการศึกษากระบวนการในการเสริมพลังอำนาจด้วยตนเองของผู้ผ่านพ้นการถูกล่องละเมิดทางเพศ เช่นเดียวกับกิตติภา สุวรรณรัตน์ (2545) ซึ่งศึกษาการสร้างพลังอำนาจในตนเอง และยังไม่ใช่ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่องละเมิดทางเพศ เนื่องจากเป็นการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ขณะที่ณัฐพร เยี่ยมฉวี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทครอบครัวกับการทารุณกรรมทางเพศเด็ก” มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งเพื่อศึกษาบทบาทของครอบครัวในการจัดการปัญหาเมื่อรับรู้ว่ามีเด็กถูกทารุณกรรมทางเพศ ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องบทบาทของครอบครัวในการจัดการปัญหา แต่ไม่ได้มุ่งเน้นในการใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจโดยครอบครัว และผลงานวิจัยอื่นๆ ล้วนเป็นการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่องละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมพลังอำนาจในผู้ป่วย หรือผู้ประสบปัญหาด้านสุขภาพ ดังงานของปรีดา กังแฮ และชดชาย วัฒนะ (2558) ซึ่งเป็นการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างพลังอำนาจในการจัดการตนเองต่อความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ส่วนดวงตา ภัทโรพงศ์ (2548) เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมการพยาบาลในการเสริมพลังอำนาจในการปรับตัวด้านบทบาทของมารดาในระยะหลังคลอด ขณะที่วิยะการ แสงหัวช้าง วิไลวรรณ แสงธรรมและ วิไลวรรณ วงศ์เจริญ (2560) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการรับรู้พลังอำนาจและพฤติกรรมการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง

ผู้วิจัยซึ่งมุ่งศึกษาในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามานบูรณาการในกระบวนการพัฒนานั้น พบว่า การพัฒนาโปรแกรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้นไม่พบการศึกษาในประเด็นของการเสริมพลังอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการล่องละเมิดทางเพศ ดังตัวอย่างงานของจริยาภรณ์ สกุลพราหมณ์ (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและแนวคิดประสบการณ์ที่นำไปสู่ศักยภาพการเรียนรู้สูงสุดเพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กปฐมวัย ขณะที่พระกิตติภัต วิยาภรณ์ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ หรืองานของอริสา สุมามาลย์ (2562) เป็นการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนบนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างเป้าหมายในชีวิตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่ต่างกับกับนุสรนา นามเดช. (2559) ซึ่งศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนปฏิบัติการพยาบาลตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือรู้สึกในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

ขณะที่วิธีวิจัยมักเป็นการศึกษาแบบผสมผสมของการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังที่พบในงานของสุดา เชิดเกียรติกุล (2555) ซึ่งใช้วิธีวิจัยกึ่งทดลองประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ เช่นเดียวกับชาลิณี เอี่ยมศรี (2549) ที่มีการศึกษาโดยการทดลองในการจัดโปรแกรม เช่นเดียวกับ พระกิตติภักดิ์ วียาภรณ์ (2553) ซึ่งศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุ ซึ่งใช้การจัดโปรแกรมโดยมีกลุ่มทดลอง และควบคุม กระนั้นพบว่า วิชญา ผิวนาค (2553) ซึ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) เช่นเดียวกับผู้วิจัย แต่กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็นกรณีศึกษาในระดับของสถาบันอุดมศึกษา

จึงกล่าวได้ว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น มีการศึกษาที่หลากหลาย หากแต่ไม่พบงานวิจัยที่เป็นการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นของครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด อีกทั้งในการเสริมพลังอำนาจ แม้จะมีการศึกษาในประเด็นของการล่วงละเมิดทางเพศ แต่เป็นการมุ่งให้ผู้ผ่านพ้นสามารถเสริมพลังอำนาจได้ด้วยตนเอง แต่ไม่ได้ศึกษาเพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่ใกล้ชิดซึ่งได้รับฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังได้รับผลกระทบจากความรุนแรงดังกล่าวมีบทบาทในการเสริมพลังอำนาจ กระนั้น การศึกษาด้านบทบาทของครอบครัวยังเป็นการศึกษาในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งไม่ได้ให้ความสนใจต่อการจัดการตนเองของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญเพื่อนำมากำหนดเป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการวิจัยที่จะเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบกระบวนการวิจัยเพื่อจะนำไปสู่ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

ปัจจัยนำเข้า จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบวิจัยกำหนดแนวคิดทฤษฎี 4 แนวคิดทฤษฎีหลัก ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) แนวคิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ (Gibson, 1995) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) เน้นให้เกิดการพัฒนาความสามารถ ทักษะ ความรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติได้ ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นใคร มีคุณลักษณะ สภาพ และปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างไร

2) การกำหนดเนื้อหาวิชาที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มความสามารถของผู้เรียน

3) การวางแผนการเรียนรู้ โดยการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้รับให้ชัดเจน กำหนดวิธีการ เทคนิค กิจกรรม และอุปกรณ์เครื่องมือให้พร้อมและเหมาะสม รวมทั้งการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4) การนำโปรแกรมไปใช้ โดยการจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาได้ ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในวิธีการ เทคนิค อุปกรณ์ในการจัดเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้

5) การประเมินผลโปรแกรม ที่เป็นการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และทบทวนแผนกิจกรรมเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงโปรแกรม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการล่องละเมิดทางเพศ แสดงให้เห็นถึง 1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการถูกล่องละเมิดทางเพศทั้งต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่องละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผลกระทบด้านร่างกาย ผลกระทบด้านจิตใจ และผลกระทบด้านสังคม 2) มายาคติในสังคมที่มีต่อการถูกล่องละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นความคิดความเชื่อผิดๆ ที่เป็นการตัดสิน เหนารวมต่อผู้ผ่านพ้น รวมไปถึงผู้กระทำผิดด้วยเช่นกัน ซึ่งมีการยอมรับต่อ ๆ กันมา ซึ่งส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นเกิดความรู้สึกอับอาย กลัว ไม่กล้าบอกเล่าให้ใครฟัง รวมทั้งผู้กระทำผิดยังใช้เป็นข้ออ้างให้ตนเองพ้นผิด 3) แนวทางการดำเนินคดี และการดำเนินการด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับการล่องละเมิดทางเพศ

3. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการใคร่ครวญ ตระหนักรู้ในตนเอง ผ่านการฝึกปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่สามารถเชื่อมโยงกับศาสตร์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

4. แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ เป็นแนวคิดที่ใช้ในการสร้างเสริมพลังอำนาจในตนเองให้เห็นความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย

กระบวนการเสริมพลังอำนาจ (Gibson, 1995) 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การค้นพบสภาพการณ์จริง ซึ่งเป็นการรับรู้ ทำความเข้าใจ และยอมรับกับเหตุการณ์ และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง

2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการทบทวนเหตุการณ์และสถานการณ์อย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม เมื่อเกิดความรู้สึกคับข้องใจก็สามารถกลับไปสู่การค้นหาสภาพการณ์จริง ทางเลือกในการแก้ไข และพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและแก้ไขปัญหาในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนให้บุคคลเกิดพลังในการควบคุมตนเองได้

3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ เป็นการเลือกวิธีที่คิดว่าเหมาะสมและดีที่สุดในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ อาจมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นด้วยก็ได้ และ

4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ คือ เมื่อมีการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาแล้ววิธีการนั้นประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลมีความมั่นใจ เกิดพลังอำนาจ และถือเป็นข้อผูกพันที่จะคงการปฏิบัตินั้นไว้เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาต่อไป

บทบาทของผู้ให้คำปรึกษาในการเสริมพลังอำนาจนั้น Jane Doe (n.d.) ให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพ คือ การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น และการจัดพื้นที่ที่ปลอดภัย ซึ่งหมายถึงการจัดพื้นที่พูดคุยที่เป็นส่วนตัว มีความพร้อม มีอิสระ สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกทั้งหมดออกมาได้

วิธีการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการสังเคราะห์ ประกอบด้วย

1) การรับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นเปิดเผยให้รับรู้เกี่ยวกับการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้น และรักษาความลับจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น

2) สะท้อนกลับให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

3. จัดสถานที่ สภาพแวดล้อมในการพูดคุยให้เป็นส่วนตัว มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่พร้อมรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การร้องไห้ การระบายอื่น ๆ เป็นต้น

4) สังเกตผู้ผ่านพ้นทั้งสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และการแสดงออกต่าง ๆ ทั้งในระหว่างการสนทนา และการจัดการตนเองของผู้ผ่านพ้นภายหลังเกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิด

5) ส่งเสริมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น ด้วยการร่วมคิด ร่วมหาแนวทางในการจัดการปัญหา แต่อำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีการ หรือแนวทางใดเป็นของผู้ผ่านพ้น

6) จัดการตนเองออกจากการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่ตกเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเป็นผู้เสริมพลังอำนาจได้

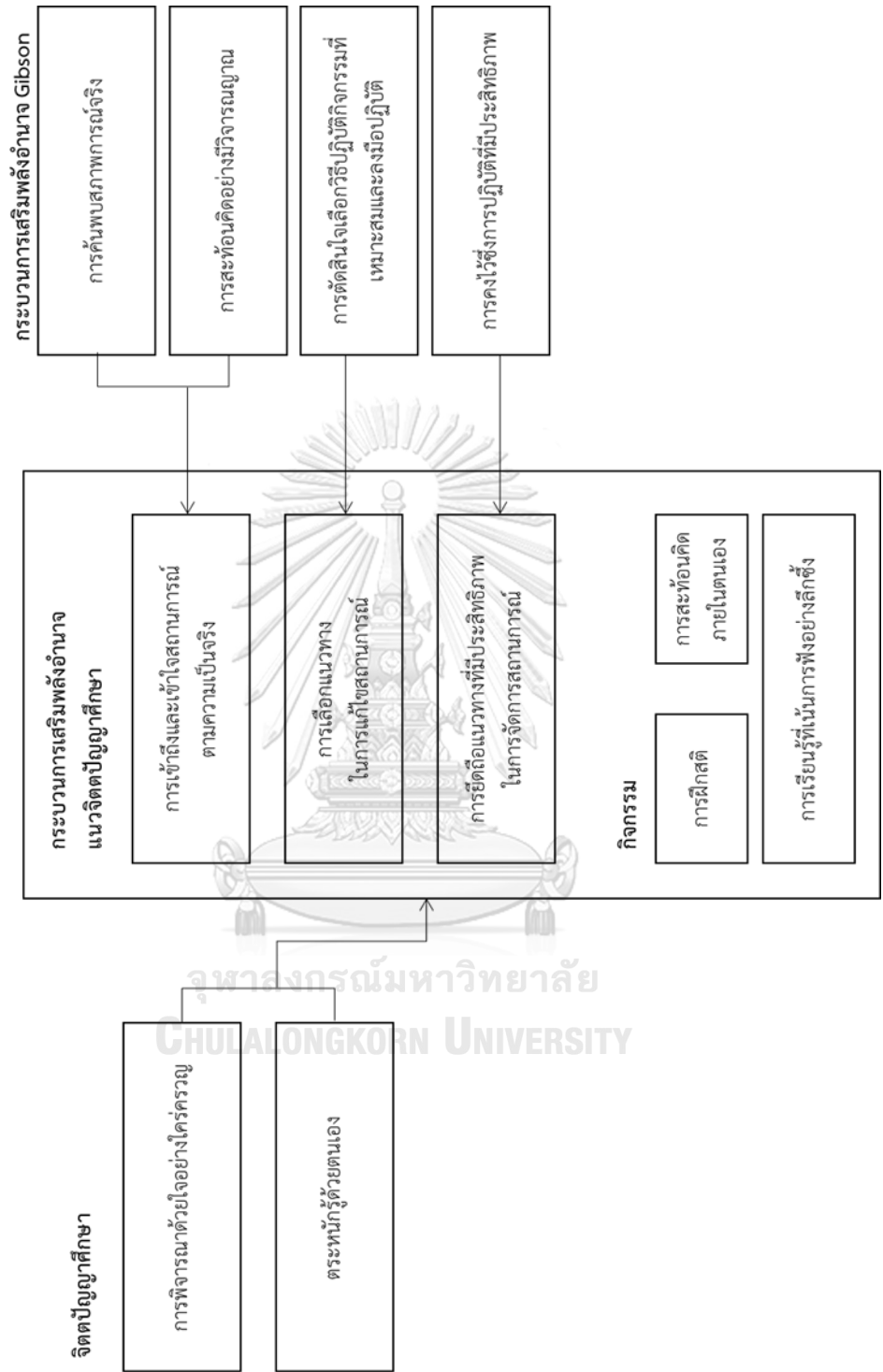
กระบวนการ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด/ทฤษฎีหลัก 4 แนวคิดจากปัจจัยนำเข้ามาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อกำหนดกระบวนการในการวิจัย โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) สังกะระห์ร่วมกับวิธีการสร้างสัมพันธภาพในการเสริมพลังอำนาจ ได้เป็นขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังตาราง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจ (Gibson, 1995) ได้เป็นกระบวนการเสริมพลังอำนาจแนวคิดปัญญาศึกษา 3 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญหาศึกษาและกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำกระบวนการเสริมพลังอำนาจแนวคิดปัญญาศึกษาที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาสังเคราะห์ร่วมกับขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) และแนวคิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ ได้เป็นขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังภาพที่ 2

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ
ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981)	การเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	แนวคิดเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ	ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
1) การกำหนด กลุ่มเป้าหมาย ว่า กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร มี คุณลักษณะ สภาพ และ ปัญหาที่เกี่ยวข้อง อย่างไร			1) ศึกษาบริบทและ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย การศึกษาบริบทที่ เกี่ยวข้องกับผู้ผ่านพ้น การถูกล่วงละเมิดทาง เพศ ตลอดจนการศึกษา โปรแกรมการศึกษานอกระบบที่มีการดำเนินการ มาก่อนแล้ว เพื่อนำไปสู่ การกำหนด กลุ่มเป้าหมายที่มีความ พร้อมในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการวิจัย และ การออกแบบโปรแกรม ไม่ให้ซ้ำซ้อนกับที่มีอยู่ เดิม

<p>ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981)</p>	<p>การเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ</p>	<p>แนวคิดเกี่ยวกับการล่วง ละเมิดทางเพศ</p>	<p>ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ</p>
	<p>การสร้างสัมพันธภาพ ในการเสริมพลังอำนาจ โดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การสร้างความ ไว้วางใจให้เกิดขึ้น 2) การจัดพื้นที่ที่ ปลอดภัย ซึ่งหมายถึง การจัดพื้นที่พูดคุยที่เป็น ที่ส่วนตัว มีความพร้อม มีอิสระ สามารถแสดง ความคิดเห็นและ ความรู้สึกทั้งหมดออกมา ได้ 		<p>2) สร้างความไว้วางใจ และพื้นที่ปลอดภัย โดย การแนะนำตัวเอง วัตถุประสงค์ในการเก็บ ข้อมูล การเข้าไปมีส่วน ร่วมในการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือ เปิดพื้นที่ ให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถบอกเล่า เหตุการณ์ได้อย่างอิสระ โดยไม่ถูกตัดสิน ในพื้นที่ ที่ปลอดภัย และข้อมูล ต่าง ๆ เหล่านั้นจะถูก เก็บเป็นความลับไม่ แพร่กระจายให้ บุคคลภายนอก และใช้ เพื่อการศึกษาวิจัย เท่านั้น</p>
			<p>3) สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา เพื่อทำความเข้าใจ สถานการณ์ของผู้ ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศอย่างรอบ ด้าน เพื่อนำไปสู่การ วิเคราะห์ความต้องการ การเรียนรู้</p>

<p>ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981)</p>	<p>การเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ</p>	<p>แนวคิดเกี่ยวกับการล่วง ละเมิดทางเพศ</p>	<p>ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมการศึกษาออก ระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ</p>
<p>2) การกำหนด เนื้อหาวิชา ที่จะใช้ใน การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การ เพิ่มความสามารถของ ผู้เรียน</p>	<p>วิธีการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การรับฟังผู้ผ่านพ้น การถูกล่วงละเมิดทาง เพศ อย่างเข้าใจและไม่ ตัดสิน 2) สะท้อนกลับใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ เหมาะสม 3. จัดสถานที่ สภาพแวดล้อมให้เป็น ส่วนตัวและมีความพร้อม 4) สังเกตผู้ผ่านพ้นทั้ง สภาพร่างกาย สภาพ จิตใจ และการแสดงออก ต่าง ๆ 5) ส่งเสริมการตัดสินใจ ร่วมหาแนวทางในการ จัดการปัญหา 6) จัดการตนเองออก จากการรับรู้ปัญหาที่ เกิดขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ภายหลังการถูกล่วง ละเมิดทางเพศ 2) มายาคติในสังคมที่มี ต่อการถูกล่วงละเมิดทาง เพศ 3) แนวทางการ ดำเนินคดี และการ ดำเนินการด้านสังคมที่ เกี่ยวข้องกับการล่วง ละเมิดทางเพศ 	<p>4) ระบุขอบเขตเนื้อหา การเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 4.1) ความเข้าใจตนเอง ผ่านประเด็นเชิงสังคมว่า ด้วยการถูกล่วงละเมิด ทางเพศ 4.2) ทักษะการเสริมพลัง อำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ 4.3) ความเข้าใจตนเอง ผ่านประเด็นเชิงสังคมว่า ด้วยการดำเนินการด้าน สังคมและคดีต่อการล่วง ละเมิดทางเพศ
<p>3) การวางแผนการ เรียนรู้ ด้วยการเลือก ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนจะได้รับ รวมทั้ง</p>	<p>กระบวนการเสริมพลัง อำนาจแนวจิตตปัญญา ศึกษา (ได้จากการ สังเคราะห์) 3 ขั้นตอน</p>		<p>5) ออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ ด้วยกิจกรรม ที่หลากหลาย และเน้น ให้ผู้เรียนฝึกสติ มีการ</p>

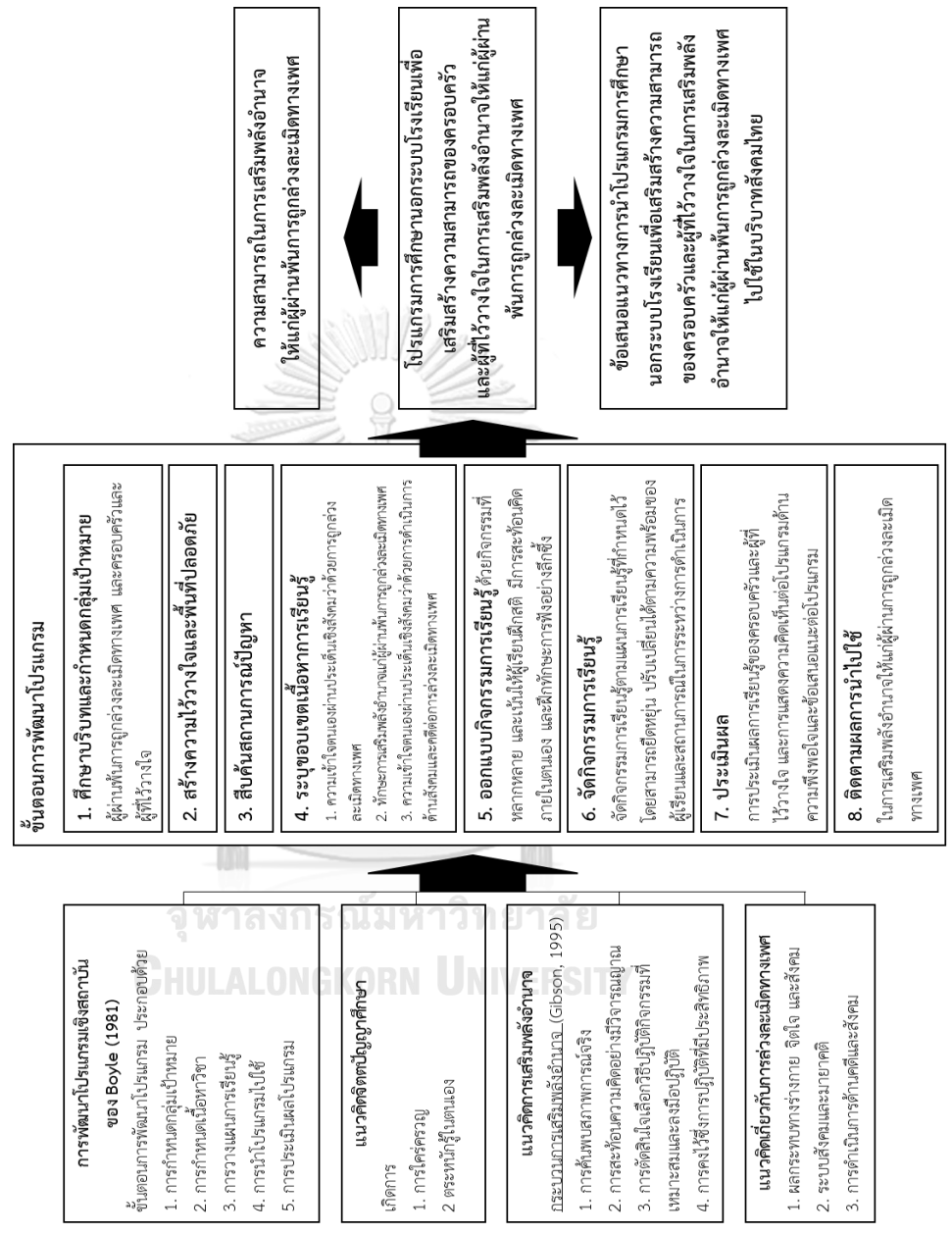
ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมเชิงสถาบัน ของ Boyle (1981)	การเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ	แนวคิดเกี่ยวกับการล่วง ละเมิดทางเพศ	ขั้นตอนการพัฒนา โปรแกรมการศึกษาออก ระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ
การกำหนดกิจกรรม ระยะเวลา วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสม	ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงและเข้าใจ สถานการณ์ตามความ เป็นจริง 2) การเลือกแนวทางใน การแก้ไขสถานการณ์ 3) การยึดถือแนวทางที่มี ประสิทธิภาพในการ จัดการสถานการณ์ โดยใช้กิจกรรมที่เน้นให้ ผู้เรียนฝึกสติ มีการ สะท้อนคิดภายในตนเอง และฝึกทักษะในการฟัง อย่างลึกซึ้ง		สะท้อนคิดภายในตนเอง และฝึกทักษะการฟัง อย่างลึกซึ้ง
4) การนำโปรแกรมไปใช้ ด้วยการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น ทั้งวิธีการ เทคนิค และ อุปกรณ์			6) จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ให้ผู้เรียนผ่าน กระบวนการเสริมพลัง อำนาจแนวจิตตปัญญา 3 ขั้นตอน 1) การเข้าถึง และเข้าใจสถานการณ์ ตามความเป็นจริง 2) การเลือกแนวทางใน การแก้ไขสถานการณ์ 3) การยึดถือแนวทางที่มี ประสิทธิภาพในการ จัดการสถานการณ์
5) การประเมินผล โปรแกรม เพื่อวัดผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนและ ทบทวนกิจกรรมเพื่อหา แนวทางแก้ไขและ ปรับปรุงโปรแกรม			7) ประเมินผล ด้วย วิธีการประเมินผลที่ หลากหลาย
			8) ติดตามผลการ นำไปใช้ ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ปัญหา 4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้

ผู้วิจัยสามารถนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านทางการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบบการศึกษาเฉพาะกรณี (case study approach) เนื่องจากการศึกษาในกรณีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรวมทั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นกรณีที่สืบค้นและเข้าถึงได้ยาก รายละเอียดของสถานการณ์มีความละเอียดอ่อน อีกทั้งกระบวนการในการดำเนินการมีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายงาน และใช้ระยะเวลายาวนาน การศึกษาวิจัยเพื่อให้มีข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง ผู้วิจัยจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสภาพปัญหา และสร้างความไว้วางใจเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยินดีและเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ และอนุญาตให้ผู้วิจัยทำการศึกษาได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการ

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ระยะที่ 3 การเสนอแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

ระยะที่ 1 การเตรียมการ

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการศึกษาเฉพาะ ในกรณีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพียงกรณีเดียว เพื่อนำไปสู่การออกแบบและสร้าง โปรแกรมการศึกษานอกระบบ ดังนั้น ก่อนการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจึงต้องเตรียมการเพื่อให้ความพร้อมในการดำเนินการต่อไป โดยการเตรียมการมีดังนี้

1) การจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการคัดเลือกกรณีศึกษา

การจัดเตรียมข้อมูลเพื่อคัดเลือกกรณีศึกษา เป็นหนึ่งขั้นตอนสำคัญของผู้วิจัยในการสืบค้น ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทาง เพศในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการในการดำเนินการทางคดีเมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศ การ เรียกร้องสิทธิผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมไปถึงการให้บริการช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถขอใช้บริการได้

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลข้างต้นมาพิจารณาและวางแผนการเข้าพื้นที่เพื่อดำเนินการคัดเลือก กรณีศึกษาต่อไป

2) การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาโปรแกรม

เพื่อให้การสร้างโปรแกรมสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ผู้วิจัยจึงได้เตรียมความ พร้อมของตนเองเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบและจัดกระบวนการเรียนรู้ โดย

2.1) เข้ารับการฝึกอบรมศิลปะแห่งการฟังด้วยสติ ระหว่างวันที่ 10 – 12 พฤศจิกายน 2560 ณ ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นการฝึกอบรมตามแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมเข้าถึงจิตใจตนเองและผู้อื่น พัฒนาความสัมพันธ์กับคนใกล้ตัว และการ สื่อสารเพื่อเยียวยารักษาจิตใจ ส่งผลให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้การฟังด้วยสติและเรียนรู้วิธีการในการจัด โปรแกรมสำหรับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้

2.2) เข้ารับการฝึกอบรมกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นธรรม ระหว่างวันที่ 10-16 กุมภาพันธ์ 2563 ณ ศูนย์ผู้หญิงเพื่อสันติภาพและความยุติธรรม (ศูนย์บ้านดิน) จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมในรูปแบบต่าง ๆ และ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน รวมทั้งความเข้าใจและการฝึก ทักษะในการเป็นกระบวนการ ซึ่งเป็นการจัดการฝึกอบรมที่ผ่านการเรียนรู้ทั้งสามฐาน คือ ฐานกาย ฐานใจ และฐานคิด อันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการนำมาออกแบบกิจกรรมในการสร้างโปรแกรมได้

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษาเดียว เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลที่ยากได้อย่างรอบด้าน โดยผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) และได้สร้างขั้นตอนใหม่ในการพัฒนาโปรแกรมที่เหมาะสมกับบริบทการศึกษาวิจัยนี้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการใน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบท 2) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และ 3) สำรวจโปรแกรมที่มีการจัดการศึกษาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ดังนี้

1.1 ศึกษาบริบท เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ พฤติการณ์แห่งคดี สถานะของการดำเนินคดี การบอกเล่าเรื่องราวให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ข้อกังวลและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1.2 กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่มีประเด็นปัญหาละเอียดอ่อน มีความอ่อนไหวสูง เข้าถึงได้ยาก อีกทั้งยังต้องเปิดเผยตัวให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้รับทราบเรื่องราวการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่รับทราบเหตุการณ์และอนุญาตให้ผู้รับทราบเหตุการณ์ยินยอมเข้าร่วมในการทดลองใช้โปรแกรม จึงมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถเข้าร่วมและเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จำนวนน้อย การคัดเลือกจึงต้องแสวงหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความพร้อมและยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ดังนั้น การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาเฉพาะกรณีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพียงกรณีเดียว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบบันทึกข้อมูลผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมีรายละเอียดของเนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พฤติการณ์แห่งการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลกระทบที่ได้รับ การบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้บุคคลอื่นทราบ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และ 2) สํารวจโปรแกรมที่มีการจัดการศึกษาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ดังนี้

1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

1.1) ผู้วิจัยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม โรงพยาบาลตำรวจ และบ้านพักฉุกเฉิน จากนั้น ผู้วิจัยจึงเข้าพบเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งความประสงค์ในการดำเนินการวิจัย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ประโยชน์จากงานวิจัยเกี่ยวเนื่องกับการให้บริการต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัว ตลอดจนขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยประสงค์จะทำการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ไม่ใช่กรณีความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้ผ่านพ้นได้เปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับบุคคลที่ไว้ใจได้รับทราบ และเป็นกรณีที่หน่วยงานยังคงดำเนินการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการดำเนินคดี และการช่วยเหลือทางสังคม

1.2) ผู้วิจัยประสานงานกับมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และขอข้อมูลการดำเนินการของมูลนิธิฯ ต่อกรณีนั้น ๆ

1.3) เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนับสนุนซึ่งจัดโดยมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม โรงพยาบาลตำรวจ และบ้านพักฉุกเฉิน เพื่อแนะนำตนเองว่ากำลังดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และสอบถามความสนใจ ความพร้อม และความยินดีในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.4) ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้ข้อมูลจากการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1.1) – 1.3) ซึ่งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่กำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

(1) เป็นผู้ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศในรูปแบบของการข่มขืน ซึ่งผู้กระทำมิใช่บุคคลในครอบครัวเดียวกัน

(2) เป็นผู้ที่ยังอยู่ในระหว่างการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ซึ่งมีผู้ที่เกี่ยวข้องปัญหาได้แล้ว หรือการดำเนินคดีสิ้นสุดแล้ว

(3) เป็นผู้ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และยินยอมให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย

จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ได้กรณีศึกษาจำนวน 1 กรณี คือ นางสาว ก. (นามสมมติ) ซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้กระทำที่เป็นสามีของเพื่อนของเธอ ซึ่งได้เปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้แก่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ สามี ป้า รุ่นพี่ รุ่นน้องที่ทำงาน เพื่อนสนิท เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล แห่งหนึ่ง เจ้าหน้าที่/อาสาสมัครและนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

จากนั้นจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ บุคคลผู้ได้รับฟังการเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยไม่จำกัดว่าบุคคลนั้นจะมีความสัมพันธ์กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในรูปแบบใด ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ประกอบด้วย

- (1) เป็นบุคคลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นให้รับทราบ และผู้ผ่านพ้นยินดีให้เข้าร่วมการวิจัย
- (2) เป็นผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมการวิจัยในจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ
- (3) เป็นผู้ที่ได้รับการเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นรายเดียวกัน

และจากเกณฑ์ที่กำหนดสามารถกำหนดครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้ง จำนวน 4 คนประกอบด้วย

- (1) สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- (2) รุ่นพี่ที่สนิท
- (3) อาสาสมัครมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม
- (4) นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

2) สำนวนโปรแกรมที่มีการจัดการศึกษาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น

การสำนวนโปรแกรมที่มีการจัดการศึกษาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เป็นการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตลอดจนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบสำหรับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1) การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาขององค์กรต่าง ๆ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.2) ผู้วิจัยสำรวจการจัดโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม บ้านพักฉุกเฉิน และโรงพยาบาลตำรวจ

จากการสำรวจการจัดโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจที่มีการศึกษามาก่อนหน้านี้ รวมทั้งการจัดโปรแกรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดองค์ความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนพบช่องว่างของการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาโปรแกรมให้ไม่ซ้ำซ้อนกับการดำเนินการที่ผ่านมาแล้ว

2. สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงทางเพศที่อยู่ในระหว่างการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจและเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความพร้อมและยินดีให้ผู้วิจัยทำการศึกษา ดังนี้

1) ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และเป้าหมายของการศึกษาวิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทราบอีกครั้ง เพื่อเปิดพื้นที่ให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักผู้วิจัย โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายซักถามในข้อมูลในส่วนที่ผู้วิจัยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยได้อย่างอิสระ และแจ้งให้กลุ่มเป้าหมายทราบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นจะถูกเก็บเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยการนำเสนอจะเสนอข้อมูลในภาพรวมที่จะไม่กระทบไปยังกลุ่มเป้าหมายอันจะก่อให้เกิดความเสียหายได้

2) ผู้วิจัยแจ้งให้กลุ่มเป้าหมายทราบว่าผู้วิจัยมีความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศตามที่สามารถดำเนินการได้ด้วยความยินดี เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยเท่านั้น แต่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือและเอื้ออำนวยความสะดวกในการดำเนินคดีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วย

3) ผู้วิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ การให้คำปรึกษารายบุคคล การนำผู้ผ่านพ้นไปพบแพทย์ตามนัดหมาย การนำผู้ผ่านพ้นไปพบพนักงานสอบสวนตามที่นัดหมาย การนำผู้ผ่านพ้นไปยื่นคำร้องขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา การไปยื่นคำร้องขอความเป็นธรรม ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3. สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา

เมื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายเรียบร้อยแล้วและสร้างความไว้วางใจเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการศึกษาเพื่อสืบค้นสถานการณ์ ปัญหาของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามเป็นประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้มีความยืดหยุ่นของประเด็นคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล (เครื่องมือปรากฏตาม ผผนวก จ) ประกอบด้วย

1.1) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถาม ได้แก่ ความคิด/ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวผู้ผ่านพ้น ผู้กระทำ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การจัดการกับความคิดและความรู้สึกที่เกิดขึ้น ผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ภายหลังเกิดเหตุการณ์ การบอกเล่ารายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นในการเข้าร่วมโปรแกรม

1.2) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ได้แก่ ผลกระทบที่ได้รับทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การจัดการความคิด/ความรู้สึกที่เกิดขึ้น การปรับปรุงแก้ไขปัญหา การปฏิสัมพันธ์/การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น และความต้องการการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) แบบบันทึกสถานการณ์ของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแบบสำหรับบันทึกการสังเกตกลุ่มเป้าหมาย ทั้งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการทางคดี และการช่วยเหลือทางสังคมต่อกรณีปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือ คือ แบบบันทึกข้อมูลผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เสนอขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม แล้วปรับแก้ให้มีความครอบคลุมตรงตามเนื้อหา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม จากนั้นนำประเด็นการ

สัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ด้านสังคมศาสตร์ ด้านความรุนแรงทางเพศ (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏตาม ผผนวก ก) เพื่อตรวจคุณภาพเครื่องมือด้านความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสม ภาษาที่ใช้ และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ทั้งนี้ เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่าง ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านความรุนแรงทางเพศ ไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 2) เป็นผู้มีผลงานทางวิชาการด้านความรุนแรงทางเพศ เช่น เขียนตำรา บทความวิชาการ ด้านความรุนแรงทางเพศ 1 เรื่อง/ปี
- 3) เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่น้อยกว่า 10 เรื่อง หรือดำเนินการมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าเครื่องมือสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ โดยควรมีการปรับแก้ไขข้อความเนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่มีความละเอียดอ่อน การเริ่มต้นในการเก็บข้อมูลควรต้องมีการสร้างสัมพันธภาพสักระยะหนึ่งก่อน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการบอกเล่า และปรับแก้ไขข้อความให้มีความอ่อนนุ่มลงให้สามารถบอกเล่าความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ และมีคำที่ลงรายละเอียดของอาการต่าง ๆ ที่สอบถามผลกระทบที่ได้รับ หรือความคิดได้ เช่น ท่านเคยเกิดความรู้สึกโทษหรือตำหนิตนเองในเรื่องที่เกิดขึ้นไหม ท่านมีอาการฝันร้าย หรือนอนไม่หลับบ้างไหม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาในกรณีศึกษา จำนวน 1 กรณี คือ กรณีของนาง ก. ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งมีครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย จำนวน 4 คน โดยการศึกษาภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ทราบภูมิหลังของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) ประสานงานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม เพื่อขอข้อมูลการดำเนินคดีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเข้าร่วมกระบวนการดำเนินการ ได้แก่ การยื่นหนังสือเพื่อขอโอนคดีไปยังกองบังคับการปราบปราม อันเป็นเหตุมาจากผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่ด้านกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อการสั่งคดีในพื้นที่ที่เกิดเหตุ

1.2) ผู้วิจัยติดต่อ และพูดคุยกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยการโทรศัพท์ และการส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินการตลอดจนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการให้คำปรึกษา

1.3) ผู้วิจัยนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตามวัน เวลา และสถานที่ผู้ผ่านพ้นสะดวก คือ มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่มิดชิด และเป็นพื้นที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรู้สึกปลอดภัยในการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

1.4) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยใช้ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ ปัญหา การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนของครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจ ตลอดจนข้อมูลของครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจที่ผู้ผ่านพ้นเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งความต้องการและยินดีในการให้ครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย

1.5) ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจที่ได้มาจัดระบบข้อมูล เพื่อใช้ในการศึกษาขั้นต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ทราบภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมายจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 ราย ดังที่คัดเลือกไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้ ประกอบด้วย 1) สามีนของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2) รุ่นพี่ที่สนิท 3) อาสาสมัครมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม 4) นักศึกษาฝึกงานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งปรากฏขั้นตอน ดังนี้

2.1) ผู้วิจัยสร้างความไว้วางใจกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสนับสนุน การให้คำปรึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม และการดำเนินการยื่นคำร้องขอโอนคดีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2.2) ผู้วิจัยนัดหมายขอสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องตามวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะดวก

2.3) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ราย โดยใช้ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์

2.4) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดความการสัมภาษณ์ จัดระบบข้อมูล จัดทำสรุปผลการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการพัฒนาโปรแกรมขั้นตอนต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพมักมีข้อสงสัยในความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนั้น การมีมาตรการป้องกันความผิดพลาด จึงสามารถทำได้โดยการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล (สุภางค์ จันทวนิช, 2553) ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูล โดย 1) ตรวจสอบข้อมูลด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การขอรับทราบข้อมูลผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ ในที่นี้ คือ มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตโดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมในกระบวนการให้ความช่วยเหลือ เช่น การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม การร่วมไปติดต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมพร้อมผู้ผ่านพ้น รวมทั้งการตรวจสอบจากเอกสารการแจ้งความดำเนินคดี และการร้องเรียนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำให้ได้ข้อมูลในการระบุกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่แท้จริง และได้ข้อมูลภูมิหลังที่รอบด้าน 2) ตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งข้อมูลบุคคล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกรณีศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายราย ได้แก่ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามีนของผู้ผ่านพ้น รุ่นพี่ของผู้ผ่านพ้น รวมทั้งอาสาสมัครและนักศึกษาดูงานของมูลนิธิ รวมทั้งการใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต่างกัน กล่าวคือ การเก็บข้อมูลตั้งแต่ช่วงต้นการของเหตุการณ์ และมีการสอบถามข้อมูลซ้ำเมื่อระยะเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ตลอดจนเมื่อช่วงท้ายของเหตุการณ์ เพื่อให้เห็นว่าไม่ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะให้ข้อมูลในช่วงเวลาใด รายละเอียดของข้อมูลก็ไม่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลภูมิหลังที่แสดงให้เห็นสภาพ และปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อนำไปสู่การดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตามความสมัครใจ และให้การยินยอมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ตลอดจนการเก็บข้อมูลจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วย และเมื่อได้รับการอนุญาตแล้ว จึงนัดหมายเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ เมื่อพบกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้แนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบว่า การเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และหากเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ต้องการออกจากการวิจัย สามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะเป็นความลับ และในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะไม่มีการระบุชื่อ/ที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง ไม่บันทึกภาพถ่าย ซึ่งข้อมูลจะนำไปเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ส่วนการนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม ดังนั้น การนำเสนอจึงไม่ระบุวัน และเวลาในการนัดหมายและเก็บข้อมูล เพื่อให้ไม่สามารถสืบสาวไปถึงตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ และข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายหลังจากการส่งวิทยานิพนธ์สมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว และมีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยเรียบร้อยแล้ว

2. ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยจัดทำสรุปผลการศึกษานี้หลังเสนอให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สภาพการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้กระทำ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม สถานที่เกิดเหตุ คือ บ้านพักของผู้กระทำผิดและภรรยา ซึ่งผู้ผ่านพ้นและภรรยาของผู้กระทำผิดเป็นเพื่อนสนิทกัน มีการไปมาหาสู่ที่บ้านพักดังกล่าวเสมอ

ในวันเกิดเหตุ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีนัดหมายที่จะคุยเรื่องเงินที่มีการกู้ยืมกัน โดยผู้กระทำผิดให้ภรรยาของเขาแจ้งผู้ผ่านพ้นว่าไม่ต้องการคุยทางโทรศัพท์เพราะอาจจะสื่อสารไม่ตรงกัน จึงนัดหมายให้ไปคุยที่บ้านพัก และเมื่อไปตามนัดหมาย ผู้กระทำผิดอ้างว่าด้านล่างเสียงแอร์ดัง จึงให้ผู้ผ่านพ้นขึ้นไปคุยชั้นบนของบ้าน และได้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศผู้ผ่านพ้น

โดยการดำเนินการต่อกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศนี้ ผู้ผ่านพ้นได้แจ้งความดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด และในระหว่างนั้นก็ได้อื่นคำร้องขอให้มีการสอบสวนทางวินัยของผู้กระทำผิด และมีการเร่งรัดการดำเนินคดีเป็นระยะ ๆ

2) ปัญหาจากการล่วงละเมิดทางเพศและการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า

เมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ผู้ผ่านพ้นได้รับผลกระทบจากการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น โดยสามารถแบ่งเป็น

(1) ผลกระทบด้านร่างกาย ได้แก่ อาการนอนไม่หลับโดยเฉพาะในช่วงแรกหลังเกิดเหตุการณ์จนต้องไปปรึกษาแพทย์ มีภาวะการมองเห็นที่ผิดปกติ ไม่มีสติในการคิดให้รอบคอบ มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ เกิดภาวะซึมเศร้า รวมทั้งมีความคิดอยากทำร้ายผู้กระทำ

(2) ผลกระทบด้านจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ มีความรู้สึกขยะแขยงเหตุการณ์และร่างกายของตนเองที่ถูกกระทำ มีความกลัว ทั้งกลัวว่าผู้อื่นจะรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งกลัวต่อการดำเนินการด้านคดี มีความกังวลเกี่ยวกับความรู้สึกของครอบครัวและบุตรของผู้กระทำ มีความอายที่จะต้องเปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะบอกต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแม้กระทั่งสามีของผู้ผ่านพ้นเอง การมีอาการร้องไห้อยู่ตลอด แต่ต้องฝืนเก็บไว้หากอยู่กับครอบครัว

(3) ผลกระทบด้านการใช้ชีวิตประจำวันและสังคม พบว่า ผู้ผ่านพ้นเปลี่ยนรูปแบบการแต่งตัว ระแวงเรื่องการไปนัดพบติดตามงานกับผู้ชาย ไม่กล้าดื่ม น้ำ รวมถึงคิดที่จะให้บุตรสาวเรียนการป้องกันตนเอง นอกจากนี้ยังคอยตักเตือนรุ่นน้องผู้หญิงให้ระวังตัว เนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงสามารถเกิดขึ้นได้แม้กระทั่งกับคนใกล้ชิด และผู้ผ่านพ้นได้เลิกเล่นโซเชียลมีเดียไปหลังจากเกิดเหตุการณ์ นอกจากนี้ ผู้ผ่านพ้นมีความกังวลเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัว อีกทั้งยังพบว่าบุคคลในครอบครัวมีความเครียด ความกังวล และเป็นห่วงผู้ผ่านพ้นจนอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน นอกจากนี้ยังเลิกคบกับเพื่อนบางรายด้วยเหตุจากที่เพื่อนได้รับทราบเหตุการณ์ที่ไม่เป็นความจริงจากภรรยาของผู้กระทำ และครอบครัวถูกก่อกวนจากภรรยาของผู้กระทำที่พยายามจะให้ร้ายต่อผู้ผ่านพ้น

ขณะที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อได้รับฟังเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ล้วนตกใจต่อสิ่งที่ได้รับฟัง รวมทั้งบางรายมีความโมโหต่อผู้กระทำผิด และมีการกล่าวตำหนิผู้ผ่านพ้นที่เกิดขึ้น บางรายแนะนำให้แจ้งความดำเนินคดี แต่บางรายก็ขอให้ยกเลิกการดำเนินคดี ทั้งนี้การมีปฏิกิริยาดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นรู้สึกเสียใจที่เหมือนตนเองเป็นผู้ผิดที่เกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศขึ้น และเสียใจที่เสมือนว่าครอบครัวเข้าข้างผู้อื่นมากกว่าตนเอง ซึ่งเมื่อศึกษาผลกระทบจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) ผลกระทบด้านร่างกาย ได้แก่ ความเครียด ไม่สามารถรับประทานอาหารได้

(2) ผลกระทบด้านจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ ความโกรธ ความแค้น ความกลัว ความกังวล ความอาย ความตกใจ ขาดสติ

(3) ผลกระทบด้านสังคม ได้แก่ ไม่อยากเข้าสังคมเช่นเคย ถูกติดตามและก่อกวน

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์ผลที่ได้รับภายหลังเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้ผ่านพ้น	ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
ผลกระทบด้านร่างกาย	
มีร่องรอยบาดแผล	เครียด
อาการนอนไม่หลับ	
มีปัญหาด้านการมองเห็น	
ผลกระทบด้านจิตใจ	
จากเหตุการณ์	จากการรับรู้
ขยี้แฉียง	โกรธ
กลัว	แค้น
อาย	กลัว
ไม่กล้าบอกเล่า	กังวล
มีอาการร้องไห้จากผลกระทบที่ได้รับ	มีการร้องไห้หลังจากผลด้านจิตใจที่ได้รับรู้
ผลกระทบด้านจิตใจจากปฏิกิริยาของครอบครัว	ปฏิกิริยาที่มีต่อผู้ผ่านพ้น
เสียใจ	ตำหนิ/ต่อว่า
รู้สึกเป็นคนผิด	โกรธ
ไม่มีใครเข้าใจ	โมโห
	สนับสนุนให้ดำเนินคดี
ผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและสังคม	
เปลี่ยนการแต่งตัว	ไม่อยากเข้าสังคม
ถูกติดตามก่อกวน	ถูกติดตามก่อกวน
เลิกคบเพื่อน	
หวาดระแวงในการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน	

ผู้ผ่านพ้น	ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
ร่วมงานผู้ชาย	
คิดให้บุตรเรียนทักษะการป้องกันตัว	
ความต้องการการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจ	
	วิธีการดำเนินคดี และการดำเนินการด้านอื่น ๆ
	การดูแลผู้ผ่านพ้น

จากการสังเคราะห์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในผลกระทบด้านร่างกายอันเป็นการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยทางด้านร่างกายนั้น สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการพบแพทย์เพื่อรักษา/บรรเทาอาหาร ส่วนการดำเนินการด้านคดี และด้านอื่น ๆ ในปัจจุบันมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ดำเนินการอยู่ ซึ่งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถติดต่อขอใช้บริการได้

ทั้งนี้ จะเห็นว่า ผลกระทบหนึ่งที่ผู้ผ่านพ้นต้องเผชิญปัญหาที่จำเป็นต้องมีกระบวนการในการที่จะสามารถให้ผู้ผ่านพ้นก้าวผ่านไปได้ คือ ผลกระทบทางด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งผู้ที่จะสามารถสังเกต รับรู้ และมีบทบาทในการดูแลส่วนนี้ได้ดีที่สุด คือ ผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ผ่านพ้นให้ได้ รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้น นั่นคือ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดที่จะได้รับรู้เรื่องราวโดยตลอด หากแต่พบว่า เมื่อรับรู้เหตุการณ์แล้วครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีปฏิกิริยาตอบสนองโดยการกล่าวว่า ตาหนิ โกรธ โมโหผู้ผ่านพ้นที่นำพาตนเองไปอยู่ในที่เกิดเหตุได้ กลับส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นยิ่งได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจเพิ่มเติม มีความเสียใจต่อการดำเนินคดีที่เกิดขึ้น เกิดความรู้สึกที่โดนผลักให้เป็นคนผิดที่ทำให้เกิดเหตุขึ้น อีกทั้งเมื่อมีการร้องขอให้ไม่ดำเนินคดีแม้ผู้ผ่านพ้นจะมีการตัดสินใจไปแล้วก็ตาม ยิ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่เข้าใจจากคนรอบตัว

2.2 ผู้วิจัยนัดหมายผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง มาประชุมเพื่อพิจารณาสรุปผลการศึกษาก่อนหน้า เพื่อนำไปสู่การระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ให้เป็นไปตามความต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียน

2.3 จัดประชุมกลุ่มผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนรู้ที่ต้องการ และวางแผนการเรียนรู้

กระบวนการในการจัดประชุมครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

(1) ผู้วิจัยร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง วิจารณ์สรุปลงผลการศึกษาภูมิหลัง

(2) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ ซึ่งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(2.1) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เห็นด้วยกับผลการศึกษาภูมิหลัง และมีความต้องการให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมากขึ้น และไม่กล่าวโทษผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

(2.2) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการทราบกระบวนการต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี และการจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

(2.3) ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องการเพิ่มทักษะในการทำความเข้าใจและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้สามารถก้าวข้ามปัญหาไปได้

(3) สรุปลงความต้องการในการเรียนรู้ และระบุขอบเขตเนื้อหาวิชาร่วมกัน ประกอบด้วย

(3.1) ความเข้าใจต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับผลกระทบของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงและมายาคติในสังคมที่มีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

(3.2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ที่สำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

(3.3) ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อกรณีปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงการเข้าถึงหน่วยงานและบริการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3. การวางแผนการเรียนรู้

เมื่อระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ได้ดังรายละเอียดในข้อที่ 2 แล้ว จึงนำไปสู่การวางแผนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยร่วมกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชุมต่อเนื่องจากการระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ เพื่อวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และสามารถที่จะเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

วิธีการในวางแผนการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ 1) ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 3) การดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาพิจารณาร่วมกันเพื่อวางแผนการเรียนรู้

จากการพิจารณาขอบเขตเนื้อหา พบว่า เนื้อหาในข้อที่ 1) และ 3) นั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และได้รับข้อมูลได้ในระหว่างการดำเนินการกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ ขณะที่เนื้อหาวิชาการในข้อ 2) ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการเสริมพลังอำนาจนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้สามารถรับฟังปัญหา ตอบโต้ ให้คำปรึกษา และสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นได้ จึงให้น้ำหนักในการจัดในการเรียนรู้ตามข้อ 2) มากที่สุด

นอกจากนี้ การกำหนดระยะเวลาในการเรียนรู้ กำหนดตามความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนคือ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อมูลว่ามีความพร้อมและสะดวกที่จะเข้าร่วมเรียนรู้ในห้องเรียนได้ สัปดาห์ละ 2 วัน (ตามวันหยุดของผู้เรียน) ในระยะเวลา 4 สัปดาห์ ดังนั้น จึงสามารถกำหนดเป็น และสามารถฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในระหว่างสัปดาห์ได้

ผู้วิจัยร่วมกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดแผนการเรียนรู้ตามขอบเขตเนื้อหาวิชา และระยะเวลาที่ผู้เรียนสะดวก ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาในการเรียนรู้แต่ละเนื้อหา โดยเทียบเคียงกับประสบการณ์การจัดกระบวนการหรือเข้าร่วมกระบวนการที่ผ่านมา ทั้งนี้ สามารถกำหนดเป็นร่างแผนการเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทางเบื้องต้น ซึ่งสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ซึ่งร่างแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 แผนการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1 ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ความจริง/มายาคติ "ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ" (4 ชม.) และ ภัยซ่อนเร้น: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ที่ไว้ใจ (4 ชม.) โดยปกติจะจัดการเรียนรู้โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที ในลักษณะของกิจกรรมรูปแบบเดียวกัน หากแต่ในการเรียนรู้ตามโปรแกรมที่กำหนดต้องการผู้เรียนใช้การใคร่ครวญจากประสบการณ์ และสะท้อนประสบการณ์ เพื่อสรุปบทเรียนในช่วงท้ายกิจกรรม จึงได้กำหนดระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม เป็นกิจกรรมละ 4 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการใคร่ครวญ ทบทวน สะท้อนคิดได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการแนะนำเอกสารต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ใช้ระยะเวลา 11 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 2 ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนาเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึก ที่สำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ใช้ระยะเวลา 36 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่ 3 การดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อกรณีปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงการเข้าถึงหน่วยงานและบริการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ใช้ระยะเวลา 6 ชั่วโมง

ร่างแผนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น สามารถสรุปได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ร่างแผนการเรียนรู้

กระบวนการเสริมพลังอำนาจ	กิจกรรม	จำนวนชั่วโมง
	1. ปฐมนิเทศ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	4 ชม.
ขั้นตอนที่ 1 การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง	แผนการเรียนรู้ที่ 1: ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2. ความจริง/มายาคติ "ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ" (4 ชม.) 3. ภัยข่มขืน: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ที่ไว้วางใจ (4 ชม.) 4. การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับครอบครัวและผู้ที่ไม่ไว้วางใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชม.)	11 ชม.
ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์	แผนการเรียนรู้ที่ 2: ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การฟังอย่างลึกซึ้ง (28 ชม.) 5. อวัจนภาษาและการรับรู้ความรู้สึก (1 ชม. 30 นาที) 6. สังเกตและคาดเดา (2 ชม.) 7. เสี่ยงรอบตัว (1 ชม. 30 นาที) 8. จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่ถือคติ (1 ชม. 30 นาที) 9. การฟังแบบกระจุกเงา (2 ชม.) 10. การสนทนาเชื่อมความรู้สึก (4 ชม.) 11. ไฟสามสีกับความพร้อมของคู่สนทนา (1 ชม. 30 นาที) 12. การฝึกทบทวนตนเองเรื่องการฟังอย่างลึกซึ้ง (14 ชม.) 13. หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชม.) 14. บทบาทของครอบครัวและผู้ที่ไม่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจ (2 ชม.) 15. การศึกษาด้วยตนเอง เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชม.)	36 ชม.

กระบวนการเสริมพลังอำนาจ	กิจกรรม	จำนวนชั่วโมง
ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์	แผนการเรียนรู้ที่ 3: การดำเนินการด้านสังคม และคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ	6 ชม.
	16. การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชม.)	
	17. หน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชม.)	
	18. การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชม.)	
ขั้นตอนที่ 3 การยึดถือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์	19. การติดตามและประเมินผล	3 ชม.

จากนั้นผู้วิจัยร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจ จึงสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

เพื่ออธิบายให้เห็นถึงความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นที่มาและความสำคัญของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) วัตถุประสงค์ ที่เน้นการปฏิบัติได้จริงและวัดผลได้

3) **ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้** เป็นการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ที่ตอบตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อระบุเรื่องที่ต้องจัดให้มีการเรียนรู้ตลอดระยะเวลาในการเรียนรู้

4) **กิจกรรมการเรียนรู้** เป็นการกำหนดกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาความสามารถตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5) **สภาพแวดล้อม** เป็นการกำหนดสถานที่ และสภาพแวดล้อมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีประเด็นอ่อนไหว และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

6) ประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ เน้นการวัดตามสภาพจริงโดยผู้วิจัยรวมทั้งผู้เรียนที่สามารถทบทวนและประเมินตนเอง รวมทั้งประเมินผลภาพรวมของโปรแกรม ซึ่งปรากฏเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ดังนี้

5.1) แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ในระหว่างการจัดโปรแกรม โดยมีประเด็นในการสังเกต ดังนี้

- (1) การสะท้อนคิดในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย
- (2) การฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ของกลุ่มเป้าหมาย
- (3) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย
- (4) พฤติกรรมอื่น ๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

5.2) แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ โดยมีประเด็น ดังนี้

- (1) ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้เรื่องใดไปใช้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างไร
- (2) ผู้เรียนมีข้อติดขัด/ประสบปัญหาในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นอย่างไร
- (3) ผลจากการที่ท่านนำความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของท่านเป็นอย่างไร
- (4) โปรแกรมฯ ในภาพรวมมีประโยชน์อย่างไร และมีข้อควรปรับปรุงอย่างไร

5.3) แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง โดยมีประเด็น ดังนี้

- (1) ความรู้เกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- (2) ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- (3) ทักษะในการเสริมพลังอำนาจ
- (4) การปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการปรับพฤติกรรมที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

5.4) แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมีประเด็นในการประเมิน ดังนี้

(1) ด้านโปรแกรม เกี่ยวกับความครอบคลุมของวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา ความเหมาะสมของระยะเวลา เอกสารและสื่อที่ใช้ ความรู้ที่ได้รับเพื่อนำไปใช้จริง และการจัดกิจกรรมต่างๆ เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติ

(2) ด้านการจัดการ เกี่ยวกับความเหมาะสมของช่วงเวลา สถานที่ และการจัดอาหาร

(3) ด้านวิทยากร ในความรอบรู้ เชื่อมโยงประสบการณ์ การนำเสนอที่น่าสนใจ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

5.5) แบบสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยมีประเด็น ดังนี้

- (1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- (2) ผลที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน
- (3) ความคิดเห็นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อการจัดโปรแกรม
- (4) ข้อเสนอแนะ

5.6) แบบสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยมีประเด็น ดังนี้

- (1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- (2) ผลที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน
- (3) ความคิดเห็นต่อการนำผลการเรียนรู้ไปปรับใช้
- (4) ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม

ผู้วิจัยนำร่างโปรแกรมตามองค์ประกอบข้างต้น เสนอขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม แล้วปรับแก้ไขให้มีความครอบคลุมตรงตามเนื้อหา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัย ภาษาที่ใช้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบประเมินเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านความรู้ทางเพศ ด้านการจัดกระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏตาม ผผนวก ก) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรม เกี่ยวกับความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการจัดโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านมีอิสระอย่างเต็มที่ในการตรวจสอบ โดยใช้แบบตรวจสอบคุณภาพของร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโปรแกรม ดังนี้

1. ควรมีการระบุโปรแกรมเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อตนเองในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. ควรปรับกิจกรรมปฐมนิเทศและกลุ่มสัมพันธ์ขึ้นเป็นกิจกรรมเริ่มต้นของโปรแกรม
3. ควรจัดทำแบบประเมินที่มีข้อความสอดคล้องกับหัวข้อในโปรแกรมที่กำหนด
4. สื่อการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายและมีหลายเครื่องมือในการเลือกหยิบใช้ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน เช่น มีหลายข่าวหลายคลิป ในรูปแบบคลิปวิดีโอภาพข่าว หนังสือพิมพ์ให้หยิบจับ สัมผัส เป็นต้น
5. อาจศึกษาเพิ่มวิธีการวัดและประเมินผลด้วยการวาดรูป การใช้สี การใช้ศาสตร์ทางศิลปะมาเป็นเครื่องมือประกอบการสะท้อนการเรียนรู้และการเติบโตภายในระดับความรู้สึกและจิตใจได้ด้วย

หลังจากนั้น ผู้วิจัยปรับปรุงร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในบางประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้โปรแกรมที่สมบูรณ์และมีความพร้อมต่อการนำไปทดลองใช้ในขั้นตอนต่อไป

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำร่างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่พัฒนาไว้ตามข้อ 3. ไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การเตรียมการ

(1) ติดต่อประสานงานครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ได้รับการเปิดเผยเรื่องราวการละเมิดทางเพศ จากผู้ผ่านพ้นรายเดียวกัน เพื่อรับสมัครผู้เข้าร่วมโปรแกรม ล่วงหน้า 1 เดือน โดยมีรายละเอียดในการประสานงาน ดังนี้

- (1.1) แจ้งผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- (1.2) ขอวันเวลาที่ผู้เรียนสะดวก
- (1.3) นำวันและเวลาของผู้เรียนมาจัดทำตารางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- (1.4) แจ้งยืนยันกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ในการกำหนดและนัดหมายวันเวลาในการทดลองใช้โปรแกรม แม้ว่าผู้วิจัยจะนัดหมายล่วงหน้า และปรับกำหนดการเป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับวันเวลาที่ผู้เรียนสะดวกแล้ว แต่พบว่าในระหว่างก่อนการจัดโปรแกรม ผู้เรียนมีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ตามกำหนดเดิม จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกำหนดการใหม่ให้สอดคล้องกับผู้เรียนอีกครั้ง

(2) จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

(2.1) การจัดเตรียมสถานที่ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีรูปแบบวิธีการและเทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจำเป็นต้องใช้สถานที่ที่มีห้องประชุมที่เป็นสัดส่วน สามารถเก็บเสียงและประเด็นในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นธรรมชาติ สามารถผ่อนคลายระหว่างจัดโปรแกรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้ อีกทั้ง ผู้วิจัยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางและขับขียานพาหนะส่วนบุคคลของผู้เรียน และวิทยากร จึงจัดหาสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ดังกล่าวข้างต้น และได้เลือกสถานที่ในการจัดโปรแกรม คือ ร้าน ฌอเฉอ คอฟ เป็นคาเฟ่ที่ตั้งอยู่ในซอยลาดพร้าว 16 ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่เป็นห้องประชุมเป็นสัดส่วน และภายในบริเวณร้านมีความร่มรื่นจากต้นไม้ใหญ่ช่วยรวมทั้งสัตว์เลี้ยงให้สามารถผ่อนคลายในระหว่างการจัดกิจกรรมได้ นอกจากนี้ ที่ตั้งของร้านยังตั้งอยู่

ไม่ไกลจากสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินมากนัก ทำให้มีความสะดวกต่อการเดินทาง อีกทั้งยังเป็นจุดที่ผู้เรียนเดินทางมาได้ในระยะทางใกล้เคียงกัน

การจัดห้องเรียน ผู้วิจัยได้จัดห้องเรียนในลักษณะนั่งพื้น โดยจัดให้มีเสื่อปูพื้น และมีเบาะรองนั่ง และหมอนผ้าห่ม เพื่อให้สะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะมีการฝึกสติในช่วงต้นของทุกกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ภายหลังพบว่า ผู้เรียนมีอาการปวดขาจากการนั่งพื้นเป็นระยะเวลานาน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนห้องเรียนโดยการนำเก้าอี้เข้ามาให้ผู้เรียนนั่งแทนการนั่งพื้น ซึ่งแม้จะปรับปรุงแบบการจัดห้องแล้ว แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ ยังได้มอบหมายให้ผู้เรียนสามารถใช้สถานที่โดยรอบในการฝึกทักษะตามที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้

(2.2) การจัดเตรียมอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจัดโปรแกรม ได้แก่

- กระดาษ A4/กระดาษฟลิปชาร์ต/กระดาษโน้ตสีต่าง ๆ
- ปากกาลูกกลิ้ง/ปากกาเมจิก/ปากกาเขียนไวท์บอร์ด
- สีชอล์ก
- บอร์ด/บัตรคำ/คลิปข่าวที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้
- กระดาษกาว/เทปใส
- ระวัง
- คอมพิวเตอร์/จอ/เครื่องพิมพ์
- เอกสารเกี่ยวกับโปรแกรม และเอกสารประกอบการเรียนรู้

(3) จัดเตรียมผู้ช่วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการจัดเตรียมบุคลากรเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น

(3.1) การจัดเตรียมผู้ช่วยกระบวนการ เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีผู้ช่วยกระบวนการเพื่อเอื้อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปโดยสะดวก ไม่ติดขัด ซึ่งผู้ช่วยกระบวนการมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สรุบทบทเรียน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ภายในห้องเรียน ทั้งนี้ ในการจัดเตรียมผู้ช่วยกระบวนการ ผู้วิจัยต้องแจ้งให้ผู้ช่วยทราบรายละเอียดของโปรแกรมและทำความเข้าใจกับผู้ช่วยล่วงหน้า และก่อนการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง รายละเอียดของแต่ละกิจกรรม โดยผู้ช่วยต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของกิจกรรม รูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรม รวมทั้งการใช้วัสดุอุปกรณ์ในกิจกรรมนั้น ๆ

(3.2) การจัดเตรียมผู้ช่วยในการร่วมเรียนรู้ ทั้งนี้สืบเนื่องจากสถานการณ์ปัญหาการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เมื่อถึงกำหนดเวลาที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้เรียนบางรายไม่สามารถเข้าร่วมได้ ทำให้มีผู้เรียนที่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมได้เพียง 2 คน (จาก 4 คน) ขณะที่กิจกรรมที่ออกแบบไว้ ควรมีผู้เรียนจำนวนอย่างน้อย 4 คน เพื่อผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างหลากหลาย และไม่มีความซ้ำซากจำเจในการร่วมกิจกรรม

ผู้วิจัยจึงได้หารือกับผู้เรียนและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อจัดเตรียมผู้ช่วยในการร่วมเรียนรู้ จำนวน 2 คน โดยได้ข้อสรุปว่าผู้ช่วยในการร่วมเรียนรู้ ต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้

- เป็นบุคคลที่มีความพร้อมเข้าร่วมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
- เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- เป็นบุคคลที่มีอัธยาศัยดี
- เป็นบุคคลที่สามารถยึดมั่นในข้อตกลงในการเรียนรู้ ได้แก่ การรักษาความลับ การเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้โดยไม่ตัดสิน
- เป็นบุคคลที่ไม่มีลักษณะที่อาจก่อวินาศกรรมกระบวนการเรียนรู้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ช่วยในการร่วมเรียนรู้ไม่ได้มีส่วนในการรับรู้เหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จึงกำหนดให้ผู้ร่วมเรียนรู้เข้าร่วมในการฝึกทักษะ ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้มีการกล่าวถึงเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้ผู้ร่วมการเรียนรู้เข้าใจวัตถุประสงค์ ลักษณะของกิจกรรมที่ต้องมีส่วนร่วมและบทบาทในการเข้าร่วมเรียนรู้

(4) ประสานและเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานและเชิญวิทยากรในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์ของวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน โดยวิทยากรประกอบด้วยครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรายอื่น ผู้เชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ด้านความรุนแรงทางเพศ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ โดยการแจ้งวัตถุประสงค์ของโปรแกรม หัวข้อวิชา จุดประสงค์รายวิชา และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ วิทยากรทราบล่วงหน้า และนัดหมายวันเวลาตามที่กำหนดไว้

(5) จัดเตรียมงบประมาณ สำหรับค่าสถานที่ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่า วิทยากร ค่าเดินทาง และค่าวัสดุอุปกรณ์

(6) จัดเตรียมเอกสาร ใบงาน แหล่งความรู้ และสื่อประกอบการเรียนรู้ รวมถึงการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

4.2) การดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ตามที่กำหนดใน แผนการเรียนรู้ โดยใช้ระยะเวลาตามแผนการเรียนรู้ประมาณ 60 ชั่วโมง ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนไป ตามสถานการณ์ในระหว่างการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน

การพิทักษ์สิทธิผู้เรียน

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้เรียน ซึ่งแม้ว่าจะได้รับความร่วมมือและตอบรับในการเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรมแล้วก็ตาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจ้งผู้เรียนในการนัดหมายเพื่อทดลองใช้โปรแกรมวันแรก โดยได้แนะนำโปรแกรม อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเข้าร่วมโปรแกรม ข้อตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้เรียนทราบว่า การเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรมในครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และหากเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรมแล้ว ผู้เรียนมีความรู้สึกไม่สบายใจ อึดอัด หรือต้องการออกจากทดลองใช้โปรแกรมสามารถทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้เรียนและการให้บริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ข้อมูลที่ได้จากผู้เรียนจะเป็นความลับ และในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะไม่มีภาระบุ ชื่อ/ที่อยู่ของผู้เรียน ไม่บันทึกภาพถ่าย ซึ่งข้อมูลจะนำไปเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ส่วนการนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม ทั้งนี้ ข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายหลังจากการส่งวิทยานิพนธ์สมบูรณ์เรียบร้อยแล้วและมีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยเรียบร้อยแล้ว

5. การประเมินผลโปรแกรม

การประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรม ในแง่มุมต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการจัดโปรแกรม โดยผู้วิจัยกำหนดการประเมินผลโปรแกรมไว้ ดังนี้

5.1) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ในระหว่างการจัดโปรแกรม

5.2) การประเมินผลความเป็นไปได้การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลังอำนาจเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้

5.3) การประเมินผลความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง

5.4) การประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

5.5) การติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

5.6) การติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากผู้เรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำร่างโปรแกรม และการทดลองใช้โปรแกรม ตลอดจนการประเมินผล มาใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด จึงได้มีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการประเมินผลการเรียนรู้และการนำไปใช้ ด้วยวิธีการสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระหว่างการทำกิจกรรมรวมถึงการสะท้อนคิดและสรุปบทเรียน การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียน การประเมินผลความสามารถด้วยตนเอง และการสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตนเองของผู้เรียนภายหลังเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรมอันเป็นส่วนสนับสนุนให้มีการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

จากนั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำข้อมูลไปปรับปรุงโปรแกรมฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

การศึกษาแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทยสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ถอดบทเรียนการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบจากการบันทึกภาคสนามในการจัดโปรแกรม บันทึกการสังเกตการจัดโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรม (ตามที่ได้ดำเนินการในระยะที่ 1) ด้วยการประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดโปรแกรม ได้แก่ วิทยากร ผู้ช่วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน เนื้อหาสาระ แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ การประเมินผล สภาพแวดล้อม ปัญหาที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

1.2 วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จากการถอดบทเรียนและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.3 จัดทำร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3) การส่งเสริมการติดตามและประเมินผลโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ขั้นตอนที่ 2 วิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้ความเห็นต่อการพัฒนาข้อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงทางเพศ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากโรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มูลนิธิ และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมโปรแกรมในระยะที่ 1 ทั้งนี้ จำนวนเป็นไปตามที่ผู้สนใจสมัครเข้าร่วมการประชุมวิพากษ์ โดยมีเกณฑ์ คือ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือปฏิบัติงานด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2) เป็นผู้มีความสนใจที่จะนำโปรแกรมไปใช้ ทั้งนี้ ผู้ยินดีเข้าร่วมการประชุมวิพากษ์จะได้รับคำอธิบายรายละเอียดของการวิจัยล่วงหน้าก่อนกำหนดการประชุมวิพากษ์ (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏตาม ผผนวก ข)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการประชุมวิพากษ์

2.3 วิธีการดำเนินการ

ผู้วิจัยจัดประชุมวิพากษ์ร่างข้อเสนอแนวทาง เพื่อนำเสนอโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และนำเสนอร่างข้อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่สนใจเข้าร่วมรับฟัง และอภิปรายให้ความเห็นถึงความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงร่างข้อเสนอแนวทางในการนำไปใช้ ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม ในวันที่ 9 ธันวาคม 2563 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมมูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ โดยดำเนินการดังนี้

1) ประสานผู้เชี่ยวชาญทุกฝ่ายเพื่อกำหนดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการจัดการประชุมวิพากษ์ร่างแนวทาง

2) จัดส่งร่างแนวทางการนำโปรแกรมไปใช้ให้ผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้าก่อนวันประชุม

3) จัดการประชุม และบันทึกการประชุมวิพากษ์ร่างแนวทาง

4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ปรับแก้ไขแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ตามข้อเสนอจากเวทีวิพากษ์ร่างแนวทาง และนำประเด็นมาปรับแก้ไข และจัดทำแนวทางการนำโปรแกรมไปใช้ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ” ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
2. ผลการเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การศึกษาวิจัยแบบเฉพาะกรณี ซึ่งผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยเสนอผลออก 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ผลการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และระยะที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยเสนอผลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 กระบวนการพัฒนาโปรแกรม และส่วนที่ 2 องค์ประกอบของโปรแกรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการพัฒนาโปรแกรม

ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษากรณีศึกษา ซึ่งปรากฏผลการศึกษาในกระบวนการพัฒนาโปรแกรม 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ปัญหา 4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

เป็นขั้นตอนในการเตรียมการของผู้วิจัยเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาโปรแกรม เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีประเด็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ อีกทั้งผลจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศยังมีผลกระทบไปยังบุคคลใกล้ชิด การให้การดูแลช่วยเหลือจึงไม่เพียงเป็นการทำงานกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเท่านั้น นอกจากนี้ มายาคติในสังคมเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ยังมีผลให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่กล้าที่จะบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นมากนัก ดังนั้น ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ไม่ได้มีความพร้อมและยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกราย

นอกจากนี้ การสำรวจโปรแกรมการศึกษานอกระบบที่มีการดำเนินการมาแล้วของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องจะเป็นหนึ่งในการศึกษาบริบทที่สำคัญ เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมไม่เกิดการซ้ำซ้อนกับที่มีการก่อนหน้านี้

ดังนั้น การศึกษาบริบทของกลุ่มเป้าหมาย จึงเป็นการศึกษาเพื่อเป็นการประเมินเบื้องต้นในการนำไปสู่การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการศึกษาให้ทราบพฤติกรรมแห่งคดีที่เกิดขึ้น โดยคร่าว สถานะของคดีที่เกิดขึ้น การบอกเล่าเรื่องราวให้กับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดในการดำเนินการตลอดจนข้อกังวลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาที่มีความพร้อม และยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย และออกแบบโปรแกรมไม่ให้ซ้ำซ้อนกับที่มีการดำเนินการมาแล้ว

ผลของการศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมายครั้งนี้ สามารถนำเสนอผลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ผลการศึกษาบริบท พบว่า

1.1) พฤติการณ์แห่งคดีโดยคร่าว

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นผู้ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยผู้กระทำผิดเป็นสามีของเพื่อนสนิท ซึ่งปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศ

1.2) สถานะของคดี

คดีข่มขืนที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นผู้เสียหายอยู่ในระหว่างการดำเนินการในชั้นพนักงานสอบสวน

1.3) การบอกเล่าเรื่องราวให้กับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ บอกเล่าเรื่องราวให้แก่ครอบครัวข้างตามสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น ดังนี้

- เพื่อนร่วมงาน ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศบอกเล่าให้เพื่อนร่วมงานทราบเนื่องจากเกิดการล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นในระหว่างที่ต้องไปทำงานพร้อมกับเพื่อนร่วมงาน และผู้ผ่านพ้นไม่สามารถไปทำงานตามที่นัดหมายไว้ได้
- ป้า และรุ่นพี่ที่สนิทกัน ทราบจากการบอกเล่าของเพื่อนสนิทซึ่งเป็นภรรยาของผู้กระทำผิด ทำให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้รับทราบ
- สามี ผู้ผ่านพ้นบอกเล่าให้ทราบเนื่องจากเกรงว่าสามีจะไปรับทราบข้อมูลที่ผิดไปจากความเป็นจริงจากฝ่ายผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับป้าและรุ่นพี่ จึงเลือกที่จะเปิดใจเล่าให้ฟังก่อน
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ได้รับทราบจากการประสานงานจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ และการบอกเล่าจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพิ่มเติมเมื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

1.4) ข้อจำกัดและข้อกังวลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความกังวลต่อการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด เนื่องจากผู้กระทำผิดทำงานในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในท้องที่ที่เกิดเหตุซึ่งอาจมีผลต่อการดำเนินคดี อีกทั้ง ในการดำเนินการที่สามเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือขณะเดียวกันก็เกิดความไม่เข้าใจจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

จากข้อมูลการศึกษาบริบทของกลุ่มเป้าหมายข้างต้น นำไปสู่การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ดังรายละเอียดในข้อ 2)

1.5) ผลการสำรวจโปรแกรมและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการสำรวจโปรแกรม และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ในจัดโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ ไม่พบการดำเนินโปรแกรมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ส่วนการดำเนินงานของหน่วยงานมีการดำเนินงานกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในการจัดประชุมกลุ่มสนับสนุน (group support) โดยความร่วมมือของมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม โรงพยาบาลตำรวจ และบ้านพักฉุกเฉิน ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวบางครั้งมีครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วย แต่เป็นการจัดกระบวนการเพื่อการหาแนวทางให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มิได้มุ่งเน้นในพัฒนาความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) ผลการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยนำข้อมูลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการศึกษาบริบทข้างต้นมา กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 1) เป็นผู้ผ่านประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศในรูปแบบของการข่มขืน ซึ่งผู้กระทำมิใช่บุคคลในครอบครัวเดียวกัน 2) เป็นผู้ที่ยังอยู่ในระหว่างการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด ซึ่งมิใช่ผู้ที่แก้ไขปัญหาได้แล้ว หรือการดำเนินคดีสิ้นสุดแล้ว และ 3) เป็นผู้ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และยินยอมให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย

ผลการกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ นาง ก. (นามสมมติ) ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด ซึ่งกระทำโดยสามีของเพื่อนสนิท

จากนั้นจึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 1) เป็นบุคคลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

เปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้ผ่านพ้นยินดีให้กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการวิจัย 2) เป็นผู้ที่ได้รับการเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นรายเดียวกัน และ 3) เป็นผู้ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ

ทั้งนี้ พบว่ามีครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีความสนใจที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวน 4 คน ประกอบด้วย สามียของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รุ่นพี่ที่สนิทกันอาสาสมัครมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม และนักศึกษาฝึกงานมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

1.2 สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย

เมื่อผู้วิจัยสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาได้แล้วนั้น ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อันเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีการดำเนินการด้านคดีที่มีข้อพิพาทกับคู่กรณีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม จำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจและเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมีความพร้อมและยินดีให้ผู้วิจัยทำการศึกษา ซึ่งการสร้างความปลอดภัยและพื้นที่ปลอดภัยมีรายละเอียดดังนี้

1) การแนะนำตนเอง

การแนะนำตนเองเป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้รู้จักผู้วิจัย ซึ่งการแนะนำตนเองอย่างตรงไปตรงมาตั้งแต่เริ่มต้น เป็นหนึ่งในการสร้างความไว้วางใจให้ผู้ผ่านพ้นได้รู้ว่าผู้วิจัยเป็นใคร และมีเป้าหมายในการเข้าถึงข้อมูล และเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างไร

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยแนะนำตนเองให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศทราบตั้งแต่ต้นว่าผู้วิจัยเป็นนิสิตที่เข้ามาทำการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และมีเป้าหมายในการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) แสดงให้เห็นความยินดีในการให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศตามที่สามารถดำเนินการได้

เนื่องจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เข้ามาขอคำปรึกษาและใช้บริการ ให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น มีเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น

การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับเป้าหมายของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นหลักด้วยในทางหนึ่ง

ผู้วิจัยจึงแจ้งให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทราบว่า ในการดำเนินการด้านคดีและด้านสังคม ของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้น ผู้วิจัยมีความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือตามที่ผู้วิจัยสามารถที่จะดำเนินการในบริบทที่เกิดขึ้นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

3) ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศร่วมกับเจ้าหน้าที่

หลังจากการตกเป็นผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องดำเนินการหลายอย่างทั้งการดำเนินคดีและการดำเนินการอื่นที่เป็นผลพวงจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ที่ไม่เคยคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในชีวิต ดังนั้น การดำเนินการจึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ให้คำปรึกษาทั้งในการดำเนินคดีหรือแม้กระทั่งการให้คำปรึกษาจากกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือร่วมกับเจ้าหน้าที่มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ด้วยการรับฟังและการให้คำปรึกษา การไปเป็นเพื่อนในการดำเนินการในชั้นพนักงานสอบสวน ช่วยเหลือในการทำคำร้องในการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) รักษาความลับ

ในการให้ความช่วยเหลือและเข้าถึงข้อมูลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยดำเนินการเป็นหลัก คือ การรักษาความลับของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรวมทั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับบุคคลหลายฝ่ายอีกทั้งยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทางอาญา ผู้วิจัยจึงแจ้งให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศทราบตั้งแต่ต้นว่า ข้อมูลที่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเล่าให้ผู้วิจัยฟังนั้นจะได้รับการรักษาความลับ ไม่เปิดเผยให้ผู้ใดรับรู้ โดยข้อมูลจะถูกนำมาใช้เพื่อการวิจัยที่จะไม่ระบุให้รู้ถึงตัวตนและสร้างความเสียหายให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรวมทั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อผู้วิจัยได้รับฟังและให้คำปรึกษาแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ผู้วิจัยมิได้เผยแพร่เรื่องราวนี้กับบุคคลอื่น

1.3 สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา

เมื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการศึกษาเพื่อสืบค้นสถานการณ์ปัญหาของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และจัดทำเป็นกรณีศึกษา ดังนี้

กรณีศึกษา “เมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศจากสามีของเพื่อนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม”

ภูมิหลังความสัมพันธ์

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นเพื่อนสนิทกับภรรยาของผู้กระทำ มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2548 ทั้งสองมีความสนิทสนมกันมาก โดยมีการไปเที่ยวเล่นบ้าน และมาพักอาศัยอยู่ด้วยกันเสมอ หลังจากรู้จักกันมา 1 ปี ผู้ผ่านพ้นฯ ทราบว่าเพื่อนได้คบหากับผู้กระทำ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม) ซึ่งเธอทั้งสองคนก็ยังมีความสนิทสนมกันเช่นเคย ขณะที่ผู้ผ่านพ้นฯ เริ่มรู้จักกับสามีผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในปี พ.ศ. 2556 โดยมีการติดต่อพูดคุยกันช่องทางออนไลน์ประมาณ 6 เดือน จึงจะนัดพบ และคบหากันเป็นแฟน จากนั้นในปี พ.ศ. 2558 ผู้ผ่านพ้นฯ และสามี ตัดสินใจแต่งงานใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เธอและเขามีบุตรสาวด้วยกัน 1 คน ปัจจุบันบุตรสาว อายุ 3 ปี 9 เดือน

แม้ว่าต่างฝ่ายต่างมีครอบครัวของตัวเองกันไปแล้ว แต่ผู้ผ่านพ้นฯ และภรรยาของผู้กระทำยังคงดำเนินความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง มีการไปมาหาสู่อยู่เสมอ ความสนิทสนมจึงแพร่กระจายไปยังสามีและลูกๆ ของเธอทั้งสอง รวมไปถึงความคุ้นเคยกับพ่อแม่ของทั้งสองครอบครัวด้วย

“มีความสัมพันธ์กันดีมาก ไปมาหาสู่ตลอด ไปต่างจังหวัด ไปต่างประเทศด้วยกัน สามารถไปรับลูกไปส่งแทนกันได้ เอรารถไปใช้ตอนรถเสียก็เอาไปได้...เราเข้านอกออกในบ้านเป็นปกติ คุณพ่อคุณแม่ของเขาก็กู้จักกันหมด”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ผ่านเวลามาจนกระทั่งบุตรสาวของผู้ผ่านพ้นฯ เริ่มจะต้องเข้าโรงเรียน ผู้ผ่านพ้นฯ อยากให้บุตรสาวเรียนนานาชาติ ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก จึงได้เริ่มมีการกู้ยืมเงินจากภรรยาของผู้กระทำ และจ่ายคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้เดือนต่อเดือนเรื่อยมา จนกระทั่งช่วงกลางปี พ.ศ. 2562 บริษัทที่ผู้ผ่านพ้นฯ ทำงานอยู่เริ่มมีปัญหา ทำให้การเงินสะดุด ผู้ผ่านพ้นฯ จึงได้กดเงินจากบัตรเครดิตมาใช้หนี้ และท้ายที่สุดที่รับภาระหนี้ไม่ไหว จึงได้ปรึกษากับคุณป้า (ผู้ผ่านพ้นฯ นับถือคุณป้าเสมือนคุณแม่

จึงเรียกแทนว่าหมำม๊า และในงานชิ้นนี้ จะแทนตัวคุณป้าว่าหมำม๊า) ให้เป็นคนเจรจาผ่อนผันและชำระหนี้สินกันเป็นรายงวด รวมทั้งลดดอกเบี้ยเงินกู้ลง

พฤติการณ์แห่งการล่วงละเมิดทางเพศ

ตามที่คุณผ่านพ้นๆ ต้องการขอลดหย่อนดอกเบี้ยและผ่อนชำระหนี้ที่ค้างกรรยาของผู้กระทำไว้นั้น กรรยาของผู้กระทำแจ้งในภายหลังว่า เงินที่ให้ยืมไปเป็นเงินของพี่สาวผู้กระทำดังนั้น กรรยาของผู้กระทำจึงไม่สามารถที่จะตกลงใด ๆ ได้ และต้องให้คุณผ่านพ้นๆ ไปทำความเข้าใจกับผู้กระทำเอง

วันที่ 12 ธันวาคม 2562 กรรยาของผู้กระทำโทรศัพท์แจ้งให้คุณผ่านพ้นๆ ทราบว่า ผู้กระทำต้องการพูดคุยตกลงกันเรื่องหนี้สิน และต้องการพูดคุยกันต่อหน้า เนื่องจากหากคุยทางโทรศัพท์แล้วอาจสื่อสารไม่ตรงกัน

ต่อมาในวันที่ 13 ธันวาคม 2562 คุณผ่านพ้นๆ พยายามติดต่อผู้กระทำแต่ผู้กระทำอ้างว่าติดภารกิจ ไม่สามารถพูดคุยได้ จึงบอกให้คุณผ่านพ้นๆ ไปรอพบที่บ้าน ซึ่งคุณผ่านพ้นๆ ทราบอยู่แล้วว่า ผู้กระทำและกรรยาอาศัยอยู่หลายแห่ง จึงแจ้งให้ส่งตำแหน่งของบ้านมาให้ ซึ่งเมื่อเธอได้รับตำแหน่งที่ตั้งแล้วพบว่าที่บ้านของกรรยาของผู้กระทำเธอจึงเดินทางไปรอพบที่บ้านหลังดังกล่าว

ในวันดังกล่าวเป็นวันทำงานของคุณผ่านพ้นๆ เธอมีนัดไปพบลูกค้าช่วงบ่าย เธอจึงแต่งกายด้วยชุดสุภาพ คือ สวมเดรสและมีแจ๊คเก็ตทับอีกชั้นหนึ่ง และแจ้งรุ่นน้อง (เพื่อนร่วมงาน) ที่จะต้องไปพบลูกค้าพร้อมกันไว้ว่า เธอจะไปทำธุระที่บ้านกรรยาของผู้กระทำก่อน จากนั้นจึงจะไปทำงานต่อด้วยกัน เมื่อเธอขับรถไปถึงหมู่บ้านของกรรยาของผู้กระทำในเวลาประมาณ 11 โมง เธอได้จอดรถรออยู่ในหมู่บ้านโดยยังไม่เข้าไปที่บ้าน และส่งข้อความแจ้งผู้กระทำว่าหากมาถึงแล้วให้แจ้งด้วย จนกระทั่งเที่ยงผู้กระทำก็แจ้งว่าเขามาถึงที่บ้านแล้ว ทั้งนี้ ในระหว่างที่เธอจอดรถรออยู่ เธอไม่เห็นวาร์กของผู้กระทำผ่านไปแต่อย่างใด

“เพื่อนบอกว่าผู้กระทำไม่ยากคุยทางโทรศัพท์ เดี่ยวคุยไม่รู้เรื่อง ยากเจอต่อหน้า เราไม่คิดอะไร เพราะบ้านที่นัดเจอ เราไปประจำ... ไปถึงหมู่บ้านนั้น 11 โมง คิดว่าจะคุยไม่นานเพราะมีไปเจอลูกค้าต่อ พอไปถึงก็ไลน์ไปบอกเขาว่าถ้าถึงแล้วให้บอก พอเที่ยงเขาบอกว่า พี่ถึงแล้ว หนูยังบอกน้องเลยว่า ไม่เห็นรถผ่านเข้าไปเลย”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ผู้ผ่านพ้นฯ ขับรถไปถึงหน้าบ้านภรรยาของผู้กระทำก็พบว่ารถของผู้กระทำจอดอยู่ในบ้านแล้ว ระหว่างนั้นจึงโทรศัพท์ติดต่อภรรยาของผู้กระทำแต่ไม่มีใครรับสาย จึงโทรศัพท์หาผู้กระทำ ผู้กระทำบอกว่าให้เธอเข้าไปในบ้านได้เลย ผู้ผ่านพ้นฯ จึงเข้าไปในบ้านของภรรยาของผู้กระทำด้วยความคุ้นเคย และไม่คาดคิดว่าจะเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงใดเกิดขึ้น

เมื่อเข้าไปในบ้านแล้วผู้กระทำอ้างว่า แอร์ชั้นล่างมีปัญหาเสียงดัง หากพูดคุยที่ชั้นล่างอาจจะฟังกันไม่เข้าใจ จึงให้ไปคุยชั้นบนแทน ผู้ผ่านพ้นฯ ไม่ได้คิดตะจิตตะขงใจเพราะคุ้นเคยบ้านหลังนี้ดี และปกติจะทราบว่ามีคุณแม่ของภรรยาของผู้กระทำพักอาศัยอยู่ จึงขึ้นไปคุยธุระกับผู้กระทำชั้นบนของบ้าน และถูกผู้กระทำล่อลวงละเมิดทางเพศในบ้านพักหลังดังกล่าว

“พอเข้าไปเขาจอดรออยู่ในบ้านแล้ว โทรหาภรรยาของเขา ครั้งแรกไม่รับ ครั้งที่สองโทรหาผู้ชาย เขาบอกให้เข้าไปได้เลย หนูก็ได้คิดอะไร บ้านนี้เราไปประจำอยู่แล้ว เข้าออกทะเลอุปฤกษ์มาก เราก็ก้าวไป เพราะเป็นบ้านเพื่อนเรา แล้วปกติแม่เพื่อนก็อยู่”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ผลกระทบทางร่างกายและจิตใจที่ได้รับหลังจากถูกล่วงละเมิดทางเพศ

หลังเกิดเหตุการณ์ ผู้ผ่านพ้นฯ ต้องไปพบแพทย์เป็นระยะ ตามขั้นตอนการรักษาพยาบาลผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งภาวะอาการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากเธอมีความเครียดและร้องไห้บ่อยครั้ง มีอาการนอนไม่หลับ การมองเห็นไม่เป็นปกติ อีกทั้ง เธอยังเคยมีความคิดฆ่าตัวตายจากเหตุการณ์ที่รุนแรง และไม่มีทางออกว่าจะต่อสู้คดีได้อย่างไร จนกระทั่งวันหนึ่งเธอไปพบแพทย์ และแพทย์วินิจฉัยว่าเธอเกิดภาวะซึมเศร้าเฉียบพลันรุนแรง และต้องได้รับการรักษาด้วยยา

“เข้าห้องน้ำแล้วมองเห็นเป็นสีอื่นคนละสีกับเรื่องจริง ปกติห้องน้ำเป็นสีหนึ่ง แต่วันนั้นเข้าไปแล้วเป็นสีเหลืองไปเลิร์ชดูว่ามันเป็นอาการอะไร คิดว่าน่าจะเป็นโรคแล้วเลยไปหาหมอ...แล้วหนูเคยมีความคิดจะฆ่าตัวตาย พอภรรยาเขาคัดค้านว่าอย่างไรก็ตาม แฟนเขาไม่มีทางแพ้ ขนาดเขายังคนตาย เขายังไม่ติดคุกเลย ยิ่งใหญ่มาก รู้กฎหมายมาก รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่เยอะ ไม่มีทางที่เราจะชนะ ตอนเราไปหาหมอ หมอเขาบอก

ว่าเป็นภาวะซึมเศร้าเฉียบพลันรุนแรง นี่ที่เห็นว่ดีขึ้น อาจจะเพราะได้ยาซึมเศร้า”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

การจัดการภายหลังถูกล่วงละเมิดทางเพศ

หลังจากถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ผู้ผ่านพ้นฯ รีบเข้าห้องน้ำไปชำระล้างตัว เพราะมีความรู้สึกขยะแขยง และมีความหวาดกลัวผู้กระทำ เธอใช้เวลาอยู่ในห้องน้ำเป็นระยะเวลานานพอสมควร ไม่กล้าออกจากห้องน้ำ เพราะไม่รู้ว่าหากออกมาแล้วจะเกิดเหตุการณ์ใดอีกหรือไม่ จวบจนกระทั่งเธอสังเกตเห็นว่าไม่ได้ยินเสียงของผู้กระทำอยู่ภายนอกห้องน้ำแล้ว เธอจึงเปิดประตูห้องน้ำออกมา แล้วรีบออกจากที่เกิดเหตุไป

หลังจากออกจากสถานการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นมาแล้ว เธอยังไม่รู้อะไรจะทำเกี่ยวกับตนเองบ้าง และก็กลัวที่จะบอกเรื่องราวกับใคร แต่ท้ายที่สุด เธอได้รับการติดต่อจากรุ่นน้องที่เป็นเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากเลยเวลาที่นัดหมายกันแล้วเธอยังไม่ไปพบตามนัด และรุ่นน้องไม่สามารถติดต่อเธอได้ จึงพยายามโทรศัพท์หาเธอเป็นระยะ ๆ และสามารถติดต่อเธอได้หลังจากเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นแล้ว เธอจึงได้เล่าให้รุ่นน้องฟังถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น

“ตอนนั้นก็รีบวิ่งเข้าห้องน้ำ ไปล้าง มันขยะแขยง และกลัว อยู่ในห้องน้ำนานมาก เราไม่กล้าออกมา กลัวว่าออกมาไม่รู้จะเกิดอะไรขึ้น เสียงเขาเจ็บบ่ เราเลยเปิดประตูออกมา แล้วเราก็กออกมาเลย... แล้วก็คิดว่าจะไม่บอกใคร แต่น้องที่เราต้องไปทำงานด้วยรู้ว่าเราแ้วบ้าน คนนี้ก่อน เพราะรู้จักกัน น้องก็รู้จักภรรยาของคนกระทำด้วย แล้วเหมือนเขาก็มาตามว่าทำไมเราไม่มาลัก็ ก็เลยเล่าให้ฟังว่าเกิดอะไรขึ้น”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

เมื่อได้รู้ว่าเกิดเหตุอะไรขึ้นกับเธอ รุ่นน้องแนะนำให้เธอไปแจ้งความดำเนินคดี แต่เธอยังไม่กล้าไปแจ้งความ เพราะกลัว กังวล และอายในการที่จะไปบอกเล่าเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ในระหว่างนั้นเพื่อนสนิทของเธอคนหนึ่งโทรศัพท์หาเธอ ด้วยน้ำเสียงและความกังวลที่มีอยู่

ทำให้เพื่อนรับทราบได้ถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้น จึงมีการซักไซ้ไล่เลียงว่าเกิดอะไรขึ้นกับเธอ และด้วยความสนิทสนมกับ เธอจึงเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ฟัง

เพื่อนสนิทแนะนำให้เธอไปแจ้งความดำเนินคดีเช่นกัน ซึ่งเธอต้องใช้เวลาในการตัดสินใจอยู่ระยะเวลาหนึ่งที่จะไปแจ้งความดำเนินคดี ด้วยกลัวบุคคลอื่นทราบว่าเธอผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมา รวมทั้งกังวลต่อการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่เพราะไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไร และมีความอายที่จะบอกเล่าเรื่องราวกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นเพศชาย

“เพื่อนผู้หญิงที่โทรมาจะรู้ละเอียด เพราะเป็นเพื่อนผู้หญิงที่สนิทกับเรา เพื่อนผู้หญิงคนนี้จะเป็นคนที่มีรู้เรื่องราวหมดเลย...ตอนจะแจ้งความ เพื่อนก็กล่อมอยู่นานให้เราเข้าไปแจ้งความ แต่มันอาย ถ้าเขาถามว่าเกิดอะไรขึ้น เราก็ต้องบอกว่าเราโดน เขาก็มองเรา แล้วตำรวจก็ผู้ชายทั้งนั้น เราจะพูดอย่างไรดี”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

เมื่อผ่านเวลาไปจนทำใจยอมรับที่จะแจ้งความได้แล้ว เธอจึงได้สืบค้นจากเว็บไซต์ Google ว่าจะสามารถแจ้งความต่อเจ้าพนักงานได้ที่ใด เธอพบข้อมูลสถานีตำรวจแห่งหนึ่งเป็นแห่งแรกในหน้าเว็บไซต์ เธอจึงเดินทางไปยังสถานีตำรวจดังกล่าวตามทันที และเมื่อเดินทางไปถึงสถานี เธอเผชิญกับความกลัว ความกังวล และความอาย ด้วยการแจ้งความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่แล้วก็พบว่า เธอไม่สามารถแจ้งความ ณ สถานีตำรวจแห่งนั้นได้ เนื่องจากไม่ใช่สถานีตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุ เธอจึงต้องเดินทางกลับมายังพื้นที่ที่เกิดเหตุเพื่อแจ้งความใหม่อีกครั้ง และได้รับการส่งตรวจร่างกายยังโรงพยาบาลเพื่อตรวจหาร่องรอยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งความกังวล ความอายที่เกิดขึ้นยังอยู่ตลอดเวลา

“คือ เราก็คิดว่าต้องไปแจ้งความ ก็เสิร์ช google สน. อันแรกมันขึ้น เราก็ขับรถไปเลย คิดอะไรไม่ออก พอไปถึงแล้วไม่กล้าเข้าไปแจ้งความด้วย กังวลไปหมด กลัวว่าต้องบอกอะไร บอกอย่างไร คนต้องรู้แน่เลยว่าเราโดนอะไรมา มันอาย ถ้าเขาถามว่าเกิดอะไรขึ้น เราก็ต้องบอกว่าเราโดน เขาก็มองเรา มันเกิดความเข้าใจเลยว่าคนโดนข่มขืนไม่กล้าไปแจ้งความ...เราก็ต้องขับรถกลับไปอีก

ต้องตอบคำถามเดิมอีกที มันรู้สึกไม่โอเค มีความกังวล กลัว อายุ
ด้วย เพราะตำรวจก็ผู้ชายทั้งนั้นเลย”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

สิ่งที่ต้องเผชิญภายหลังแจ้งความดำเนินคดี

บุคคลใกล้ชิดรับรู้เหตุการณ์ความรุนแรงจากฝั่งผู้กระทำผิด

หลังจากเกิดเหตุการณ์แล้ว ผู้ผ่านพ้นฯ พยายามแก้ไขปัญหา และจัดการดำเนินคดีต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งนอกเหนือจากเพื่อนสนิทและรุ่นน้องแล้ว เธอไม่ได้บอกเรื่องราวให้บุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในครอบครัวให้ได้รับทราบ เพราะไม่อยากให้ครอบครัวมีความกังวล มีความเครียด และต้องมาเผชิญปัญหาเฉกเช่นที่เธอเผชิญอยู่

แต่ท้ายที่สุด เมื่อประมาณวันที่ 25 ธันวาคม 2562 ภรรยาของผู้กระทำได้นำเรื่องที่เกิดขึ้นไปบอกกับหม่าม้าว่า ผู้ผ่านพ้นฯ วางแผนที่จะทำลายครอบครัวของภรรยาของผู้กระทำด้วยการนัดหมายไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้กระทำโดยอ้างว่ามีหลักฐานเป็นภาพวงจรปิดที่ ผู้ผ่านพ้นฯ ขับรถไปที่บ้านของภรรยาของผู้กระทำแล้วรีอไม่เข้าไปในบ้านเพื่อให้บุคคลในบ้านออกไปก่อน ทั้งที่จริงแล้วผู้ผ่านพ้นฯ จอดรถอยู่เนื่องจากผู้กระทำแจ้งว่ายังเดินทางไปไม่ถึงที่บ้าน นอกจากนั้น ภรรยาของผู้กระทำยังบอกแก่หม่าม้าอีกว่าผู้ผ่านพ้นฯ ลักลอบคบหากับชายอื่น หากผู้ผ่านพ้นฯ แจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำไปจะทำให้มีการชดเชย ทำให้ครอบครัวของหม่าม้าและผู้ผ่านพ้นฯ เสียชื่อเสียง อีกทั้งครอบครัวของผู้ผ่านพ้นฯ ก็อาจแตกแยกไปได้

หม่าม้าเรียกผู้ผ่านพ้นฯ ไปพบ และร้องขอว่าไม่ให้ดำเนินคดี เพราะเป็นห่วงหลาน ไม่ต้องการให้มีเหตุกระทบกระเทือนกับหลาน อีกทั้งยังเป็นห่วงไปยังความรู้สึกของสามีของเธอด้วย จนกระทั่งกล่าวว่า หากเธอฟ้องร้องดำเนินคดีก็จะตัดสัมพันธ์แม่ลูกกับเธอ ทำให้ผู้ผ่านพ้นฯ รู้สึกเสียใจมาก แต่ก็ยังยืนยันที่จะต่อสู้ เพื่อศักดิ์ศรีของตัวเอง แต่เธอก็ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีให้หม่าม้า เธอทราบมากนัก

“เขาไปบอกว่าเราวางแผนจะไปจับสามีเขา บอกว่าเราจะทำลายครอบครัวเขาเราเลยแจ้งความ แล้วยังพูดใส่ร้ายว่าเรามีชู้กับน้องที่ทำงาน ถ้าแจ้งความขึ้นศาลไปต้องมีสืบประวัติว่าเราเป็นชู้ด้วย หม่าม้าเขาตกใจ เขาบอกว่า ไม่ฟ้องได้ไหม เขาเป็นห่วงหลานแล้วถ้าฟ้องไปไม่

มีผู้ชายคนไหนเขาทำได้หรอก ฟ้องไปก็ไม่มีวันชนะเพราะทางโน้นเขา
จ่ายได้สองสามเท่าของเรา”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ไม่เพียงแต่ครั้งแรกที่ภรรยาของผู้กระทำไปบอกเล่าเรื่องราวกับหม่อมมาของผู้ผ่านพ้นๆ เท่านั้น แต่เธอก็ได้รับทราบจากหม่อมมาว่า ภรรยาของผู้กระทำยังคงก่อความรำคาญให้หม่อมมาเธออย่างต่อเนื่อง ด้วยการส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันไลน์มาทุกวัน สอบถามว่าผู้ผ่านพ้นๆ ไม่ยอมรับว่ามีชู้ใช่หรือไม่ บอกว่า ผู้ผ่านพ้นๆ ดำเนินคดีไปก็ไม่มีทางที่จะชนะผู้กระทำผิดได้ การส่งข้อความเหล่านี้ส่งผลให้หม่อมมาของเธอเกิดความเครียด กังวลอย่างมาก เนื่องจากต้องต่อสู้ดำเนินคดีที่ผู้กระทำเป็นผู้ที่ทำงานในกระบวนการยุติธรรม จนผู้ผ่านพ้นๆ อุดหนุนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ไหว จึงให้หม่อมมาได้เห็นหลักฐานในฝั่งของตนเอง เพื่อสร้างความมั่นใจและยืนยันความบริสุทธิ์ใจของเธอที่เป็นผู้ถูกระทำจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ท้ายที่สุดหม่อมมาก็เข้าใจเธอและสนับสนุนให้เธอต่อสู้จนถึงที่สุด

“หม่อมมาเขาไม่โอเคมาตลอดเลย เพราะทางโน้นไลน์หาเขาทุกวัน พูดเหมือนเดิมว่าเราไม่ยอมรับชู้ใหม่ว่ามีชู้ ทำลายจิตใจเขามาก เขาพูดบ่นทอนมากกว่าอย่างไรรู้ก็ไม่มีทางชนะ หม่อมมาก็กลัวว่าเราจะสู้ได้ไหม เพราะเขารู้กฎหมาย แล้วเราก็ต้องเสียชื่อเสียงไปเลย มันจะได้อะไร เราก็ให้เขาดูหลักฐานฝั่งเราว่ามันเป็นอย่างนี้ เขาก็เลยเชื่อเรามากขึ้น แล้วก็บอกว่าถ้าจะสู้ก็ต้องสู้ให้สุด”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

เมื่อภรรยาของผู้กระทำเห็นแล้วว่า หม่อมมาไม่สามารถยับยั้งการดำเนินคดีของผู้ผ่านพ้นๆ ได้ ภรรยาของผู้กระทำก็เบนเข็มเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นไปบอกกล่าวกับรุ่นพี่ที่สนิทกับผู้ผ่านพ้นๆ โดยทำที่เป็นสอบถามว่าได้มีการติดต่อกับผู้ผ่านพ้นๆ บ้างหรือไม่ และเล่าให้รุ่นพี่ฟังว่าผู้ผ่านพ้นๆ อ้างว่านัดกับผู้กระทำไปคุยเรื่องเงินกู้แล้วมีเพศสัมพันธ์กับผู้กระทำด้วยความยินยอม แต่ไปบอกผู้อื่นว่าโดนผู้กระทำข่มขืน ซึ่งรุ่นพี่ไม่เคยรับรู้เรื่องราวมาก่อน แต่ด้วยความสนิทสนมที่มีกับผู้ผ่านพ้นๆ เธอจึงไม่คิดว่าผู้ผ่านพ้นๆ จะทำเช่นนั้นจริง จึงได้โทรศัพท์ไปสอบถามเหตุการณ์กับผู้ผ่านพ้นๆ ซึ่งเมื่อทราบความจากทั้งสองฝั่งแล้ว รุ่นพี่ไม่อาจทราบได้ว่าข้อมูลใดเป็นจริงหรือเท็จกันแน่ แต่ความคุ้นเคยที่มีต่อ

ผู้ผ่านพ้นๆ มายาวนาน ทำให้เธอเลือกที่จะเชื่อและเคียงข้างผู้ผ่านพ้นๆ ในการต่อสู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และจากการรับรู้เรื่องราวของรุ่นพี่ทำให้ผู้ผ่านพ้นๆ ได้รู้ว่าทางฝ่ายผู้กระทำได้พยายามนำเรื่องราวของเธอไปบอกกล่าวกับบุคคลอื่น ๆ ไปทั่ว

การรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นๆ นั้น ทำให้รุ่นพี่รู้สึกโกรธและตำหนิ ผู้ผ่านพ้นๆ ที่เป็นคนไปที่บ้านของผู้กระทำเอง ทั้ง ๆ ที่รู้กันดีว่า ผู้กระทำมีพฤติกรรมเจ้าชู้ อีกทั้งเมื่อไปที่บ้านแล้วเหตุใดจึงต้องขึ้นไปชั้นบนของบ้าน ซึ่งเธอมองว่าหากเป็นการทำร้ายและลากไปกระทำการล่วงละเมิดก็จะให้เกิดความรู้สึกแบบอื่น ซึ่งในระหว่างที่คุยกันนั้น ผู้ผ่านพ้นๆ มีการร้องไห้อยู่ตลอดเวลา เพราะรู้สึกเครียด กังวล เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จากเรื่องราวที่ได้รับฟังและการเห็นปฏิกิริยาของผู้ผ่านพ้นๆ ทำให้รุ่นพี่ที่แม้จะโกรธเพียงใด เธอก็คิดว่ายังคงให้การสนับสนุนผู้ผ่านพ้นๆ ในการที่จะต่อสู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเลือกที่จะยืนเคียงข้าง และเปิดโอกาสให้ ผู้ผ่านพ้นๆ ตัดสินใจดำเนินการตามที่ต้องการและสบายใจ โดยไม่ต้องสนใจผู้อื่น

“แฟนคนทำ เขาเล่าว่าน้องไปที่บ้านของสามีเขา นัดกันว่าจะไปคุยเรื่องเงินกัน แล้วสามีเขาก็บอกให้ไปเจอกันที่บ้าน จากนั้นก็บอกว่าสามีเขาข่มขืน แต่ตัวเขาบอกว่ามันไม่ใช่ ตัวผู้หญิงสมัยอมมากกว่าเราก็ตกใจ เราไม่รู้เรื่องเลย...ตอนแรกคิดว่าน้องเราทำแบบนี้หรือเราซังใจ คิดว่ามันจริงหรือเปล่า ก็เลยตัดสินใจโทรหาน้อง พอน้องบอกว่าเป็นแบบนี้ เราก็กังวลไม่ได้เชื่อทั้งสองความคิด แต่เราก็ก้อย ๆ ฟัง ปะติดปะต่อทั้งสองเรื่องราวไป สุดท้ายแล้ว เราก็ต้องอยู่ข้างน้องที่เราสนิท แต่ตอนแรกโมโหน้องตัวเองมากเกินไป โกรธเขาเลยว่าไปอยู่ตรงนั้นได้อย่างไร มันเกิดเหตุที่บ้านเขา ถ้าน้องเราโดนทุบลากเข้าป่ามันก็คงอีก feel หนึ่ง แต่อันนี้เราก็คิดว่าทำไมต้องไปหาเขาที่บ้าน ทำไมคุยข้างล่างไม่พอ ขึ้นไปข้างบนทำไม เราโมโหตรงนี้มาก แต่เราบอกเขาว่าเกิดเรื่องไปแล้ว กลับไปแก้ไขอะไรไม่ได้ น้องต้องเดินหน้าต่อ และไม่ว่าน้องเราจะถูกหรือผิดเหมือนคนในครอบครัวหรือเพื่อนที่เรารัก เราก็คงอยู่เคียงข้างเขา และพี่ก็บอกว่าแล้วแต่น้องตัดสินใจ ถ้าอะไรทำแล้วสบายใจก็ทำไปเลย สุดท้ายเราไม่ต้องแคร์คนมาก เราจะอยู่บนโลกใบนี้ เราแคร์คนที่รักเราจริง ๆ คิดว่า”

รุ่นพี่, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2563

“ตอนคุยกับรุ่นพี่ หนูร้องไห้ตลอด ก็เสียใจนะ กังวลด้วย ไม่รู้ว่าจะทำยังไงดี”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2563

ความโกรธ ความแค้นที่เกิดขึ้นกับสามี

แม้ว่าตลอดระยะเวลาหลังจากเกิดเหตุ ผู้ผ่านพ้นฯ ไม่กล้าที่จะบอกกล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นให้แก่สามีได้รับทราบ เพราะความอาย และไม่กล้าที่จะไปบอกใครว่าตนเองโดนข่มขืน รวมไม่อยากจะคอยตอบคำถามใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้กระทำเป็นคนรู้จักคุ้นเคยกัน เธอมีความกังวลว่าสามีจะมีความรู้สึกถูกหยามศักดิ์ศรี จึงทำให้เธอปิดเงียบมาโดยตลอด และพยายามดำเนินการทุกอย่างด้วยตนเอง แม้กระทั่งความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับตนเอง เธอยังคงต้องหลบไปร้องไห้คนเดียวในห้อง หรือต้องร้องไห้และจัดการตัวเองมาให้เสร็จก่อนที่จะกลับเข้าบ้าน

“หนูก็ต้องแอบร้องไห้ เข้าบ้านแล้วก็จะไม่ร้องแล้ว ไม่อยากให้เขา (สามี) รู้ว่าเราเป็นอะไร เรื่องแบบนี้ไม่คิดว่าจะไปบอกว่าใครว่าฉันโดนข่มขืน มันอาย ไม่กล้า ไม่อยากตอบคำถาม ยิ่งรู้จักกันแบบนี้ เราเข้าใจว่าผู้ชายอาจจะรู้สึกโดนหยาม เพราะรู้จักกัน ไม่ใช่ว่าไม่รู้จักรักกัน”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2563

แต่เธอกลับพบว่า ภรรยาของผู้กระทำเป็นคนที่นำข้อมูลไปบอกกล่าวคนใกล้ชิดของเธอ ไม่ว่าจะเป็นหม่ามาหรือรุ่นพี่ที่สนิท โดยมุ่งที่จะให้เธอยุติการดำเนินคดี แต่ก็ไม่เป็นผล เธอเล็งเห็นว่าไม่ช้านาน ภรรยาของผู้กระทำคงจะเลือกบอกเหตุการณ์ให้สามีให้ได้ทราบเป็นแน่

ดังนั้น ในช่วงปลายปี 2563 ผู้ผ่านพ้นฯ จึงบอกกล่าวให้สามีทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อสามีได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับภรรยาของตนเอง เขามีความโกรธทั้งต่อตัวภรรยา ผู้กระทำ ตัวเอง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความไม่เข้าใจว่าเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร และเกิดคำถามมากมาย ซึ่งท้ายที่สุดเขาก็ใช้คำถามพุ่งเข้าใส่ผู้ผ่านพ้นฯ รวมถึงยังพูดถึงการแต่งกายของเธอที่คิดว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการล่วงละเมิดทางเพศขึ้นได้

“พอบอกไปก็แบบนั้น สามีเขากถามหนูว่า ทำไมต้องไปที่นั่น คิดไม่ได้หรือ ทำไมไวใจคนขนาดนี้ แล้วเขายังถามว่า ปีใหม่ผู้ชาย (ผู้กระทำ.) อยู่กรุงเทพฯไหม คือ เขอยากจะไปฆ่าเลย แต่เขาห่วงลูก”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

“ผมถามว่า คุณไม่รู้ไม่มีเซ็นส์เลยหรือว่าการไปอยู่สองต่อสอง ผู้ชาย ผู้หญิงในสถานที่ที่ปิดมิดชิดมันมีความเสี่ยง ผมก็บอกเขามาเป็นปีก่อน จะเกิดเรื่องแล้วว่าแต่งตัวแบบนี้ออกไป ลักวันจะโดนข่มขืน วันนั้น ก็บอกว่าสิ่งที่พูดมันผิดไหม”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ทั้งนี้ ภายหลังจากรับรู้เหตุการณ์ สามียังคงมีการใส่อารมณ์ในการพูดคุยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เนื่องจากเขาต้องการให้ผู้ผ่านพ้นฯ รับรู้ว่าการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการไม่ระวังตนเองของเธอนำพาตัวเองไปอยู่ในความเสี่ยง รวมทั้งความโกรธแค้นที่มีต่อผู้กระทำที่กระทำการล่วงละเมิดกับภรรยาของเขา จนอยากที่จะเอาคืนด้วยการแก้แค้นให้รุนแรงที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตาม สามีทำได้เพียงแค่นี้ เนื่องจากเมื่อได้ทบทวนแล้วทำให้คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับภรรยาและบุตรสาวหากมีการแก้แค้นเกิดขึ้นว่า หากทำผิดไปก็จะเป็นคนเลวเหมือนคนกระทำ ภรรยาและบุตรต้องมารับผลกระทบหากเขาติดคุก อีกทั้งหากไปแก้แค้นเอากับภรรยาของผู้กระทำซึ่งก็เป็นการทำกับบุคคลอื่นไม่ใช่คนกระทำจริง ๆ แต่เขาไม่ยังไม่สามารถทำให้เรื่องดังกล่าวหลุดไปจากความคิดได้ มีการคิดฟุ้งซ่านตลอด ยิ่งเหตุผ่านไปนานวันก็ยิ่งทำให้รู้สึกและคิดหาทางแก้แค้นอยู่เสมอ

“ในหัวคิดตลอดเลยว่าจะเอาคืนอย่างไร อยากรู้ก็ต้องแก้แค้น ถ้าไม่เท่ากันก็คือกะจะเอาคืนให้แรงที่สุด คืนแรกที่เราเจอ คือ กะจะเอาให้ถึงตายเลย เขาทำอะไรเรามา เราจะทำคืนเขาแบบนั้น เขาทำกับภรรยาเรา เราคิดเลยว่าเดี๋ยวจะไปข่มขืนเมียมันบ้าง คิดแบบนั้นเลย ทำอะไรมา จะทำกลับ ยิ่งนานวัน มันยิ่งรู้สึก คิดอยู่ในหัว สมองตลอดว่าจะแก้แค้นอย่างไร แต่อย่างที่เราบอกได้ว่าแค่คิด เพราะเราคิดว่าถ้าเราทำกลับ เราก็เลวเหมือนเขา แล้วคนที่ผิดจริง ๆ ก็ไม่ใช่แฟนเขา คนที่ผิดจริง ๆ มันก็คือตัวเขา”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

สามีมีความโกรธ และแค้นมาก แต่ก็ไม่สามารถที่จะนำเรื่องราวไปบอกเล่าหรือระบายกับผู้ใดได้ เพราะไม่อยากให้ผู้ผ่านพ้นฯ ต้องอับอายหากมีผู้ใดล่วงรู้ อีกทั้งยังคิดว่าคงไม่มีใครที่จะเข้าใจความรู้สึกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขาและผู้ผ่านพ้นฯ ได้จริงๆ เขาต้องผ่อนคลายความทุกข์ที่เกิดขึ้นด้วยการพยายามทำในสิ่งที่ตนเองชอบ หรือมีความสุข เช่น การอยู่กับลูก การใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวของตนเอง หรือขับมอเตอร์ไซค์ในแบบที่ชอบ แต่เขาก็ไม่สามารถที่จะอดกลั้นและเก็บความทุกข์ใจไว้กับตนเองได้ เขาจึงเลือกที่จะเล่าให้คุณพ่อของเขาได้รับฟัง และจากการบอกเล่านั้น ทำให้เขาได้มีพื้นที่ระบายความอัดอั้น ได้รับกำลังใจ และได้รับรู้ว่ามีคนที่เข้าใจเขาอยู่

“เวลาทุกข์มาก ๆ เราพยายามดิ้นไปหาสิ่งที่เรามีความสุข พยายามหาความสุขใส่ตัว เช่น อยู่กับลูก แล้วพ่อแม่ขึ้นมากลุมพองดี ก็พยายามจะอยู่กับครอบครัว ได้กินข้าวกับครอบครัวก็แฮปปี้ หรือมอเตอร์ไซค์ที่เราชอบบิ๊กไบค์ แต่คันก่อนแพนกับลูกนั่งด้วยไม่ได้ ก็เลยซื้อบิ๊กสกู๊ตเตอร์ที่ไปพร้อมกันได้ ตัวนี้ก็เป็นสิ่งที่เราหาความสุขมารวมกัน มันคือวิธีที่ทำให้เราดีขึ้น เพราะเพื่อนหรือคนที่ให้กำลังใจ ผังเราไม่มีเลย ส่วนใหญ่ผังเขาเป็นหลัก แล้วเราก็ไม่กล้าจะบอกใครเพราะอายที่จะเล่าให้คนอื่นฟัง อายตัวเราเองด้วย แล้วก็เลยไม่อยากให้แฟนเราอายด้วย แต่พอมันไม่ไหวจริงๆ ก็เล่าให้พ่อฟัง เล่าเขาแค่คนเดียว คือ พ่อก็เข้าใจ เราก็มีคนที่ทำให้กำลังใจ และเห็นใจให้เรา ให้เราได้ระบายบ้าง”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

CHULALONGKORN UNIVERSITY

การต่อสู้ทางคดีกับผู้กระทำซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

เหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น และการตัดสินใจดำเนินคดีทางอาญากับผู้กระทำซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเป็นอย่างดี ทำให้การดำเนินคดีมีเส้นทางที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรคหลายด้าน

เผชิญกับการติดตามจากบุคคลแปลกหน้า

หลังจากดำเนินคดีไปไม่นาน ผู้ผ่านพ้นฯ ก็ได้ทราบว่า มีบุคคลติดตามเธออยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากการติดต่อกับโทรศัพท์มาบอกให้รู้ที่กำลังติดตามอยู่ ทั้งยังส่งภาพถ่ายร้านกาแฟที่เธอไปซื้อกาแฟ เหตุการณ์การติดตามและบอกให้ทราบนี้ ผู้ผ่านพ้นฯ และสามีคาดว่าเป็นการต้องการข่มขู่ของคู่กรณี การติดตามนั้นนอกจากจะไม่ทำให้ผู้ผ่านพ้นฯ และสามีหวาดกลัวจนยุติการ

ดำเนินคดีแล้ว ยังส่งผลให้สามีมีความโกรธแค้นมากขึ้น และต้องการข่มขู่คืน แต่เขาได้รับคำแนะนำจากทนายความว่าให้หากไปดำเนินการข่มขู่ อาจจะเปลืองพลาและกลับกลายเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง

“เจอตลอดเลย ตามทุกวัน จนเรารู้สึกว่ารูปร่างที่เราถ่ายคือที่ไหน เราไปร้านกาแฟที่ไปวันนั้น ไปขอดูกำลังวงจรปิด เขาให้ดูเราก็เริ่มดูว่าใครเป็นคนไปถ่ายรูป เซ็กซ์เบอร์ที่โทรมากับรูปในไลน์ภาพตรงกัน เราก็เช็คข้อมูลจนรู้บ้าน คิดว่าจะเอาคืนเลย ชูมาก็จะขู่คืน แต่ทนายบอกว่าอย่าไปทำ มันเป็นการบุกรุก จากเราเป็นฝ่ายถูกเดี๋ยวเราจะมีปัญหา”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2563

ไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมชั้นพนักงานสอบสวน

เนื่องจากผู้กระทำเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการสั่งการคดีได้ และเป็นที่รู้จักในวงของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ที่เกิดเหตุ ดังนั้น การดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้กระทำจึงทำให้ ผู้ผ่านพ้นฯ ไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกเท่าที่ควรนัก โดยพบว่า พนักงานสอบสวนมีความพยายามจะไกล่เกลี่ยให้ผู้ผ่านพ้นฯ ยอมความ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นคดีที่ไม่สามารถยอมความได้ อีกทั้งยังไม่ได้รับการแนะนำให้ใช้พนักงานสอบสวนหญิงในการสอบสวน

ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วว่าการดำเนินคดีในท้องที่ที่เกิดเหตุอาจไม่ได้รับความเป็นธรรมเนื่องจากผู้กระทำผิดก็ยังคงมีอำนาจในพื้นที่ดังกล่าว ผู้ผ่านพ้นฯ จึงได้ยื่นคำร้องต่อกองบังคับการปราบปราม เพื่อให้มีการโอนคดีความจากท้องที่ที่เกิดเหตุมายังกองบังคับการปราบปรามด้วยเหตุแห่งการมีอิทธิพลของผู้กระทำผิด และมีการคุกคามเกิดขึ้นจากการติดตาม หากแต่ในการสอบปากคำผู้ผ่านพ้นฯ ของกองบังคับการปราบปราม กลับเป็นการสอบในรายละเอียดของคดีเข้มข้นมากกว่าการแสดงให้เห็นถึงการมีอิทธิพล และการคุกคามของผู้กระทำที่อาจส่งผลต่อคดีได้ ขณะเดียวกันในระหว่างนั้นผู้กระทำผิดได้ขอยกย้ายตนเองออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่อื่น จึงทำให้ผลออกมาว่าผู้กระทำไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่จะมีผลต่อคดีแล้ว โดยไม่ได้สอบสวนให้เห็นถึงการคุกคามที่เกิดขึ้น

หลังจากนั้น ผู้ผ่านพ้นฯ ก็ยังถูกเรียกตัวไปสอบปากคำเพิ่มเติม ซึ่งข้อคำถามในการสอบสวนเป็นข้อคำถามที่ผู้ผ่านพ้นฯ รับรู้ได้ว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อผู้กระทำมากกว่าความพยายามหาพยานหลักฐานในการสู้คดีของเธอ

“หลังจากร้องกองปราบปรามไปแล้ว เรื่องกลับมาที่สถานีตำรวจเดิม เขาก็เรียกไปสอบปากคำเพิ่ม แต่รับรู้ได้เลยว่าพยายามถามนำเพื่อจะบอกว่าเรายินยอม เขาถามว่าทำทางเป็นยังไง ต่อสู้แบบไหน ดิ้นรนไหม ใช้ระยะเวลาเท่าไร ในหมู่บ้านเจอ รปภ. ก็คน ชั่ว ยังใช้คำถามที่น่าเกลียดเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ เขาขอมือถือไปดูด้วยนะ แล้วยังเปิดไปดูรูปอื่น ๆ อีก คือในความเห็นเรา เราเห็นชัดว่าเขาพยายามเอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายโน้น”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2563

ถูกดำเนินคดีในข้อหาฉ้อโกง

ขณะที่ ผู้ผ่านพ้นฯ ดำเนินคดีข้อหาข่มขืนกับผู้กระทำนั้น ภรรยาของผู้กระทำก็ได้แจ้งความเพื่อดำเนินคดีข้อหาฉ้อโกงต่อผู้ผ่านพ้นฯ ไปด้วย ถึงขั้นที่มีการออกหมายจับ ซึ่งแม้ว่าพนักงานสอบสวนจะอนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ผ่านพ้นฯ ไปได้ แต่ภรรยาของผู้กระทำได้มีการส่งทนายความมาติดตามคดีไม่ให้พนักงานสอบสวนปล่อยตัวผู้ผ่านพ้นฯ โดยอ้างว่า คดีนี้หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือการส่งตัวผู้ต้องหาไปยังอัยการ ดังนั้นไม่ควรปล่อยตัวไป ทำให้ผู้ผ่านพ้นฯ และสามีและเจ้าหน้าที่ที่ติดตามไปด้วยต้องพำนักอยู่ในสถานีตำรวจในคืนวันที่ 28 กันยายน ถึงเช้าวันที่ 29 กันยายน 2563 ในระหว่างนั้นทนายความของภรรยาของผู้กระทำได้มีการมามองอยู่เสมอ และมีการถ่ายภาพ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ตอนนี้ภรรยาเขาก็ดำเนินคดีฉ้อโกงกับหนู มีหมายจับมาก็ต้องไปโรงพักกัน เขามีทนายมาไม่ให้ปล่อยตัวบอกว่าตำรวจต้องนำส่งอัยการเท่านั้น คดีนั้นก็เลยต้องอยู่กันที่โรงพัก แล้วทนายเขาก็มีมาถ่ายๆ รูปด้วย หนูมากับสามีแล้วลูกก็อยู่ เราก็กังวลเรื่องความปลอดภัยกัน”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2563

การดำเนินคดีล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น

แม้ว่าจะแจ้งความดำเนินคดีไปแล้ว แต่ผู้ผ่านพ้นฯ พบว่า กระบวนการดำเนินคดีมีความล่าช้า จึงได้ยื่นหนังสือขอให้มีการเร่งรัดการดำเนินคดี รวมทั้งการร้องเรียนด้านวินัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คดีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและการดำเนินการทางวินัยต่อผู้กระทำอีกทางหนึ่ง หากแต่ผู้กระทำซึ่งรู้ช่องทางกฎหมายเป็นอย่างดี จึงได้มีการใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อยืดระยะเวลาดำเนินคดีออกไปเรื่อย ๆ ทั้งการขออนุญาตลาไปอุปสมบท ณ ต่างประเทศ การยื่นขอความเป็นธรรม ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นผลทำให้การดำเนินคดีทางอาญาดำเนินล่าช้า

การให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์พึ่งได้

ในการดำเนินการเกี่ยวกับกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศของผู้ผ่านพ้นฯ เธอต้องติดตามคดีด้วยตนเองในทุกกระบวนการเพื่อเร่งรัดให้คดีดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และในการตรวจร่างกาย เธอจึงได้ประสานไปยังโรงพยาบาลที่ได้รับการส่งตัวไปตรวจร่างกายเพื่อสอบถามผลการตรวจ และในการติดต่อในครั้งนี้ เธอได้พบกับนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นผู้ดูแลกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทำให้เธอได้รับทราบว่าปกติแล้วกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศนักสังคมสงเคราะห์จะต้องเข้ามาดูแล แต่ในกรณีของเธอนั้นกลับเล็ดรอดไปได้ และเหตุที่ทำให้นักสังคมสงเคราะห์ทราบในกรณีของเธอนั้น ก็เป็นเพราะผู้กระทำเป็นผู้ไปสอบถามโรงพยาบาลเกี่ยวกับคดีของเธอ ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้นักสังคมสงเคราะห์นัดหมายให้เธอไปพบ ในระหว่างการบอกเล่าเหตุการณ์เธอมีอาการร้องไห้ตลอดเมื่อต้องคิดถึงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจากสภาพและอาการของเธอทำให้นักสังคมสงเคราะห์เชื่อได้ว่าเธอเป็นผู้ที่ถูกถูกล่วงละเมิดทางเพศที่กำลังโดนแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม จึงให้คำปรึกษาและประสานงานไปยังมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือเธอต่อไป

มูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

ผู้ผ่านพ้นฯ ได้รับการประสานส่งต่อมายังมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งเธอได้พบกับผู้อำนวยการมูลนิธิ อาสาสมัครมูลนิธิ และ นักศึกษาฝึกงาน

ผู้ผ่านพ้นฯ เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ผู้อำนวยการมูลนิธิฯ อาสาสมัครมูลนิธิ และ นักศึกษาฝึกงานได้รับทราบ ซึ่งมูลนิธิฯ ได้จัดกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านสังคมและทางด้านคดี กล่าวคือ

ทางด้านสังคมนั้น ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร และนักศึกษาฝึกงาน รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นตามความพร้อม ความสนใจของผู้ผ่านพ้นฯ และความยินยอมที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนเข้ารับฟังได้ ซึ่งในการบอกเล่าเรื่องราวจะพบว่า ผู้ผ่านพ้นฯ มีความอายที่จะเล่าเหตุการณ์ และมีความเครียด มูลนิธิจึงได้จัดกระบวนการกลุ่มสนับสนุน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ผ่านพ้นฯ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดรายอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้เธอสามารถที่จะเล่าเหตุการณ์ ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวว่า และได้รับความรู้สึกร่วมกันที่เข้าใจจริงๆ ซึ่งจากการเข้ากระบวนการกลุ่มสามารถทำให้เธอกล้าที่จะเล่าเรื่องราวได้มากขึ้น

ด้านคดีนั้น มูลนิธิฯ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ในการเดินทางไปติดต่อด้านคดี ทั้งในการไปพบอัยการ การไปยื่นเรื่องในหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งจัดให้มีทนายความอาสาให้คำปรึกษาในการดำเนินคดี จัดการประชุมกรณีเป็นการเฉพาะเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการในคดีของผู้ผ่านพ้นฯ

“เราก็เห็นเขาเครียด แล้วยังต้องไปพบอัยการผู้ชายกับทนายที่เป็นผู้ชาย เราเลยไปเป็นเพื่อนเขา แล้วเรายังบอกเขาด้วยว่าถ้าต้องขึ้นศาลก็บอกมานะ พี่ไปเป็นเพื่อนได้ เพราะเราเห็นแล้วว่าเขาแทบจะไม่ได้เล่าให้ใครฟังเลย”

อาสาสมัครมูลนิธิ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2563

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาภูมิหลังของกรณีศึกษาทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลสถานการณ์ ปัญหา ที่นำไปสู่การระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ได้ในข้อต่อไป

1.4 ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้

การระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ จากการศึกษาภูมิหลัง พบว่า ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อได้รับทราบเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ต่างได้รับผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านจิตใจ และสังคม ที่มีผลส่งต่อไปยังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายยังไม่ทราบและไม่เข้าใจวิธีการดำเนินการเมื่อเกิดปัญหา ทั้งการจัดการกับตนเอง การจัดการกับความสัมพันธ์กับผู้ผ่านพ้น หรือการจัดการด้านคดีที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิดที่จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศสามารถฟื้นพลังอำนาจและจัดการปัญหาได้

จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น ซึ่งพบว่ายังมีช่องว่างของการเรียนรู้ที่จะสามารถเสริมสร้างความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงนำมาระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้ดังนี้

1) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับผลกระทบของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงและมายาคติในสังคมที่มีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างทักษะของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนาเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึก หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

3) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อกรณีปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงการเข้าถึงหน่วยงานและบริการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1.5 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

เมื่อระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ได้แล้วนั้น จึงนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเสริมพลังอำนาจนั้นผู้เรียนต้องผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ และขั้นตอนที่ 3 การยึดถือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์ ดังนี้

1) การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง

เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น ด้วยกิจกรรมที่เชิญชวนให้ผู้เรียนทบทวนสถานการณ์ มีเวลาในการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ทั้ง

ของตนเองและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และมีกิจกรรมที่ชวนให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับปัญหา สถานการณ์ การดำเนินการอย่างมีวิจารณญาณ ให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับตนเองได้

ดังนั้น การเชิญชวนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อตนเองเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา ผู้เรียนมีความเข้าใจเพียงเฉพาะความรู้สึกและความต้องการของตนเอง แต่ไม่ได้เข้าใจไปถึงผลกระทบ ความคิด ความรู้สึกของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะเชิญชวนให้ผู้เรียนได้เห็นภาพในมุมอื่น ๆ ที่ต่างออกไป และชวนให้กลับมาคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น และนำไปสู่ความเข้าใจที่มีต่อความคิดความรู้สึกตนเอง และความเข้าใจที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ ซึ่งการเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริงนี้จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น มีพลัง และแนวทางที่จะเดินหน้าต่อไปอย่างเข้มแข็ง

2) การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์

เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเอง และสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยการเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ และมีตัวอย่างของกรณีหรือแนวทางที่ผู้เรียนจะสามารถใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ไปเป็นวิธีปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงตนเอง รวมทั้งการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระหว่างการเข้าร่วมโปรแกรม ไปจนภายหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมไปแล้ว

3) การยึดถือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลจากการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มเป้าหมายที่ได้มีการนำไปแล้วประเมินว่ามีกิจกรรมหรือแนวทางใดที่กลุ่มเป้าหมายนำไปใช้แล้วสัมฤทธิ์ผล หรือมีผลดีที่จะนำมาใช้ต่อไป

นอกจากนี้ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเลือกใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อผู้เรียนได้พิจารณาอย่างใคร่ครวญ เกิดขึ้นตระหนักรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงในตนเองได้ โดยใช้กิจกรรม ดังนี้

1) การฝึกสติผ่านลมหายใจของตนเอง เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถมีสติตระหนักรู้ในความรู้สึกและการกระทำของตนเองในปัจจุบันขณะ และมีสมาธิในการทบทวนประสบการณ์ และสะท้อนคิดได้อย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้มีการฝึกสติผ่านลมหายใจตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรมทุกกิจกรรม และให้เป็นการบ้านในการนำกลับไปฝึกฝนที่บ้านของผู้เรียน

2) การใช้การเรียนรู้ที่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของผู้เรียนซึ่งต้องเป็นผู้รับฟังรายละเอียดต่าง ๆ จากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกตความคิด ความรู้สึก การกระทำต่าง ๆ และสามารถทบทวนและสะท้อนคิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ได้กว้างขวาง ในมุมที่ลึกซึ้งมากขึ้น

3) การสะท้อนคิดภายในตนเอง โดยการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสามารถมีช่วงระยะเวลาในการทบทวนสถานการณ์ ความคิด ความเข้าใจ ของตนเองต่อประเด็นปัญหาที่พบเจอด้วยกิจกรรมที่หลากหลายที่ชวนให้ผู้เรียนสามารถทำการสะท้อนคิดได้ เช่น การใช้บัตรคำเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อตอบคำถาม การให้เล่าประสบการณ์ตนเอง การวาดภาพ เป็นต้น

ทั้งนี้สามารถสรุปผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้	กระบวนการเสริมพลังอำนาจ		
	การเข้าถึงและ เข้าใจสถานการณ์ ตามความเป็นจริง	การเลือกแนวทาง ในการแก้ไข สถานการณ์	การยึดถือ แนวทางที่มี ประสิทธิภาพ ในการจัดการ สถานการณ์
การปฐมนิเทศ			
แผนการเรียนรู้ที่ 1: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 กิจกรรมการเรียนรู้)			
- ความเข้าใจตนเองต่อมายาคติเกี่ยวกับ "ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ"			
- ความเข้าใจตนเองด้านภัยข่มขืน: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ ที่ไว้วางใจ			
- การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้น การถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัว หรือผู้ที่ไว้วางใจ			
แผนการเรียนรู้ที่ 2: ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (11 กิจกรรมการเรียนรู้)			
- การฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรม ดังนี้			

กิจกรรมการเรียนรู้	กระบวนการเสริมพลังอำนาจ		
	การเข้าถึงและ เข้าใจสถานการณ์ ตามความเป็นจริง	การเลือกแนวทาง ในการแก้ไข สถานการณ์	การยึดถือ แนวทางที่มี ประสิทธิภาพ ในการจัดการ สถานการณ์
○ อวัจนภาษาและการรับรู้ ความรู้สึก			
○ สังเกตและคาดเดา			
○ เสี่ยงรอบตัว			
○ จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดย ไม่มีอคติ			
○ การฟังแบบกระจกเงา			
○ การสนทนาเชื่อมความรู้สึก			
○ ไฟสามสีกับความพร้อมของคู่ สนทนา			
○ การฝึกทบทวนตนเองเรื่องการ ฟังอย่างลึกซึ้ง			
- หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการล่วงละเมิดทางเพศ			
- ความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับบทบาทของ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลัง อำนาจ			
- การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับการเสริม พลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศ			
แผนการเรียนรู้ที่ 3: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดี ต่อการล่วงละเมิดทางเพศ (3 กิจกรรม)			
- ความเข้าใจตนเองต่อการดำเนิน กระบวนการยุติธรรมในกรณีการล่วงละเมิด ทางเพศ			
- ความเข้าใจตนเองหน่วยงานสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือกรณีการล่วงละเมิด			

กิจกรรมการเรียนรู้	กระบวนการเสริมพลังอำนาจ		
	การเข้าถึงและ เข้าใจสถานการณ์ ตามความเป็นจริง	การเลือกแนวทาง ในการแก้ไข สถานการณ์	การยึดถือ แนวทางที่มี ประสิทธิภาพ ในการจัดการ สถานการณ์
ทางเพศ			
- ทักษะในการเขียนคำร้องเร่งรัดการ ดำเนินการด้านคดี			
การประเมินผลการเรียนรู้และการจัด โปรแกรม			

จากนั้นจึงได้กำหนดแผนในการจัดการเรียนรู้โดยจัดลำดับตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความพร้อมของผู้เรียน และจัดทำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) การจัดสภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ ดังรายละเอียดในส่วนที่ 2

1.6 จัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ทั้ง 3 แผน รวมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 60 ชั่วโมง ซึ่งดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 2 การเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ และขั้นตอนที่ 3 การยึดถือแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์

1.7 ประเมินผล

ผู้วิจัยประเมินผลการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดย

1) ประเมินผลระหว่างการทำกิจกรรม จากการสังเกตผู้เรียนในระหว่างร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสังเกตการสะท้อนคิด การฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสรุปบทเรียนท้ายกิจกรรม และพฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้เรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

2) ประเมินผลความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ โดยการประเมินตนเองในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ ข้อติดขัดหรือปัญหาในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประโยชน์และข้อควรปรับปรุง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้

3) ประเมินผลด้านความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเองของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในด้านความรู้เกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการตัดสินใจในการจัดการปัญหาให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทักษะในการเสริมพลังอำนาจ และการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการปรับพฤติกรรมที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง

4) ประเมินผลความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ด้านโปรแกรม เกี่ยวกับความครอบคลุมของวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา ความเหมาะสมของระยะเวลา เอกสารและสื่อที่ใช้ ความรู้ที่ได้รับเพื่อนำไปใช้จริง และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติ ด้านการจัดการ เกี่ยวกับความเหมาะสมของช่วงเวลา สถานที่ และการจัดอาหาร และด้านวิทยากร ในความรอบรู้ เชื่อมโยงประสบการณ์ การนำเสนอที่น่าสนใจ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1.8 ติดตามผล

ผู้วิจัยติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ภายหลังจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรมไปแล้ว โดย

1) ติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน และความคิดเห็นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อการจัดโปรแกรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

2) ติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผลที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียน และความคิดเห็นต่อการนำผลการเรียนรู้ไปปรับใช้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของโปรแกรม

จากการพัฒนาโปรแกรมตามขั้นตอนที่ปรากฏในส่วนที่ 1 พบผลขององค์ประกอบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

เหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศพบการเกิดขึ้นในทุก ๆ วัน ซึ่งส่งผลให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต้องได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม รวมทั้งการสูญเสียพลังอำนาจในตนเองอันเป็นผลมาจากการล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คือ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจให้รับทราบเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังการรับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ส่งผลให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบไม่ต่างกัน อีกทั้งบางรายพบว่ามีปฏิกิริยาที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมากขึ้น พร้อมกับที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ทราบวิธีการว่าจะทำอย่างไร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความสามารถในการเสริม

พลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้ผ่านพ้นพ้นคืนพลังอำนาจและสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) วัตถุประสงค์

- 2.1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจตนเองต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ
- 2.2) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- 2.3) เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ ประกอบด้วย เนื้อหาการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่

3.1) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับผลกระทบของการล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงและมายาคติในสังคมที่มีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

3.2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างทักษะของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนาเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึกที่สำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้

3.3) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อกรณีปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงการเข้าถึงหน่วยงานและบริการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

4) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม 19 กิจกรรม ได้แก่

4.1) การปฐมนิเทศและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

4.2) แผนการเรียนรู้ที่ 1: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- ความเข้าใจตนเองต่อมายาคติเกี่ยวกับ "ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ"
- ความเข้าใจตนเองด้านภัยข่มขืน: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ที่ไว้วางใจ
- การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัวหรือผู้ที่ไว้วางใจ

4.3) แผนการเรียนรู้ที่ 2: ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- การฟังอย่างลึกซึ้ง ได้แก่
  - อวัจนภาษาและการรับรู้ความรู้สึก
  - สังเกตและคาดเดา
  - เสียรอบตัว
- จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่มีอคติ
- การฟังแบบกระจกเงา
- การสนทนาเชื่อมความรู้สึก
- ไฟสามสีกับความพร้อมของคู่สนทนา
- การฝึกทบทวนตนเองเรื่องการฟังอย่างลึกซึ้ง
- หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- ความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ

- การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

4.4) แผนการเรียนรู้ที่ 3: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- ความเข้าใจตนเองต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ

- ความเข้าใจตนเองหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ

- ทักษะในการเขียนคำร้องเร่งรัดการดำเนินการด้านคดี

4.5) การประเมินผลการเรียนรู้และการจัดโปรแกรม

5) สภาพแวดล้อม คือ สถานที่ที่มีห้องประชุมเป็นสัดส่วน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ได้อย่างเป็นส่วนตัวและมิดชิด นอกจากนี้ยังต้องมีสภาพแวดล้อมภายนอกที่ร่มรื่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนใช้พื้นที่ในการเรียนรู้ตามกิจกรรมที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม

6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเข้าร่วมทดลองใช้โปรแกรม การประเมินความเป็นไปได้การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ การประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง การประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม การติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ระยะที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ แบ่งออกเป็น 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน 2) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ผลการประเมินระหว่างดำเนินการกิจกรรม 4) ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ 5) ผลการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วย

ตนเอง 6) ผลการประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรม 7) ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 8) ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน

ข้อมูลของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 2 ราย เป็นเพศชาย 1 ราย มีสถานะเป็นสามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และเพศหญิง 1 ราย เป็นอาสาสมัครมูลนิธิ ซึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยมีอาชีพอิสระ (ครูและอาสาสมัครมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม)

2.2 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้จากกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม การสะท้อนคิดของผู้เรียน และการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเรียงลำดับตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น ดังนี้

- ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดโปรแกรม และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแจกเอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมและเอกสารประกอบการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และชี้แจงวัตถุประสงค์ ข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความไว้วางใจกลุ่ม รู้สึกปลอดภัยในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการแสดงความคิดเห็นรวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีความมั่นใจต่อผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดย 1) บอกผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นโปรแกรมถึงเทคนิควิธีการในการจัดโปรแกรม รวมทั้งให้ทราบว่า จะเป็นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านใด ไม่ใช่เพียงการรับความรู้ ฟึกทักษะบางอย่าง หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปด้วย 2) จัดให้มีการฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ต้น เนื่องจากเมื่อผู้เรียนมีสติ มีความมั่นคงจะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำงานกับด้านในของผู้เรียน 3) สร้างความคุ้นเคย และความไว้วางใจผ่านกิจกรรมต่าง ๆ 4) สนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกโดยไม่ต้องกลัวการตัดสินผิดหรือถูก

เนื่องจากผู้เรียนมีจำนวนน้อย ในการแนะนำตัวจึงให้แนะนำตัวทีละคน โดยบอกชื่อ และงานที่ทำอยู่ เพื่อให้ทราบพื้นฐานของแต่ละคน จากนั้นจึงให้เล่นเกมกิจกรรมบิงโก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นตัวเองของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น โดยผู้จัดกิจกรรมจะมีข้อความที่บ่งบอกเกี่ยวกับข้อมูลของแต่ละคนไว้ เมื่อผู้จัดอ่านข้อมูลใด ให้ผู้เรียนสอบถามในกลุ่มผู้เรียนด้วยกันว่าใครมีคุณลักษณะตามที่ผู้จัดอ่าน และให้เขียนชื่อผู้เรียนคนนั้นไว้ ทำแบบเดิมไปจนกว่าจะมีผู้ที่บิงโกก่อนเป็นผู้ชนะ

จากกิจกรรมปฐมนิเทศ ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์ การจัดโปรแกรม และรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง พบว่า กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนให้เรียนรู้ตัวตน และได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น และมีความพร้อมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนคนอื่น เมื่อจบกิจกรรมผู้เรียนมีความผ่อนคลาย และพร้อมที่จะเรียนรู้ในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

- จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่มีอคติ

กิจกรรมนี้ ผู้จัดกิจกรรมเริ่มต้นให้ผู้เรียนฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก โดยการนั่งในท่าที่สบายและให้ตั้งสมาธิอยู่ที่ลมหายใจของตนเอง ให้รับรู้ตนเอง ไม่นำความคิดอื่น ๆ ที่เข้ามาให้คิดต่อไปฟังชาน โดยผู้จัดจะบอกไปในระหว่างนั่งว่าให้อยู่กับลมหายใจเข้าลึก ๆ และหายใจออกยาว ๆ หากมีความคิดอะไรเข้ามาในระหว่างฝึกให้รับรู้ว่ามีความคิดนั้นมากกระทบ และให้สลัดออกไปโดยเร็วโดยกลับมาอยู่ที่ลมหายใจของตนเอง หลังจากนั้นจึงเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่มีอคติ เพื่อฝึกการฟังโดยไม่ตัดสิน ไม่ตั้งคำถาม และไม่มโนคิดต่อการฟัง ด้วยการให้ผู้เรียนแต่ละคนรับบทบาทในการเล่าขณะที่คู่ตรงข้ามรับฟังเพียงอย่างเดียว จากนั้นจึงสลับกันไป โดยเรื่องที่เล่าผู้จัดกิจกรรมเป็นผู้กำหนดโจทย์ เช่น วิถีกรรมสมัยเรียน งานอดิเรกที่ชอบที่สุด และการท่องเที่ยวครั้งล่าสุด เป็นต้น

เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จ ผู้จัดกิจกรรมชวนผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยมีคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกหลังทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการชวนให้ผู้เรียนได้กลับมาทำความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก ผลพบว่า

รู้สึกสบายใจ ที่ได้กลับไปมองเรื่องราวในอดีตอีกครั้ง

รู้สึกดีใจ ที่ได้ย้อนนึกถึงเรื่องราว

รู้สึกสนุก ที่คิดเพื่อนในเหตุการณ์ในอดีต

รู้สึกอีก ที่ยังจดจำเรื่องราวนั้นได้

จากนั้น ผู้จัดกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองในขณะที่ทำกิจกรรมทั้งในฐานะผู้เล่า และผู้ฟัง พบว่า ในขณะที่เป็นผู้เล่ามีความเป็นอิสระ สามารถเล่าได้โดยไม่ติดขัด แม้จะต้องย้อนนึกถึงเรื่องราวบ้าง แต่ก็สบายใจที่ได้เล่า ขณะที่เมื่อเป็นผู้ฟัง บางครั้งมีความต้องการถามกลับ หรืออยากรู้เพิ่มเติม หรืออยากแสดงความคิดเห็น ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

ผู้เล่า

“ไม่นั่นใจว่าคนฟังอยากฟังไหม คิดอยู่ลึก ๆ ว่าเขาจะสนใจหรือ” (ผู้เรียน 2)

“มีอิสระที่ได้เล่าในสิ่งที่อยากเล่า” (ผู้เรียน 3)

ผู้ฟัง

“รู้สึกอยากถามกลับคนที่ฟังอยู่ อยากรู้เรื่องนั้นเพิ่ม” (ผู้เรียน 1)

“ถ้าได้ถามกลับคงจะมีรรถผลในการคุยมากขึ้น”(ผู้เรียน 3)

“อยากแชร์ของตนเองตอนฟังเหมือนกัน แต่ก็ยังตัวเองไว้” (ผู้เรียน 4)

ทั้งนี้ ผู้เรียนได้สรุปบทเรียนร่วมกัน พบว่า การฟังโดยไม่ตั้งคำถาม การตั้งใจรับฟังเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ผู้เล่ามีความอิสระที่สามารถเล่าได้ตามที่ต้องการ รวมทั้ง ไม่ถูกขัดขวางการเล่าด้วยคำถามหรือความสงสัยของผู้ฟัง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการใส่ใจและสนใจรับฟัง นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อได้ร่วมกิจกรรมแล้วทำให้ย้อนคิดกลับไปในบางเหตุการณ์ในอดีตและรู้สึกดีที่ไม่ตั้งคำถามต่อผู้เล่า

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นกิจกรรมแรก อีกทั้งผู้เข้าร่วมไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในการชวนคิด ชวนทบทวนตนเอง จึงสังเกตเห็นความสงสัยในกิจกรรมอยู่บ้าง และเนื่องจากเป็นกิจกรรมแรกที่ทำให้เรียนรู้แต่เริ่มต้นให้ผู้เรียนเล่าเรื่องของตนเองและฟังเรื่องของผู้อื่นจึงอาจมีความเคอะเขิน ไม่รู้ว่าจะเล่าและคุยอย่างไร แต่ผู้เรียนทุกคนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

- กิจกรรมอวัจนภาษาและการรับรู้ความรู้สึก

กิจกรรมนี้ ผู้จัดกิจกรรมเริ่มต้นให้ผู้เรียนฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจ จากนั้นจึงเริ่มกิจกรรมโดยมอบหมายให้ผู้เรียนจับคู่กับผู้เรียนที่นั่งอยู่ใกล้ตนเองที่สุด จากนั้นให้จับบัตรคำเกี่ยวกับความรู้สึกที่ผู้จัดกิจกรรมเตรียมไว้ให้ และให้ใบคำโดยใช้ภาษาท่าทางเท่านั้น ห้ามไปโดยใช้คำพูด

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า ความรู้สึกที่มีหลังร่วมทำกิจกรรม มีทั้งสนุก เครียด ไม่ได้ตั้งใจ ชัดใจ

ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมนี้ พบว่า การสื่อสารระหว่างกันไม่เพียงเฉพาะการใช้คำพูดเท่านั้น แต่ภาษาท่าทางยังสามารถส่งสารให้ผู้อื่นได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งบางความรู้สึกอาจแสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ได้ยาก หรือไม่สามารถทำให้ผู้อื่นเข้าใจหรือรับรู้ได้ ขณะที่บางอารมณ์ความรู้สึกสามารถแสดงออกได้ง่าย ทั้งนี้ การรับรู้อารมณ์ที่ผู้อื่นสื่อมาโดยไม่ใช้คำพูด สามารถทำได้โดยการสังเกตสีหน้าและท่าทางประกอบกัน รวมทั้งการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองว่าเมื่อมีความรู้สึกอย่างไรจะแสดงออกแบบใด จึงทำให้สามารถเข้าใจความหมายได้ อีกทั้งการแสดงออกหากแสดงออกไม่ชัดเจนแล้ว ผู้อื่นอาจเข้าใจและตีความผิดได้ นอกจากนี้ ในขณะที่ต้องการแสดงความรู้สึกผ่านท่าทางแต่ผู้รับสารไม่สามารถเข้าใจหรือทายได้ ยังส่งผลให้เกิดความอึดอัดที่ไม่สามารถทำให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจได้ ดังตัวอย่างผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“เวลาสังเกตจะสังเกตแววตา เพราะแววตาลอกกันไม่ได้ บางคนยิ้มแต่แววตาเศร้า” (ผู้เรียน 2)

“ถ้าเราแสดงออกไม่ชัดเจน คนอื่นก็อาจจะตีความสิ่งที่เราต้องการสื่อให้รู้ผิดไปก็ได้” (ผู้เรียน 3)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ในการสื่อสารนั้นสามารถใช้การสื่อสารได้ทั้งคำพูดและภาษาท่าทาง ซึ่งภาษาท่าทางยังสามารถแสดงให้เห็นความรู้สึกที่มีได้ การรับฟังผู้ที่ประสบปัญหาหรือคนรอบข้าง จึงไม่เพียงฟังเฉพาะคำพูดของผู้เล่า หากแต่การสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้เล่าไปด้วยจะทำให้การฟังนั้นสามารถรับสารได้อย่างครบถ้วนมากขึ้น ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจและร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโจทย์คำบางโจทย์ที่ไม่สามารถทายได้ เช่น มีความสุข อับอาย เป็นต้น ก็ได้เสนอให้สลับคนไข้วจนสามารถไข้คำและทายคำได้ทุกคำตามโจทย์ที่ผู้จัดกิจกรรมกำหนด นอกจากนี้ยังพบว่า จากการทำกิจกรรมนี้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น มีการพูดคุยเล่นแลกเปลี่ยนกันอย่างเป็นกันเองมากขึ้น

- การฟังแบบกระจกเงา

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นให้ผู้เรียนเล่าเรื่องราวใดก็ได้ของตนเองที่อยากให้เพื่อนรับรู้ โดยในระหว่างที่ผู้เรียนเล่า ไม่อนุญาตให้ผู้ฟังซักถาม

จากนั้น จึงให้ผู้ฟังสะท้อนสิ่งที่ผู้เล่าเล่าว่า ผู้เล่ารู้สึกอย่างไรกับเรื่องที่เล่า และสามารถจับใจความได้อย่างไร

ผลจากกิจกรรมพบว่า ในมุมมองของผู้ฟังการจับความรู้สึกทำได้ยาก อีกทั้งไม่กล้าตัดสินใจความรู้สึกนั้น เพราะกลัวว่าจะเป็นความรู้สึกของผู้ฟังไม่ใช่ผู้เล่า ซึ่งการไม่ถามจะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เล่าสามารถระบายหรือพูดในสิ่งที่ต้องการพูดได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามสามารถสังเกตได้ว่า หากผู้เล่าพูดเรื่องใดซ้ำ คาดเดาได้ว่า ผู้เล่าน่าจะมีความรู้สึกติดค้างกับเรื่องนั้น และบางเรื่องฟังแล้วมีความรู้สึกอยากแลกเปลี่ยนหรือเสนอทางเลือกให้ผู้เล่า นอกจากนี้ การปล่อยให้ผู้เล่าเล่าได้เองโดยอิสระ อาจทำให้ผู้เล่าสบายใจที่ไม่จำเป็นต้องเล่าในเรื่องที่ไม่อยากเล่า ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“ไม่กล้าตัดสินใจว่าเขารู้สึกอย่างไร กลัวเราจะเอาความรู้สึกเราไปใส่มากกว่า”
(ผู้เรียน 3)

“พยายามจะไม่ถาม ปล่อยให้เขาเล่า ให้เขาได้ระบายให้หมด” (ผู้เรียน 4)

ทั้งนี้ เมื่อสรุปการเรียนรู้ร่วมกับพบว่า ในการสะท้อนความรู้สึกและจับใจความ หากผู้ฟังสะท้อนได้ถูกต้อง จะทำให้ผู้เล่ารู้สึกดี รู้สึกว่าผู้ฟังมีความเข้าใจ อยู่กับผู้พูดในจุด ๆ เดียวกันและน่าจะเดินไปต่อกันได้ ทำให้อยากเล่าและพูดคุยต่อได้ ขณะที่เมื่อมีการสะท้อนความรู้สึกรวมทั้งจับใจความไม่ตรง ผู้เล่าจะเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้เป็นอย่างที่ผู้เล่าคิดหรืออยากสื่อสารให้รับฟัง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกคัดค้านในใจ และผู้ฟังไม่ได้อยู่กับเรื่องที่ผู้เล่าเล่าให้ฟัง

ดังนั้น จึงสรุปบทเรียนได้ว่า การเป็นผู้ฟังในสถานการณ์ต่าง ๆ ต้องมีการรับฟังทั้งเรื่องราวและความรู้สึก ซึ่งการสะท้อนให้ผู้เล่ารู้ว่าผู้ฟังรับรู้ความรู้สึก และเข้าใจเรื่องราวที่เล่าได้ตรง นอกจากจะทำให้ผู้ฟังมีความเข้าใจและรับรู้เรื่องราวของผู้เล่าได้อย่างถูกต้องแล้ว ยังทำให้ผู้เล่าเปิดใจที่อยากบอกเล่าเรื่องราวต่อ ๆ ไปได้ เนื่องจากทำให้เกิดความรู้สึกเข้าใจ ความรู้สึกของการอยู่ข้าง ๆ ได้ ในทางกลับกันหากไม่สามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกรวมทั้งเนื้อหาได้ถูกต้อง จะส่งผลให้เกิดความไม่พอใจที่จะบอกเล่าเรื่องราว เพราะผู้เล่าจะเกิดความรู้สึกไม่ได้รับความสนใจจากผู้ฟัง อย่างไรก็ตามทักษะเหล่านี้ต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอ

“พอเขาสะท้อนมาตรง ทำให้รู้สึกเหมือนเขาอยู่กับเรา อยู่ตรงจุดเดียวกัน แต่ถ้ามันไม่ใช่ บางทีเราอยู่ที่จุดเดิม แต่เหมือนเขาเดินทางออกจากเราไปแล้ว”
(ผู้เรียน 3)

- กิจกรรมสังเกตและคาดเดา

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นจึงสอบถามผู้เรียนว่าหลังจากการฝึกทักษะการฟังในวันแรกไปแล้ว ได้มีการนำไปปรับใช้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองได้อย่างไร ทั้งนี้พบว่า ผู้เรียนได้มีการทบทวนความรู้สึกตัวเองมากขึ้น รวมทั้งได้มีหลักในการตั้งสติให้กับตนเองเนื่องจากปกติแทบจะไม่ได้มีการฝึกสติเลย นอกจากนี้ยังสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันในการรับฟังที่ไม่ใจเร็วรีบร้อนถาม แต่รับฟังผู้พูดไปจนจบก่อน ดังผลสะท้อนของเรียนดังนี้

“ปกติเราเป็นคนใจร้อน พอใครพูดอะไรมาบางทีก็รีบไปถามเขา ตอนนี้ก็ฟังเขาให้จบก่อน บางทีเราจะได้ว่าเขาต้องการอะไร” (ผู้เรียน 4)

“ปกติไม่ได้ฝึกสติเลย นี่ก็คิดว่าดีที่จะได้ไปใช้ในการฝึกตัวเองให้มีสติ” (ผู้เรียน 2)

จากนั้นผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนในห้องเรียน และมอบหมายโจทย์ของกิจกรรมสังเกตและคาดเดา โดยให้ผู้เรียนเขียนรายการจากการสังเกตเพื่อน 10 รายการ และรายการที่คาดเดา 10 รายการ และให้ผู้เรียนบอกสิ่งที่สังเกตและคาดเดาได้ให้คู่ของตนเองฟัง จากนั้นผู้จัดกิจกรรมชวนให้ผู้เรียนสังเกตความรู้สึกว่ารู้สึกอย่างไรต่อประโยคทั้งสองลักษณะ และมีผลต่อใจผู้เรียนอย่างไร ขณะผู้พูดประโยคทั้งสองแบบ ใจผู้พูดเป็นอย่างไร และความถูกต้องของประโยคทั้งสองลักษณะเป็นอย่างไร

ผลการเรียนรู้พบว่า รายการที่ได้จากการสังเกตเป็นสิ่งที่เป็นจริงเสมอ สะท้อนตัวตนของผู้ถูกสังเกต และแสดงให้เห็นว่าผู้สังเกตใส่ใจและให้ความสำคัญต่อผู้ถูกสังเกต

ขณะที่ประโยคที่มาจากการคาดเดา พบว่า เป็นทั้งเรื่องจริงและไม่จริง ซึ่งหากคาดเดาได้ถูกก็จะทำให้รู้สึกดีและประหลาดใจที่บอกได้ตรง ทำให้เกิดความคิดว่าสามารถส่งผลความรู้สึกต่อกันได้และผู้สังเกตมีความใส่ใจและละเอียดอ่อน แต่ในกรณีที่คาดเดาผิดไปจากความจริง แม้จะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกผิดหวัง แต่ผู้ถูกสังเกตก็อยากสะท้อนกลับให้ทราบว่าไม่ใช่ความจริง และไม่ยอมให้ความคาดเดาที่เกิดขึ้นมาตัดสินตัวตน อยากให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“พอฟังแล้วอยากให้เขาคิดกับเราใหม่” (ผู้เรียน 2)

ดังนั้น ผู้เรียนจึงสรุปบทเรียนจากการเรียนรู้ได้ว่า ในการใช้ชีวิตประจำวันในการแสดงความคิดหรือสื่อสารบุคคลอื่น ต้องตอบตัวเองได้ว่าสิ่งที่คิดหรือพูดมาจากการสังเกต (เป็นจริงเสมอ) หรือการคาดเดา ซึ่งมีทั้งผิดและถูก โดยอาจมีผลให้เกิดการตัดสินบุคคลอื่นไปได้โดยง่าย จึง

จำเป็นต้องระวังคำพูดให้มาก ซึ่งการเรียนรู้ในกิจกรรมนี้ จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ชีวิต รวมทั้งการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น ในกรณีที่จะไม่ตัดสินใจเพียงการคาดเดาในสิ่งที่เห็นหรือได้ยินเพียงบางส่วน นอกจากนี้ผู้เรียนยังพบว่า บางครั้งการนำเอาอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นมาใส่ในตัวเอง จึงทำให้เกิดความทุกข์ จึงต้องมีสติในชีวิตประจำวันเพื่อที่จะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้

- กิจกรรมเสียงรอบตัว

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นผู้จัดกิจกรรมมอบโจทย์ให้ผู้เรียนใช้พื้นที่นอกห้องเรียน และบันทึกเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยิน จากนั้นผู้จัดกิจกรรมจึงเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการรับฟังเสียงรอบ ๆ ตัว

ผลการจัดกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนบันทึกเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยินมาไม่เท่ากัน มากที่สุดคือ 18 เสียง น้อยที่สุด คือ 12 เสียง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันว่า

ปัจจัยที่ทำให้บันทึกเสียงที่ได้ยินมาก คือ การมีความตั้งใจในการรับฟังเสียง มีใจจดจ่อ มีสติในระหว่างการฟัง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุน คือ การให้ความสนใจต้นตอแห่งเสียงด้วยการหันไปมอง เพื่อให้สามารถบันทึกเสียงได้ถูกต้อง อีกทั้งการไม่หยุดอยู่กับที่ ทำให้สามารถบันทึกเสียงได้มากขึ้น

ขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้บันทึกเสียงได้น้อย หรือไม่บันทึกเสียงบางเสียง เป็นเพราะให้ความสนใจอยู่กับเสียงที่ดังที่สุดเมื่อได้ยินเสียงพร้อม ๆ กันหลายเสียง คิดว่าไม่ใช่เสียงที่สำคัญ เพลิดเพลินไปกับเสียงที่ตนเองชอบจึงหลุด (ละเลย) ไปจากการรับฟังเสียงอื่น ๆ ไม่บันทึกเสียงในทันทีทำให้ลืมบันทึกในที่สุด รวมทั้งเสียงของตัวเองดังกลบเสียงอื่น

ทั้งนี้ ผู้เรียนได้สรุปบทเรียนจากการเรียนรู้ได้ว่า ในการเป็นผู้ฟังที่ดีได้ต้องเปรียบเสมือนตนเองเป็นเครื่องรับเสียง ที่ต้องมีความเงียบ จะต้องมีความตั้งใจและมีสติ ให้ความสนใจและจดจ่อกับสิ่งที่ฟัง ซึ่งจะส่งผลให้เครื่องส่ง (เสียงจากผู้อื่น) เด่นชัดขึ้น รวมทั้งส่งผลให้ผู้พูดสงบลงจากการนิ่งเงียบจากผู้ฟัง

อนึ่งจากการสังเกตผู้เรียน พบว่า การออกจากห้องเรียนไปทำกิจกรรมเพื่อฝึกการฟัง ทำให้ผู้เรียนบางคนมีความเพลิดเพลินไปกับบรรยากาศนอกห้องเรียนรวมทั้งสัตว์เลี้ยง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการไม่มีสมาธิจดจ่อกับการรับฟังตามที่กิจกรรมกำหนด ส่งผลต่อการบันทึกเสียงที่ได้

- การสนทนาเชื่อมความรู้สึก

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนที่ไม่ยังไม่ได้ทำกิจกรรมคู่กันในวันเดียวกัน และผู้จัดกิจกรรมมอบหมายโจทย์ให้ผู้เรียนทบทวนเรื่องราวที่คิดว่าเป็นเรื่องที่กระทบใจ (ไม่ว่าจะเชิงบวกหรือลบ) จากนั้นให้ผู้เรียนถ่ายทอดเรื่องราวโดยการวาดภาพลงกระดาษ หรือใช้วิธีการใด ๆ ตามที่ผู้เรียนถนัด จากนั้นให้เล่าเหตุการณ์ให้คู่ของตนเองฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ความคาดหวังต่อเรื่องนั้น และความจริงที่ประสบ

ผลการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนสามารถรับฟังทั้งอารมณ์ ความรู้สึก ความคาดหวัง และจับรายละเอียดเหตุการณ์ของเพื่อนได้ ซึ่งในการเรียนรู้กิจกรรมนี้ ผู้เรียนได้สะท้อนการรับฟังที่สามารถรับรู้ได้ดี คือ ต้องมีการตั้งใจฟังด้วยสมาธิที่จดจ่อ โดยการให้ความสนใจ มองตา พักหน้ารับรู้ นอกจากนี้ยังมีการปล่อยใจให้ว่าง/ใจที่เป็นกลางเพื่อเปิดการรับฟังโดยไม่นำความรู้สึกหรือประสบการณ์ของตนเองไปใส่ มีการสังเกตภาษากายและบริบทของผู้เล่าเพื่อรับฟังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมไปถึงมีการตั้งคำถามในระหว่างการพูดคุย โดยเป็นการตั้งคำถามเพื่อผู้เล่า ไม่ได้ตั้งอยู่บนความอยากรู้ของผู้ฟัง

ทั้งนี้สามารถสรุปการเรียนรู้ได้ว่า ในการรับฟังต้องวางประสบการณ์ของตนเองลงเพื่อที่จะสามารถเข้าใจผู้เล่าได้ โดยการเชื่อมการรับรู้ สามารถสื่อถึงความเข้าใจต่อเรื่องที่เล่า โดยการรับรู้ถึงความปรารถนาหรือความคาดหวังที่เกิดขึ้น (เปรียบเสมือนเชื้อโรค) ซึ่งหากตัดความคาดหวังเหล่านั้นออกก็จะสามารถกลับมาอยู่กับความจริงที่ประสบได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสรุปบทเรียนได้เพิ่มเติมว่า การลดความคาดหวังหรือความปรารถนาลง จะทำให้ผู้เล่าสามารถอยู่กับความเป็นจริงที่มีอยู่ได้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อตนเองได้ อย่างไรก็ตามก็ตามความปรารถนาและความคาดหวังที่อาจผูกติดอยู่กับเรื่องราวหรือการกระทำของผู้อื่นจะแก้ไขได้ยาก แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่การพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง

อนึ่ง ในการรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ จึงต้องวางอคติและประสบการณ์ส่วนตัวลงเพื่อให้มีใจที่ว่าง และทำหน้าที่เป็นกระจกที่จะรับฟังผู้เล่าโดยไม่ตัดสิน ไม่ปรุงแต่งเหตุการณ์ เป็นการรับฟังเพื่อเขาไม่ใช่เพื่อตัวเอง ซึ่งการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะทำให้ดีขึ้น สามารถเข้าใจผู้เล่าได้มากขึ้น

จากการสังเกตผู้เรียนในการทำกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากกว่าเมื่อเริ่มทำกิจกรรมครั้งแรก จึงไม่เห็นความอึดอัดใจในระหว่างการทำกิจกรรมแม้จะเริ่มให้เปิดเผยเรื่องราวที่กระทบความรู้สึก นอกจากนี้ ผู้เรียนยังเลือกที่จะใช้พื้นที่ในการเล่าเรื่องราวเองตามความสะดวก และเลือกพื้นที่ที่คนอื่นจะไม่มารบกวนหรือรบกวนในระหว่างการพูดคุยได้

- ไฟสามสีกับความพร้อมของคู่สนทนา

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจเข้าใจ จากนั้นจึงเชิญชวนผู้เรียนพูดคุยเกี่ยวกับการสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของคู่สนทนา และแลกเปลี่ยนว่าอารมณ์ ความรู้สึก ท่าทางแบบใด มีวิธีการรับมืออย่างไร ผ่านการสะท้อนความพร้อมของคู่สนทนา ออกเป็นไฟสามสี ได้แก่ ไฟแดง ไฟเหลือง ไฟเขียว

ผลการเรียนรู้พบว่า ส่วนใหญ่แล้วในการสนทนากับคู่สนทนาไม่ได้ประเมินความพร้อมก่อน แต่ในระหว่างการสนทนาอาจจับสังเกตได้ว่าคู่สนทนามีความพร้อมมากน้อยเพียงใด ซึ่งการเรียนรู้ในกิจกรรมนี้ ทำให้ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของคู่สนทนาเพื่อประเมินความพร้อมในการสนทนา

ทั้งนี้สามารถสรุปการเรียนรู้ได้ว่า การสนทนากับคู่สนทนานั้น หากสามารถประเมินความพร้อมของคู่สนทนาได้ก่อน จะทำให้สามารถจัดการการสนทนาได้ดีขึ้น กล่าวคือ หากสังเกตแล้วว่าคู่สนทนาอารมณ์ไม่ดี หรือมีท่าทางที่สามารถรับรู้ได้ว่าไม่พร้อมที่จะรับฟังหรือสนทนาด้วยได้แล้ว จึงควรหลีกเลี่ยงเพื่อให้อารมณ์ผ่อนคลายลง แล้วหาโอกาสใหม่ในการสนทนา

- บทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นจึงเชิญวิทยากรซึ่งเป็นครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และผู้อำนวยการมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคมร่วมเสวนา

ผลการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับครอบครัวอื่น ทำให้ได้รู้ว่าตนเองไม่ได้เป็นคนเดียวที่ประสบปัญหา และบางคนปัญหาที่เกิดขึ้นร้ายแรงกว่าที่ตนเองประสบ ซึ่งมีผลให้ผู้เรียนสามารถย้อนกลับมามองตนเอง และปัญหาของตนเอง เป็นการเชื่อมความรู้สึกและประสบการณ์ รวมทั้งการวางบทบาทในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“เมื่อก่อนก็ไม่เคยรู้ว่าคนอื่นเขาเจอเหตุการณ์อย่างไร เราจะได้เรียนรู้ และได้รู้ด้วยว่ามีคนที่เขาประสบปัญหา บางครั้งก็มากกว่าเรา” (ผู้เรียน 2)

- ความจริง/มายาคติผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นผู้จัดกิจกรรม แจกบัตรคำเกี่ยวกับมายาคติต่อการล่วงละเมิดทางเพศ และให้ผู้เรียนนำข้อความนั้นไปแปลลง

ในกระดาษถ้าเห็นด้วยกับข้อความใดให้ติดไว้ในฝั่งเห็นด้วย ถ้าไม่เห็นด้วยให้ติดฝั่งไม่เห็นด้วย จากนั้นเชิญชวนพิจารณาร่วมกันว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความใด เพราะอะไร

ผลการเรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนมีความเห็นไม่เห็นด้วยกับมายาคติเหล่านั้น แต่ก็มีบางมายาคติที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วย เช่น เรามักเชื่อว่าการข่มขืนเกิดจากคนแปลกหน้า คนไม่รู้จักรัก

ทั้งนี้สามารถสรุปบทเรียนว่า มายาคติเป็นความคิดความเชื่อผิด ๆ รวมทั้งเป็นความคิดที่มีการตัดสินต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและผู้กระทำ ซึ่งมีการยอมรับต่อกันมาทำให้เกิดความหวาดกลัวตามมายาคติ และตอกย้ำจนเรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติและเคยชินกันไป นอกจากนี้ยังเป็นการซ้ำเติมผู้ผ่านพ้น ทำให้อับอาย กลัว เจ็บ ไม่พูดจา รวมทั้งไม่กล้าบอกเล่าให้ใครฟังได้ และโอกาสในการกระทำมาพร้อมกับอำนาจที่ผู้กระทำแสดงเหนือผู้ผ่านพ้น ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“โอกาสเอื้อให้เกิดการข่มขืนได้ คนถูกข่มขืนไม่จำเป็นต้องสงสัยก็ถูกข่มขืน”
(ผู้เรียน 2)

“ระยะเวลาที่รู้จักกันไม่เกี่ยวกับการตัดสินใจข่มขืนเลย พอมาเจอกับตัว ก็ shock เลย รู้เลยว่า คนใกล้ชิดน่ากลัวที่สุด” (ผู้เรียน 1)

- ภัยข่มขืน: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้นและครอบครัว/ผู้ที่ไว้วางใจ

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นเชิญชวนให้ผู้เรียนพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเขียนลงในกระดาษโน้ต และนำไปแปะตามประเภทของผลกระทบที่แบ่งไว้

ผลการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนสามารถอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้ผ่านพ้นได้ แม้ว่าจะอธิบายของผู้ผ่านพ้นได้ไม่ชัดมากนัก แต่สะท้อนให้เห็นได้ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ล่วงละเมิดทางเพศขึ้นแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่เกิดเพียงเฉพาะผู้ผ่านพ้นเท่านั้นแต่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องก็ได้รับผลกระทบมากไม่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม บางครั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องก็ไม่อาจทราบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้น จึงต้องมีการสังเกต เพื่อที่สามารถสนับสนุนและเสริมพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไปได้ ดังผลสะท้อนของผู้เรียน ดังนี้

“บางทีผมเห็นเค้าว่าเรื่งก็ไม่คิดว่าเขาจะเครียดอะไร” (ผู้เรียน 2)

ทั้งนี้สามารถสรุปบทเรียนได้ว่า การประสบเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ล้วนส่งผลกระทบต่อผู้ผ่านพ้นรวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางครั้งไม่ได้มีการสังเกต หรือผู้ผ่านพ้นปิดบังไว้ไม่ให้ครอบครัวรับรู้ แต่เมื่อได้เรียนรู้แล้วพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีมากมายหลาย ด้าน ซึ่งเป็นผลให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรับฟังผู้ผ่านพ้นให้มาก และเปิดตัวเองให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ผ่านพ้นสามารถแสดงความรู้สึกที่หลากหลาย รวมทั้งยังต้องสังเกตผู้ผ่านพ้นมากขึ้น เพื่อให้สามารถสนับสนุนและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังต้องกลับมาทำความเข้าใจตนเองและตรวจสอบตนเองไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการรับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวด้วย

- การดำเนินกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ และหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นให้ผู้เรียน ทบทวนการดำเนินการในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น และเขียนหน่วยงาน และข้อมูลการติดต่อหน่วยงานนั้น ๆ มาติดลงบนบอร์ดสายธารกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้น จึงเชิญชวนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและสังคม

ผลการเรียนรู้ พบว่า ภายหลังการรับทราบเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ผู้เรียนได้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องใด มีข้อติดขัดและแนวทางแก้ไขอย่างไร อีกทั้งยังได้รับทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมาย/ระเบียบ ที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการต่อไปได้

“ผมไม่รู้เลยว่าในชั้นอัยการ庭ใช้เวลาไว้ได้ด้วยหรือ เพิ่งเข้าใจว่าเพราะผู้กระทำความ ร้องขอความเป็นธรรมเลยมีเหตุให้เวลายืดออกไปได้ตามกระบวนการ ตรวจสอบ” (ผู้เรียน 2)

- หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นเชิญชวน ผู้เรียนรู้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการแสดงออกของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผู้ผ่านพ้น รวมทั้งการ ดำเนินการในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้น

ผลการเรียนรู้ พบว่า การแสดงออกต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ผ่านมา มีบางการกระทำที่นอกจากจะไม่เป็นการเสริมพลังอำนาจแล้วยังก่อให้เกิดความรู้เชิงลบต่อกัน ดังนั้น ในการเสริมพลังอำนาจ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงต้องเปิดใจรับฟัง เชื่อในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นบอกเล่าว่า เหตุล่วงละเมิดเกิดขึ้นจริง ไม่ตำหนิว่าเป็นความผิดของผู้ผ่านพ้น เก็บรักษาเรื่องราวเป็นความลับโดย

การบอกกับใครให้ผู้ผ่านพ้นเป็นคนเลือกที่จะบอกเล่า และการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นต้องให้ผู้ผ่านพ้นเลือกและตัดสินใจเอง ดังผลสะท้อนจากผู้เรียน ดังนี้

“เคยพูดกับเขาว่า อย่าแต่งตัวแบบนี้เดี๋ยวจะโดนข่มขืน และพอเกิดเหตุจริง ก็บอกเขาว่าเป็นเหมือนที่บอกหรือไม่ ซึ่งก็รู้ว่ามันไม่ดี แต่อยากพูดให้รู้สึก แต่ก็เพิ่งรู้ว่ามันมีผลกับเขามาก...หน้าที่ของเราต้องเติมเต็มให้เขา” (ผู้เรียน 2)

“พี่ก็จะบอกเขาว่า ถ้าจะต้องไปติดต่อกับไหน พี่ไปเป็นเพื่อนได้นะ” (ผู้เรียน 1)

- ทักษะในการเขียนคำร้องเร่งรัดการดำเนินการด้านคดี

ผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเริ่มกิจกรรมด้วยการฝึกสติผ่านลมหายใจ จากนั้นเชิญชวนผู้เรียนรู้แลเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ในการดำเนินการด้านคดีและข้อจำกัดหรือปัญหาอุปสรรคที่ประสบซึ่งพบว่ามีข้อติดขัดในด้านการดำเนินการด้านคดีที่ล่าช้า จากนั้นจึงเชิญชวนให้ผู้เรียนทดลองการเขียนคำร้องในการเร่งรัดการดำเนินคดี โดยมีทนายความอาสาให้คำแนะนำ

ผลการเรียนรู้ พบว่า การดำเนินคดีนั้นมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย และความล่าช้าของการดำเนินการนั้นผู้ผ่านการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือผู้เสียหายสามารถที่จะมีคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบให้เร่งรัดการดำเนินคดีได้

ทั้งนี้ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถสรุปได้ว่า

- 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เป็นไปตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความสนใจ และเข้าร่วมโปรแกรมได้ตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรม
- 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นทั้งวิธีการ เทคนิค อุปกรณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในระหว่างการจัดโปรแกรม และความพร้อมของผู้เรียน สามารถปรับเปลี่ยนได้ทำให้เกิดความอิสระ และสนใจให้ผู้เรียนมีความสนใจ และให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
- 3) การจัดกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกซ้ำซาก เบื่อหน่ายในการเรียนรู้ และมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) การใช้การฝึกสติด้วยลมหายใจทุกต้นกิจกรรม เป็นกระบวนการที่เชิญชวนให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการฝึกสติอย่างต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนได้เกิดความคุ้นชิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีส่วนส่งเสริมให้เกิดสมาธิในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

5) การใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทบทวนตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ที่ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ที่ไม่แปลกแยกไปจากตนเอง สามารถสะท้อนคิด นำไปพิจารณาอย่างใคร่ครวญ และประยุกต์ใช้กับตนเองได้

6) การเลือกสถานที่เพื่อการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในรูปแบบที่โปรแกรมกำหนด โดยการเลือกสถานที่ที่มีความร่มรื่น มีพื้นที่สำหรับผ่อนคลาย และใช้ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากห้องเรียนสี่เหลี่ยม มีส่วนในการสนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสนใจ และสามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยการเลือกใช้สภาพแวดล้อมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้

7) การจัดเตรียมช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้จัดโปรแกรมและผู้เรียน สามารถทำให้ผู้เรียนติดต่อสอบถามเพื่อสร้างความเข้าใจในระหว่างการจัดโปรแกรมได้โดยสะดวก

ฉะนั้นจากผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โปรแกรมพบปัญหาอุปสรรคซึ่งสามารถประมวลได้ ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมผู้เรียน ซึ่งมีการนัดหมายเตรียมการล่วงหน้า แต่เมื่อใกล้กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้เรียนจนไม่สามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมโปรแกรมได้ ทำให้ผู้วิจัยต้องแสวงหาผู้เข้าร่วมโปรแกรมรายอื่นเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เปิดกว้างในการเรียนรู้ มีบุคลิกที่จะไม่ขัดขวางหรือแทรกแซงกิจกรรมจนก่อให้เกิดความเสียหาย สามารถรักษาความลับ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ตามที่กำหนดระยะเวลาไว้

2) การจัดเตรียมผู้ช่วยกระบวนการ ที่แม้จะมีการนัดหมายและเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่กลับมีการขอยกเลิกล่วงหน้าเพียงไม่กี่วันก่อนเริ่มจัดโปรแกรม ทำให้ต้องหาผู้ช่วยกระบวนการที่มีความพร้อมในการดำเนินงาน และเตรียมความพร้อมผู้ช่วยกระบวนการรายใหม่ให้มีความเข้าใจโปรแกรม ตลอดจนกระบวนการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดโปรแกรม

3) การจัดโปรแกรมที่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ของการระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบกับการจัดกิจกรรมต้องไม่รบกวนหรือเป็นอุปสรรคในงานของผู้เรียนมากนัก จึงไม่สามารถที่จะจัดโปรแกรมแบบค้างคือนอย่างต่อเนื่องได้ เป็นผลให้การออกแบบกิจกรรมในบางฐาน เช่น ฐานกาย ที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมทางกายได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งไม่สามารถมีพื้นที่ในการใช้ระยะเวลาร่วมกันของผู้เรียนนอกเหนือห้องเรียนได้เท่าที่ควร

2.3 ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ใช้โปรแกรม

ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยในฐานะกระบวนกร และผู้ช่วยกระบวนกร ได้ทำการสังเกตผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรม พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ในทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี ตั้งใจเรียนรู้ในโจทย์ที่ได้รับ แม้ว่าในช่วงแรกจะยังไม่คุ้นเคยกับผู้เรียนคนอื่น จึงเห็นว่าการแลกเปลี่ยนในห้องเรียนเป็นการแลกเปลี่ยนมาทางผู้จัดกิจกรรมมากกว่า รวมทั้งไม่คุ้นเคยกับรูปแบบกิจกรรมที่มีการฝึกสมาธิและการฝึกปฏิบัติในรูปแบบต่าง ๆ มากกว่าการบรรยายเนื้อหา จึงดูเก้ ๆ กัง ๆ และสังเกตเห็นความลังเลสงสัยในช่วงแรก อย่างไรก็ตามผู้จัดได้เชิญชวนแลกเปลี่ยนและให้ข้อมูลความสำคัญของกิจกรรมและเป้าหมายของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เมื่อผ่านกิจกรรมที่สองหรือสามไปแล้ว ก็สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มได้ดี

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอประสบการณ์ที่ตนเองประสบ และได้รับผลกระทบมาแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เรียน และวิทยากร และสามารถมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น

ผู้เรียนให้ความร่วมมือในสะท้อนคิดการเรียนรู้ของตนในแต่ละกิจกรรมทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ และเชื่อมโยงไปกับประสบการณ์และการใช้ชีวิตของตนเองได้

ยิ่งไปกว่านั้น จากการสังเกตพบการแสดงออกทางคำพูดและสีหน้าของผู้เรียนซึ่งเป็นสามีมของผู้ผ่านพ้นที่แตกต่างออกไปจากครั้งแรก ๆ ที่กล่าวถึงผู้ผ่านพ้นในช่วงต้นของการจัดโปรแกรม เช่น การใช้สรรพนามเรียกตัวหรือโทนเสียงในระหว่างการพูดถึง

2.4 ผลการประเมินความเป็นไปได้การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลังอำนาจเมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การประเมินความเป็นไปได้การนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลังอำนาจ เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียน พบว่า

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนทักษะ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่นทำให้ผู้เรียนได้ย้อนกลับมาสำรวจตนเอง และเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของผู้อื่น ทำให้ค้นพบสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้น ผู้เรียนได้เห็นได้ว่า มิใช่เฉพาะผู้เรียนเท่านั้นที่ประสบปัญหา และบางครั้งประสบการณ์ของผู้อื่นยังเลวร้ายไปกว่าของตนซึ่งแม้จะเป็นประสบการณ์ของผู้อื่น

แต่สามารถเชื่อมโยงมากับตนเองที่ทำให้ตนเองรู้สึกผ่อนคลายขึ้น รวมถึงการมีแนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่หลากหลายด้วยการใช้ศักยภาพของตนเองในการจัดการปัญหาเหล่านั้น

ผู้เรียนมีแนวทางที่จะนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกลับมาทบทวนสำรวจตนเอง เพื่อค้นหาสภาพการณ์จริงและแนวทางในการจัดการปัญหาได้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำให้ตนเองมีสมาธิอยู่เสมอ และฝึกฝนการตั้งสติให้อยู่กับตัวเอง เพื่อที่จะสามารถค้นพบสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกตนเอง การกลับมาฟังเสียงของตัวเองให้ชัดเจน ทำให้สามารถยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ อันจะนำไปสู่การดูแลครอบงำได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ที่จะทำให้สามารถทำงานได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการรับฟังผู้พูดให้จบเสียก่อน และไม่เอาตนเองไปตัดสิน

“ต่อไปนี่เวลาพี่ฟัง หรือตอนที่พี่ให้คำปรึกษา พี่จะฟังจนจบ มันดีมากเลยนะที่จะช่วยให้พี่ทำงานได้ดีขึ้น” (อาสาสมัครมูลนิธิ)

อีกทั้ง การมีสติมีผลต่อการจัดการปัญหา ทำให้สามารถคิดทบทวนปัญหาได้อย่างรอบด้าน ไม่เผลอนำเอาความรู้สึกหรือการคิดเรื่องอื่นมาผนวกรวมจนเรื่องราวใหญ่โตขึ้น ทำให้เห็นการแยกแยะได้ชัด และสามารถจัดการปัญหาตามลำดับความสำคัญได้

“พอได้เรียนแล้วรู้ว่าเราจะต้องมีสติมากขึ้น เวลาเจอเรื่องอะไรแล้วเราขาดสติ มันจะทำให้คิดไปเรื่องอื่น คิดไปไกล แต่ถ้าเราตั้งสติ กลับมาอยู่กับตนเอง ยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น ก็จะทำให้เราเลือกที่จะอยู่ กับสิ่งนั้นให้ได้” (สามี)

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้เรียนให้ความเห็นว่า การจัดโปรแกรมนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะสามารถนำผลการเรียนรู้มาปรับใช้ได้ทั้งในการจัดการปัญหา การเสริมพลังอำนาจ ซึ่งเหมาะสมกับบุคคลหลากหลายที่หากได้ผ่านการเรียนรู้แล้ว จะสามารถมีพื้นฐานที่จะนำไปใช้ต่อได้ตามบริบทที่เกิดขึ้นในชีวิต

“พี่ว่าดีมากเลย โปรแกรมนี้เหมาะกับหลากหลายมาก ใครจะตรงไหนก็หยิบไปใช้ได้ตามแต่ละเรื่องที่พบเจอได้เลย ” (อาสาสมัครมูลนิธิ)

2.5 ผลการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง

ผลการประเมินผลความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเองจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เรียน ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1) ผู้เรียนสามารถค้นพบสภาพการณ์จริง ทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยพบว่า เดิมก่อนเกิดเหตุการณ์ ผู้เรียนไม่ได้ย้อนกลับมาฟังเสียงของตัวเอง เมื่อได้รับฟังเหตุการณ์ก็รับฟังมีปฏิกิริยาต่อสิ่งที่ได้ฟังในทันที จึงได้มีการกล่าวคำพูดที่แม้จะรู้อยู่แล้วว่าไม่เหมาะสมแต่ก็อยากให้ผู้ผ่านพ้นรู้ หรือแม้กระทั่งต้องการทำร้ายผู้กระทำ

“เคยบอกเขาว่าแต่งตัวอย่างนี้ออกไป ลักวันจะโดนข่มขืน พอเกิดเหตุก็เลยบอกว่า สิ่งที่เขาพูดมันผิดไหม”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

เมื่อได้เรียนรู้แล้วจึงได้ทำความเข้าใจมากขึ้นว่าในตอนรับฟัง ไม่ได้มีใจที่เป็นกลาง แต่ตอนนั้นมีการนำความคิดเห็นส่วนตัว ประสบการณ์และมายาคติที่รับมา ทำให้สะท้อนออกไปกับผู้ผ่านพ้นไปในทันที โดยไม่ได้ไตร่ตรองว่าผู้ผ่านพ้นจะคิดอย่างไร

“ตอนนั้นก็ไม่ได้คิดเลยว่าเขาจะเป็นยังไง คือตอนนั้นก็เข้าใจมากขึ้นว่าตัวเองคิด รู้สึกยังไง แล้วเราทำอะไรออกไปก็กระทบเขาทั้งหมด”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

นอกจากนี้ยังพบว่า ได้มีความเข้าใจตนเองมากขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจ ซึ่งเมื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้พบว่า มีครอบครัวอื่น ๆ ที่ประสบปัญหาแตกต่างกันไป บางครอบครัวมีผลกระทบมากกว่าที่ตนเองประสบ

“เคยคิดว่าตัวเองมีผลกระทบมาก พอได้มาเรียนรู้ก็เข้าใจตัวเองมากขึ้นที่ไม่ใช่เฉพาะเราที่เจอปัญหา”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

2) ผู้เรียนสามารถเข้าใจตนเอง ได้ว่าตนเองมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ ในการจัดการปัญหาหลาย ๆ อย่าง หากได้เข้าใจตนเอง ยอมรับ และปรับแก้ไขที่ตนเอง ก็จะสามารถ ผ่านปัญหานั้นไปได้

“พอได้ย้อนกลับมาคิด มาทบทวนอีกครั้ง บางทีเราก็คงรู้ว่า เราจะ แก้ปัญหาที่เราเองมากกว่า”

สามิของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

3) ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่มีผลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า หากตนเองปรับเปลี่ยนวิธีการแล้วจะสามารถเสริมพลังอำนาจได้ดีขึ้น เช่น การรับฟังเรื่องราว ซึ่งที่ผ่านมาเคยรับฟัง แล้วสอบถามทันที ทำให้เกิดความติดขัดหรือไม่ได้เล่าเรื่องนั้น ๆ ต่อ แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้แล้วได้ใคร่ครวญตัวเองจากประสบการณ์เดิม และจะปรับเปลี่ยนตัวเองในการรับฟังให้ตลอดก่อน และเมื่อตั้งคำถาม เป็นการตั้งคำถามเพื่อสนับสนุน

“พอเข้าร่วมแล้วทำให้เราสามารถจับออกมาใช้ในการทำงานได้มากขึ้น ตรงนั้นบ๊องเลยที่เราจะทำอะไร อย่างไรต่อ มันเหมือนว่าอาจต้องฟังมากขึ้น มันจะมีอะไรหลาย ๆ อย่างที่เราอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญ ตรงนั้น แต่ต่อไป เราจะให้ความสำคัญกับตรงนั้น เพราะเรารู้เรื่องนี้ เรารู้ว่าผลของการฟังมันเป็นอย่างไร”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาสาสมัครมูลนิธิ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

2.6 ผลการประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้เรียน พบว่า

1) ด้านโปรแกรม ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดโปรแกรม โดยพบว่า เนื้อหาวิชา มีความครอบคลุม เหมาะสม อย่างไรก็ตามในการจัดสรรเวลาในการฝึกปฏิบัติ หรือระยะเวลาโดยรวมที่น้อยเกินไป ทำให้อาจไม่สามารถฝึกฝนได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้โปรแกรมจัดให้มีการฝึกสติในทุกกิจกรรม และกระบวนการฟังอย่างลึกซึ้ง นั้น ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่รากฐาน เนื่องจากจากการฟังเป็นจุดเริ่มต้นของทุก ๆ สิ่ง และส่งผลให้มีสติและสมาธิในการคิดและหาแนวทางในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง และนำไปใช้ได้จริง

“กระบวนการฟังที่มีก็ดีเป็นการเริ่มต้นของทุก ๆ อย่าง ในการที่จะคิดถ้าเรามีสติอยู่กับตัวเองจะทำให้เรามีสมาธิมากขึ้น มีสติในการคิดมากขึ้น”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

“โปรแกรมนี้ทำให้เรามีหลักในการที่จะนำไปใช้ เช่น การฟัง การทำความเข้าใจจะช่วยให้เราทำงานได้มากขึ้นและเข้าใจมากขึ้น...เราได้ใช้มากขึ้นเพราะเราต้องทำงานจากที่เรามีของดีอยู่แล้ว ตอนนี้เราได้ใช้มากขึ้นมีของดีมากขึ้น”

อาสาสมัครมูลนิธิ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

อย่างไรก็ตาม กระบวนการบางอย่างไม่ได้มีความคุ้นชินมาแต่เดิม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความคิดความรู้สึกว่าทำไม่ได้ในช่วงแรก แต่เนื่องจากกระบวนการมีการฝึกให้ทำอย่างต่อเนื่องก็จะรู้ เข้าใจ

“มันอาจจะทำแรกๆ ไม่เคยชิน ไม่ใช่สิ่งที่เราทำประจำ มันก็จะรู้สึกไม่ได้หรอก แต่พอทำทุกวัน พอทำติดกันต่อเนื่องก็จะรู้”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

อย่างไรก็ตาม กระบวนการบางอย่างไม่ได้มีความคุ้นชินมาแต่เดิม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความคิดความรู้สึกว่าทำไม่ได้ในช่วงแรก แต่เนื่องจากกระบวนการมีการฝึกให้ทำอย่างต่อเนื่องก็จะรู้ เข้าใจ

“มันอาจจะทำแรกๆ ไม่เคยชิน ไม่ใช่สิ่งที่เราทำประจำ มันก็จะรู้สึกไม่ได้หรอก แต่พอทำทุกวัน พอทำติดกันต่อเนื่องก็จะรู้”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

2) ด้านการจัดการ ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการ เช่น สถานที่ที่มีความร่มรื่น เอื้อให้สามารถทำกิจกรรมบางกิจกรรมได้ดี มีการจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่มได้ดี

3) ด้านวิทยากร ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดวิทยากร ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ ตรงและสอดคล้องกับการเรียนรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

ความคิดเห็นด้านอื่น ๆ

การจัดโปรแกรมส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

โปรแกรมนี้ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งไม่สามารถหาได้ง่ายจากการใช้ชีวิตในสังคมปกติ เนื่องจากเหตุการณ์การล่วงละเมิดที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เรื่องราวที่จะสามารถเล่าให้ใครฟังก็ได้ ดังนั้น การจัดโปรแกรมที่มีพื้นที่ของผู้ที่มีประสบการณ์ใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดความรู้สึกของความเป็นพวกเดียวกัน ที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีเพื่อนที่เข้าใจจริง ๆ เป็นอีกชุมชนหนึ่งซึ่งแม้อาจจะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน แต่ยังสามารถเปิดใจรับฟังกันได้ ซึ่งต่างสังคมภายนอกที่แม้จะมีเพื่อนสนิทแต่ก็ไม่สามารถเล่าเรื่องราวได้

“การจะคุยกันเรื่องเหล่านี้จะต้องมีความเชื่อใจพอสมควรที่ไม่ใช่อยู่นี่ ๆ จะมาเล่าให้ฟัง อย่างเราเองต้องเลือกแล้วว่ามั่นใจจริง ๆ ซึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่เข้าโปรแกรม เราารู้สึกว่ามีเพื่อน มีเพื่อนจริง ๆ ที่เข้าใจเราจริง ๆ ซึ่งเราเองก็มีเพื่อนสนิทมากแต่เราเล่าให้เขาฟังไม่ได้เลย ตรงนี้จึงเป็นเหมือนอีกชุมชนหนึ่งที่ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน แต่เราจะมาเปิดใจรับฟังกันได้ มันบอกไม่ถูกแต่ว่าทำไมเพื่อนสนิทเราเล่าไม่ได้”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

การเข้าร่วมโปรแกรมมีผลต่อการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

เนื่องจากในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีความจำเป็นที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจตนเอง ทำความเข้าใจผู้ผ่านพ้นและมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่มีใครคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นกับตนเองหรือบุคคลใกล้ชิด แต่เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไร การเข้าร่วมโปรแกรมจะทำให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเสริมพลังอำนาจได้

“เชื่อว่าทุก ๆ คนไม่คาดคิดว่าจะเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้น คือ เขาไม่รู้จะคุยกับใคร ต้องหาวิธีจัดการว่าจะทำอะไร ซึ่ง

เบื้องต้นโปรแกรมนี้ก็น่าจะช่วยให้ เพราะกิจกรรมที่ทำทำให้ได้พูด ได้ทำ
ความเข้าใจ”

สามิของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโปรแกรม

1. ควรขยายระยะเวลาในการจัดโปรแกรมให้ยาวนานขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนได้อย่างยาวนานต่อเนื่อง มีระยะเวลาที่จะสามารถทำความเข้าใจได้มากขึ้น ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องเพิ่มระยะเวลาในการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม

“ระยะเวลาควรยาวนานเป็นเดือน 2 เดือน เพราะเบื้องต้น เขาจะมีความงง มีความคิดฝังอยู่ในตัวตลอดเวลาที่จะกลับมาตั้งคำถาม ดูขำขันนิดนึ่งก็คิด ฟังนิดนึ่งก็คิด มันจะมีความคิดเข้ามาทุก ๆ ครั้งที่มีโอกาส ถ้าเพิ่มระยะเวลาให้ยาวนานขึ้น ให้ได้มีการทบทวนน่าจะได้ผลค่อนข้างที่จะดีกว่า เนื่องจากพอกลับไปอยู่กับตัวเองบางทีก็คิด ฟังซ้ำมากขึ้นกว่าเดิมอาจจะลืมไปได้ถ้าไม่ได้ทำต่อเนื่อง ซึ่งถ้ามีระยะเวลาได้ฝึกต่อเนื่องก็จะดี”

สามิของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

2. ผู้เรียนควรเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อที่จะสามารถนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และหลากหลาย โดยไม่กังวลว่าจะมีการนำเรื่องราวไปพูดต่อหรือไม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“การมีคนนอกก็รู้สึกอึดอัดนิดหน่อยในเรื่องกิจกรรมที่ทำที่มีการให้เล่า ซึ่งเราใช้เรื่องทั่ว ๆ ไปแต่พอมันมีโจทย์ให้แลกเปลี่ยนเรื่องสิ่งที่เรารู้สึกเครียดหรือกังวลใจ ซึ่งจริง ๆ เรามีเบอร์หนึ่งในใจแต่เราก็เลือกที่จะไม่กล้าพูดเพราะเรารู้สึกว่าเขาไม่น่าจะรู้เรื่องนี้ เราก็จะเลือกอีกประเด็นหนึ่งที่เครียดเหมือนกันแต่เป็นเรื่องของตัวเอง ดังนั้น หากคนที่มาประสบปัญหาแบบเดียวกันมาคุยกันจะได้รับความหลากหลายที่เยอะกว่า ซึ่งถ้าเป็นคนที่เคยรู้เรื่องกลุ่มเป้าหมายเดิม ก็จะสบายใจกว่าและก็จะเลือกที่จะพูดเรื่องนี้เพราะคิดว่า เขาจะรับรู้ความรู้สึกเราได้มากกว่าคนอื่นอย่างแน่นอน”

สามิของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

อย่างไรก็ตาม หากผู้เรียนมีจำนวนน้อย ก็ยังจำเป็นต้องมีผู้ช่วยร่วมเรียน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนที่หลากหลาย

“ถ้าใช้แค่ 2 คน ก็จะน้อยไป พอจำนวนคนน้อยความรู้สึกมันก็จะเหมือนเป็นเคลที่แคบ ๆ จำกัดอยู่แค่คนสองคน เราก็รู้สึกว่ามันแคบๆ ทอดคนสองคน ซึ่งถ้ามีจำนวนเยอะคนดีกว่า”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2563

2.7 ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
จากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยการสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ผ่านพ้นสังเกตพฤติกรรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มักจะสอบถามย้ำ หากผู้ผ่านพ้นไม่ตอบก็จะมีคำถามเพิ่มเติมว่า “ทำไมไม่รู้ไม่ได้” หรือหากไม่อนุญาตให้เข้าอยู่ร่วมฟังในการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ก็จะมีคำถามว่า “ทำไมจะอยู่ด้วยไม่ได้” แต่ช่วงหลังมานี้พบว่า สามีไม่มีการสอบถามลงรายละเอียดเช่นเดิมอีก เพียงเฉพาะติดตามความคืบหน้าของคดีเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHUL

“หลังจากที่มาทำกิจกรรมกับพี่แล้ว เขาก็ไม่ได้ถามเรื่องอะไรเท่าไร จะเป็นในทิศทางว่าคดีไปถึงไหนแล้ว แล้วจะทำอะไรต่อไปเหมือนก่อนหน้านี้จะสงสัยว่าทำไมไม่เล่า ทำไมไม่พูด ทำไมจะอยู่ไม่ได้ ทำไมไม่รู้ไม่ได้ แต่ตอนนี้แทบจะไม่ได้พูดถึงเรื่องอะไรแบบนี้เลย เรื่องคดีจะไม่ลงดีเทล ทั้งที่เมื่อก่อนอยากจะรู้ว่าทำไมทำไมทำไม ไม่มีแบบนั้นแล้ว”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

นอกจากคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการด้านคดีที่มักจะถามบ่อยครั้งในอดีต ยังพบว่า สามีเปลี่ยนแปลงในการใช้คำพูดตำหนิที่เป็นหนึ่งในมายาคติเกี่ยวกับการข่มขืน สืบเนื่องจากที่ผู้ผ่านพ้นทำศัลยกรรมหน้าอก อีกทั้งยังเป็นคนร่างเล็ก ดังนั้น ไม่ว่าจะแต่งตัวอย่างไรก็จะอาจจะดู

“โป๊” ซึ่งเดิมสามีของผู้ผ่านพ้นจะพูดบ่อยครั้งว่า “แต่งตัวอย่างนี้ถึงได้โดนชมชื่น” หรือแม้ไม่มีใครหันมามองผู้ผ่านพ้นก็จะมีกล่าวว่าเรื่องการแต่งตัวเป็นประจำ หากแต่ในปัจจุบันพบว่า สามีไม่มีคำพูดดังกล่าวกับผู้ผ่านพ้นอีกแล้ว

“คือพอเราเป็นคนทำหน้าอกเวลาใส่อะไรก็จะดูโป๊ เพราะเป็นคนตัวเล็ก เขาก็จะบอกว่าเนี่ยแต่งตัวอย่างนี้ถึงได้โดนชมชื่น สมมติว่าไปกับเขา แล้วเหมือนมีคนมองนิดนึง เขาก็จะหันมาว่าเรื่องแต่งตัว เขาก็จะมีคำพูดแบบนี้ แต่ตอนนี้ก็ไม่มีอะไรแบบนี้แล้ว”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

ทั้งนี้ จากการเปลี่ยนแปลงที่สามีมีความเข้าใจสถานการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้มีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพิ่มขึ้น

“ตอนนี้เขาก็เข้าใจมากขึ้น เวลาหนูจะใช้จ่ายอะไรมากขึ้น เขาก็จะ support ให้เพราะเรามีค่าใช้จ่ายเยอะในการต่อสู้อะไรตรงนี้”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

และจากการที่สามีมีความเข้าใจส่งผลให้เห็นภาพของสามีที่มีความสดใสกว่าเดิมมากขึ้น

“เดี๋ยวนี้จะยิ้มหัวเราะมากขึ้นจะไม่พูดเรื่องนี้แล้วกลายเป็นปกติมากขึ้น happy มากขึ้น”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

ผลต่อการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องคำพูดและการวางตัว ส่งผลต่อความรู้สึกและกำลังใจของผู้ผ่านพ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีคนเข้าใจ และสนับสนุนเคียงข้างในการดำเนินการและผ่านพ้นเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศ

“เรื่องการพูดจានี้แหละค่ะ ที่เมื่อก่อนเขาจะจีและว่าเพราะอย่างนี้ถึงได้โดน ซึ่งตอนนี้ไม่มี เดียวนี้ไม่ใช่บ่อยลงแต่ไม่มีเลย ตอนนี้ทำให้เรารู้สึกดีขึ้นดีขึ้นมาก เหมือนเขาเข้าใจหนูมากขึ้น อย่างที่บอกว่าพอเราคุยกันเรื่องคดีมันจะไปเป็นทิศทางเดียวกันเหมือนเขาจะช่วยเราช่วยกันคิดมากกว่า ตอนนี้เหมือนเขากลับกลายเป็นว่าเขาข้างหนูเต็มที่ ในความรู้สึกเราเขายืนอยู่ข้างเรามากขึ้นเหมือนดีขึ้นกว่าเดิม”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผ่านพ้นและสามีในการใช้ชีวิตด้วย

“ตอนนี้เขาเหมือนกับเอ็นดูหนูมากขึ้น เหมือนจะตามใจหนูมากขึ้น”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

ความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้ความเห็นต่อการเข้าร่วมโปรแกรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีส่วนสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ในการที่ทำให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตนเองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนต่อการมีความเข้าใจผู้ผ่านพ้น ซึ่งถือได้ว่าโปรแกรมมีผลสำคัญที่ทำให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

“หนูว่าดีสำหรับโดยเฉพาะกับผู้ชาย ที่เขาไม่ค่อยได้เล่าคนอื่น การที่เขาได้ไปเข้าร่วมกิจกรรมของพี่ หนูรู้สึกดีมากเลย เพราะบางอย่างเราไม่รู้ เราไม่รู้จะพูดแบบนี้ยังไง แต่มีคนพูดแทนเรา รู้สึกดีใจมากที่จัดอันนี้ เพราะเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถพูดได้แต่พอคนอื่นพูดเขาก็โอเคขึ้น ในเรื่องจิตใจคำพูดการกระทำดีขึ้นเยอะ ๆ มันเปลี่ยนแปลงตรงนี้จริง ๆ”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

เมื่อผ่านระยะเวลาหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปกว่า 6 เดือน ผู้วิจัยได้ติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ยังพบว่า ผู้เรียน (สามี) ไม่ได้มีพฤติกรรมเช่นก่อนเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ไม่มีการกล่าวร้ายเรื่องการแต่งตัว การถามเกี่ยวกับเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศซ้ำ ๆ อีก และยังคงให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินการต่อผู้กระทำผิดในทุกทางที่สามารถทำได้ อันเป็นผลให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในการดำเนินคดี มีความพร้อมและพลังอำนาจในการต่อสู้ที่ยากและยาวนาน

2.8 ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เฉพาะกรณีของสามีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เนื่องจากในช่วงระยะเวลา 1 เดือนหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีเพียงสามีเท่านั้นที่ได้พบเจอผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ส่วนผู้เรียนรายอื่นนั้น ยังไม่มีการกิจที่จะต้องดำเนินการร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งนี้ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศปรากฏดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงตนเองของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไปสู่การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การเปลี่ยนแปลงตนเองของสามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถอธิบายได้จากแต่เดิม สามีมีความขัดแย้งระหองระแหงกับผู้ผ่านพ้นฯ มาก่อน และเมื่อเกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศยิ่งเสมือนมีการเติมเชื้อไฟให้ความขุนซ่องหมองใจที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น อันเกิดมาจากสามีมีความสงสัยต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตั้งคำถามมาโดยตลอดว่าเหตุเกิดขึ้นได้อย่างไร อีกทั้งยังคิดว่าเหตุไม่ควรจะเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนใกล้ชิด ความเครียดเหล่านี้ ส่งผลให้สามีมีความคิดและตั้งคำถามเสมอ ซึ่งการตั้งคำถามนั้น สามีไม่ได้ตั้งคำถามเฉพาะกับตนเอง แต่ตั้งคำถามไปยังผู้ผ่านพ้นฯ ด้วย

หากแต่เมื่อผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว สามีได้เรียนรู้ในการค้นพบสถานการณ์จริงด้วยการใช้ใจรับฟังอย่างใคร่ครวญ ทำให้สามีทำความเข้าใจตนเองในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจความคิด ความรู้สึกของตนเอง ตลอดจน

พฤติกรรมของตนเองที่มีต่อผู้ผ่านพ้นฯ ไม่ว่าจะ เป็นความโกรธแค้นที่เกิดขึ้น การต้องการแก้แค้น การตำหนิต่อว่าผู้ผ่านพ้นฯ หรือแม้กระทั่งความสงสัยใคร่รู้ที่เกิดขึ้นและต้องสอบถามเพื่อให้ได้คำตอบ แต่ก็ไม่เคยได้คำตอบแบบที่ตนเองต้องการ อีกทั้งในการมีกระบวนการฝึกสติในกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้สามัคคีพบว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีใครอยากให้เกิด และไม่ใช่ว่าความผิดของผู้ผ่านพ้นฯ ที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น

“เมื่อก่อนเราเคยต่อว่า เคยถามว่าไม่รู้ได้ไ้ว่าการไปที่บ้านเขามันเสี่ยง เราก็จะมีคำถามกับแฟนเราเอง แต่พอตอนนี้ เราเข้าใจแฟนเราว่าเขารู้สึกอย่างไร เข้าใจความรู้สึกแฟนเรามากขึ้น เข้าใจว่าไม่มีใครอยากให้เกิดหรอก เราเองก็ไม่อยากให้เกิด”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

นอกจากสามีเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีความเข้าใจและทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสามีได้สะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อที่จะจัดการและแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ โดยสิ่งหนึ่งที่สามีสะท้อนมาได้ คือ การแก้ไขปัญหา ต้องเกิดที่ตัวเองที่จะสามารถจัดการปัญหาเหล่านั้นได้ และนำไปสู่การเลือกที่จะแก้ไขปัญหา โดยใช้ทักษะที่ฝึกในห้องเรียน คือ การฝึกสติ มาใช้ในชีวิตเสมอ ซึ่งเป็นผลให้สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น

“รู้สึกใจนิ่ง ไม่ได้โมโหโกรธเหมือนสมัยก่อนคือ เมื่อก่อนถ้ามีอะไรมากระทบกระทั่งนิดนึง ก็จะมีอะไรเก็บอยู่ในหัวเยอะแยะเพราะมีอะไรอยู่ในหัวในความคิดเยอะมันก็จะแสดงออกทางอารมณ์ โดยจะพาลจะใช้คำพูดไม่ดีทำไป เพราะฉะนั้นพอเราคิดให้มันปลง”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

วิธีการในการแก้ไขปัญหาที่สามีเลือกในการปรับเปลี่ยนตนเอง โดยปรับเปลี่ยนมุมมองของตนเองที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยที่เดิมเคยมีการตั้งคำถามต่อเหตุการณ์และผู้ผ่านพ้นอยู่เสมอเกี่ยวกับการนำตัวไปเสี่ยงทำให้เกิดการถูกล่วงละเมิดทางเพศขึ้น และปรับเปลี่ยนมุมมองของตนเองต่อเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม ทำให้เห็นว่าตนเองไม่ได้เป็นผู้เดียวที่ประสบปัญหาความรุนแรง หากแต่ยังมีกรณีอื่น ๆ ที่เกิดเหตุไม่ต่าง หรือ

อาจจะรุนแรงกว่าผู้เรียน จึงทำให้มีมุมมองต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นผู้ผ่านพ้นเป็นสิ่งที่
เล็กลงในความรู้สึกมากกว่าก่อนหน้านี้

“ในครั้งแรกที่เราารู้สึกว่าเราโดดเดี่ยว ในละแวกคนรอบข้างไม่มีใคร
เข้าใจเรา ไม่เคยมีใครเจออย่างเรา ไม่มีใครที่จะมารับรู้หรือติดต่อให้เรา
บอกว่าเขาเครียดเขารู้สึกเห็นใจ ไม่มีทางที่เขาจะเห็นใจเราจริงหรือ
เราคิดอย่างนี้มาตลอด จนเรามาอยู่ในที่นี่ ได้มาเจอ case study
หลาย ๆ เคส ทำให้เห็นว่ามีคนที่เครียดและทุกข์กว่าเราอีก เราได้เอา
ตัวเราไปเทียบกับอีกคน ทำให้เรารู้สึกเราอ่อนไปเลย”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

การเลือกการปฏิบัติที่สามีนำมาใช้ก่อให้เกิดผลกับตนเองที่มีความเครียดต่อ
เหตุการณ์น้อยลง มีความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เบาลง ทำให้สามีคงไว้ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าว เพื่อให้
สามารถแก้ไขปัญหาได้ต่อไป รวมไปถึงการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
โดยจากปกติที่ผู้เรียนมักจะมีคำถามที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การล่วงละเมิดทุกครั้ง ด้วยความอยากรู้ว่า
เกิดอะไรขึ้น รวมทั้งในบางเรื่องที่คุณเรียนไม่เคยรู้ก็จะมีการตั้งคำถามอย่างต่อเนื่องเสมอ แต่เมื่อผ่าน
การเข้าร่วมโปรแกรมแล้ว ได้ทบทวนตนเองให้เกิดความเข้าใจทั้งตนเอง และเข้าใจผู้ผ่านพ้น ดังนั้น
จึงได้มีการปรับตัวเองเมื่อพูดคุยกับผู้ผ่านพ้นเกี่ยวกับการดำเนินคดี ก็จะไม่จี้นถามตามความอยากรู้
เหมือนเคย

“ก่อนหน้านี้ เราจะคิดอะไรล่วงหน้าไว้เยอะ ถ้าไม่ชนะทำอะไร ถ้า
อีกฝ่ายเล่นแบบนี้จะเป็นอย่างไร ฟุ้งซ่านเลย แล้วเราจะคุยอัดตกัน
อาทิตย์ละครั้ง เพราะฉะนั้นพอรับรู้มาแต่ละครั้งมีมันก็มีความรู้สึก
อารมณ์ขึ้นมามีครั้งหนึ่งในความโมโหโกรธแค้น ถามจี้เขาว่าจะเป็นยังไง
ไปยังไง แต่คราวนี้เราก็ดึงฟังเขามากขึ้น และพยายามไม่จี้ไม่ถามอะไร
ถึงถ้าเขาสะดวกใจที่จะเล่าก็ให้เขาเล่าเองดีกว่า”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังเลือกรับฟังด้วยความใส่ใจ กล่าวคือ สามีเลือกรับฟังผู้ผ่านพ้น
ด้วยความตั้งใจ โดยเลือกให้ผู้ผ่านพ้นบอกเล่าในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นสบายใจ แม้จะไม่ถามจี้เช่นเคย แต่ยังมี
คำถามกลับเพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นเล่า

“เราไม่เลือกที่จะถามไม่ใช่ว่าไม่เป็นห่วง แต่มองว่าการที่ไปถามไปจี้ทำให้ตัวเขาคิดมากกว่าเรามีความเครียด ยิ่งกดดัน และเอาเรื่องนี้มาเป็นประเด็นในการถามเขาอยู่ตลอด จึงจะเลือกฟัง แต่ไม่ใช่ฟังแบบผ่าน ๆ ไป แต่มีการถามกลับในเรื่องของเขาด้วยความใส่ใจ ซึ่งที่จะเลือกโดยเลือกให้เขาได้พูดก่อน”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

ขณะเดียวกันในการทำความเข้าใจและปรับเปลี่ยนตนเอง ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง ทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีการคิดแบบเข้าใจผู้ผ่านพ้น ทำให้ไม่ใช่คำพูดบางคำที่จะยิ่งส่งผลกระทบทางลบต่อผู้ผ่านพ้น

“ตอนนี้ นอกจากให้กำลังใจ พยายามไม่พูดอะไรที่มันไม่ดีกับคนที่เราอยู่ด้วย โดยเริ่มจากตัวเองก่อนเพราะเริ่มจากตัวเองเสร็จแล้วก็ไปต่อยอดกับแฟนว่าถ้าวันนี้เราคิดแบบเข้าใจเขา เหมือนตัวเราไปเป็นตัวเขา เราก็จะไม่ใช้คำพูดนี้”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงตนเองและวิธีการในการจัดการปัญหาที่ สามีใช้ และการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น สามีไม่ได้ถามว่าผู้ผ่านพ้นรู้สึกอย่างไร แต่เขารับรู้ได้ว่าคิดว่าผู้ผ่านพ้นสามารถจะรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และสังเกตว่าผู้ผ่านพ้นมีความผ่อนคลายมากขึ้น

“เราแสดงออกหรือทำให้เขาเห็นเป็นปกติ แต่ก็ไม่ได้ถามว่าเขารู้สึกอย่างไร เราจะไม่ค่อยพูดเรื่องคดีกับเขาบ่อย ๆ เพราะมันอาจจะเป็นการตอกย้ำ แต่สังเกตเห็นว่าเขาน่าจะผ่อนคลายมากขึ้น”

สามีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2563

การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริงเพื่อเลือกแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จนในที่สุดครอบครัวก็ได้นำไปใช้ในการแก้ไขปัญห และประเมินแล้วว่าได้ผลเชิงบวก จึงคงที่จะใช้วิธีการดังกล่าวในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อไป

2) ผลของการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ขณะที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนตนเองนั้น ผู้ผ่านพ้นฯ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เธอพบว่า จากเดิมที่สามีของเธอจะมีการสอบถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และในบางเรื่องที่ไม่สะดวกใจจะตอบ ก็จะมีคำถามต่อมาอีกว่า “ทำไมไม่รู้ไม่ได้” ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่หลังจากสามีมาเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ไม่มีคำถามเหล่านี้อีก รวมไปถึงการตำหนิเรื่องการแต่งตัวของเธอ ที่ไม่ว่าจะเกิดการมองจากบุคคลอื่น หรือมีการกล่าวถึงเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ที่ผ่านมา สามีจะมีการกล่าวตำหนิบ่อยครั้ง เปลี่ยนไปเป็นไม่มีการกล่าวต่อว่าอีก

“เรื่องการพูดจานี้แหละค่ะ ที่เมื่อก่อนเขาจะจี้และว่าเพราะอย่างนี้ถึงได้โดน ซึ่งตอนนี้ไม่มี เดียวนี้ไม่ใช่บ่อยลงแต่ไม่มีเลย ตอนนี้ทำให้เรารู้สึกดีขึ้นดีขึ้นมาเยอะ เหมือนเขาเข้าใจหนูมากขึ้น”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

“ตอนนี้พอเราคุยกันเรื่องคดีมันจะไปเป็นทิศทางเดียวกันเหมือนเขาจะช่วยเราช่วยกันคิดมากกว่า ตอนนี้เหมือนเขากลับกลายเป็นว่าเขาข้างหนูเต็มที่ ในความรู้สึกเราเขายืนอยู่ข้างเรามากขึ้นเหมือนดีขึ้นกว่าเดิม”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2563

ทั้งนี้ แม้จะผ่านระยะเวลากว่า 6 เดือนภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามผล พบว่า สามียังคงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง และยังคงให้การสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในการดำเนินการด้านคดีต่อผู้กระทำผิด

อีกทั้งแม้จะมีการติดตามและให้การช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมาอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลังจาก 10 เดือนผ่านไปนับจากที่สามีเข้าร่วมการวิจัยแล้ว ผู้ผ่านพ้นฯ ซึ่งยังคงต้องต่อสู้คดี และมีโอกาสไปพบกับผู้กระทำ ซึ่งในครั้งนั้น ผู้ผ่านพ้นฯ มีความเข้มแข็งและมีความกล้าในการเผชิญหน้ากับผู้กระทำอีกทั้งเธอยังคงรับรู้ถึงผลของการเปลี่ยนพฤติกรรมของสามีที่เสริมพลังอำนาจให้เธอสามารถยืนหยัดต่อสู้และดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นไปได้

“ตอนแรกก็ตกใจนะค่ะ ไม่คิดว่าจะต้องเจอ แต่พอเจอแล้ว อารมณ์ความรู้สึกมันเปลี่ยนไปจากตอนแรกหลังเจอเหตุการณ์...หนูต้อง

ขอบคุณที่พาสามี ไปเรียนรู้นะคะ เพราะหนูจะก้าวผ่านความกลัวมา
ไม่ได้เลย ถ้าไม่มีกำลังใจที่ดีเยี่ยมจากสามี จากคนในครอบครัว
เมื่อก่อนหนูเครียด หนูกลัว หนูกังวลเพราะโดนกดดันจากทั้งจากสามี
และจากทุก ๆ ทางเลยคะ แต่ตอนนี้ทุกอย่างเปลี่ยนไปค่ะ”

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, สัมภาษณ์, 6 ตุลาคม 2564

จึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ผ่านการเข้าร่วมโปรแกรมเขาได้มี
การค้นพบสภาพปัญหาจากการทบทวนใคร่ครวญด้วยใจ เห็นความคิด และเข้าใจตนเองใน
สถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงเรื่องราวของตนเองไปสู่ผ่านพ้นพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศว่า
ต่างส่งผลต่อกันและกัน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิดมุมมองที่เคยดำเนิน ต่อว่า เห็นเป็นความผิด ของ
ผู้ผ่านพ้นเป็นเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้มีใครคาดหวังให้เกิด รวมทั้งได้ใช้ศักยภาพตนเองในการ
เปลี่ยนแปลงตนเอง เปลี่ยนพฤติกรรมที่มีต่อผู้ผ่านพ้นซึ่งเห็นผลลัพธ์ว่ามีผลดีต่อความสัมพันธ์และการ
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งกับตนเองและผู้ผ่านพ้น ยังส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ใน
การเสริมพลังอำนาจด้วยการมีความเข้าใจ ไม่ตำหนิ เลือกลสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้น และ
เชื่อมั่นในผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ส่งผลให้สถานการณ์ในการใช้ชีวิตคู่ของทั้งสองคนดีขึ้น
ตามไปด้วย

2. ผลการเสนอแนะทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

2.1 การนำเสนอร่างข้อเสนอในเวทีวิพากษ์

ก่อนการจัดเวทีวิพากษ์ ผู้วิจัยได้จัดทำร่างข้อเสนอแนะทางการนำโปรแกรมการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ
ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย (ปรากฏตามผนวก) จัดส่งให้ผู้
สนใจนำโปรแกรมไปใช้มาร่วมเวทีรับฟังข้อเสนอและให้ความคิดเห็นต่อเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อเสนอ
แนวทางที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครเข้าร่วมการประชุมวิพากษ์ คือ
1) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือปฏิบัติงานด้าน
การให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2) เป็นผู้มีความสนใจที่จะนำโปรแกรมไปใช้

เวทีวิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย จัดขึ้นในวันที่ 9 ธันวาคม 2563 เวลา 09.00 – 12.00 น ณ ห้องประชุมมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการประชุม จำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงทางเพศ ผู้ปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งพนักงานสอบสวน และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมโปรแกรมในระยะที่ 1 (รายละเอียดปรากฏตาม ผนวก ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ร่างแนวทาง) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถคัดเลือกโปรแกรมหรือกระบวนการที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการของหน่วยงานได้ อนึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่ให้ความสนใจแต่ติดภารกิจเร่งด่วนในวันจัดประชุมจึงได้มีการขอไม่เข้าร่วมให้ความเห็นในวันดังกล่าว ทั้งนี้ การจัดประชุมได้จัดโดยการประชุมแบบพบหน้า พร้อมกับการประชุมทางไกลออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ติดภารกิจไม่สามารถเดินทางมาร่วมประชุมในสถานที่ที่จัดไว้ได้

ผู้ร่วมวิพากษ์ได้แสดงความคิดเห็นต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นโปรแกรมที่มีเป้าประสงค์ที่ดีในการดำเนินงานกับกลุ่มผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมทั้งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความน่าสนใจที่จะสามารถผลักดันให้มีการนำไปใช้ในอนาคต โดยให้เหตุผล ดังนี้

1) โปรแกรมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ในทางตรงผู้เรียนสามารถมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย และวิธีการดำเนินการต่าง ๆ เมื่อบุคคลใกล้ชิดถูกล่วงละเมิดทางเพศ ขณะที่ในทางอ้อมนั้น กระบวนการเรียนรู้ของโปรแกรม จะเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจตนเองและผู้ผ่านพ้น เกิดการเยียวยาจิตใจผู้เรียนที่เป็นญาติ พี่น้อง ผู้ใกล้ชิดกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งมีผลที่จะนำไปใช้ต่อได้

2) โปรแกรมพัฒนาที่พัฒนาขึ้นนั้นมีการออกแบบตามแนวคิดที่ชัดเจน มีการใช้หลักวิชาการ และการนำกิจกรรมการเรียนรู้มาตอบสนององวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน ใช้กิจกรรมที่หลากหลาย

3) โปรแกรมออกแบบให้มีการฝึกทักษะที่สำคัญสำหรับผู้เรียนซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คือ การฝึกทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องใช้เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัวที่สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด

ทางเพศ หรืออาสาสมัครที่ทำงานร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ล้วนต้องใช้ทักษะการฟังที่ลึกซึ้ง สามารถทำความเข้าใจภาษาต่าง ๆ ที่ผู้ผ่านพ้นสื่อสาร และสะท้อนคิดได้ถูกต้อง

4) โปรแกรมออกแบบเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย ที่มีการนำตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งการมีเนื้อหาวิชาที่ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับมายาคติที่มีต่อผู้ผ่านพ้นจากข้อความต่าง ๆ ที่พบเห็นเป็นประจำในสังคมไทย ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย และเข้าใจได้ไม่ยาก

นอกจากนี้ ผู้ร่วมวิพากษ์มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้วิจัยเสนอแนะในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทของสังคมไทยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ความคิดเห็นของผู้ร่วมวิพากษ์ต่อแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

จากการจัดประชุมวิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ผู้ร่วมวิพากษ์แสดงความคิดเห็นในการนำโปรแกรมไปใช้ในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในบริบทสังคมไทย ดังนี้

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมวิพากษ์แนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ ถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
1. การนำไปใช้ในบริบทสังคมไทย ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำโปรแกรมไปใช้ ต้องทำการศึกษาบริบทในสังคมไทย เกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ โดยการ ทบทวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับมายาคติ ในสังคมไทย และการดำเนินการที่สืบทอดกัน มาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทย	<p>“มันมีเรื่องมายาคติ อย่างที่คนไปแจ้งความแล้ว ก็โดนว่าว่าผ่านโรงพัก โรงพักก็เห็น ทำไมไม่แจ้ง ความ มันไม่ใช่ที่เราไปกินข้าวร้านนี้แล้วอ้อย แล้วเราไม่บอกเพื่อนว่ามันอ้อย ไม่ใช่ มันเป็นเรื่องที่กระทบทั้งร่างกายและจิตใจ มันไม่ใช่ว่า เดินผ่านตำรวจแล้วอยากจะเข้าไปแจ้งความ เชื่อว่ามีหลายเคสที่พอเดินผ่านสถานีตำรวจ ผ่านโรงพยาบาลตำรวจแล้วอยากจะวิ่งหนีด้วย ข้ำ เพราะเขาไม่ได้อยากเป็นคนตรงนั้น นี่เป็น เรื่องที่จำเป็นต้องรู้”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 1)</p>
2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องระบุให้ชัดเจนว่าหมายถึงใคร และมีข้อจำกัดอย่างไร เนื่องจากโปรแกรมเป็นการนำไปใช้กับกลุ่มที่มีความเปราะบาง และมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ในการนำไปใช้ ทั้งนี้ จึงควรระบุให้เห็น ข้อจำกัด รวมทั้งข้อควรระวังในการ ดำเนินการ เช่น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ต้องระบุให้ชัดเจนว่า โปรแกรมใช้เฉพาะใน กลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กรณีการล่วงละเมิดทาง เพศในครอบครัว ซึ่งจะมีรายละเอียดความ ละเอียดอ่อนที่ต่างกันออกไป หากจะนำไปใช้ ต้องมีการศึกษาและพิจารณาเพิ่มเติม	<p>“โปรแกรมที่ต้องบอกว่าผู้ใช้ต้องใช้ด้วยความ ระมัดระวัง แม้แต่กระบวนการที่จัดการอบรม มาแล้ว ฝึกมาแล้ว ก็ต้องมีความระมัดระวังมาก ตั้งแต่การ recruit ผู้เข้าอบรม มันจำเป็นที่ จะต้องเขียนในโปรแกรมว่ามีข้อจำกัดก่อนที่จะ หยิบอันนี้มาเลย ต้อง recruit คนอย่างไร งานวิจัยนี้ระบุเลยว่าต้องเป็นกลุ่มผู้ผ่านพ้นที่ ไม่ใช่ถูกละเมิดในครอบครัว ตรงนี้เป็นข้อจำกัด ถ้าโปรแกรมตรงนี้มีข้อจำกัดตรงนั้น ต้องบอก ด้วย ต้องมีการอ้างว่าเราเอาเฉพาะข้อจำกัด เพราะว่ากลุ่มตัวอย่างมันเฉพาะที่ถูกล่วงละเมิด ทางเพศด้วยบุคคลนอกครอบครัว”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 3)</p>

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
	<p>“ในวัตถุประสงค์บอกว่าเพื่อจะเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการล่วงละเมิดทางเพศ ความหมายตรงนี้ การผ่านพ้นการล่วงละเมิดทางเพศ แปลว่าอย่างไร แบบใด ผู้ผ่านพ้นตามภาษาทั่วไป เราผ่านพ้นแล้ว คือ ต้องสบายแล้ว เมื่อผ่านพ้นแล้วจะต้องไปเสริมพลังทำไม ตัววัตถุประสงค์มันมีคำสำคัญว่า “ในการเสริมพลังแก่ผู้ผ่านพ้น” คือถ้าใช้คำว่าผ่านพ้นคุณไม่ต้องไปทำอะไรกับเขาแล้ว”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 2)</p>
<p>2. การจัดเตรียมบุคลากรที่จะนำไปใช้</p> <p>ในการนำไปใช้ ผู้จัดกระบวนการจำเป็นต้องเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการฝึกทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้</p>	<p>“คนนำไปใช้ต้องหากระบวนการมาช่วย คือต้องค่อนข้างหาคนที่เข้าใจเรื่องนี้สูงเลย แล้วอย่างอื่นอีกอันคือหลักการฟัง ประเด็นนี้มันต้องมีการฝึกทักษะ”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 4)</p>
<p>3. การกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>ในการนำไปใช้ ควรระบุจำนวนผู้เข้าร่วมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้นำโปรแกรมไปใช้คัดเลือกได้ง่าย และสอดคล้องกับวิธีการนำโปรแกรมไปใช้</p>	<p>“การกำหนดจำนวนคนที่เข้ามาอบรมในคลาสต่อครั้ง มีการกำหนดจำนวนที่เท่าไร และความเหมาะสมมันเป็นจำนวนเท่าไรก็ควรต้องบอกด้วย เพราะถ้าคนที่จะไปทำ เขาจะได้มีความชัดเจนว่ามันไม่ควรเท่านี้”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 4)</p>
<p>4. การกำหนดที่ปรึกษาของโปรแกรม</p> <p>ในการจัดโปรแกรมควรกำหนดที่ปรึกษาของโปรแกรม พร้อมช่องทางการติดต่อ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถสอบถามข้อสงสัยได้อย่าง</p>	<p>“เรื่องที่ปรึกษา ถ้าเราสงสัยในโปรแกรมเรา เราจะทำอย่างไรได้ เช่น สมมติว่าครอบครัวมาเข้าโปรแกรม เราจะทำอย่างไรดี เราจะปรึกษาใครได้ ถ้าสมมติเราเป็นตัวญาติ เราอยากรู้ว่าคนที่</p>

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
ต่อเนื่อง	เราห่วงใย ผู้ที่ประสบปัญหาเขาก็ดูปกติดี ไม่เห็นมีปัญหาอะไรเลย แล้วถ้าเกิดอยากรู้ แต่ไม่กล้าพูด จะมีที่ปรึกษาอะไรต่อไปไหม ” (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 5)
5. การกำหนดระยะเวลาในการจัด การเสนอแนวทางในการนำไปใช้ ควรระบุระยะเวลาในความต้องการในการจัดโปรแกรมให้ชัดเจน	“การที่จะจัดอบรมก็ต้องมีความต่อเนื่องหรือเปล่า ที่กำหนด 60 ชั่วโมง มันต่อเนื่องทุกวันไหม หรือ อาทิตย์ละกี่วัน ถ้าจัดต่อเนื่องสัปดาห์ละวัน เขาก็มีเวลาให้เราไหม ถ้าจัดต่อเนื่อง มันจะทำให้โปรแกรมนี้ประสบความสำเร็จหรือเปล่า มันจะเยอะไปไหมสำหรับคนที่ต้องเข้ามา ถ้าให้มาอาทิตย์ละวัน ความต่อเนื่องจะได้ไหม” (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 4)
6. การเตรียมความพร้อมผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นในการปฐมนิเทศ ผู้จัดกระบวนการควรเตรียมความพร้อมผู้เรียนเพิ่มเติมให้รู้เงื่อนไข และกติกาในการเข้าร่วมโปรแกรม ทั้งวิธีการเรียนรู้ การสร้างพื้นที่ปลอดภัย การรักษาความลับ การให้เกียรติกันในกลุ่มผู้เรียน และการจัดการทั้งหมดที่ผู้เรียนจะพบเจอในระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม	“การจัดการเรียนรู้ควรมีการปฐมนิเทศ ซึ่งต้องบอกตั้งแต่ชั่วโมงแรกที่เจอกันว่า รูปแบบกิจกรรมของเราจะเป็นอย่างไร เราจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์มันคืออะไร เราจะอยู่ด้วยกันที่นี่ พื้นที่ความปลอดภัย การรักษาความลับ การให้เกียรติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะบอกกติกาเงื่อนไข การกินการอยู่เป็นอย่างไร เกิดมีปัญหาก็รีบช่วย เราจะทำอย่างไร เราคือช่วงที่สำคัญที่สุด ชั่วโมงแรกเลย เราจะทำอย่างไรในชั่วโมงนี้ เราจะมีบริบทประจำวันอย่างไร เราจะพักผ่อนกันอย่างไร เราจะมีคูปัดดีที่ควรพูดคุยด้วยกัน” (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 3)

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
	<p>“สำหรับเรื่องผู้เข้าร่วม ซึ่งจะต้องมีทั้งข้อจำกัด ข้อที่ต้องระมัดระวัง ที่พูดถึงคุณสมบัติว่าจะเป็นคนไหน คนที่จะเข้าร่วมต้องเป็นใคร สมมติว่าในครอบครัวเรามีเคสแบบนี้ที่ถูกกระทำมา บางทีเขาก็ไม่อยากจะไปฟังอะไร แต่ก็ต้องพร้อมที่จะไปฟัง เพราะว่าบาปที่น้องเรา ลูกเรา เขานอยด์แล้ว ซึมเศร้าแล้ว เริ่มเห็นอาการแล้ว เราต้องไปหาความรู้เพื่อที่จะซัพพอร์ตเขาอย่างไร มันจะต้องมีส่วนที่เขาตั้งใจ เต็มใจเข้ามา การที่จะเอาเคลไปใช้ ก็คือต้องมีหนังสือยินยอม ต้องมี consent form ที่จะให้ consent ว่าเขายินดีให้เอาไปใช้ได้”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 1)</p>
<p>7. การพิจารณาเพิ่มเติมเนื้อหาวิชา</p> <p>การถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นประเด็นหนึ่งในการใช้อำนาจเหนือของผู้กระทำ ดังนั้นการนำโปรแกรมไปใช้ ผู้จัดกระบวนการควรทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจเพิ่มเติม</p>	<p>“พูดเรื่องการเสริมอำนาจ แต่มันไม่มีเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ ฐานะที่เราทำงานกับผู้ที่ถูกใช้ ความรุนแรง ถูกใช้อำนาจ เขาได้รับความเสียหาย แล้วเราจะฟื้นฟูศักยภาพเขาขึ้นมา ถ้าเราไม่มีเนื้อหาตรงนี้ ผู้ที่มาเรียนรู้กับเราเขาก็เป็นผู้หนึ่งใช้อำนาจด้วย เขาจะมีความเข้าใจตรงนี้อย่างไร เพราะถ้ากลับไป เขาก็อาจจะผลอไปสั่งสอนผู้ผ่านพ้นๆ”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 1)</p>
<p>เพิ่มแนวคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ ให้ครอบคลุม</p>	<p>ผู้ที่มาร่วมการนำโปรแกรมไปใช้ ที่สำคัญจะต้องใส่แนวคิดเพิ่ม ได้แก่ แนวคิดเรื่องการเสมอภาค แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม แนวคิดอีกอันหนึ่งคือการตอบสนองคุณสังคม ที่ต้องใส่แนวคิดนี้เพิ่ม เพราะว่าขณะนี้ คนที่เกิดเรื่องแบบนี้ เขาแยกกับสังคม แต่ถ้าเกิดเขาเห็นว่าการสังคมมันก็แย่ ถ้าเราคิดแบบนี้กันหมด ถ้าเรา</p>

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
	ผ่านพ้น เราดำเนินคดี เราสามารถเป็นตัวบอกเล่า ส่งต่อได้ อันนี้จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปลอดภัย root cause ที่เป็นมายาคติ (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 2)
ควรเพิ่มการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านเรื่องเล่าจากผู้ผ่านประสบการณ์ให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในบริบทสังคมไทย	“วิชาความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด คุณจะเข้าใจได้อย่างไร ในเมื่อสิ่งที่ผู้ที่ประสบความรุนแรงเขายังไม่ได้มาเล่าอย่างลึกซึ้ง มายาคติไม่ได้ทำงานเฉพาะตำรวจ อัยการ เท่านั้น มันบ่มเพาะคนทุกคน จะให้เขาออกจากมายาคติ ต้องใช้เวลา ความจริงอยากจะแนะนำให้ไปฟังเรื่องเล่าจากผู้ประสบความรุนแรงโดยตรง ตรงแผนความเข้าใจ” (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 2)
เพิ่มเนื้อหาในการดำเนินการ มากขึ้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้เรียนรู้และนำไปใช้จัดการได้ในอนาคต	การเรียนรู้เรื่อง “การดำเนินการด้านสังคมและคดี ต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ” เวลาคิดเดียว 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญด้วย เพราะคดีที่มูลนิธิไปทำ ทั้งที่ทำเองล่าช้า และที่โรงพยาบาลตำรวจส่งมา บ้านพัก หรือตำรวจส่งมา ตัวการดำเนินคดีสำคัญ อันนี้พวกเราใช้เวลา ให้น้ำหนัก” (ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 2)
พิจารณาเพิ่มเนื้อหาวิชาที่เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การเขียนคำร้องในการดำเนินการด้านคดี โดยควรมีการนำผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดมาร่วมการเรียนรู้ในช่วงของการดำเนินการ	ต้องมีอีกวิชาใหม่ เช่น วิชาการเขียนคำร้อง วิธีการเขียนจดหมายหรือหนังสือไปถึงผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดี การสังคดี อันนี้สำคัญมาก ขออนุญาตบังคับโดยอ้อมเลยว่าให้เชิญผู้ที่เป็นผู้เผชิญปัญหา กำลังเผชิญเหตุการณ์อยู่ เขายังไม่ผ่านพ้น เขาเพิ่งแค่ผ่านเหตุการณ์ ต้องไปเขียนคุณสมบัติเขาเพิ่ม เอาเขามาทำในชั่วโมงสุดท้าย ไม่ใช่เอาเขามาเรียน เราได้ประโยชน์จากเขาอย่างเดียว เขาต้องได้ประโยชน์ด้วย เขาจะ

ข้อเสนอแนะจากการจัดประชุมวิพากษ์	ตัวอย่างคำพูดของผู้ร่วมวิพากษ์
	<p>ประสานงานได้ ติดต่อดี วิชาเพิ่มที่จะทำให้เขาเห็นเส้นทางคดีของเขาว่าจะเป็นอย่างไร ถ้าไม่เป็นอย่างที่ตั่งไว้ แล้วควรจะดำเนินการอย่างไร”</p> <p>(ผู้ร่วมวิพากษ์ คนที่ 2)</p>

กล่าวโดยสรุป คือ ก่อนการจัดประชุมวิพากษ์ร่างข้อเสนอ นั้น ผู้วิจัยได้สรุปและถอดบทเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำมาเขียนเป็น (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย และเมื่อจัดการประชุมวิพากษ์ (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางเรียบร้อยแล้ว และได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมวิพากษ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมความพร้อมผู้เรียน การเตรียมคณะทำงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำมาปรับปรุง (ร่าง) ข้อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ดังรายละเอียดในข้อต่อไป

2.3 ข้อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเปิดเผยเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง จึงกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลใกล้ชิดที่ได้รับความไว้วางใจ ดังนั้น ครอบครัวและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อฟื้นฟูพลังอำนาจและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ อนึ่ง ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตามที่ปรากฏในโปรแกรมประกอบไปด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่

ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 3) การดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งมีแนวทางในการนำโปรแกรมไปใช้ในบริบทของสังคมไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การศึกษาบริบทของสังคมไทย

ผู้จัดกระบวนการควรศึกษาและทำความเข้าใจต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศในบริบทสังคมไทย ได้แก่ รากฐานของสถานการณ์ปัญหา การใช้อำนาจเหนือและการกดทับที่นำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศ การมีมายาคติที่ฝังรากลึกตามระเบียบและวิถีชีวิตของคนไทย กฎหมายและวิธีดำเนินการด้านคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศในประเทศไทย หน่วยงานให้ความช่วยเหลือที่จะมีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศตลอดจนครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง แนวทาง/การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเสริมพลังอำนาจ เพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงของผู้เรียน และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงเมื่อสิ้นสุดการจัดโปรแกรมลง

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นโปรแกรมที่ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายจึงต้องพิจารณาจากความยินยอมของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นหลัก แม้ว่าผู้ผ่านพ้นจะไม่ได้เป็นผู้เข้าร่วมโปรแกรมก็ตาม แต่กิจกรรมการเรียนรู้ล้วนนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองและการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ฉะนั้น หากผู้นำโปรแกรมไปใช้จะจัดให้กับกลุ่มเป้าหมายข้ามกรณี กล่าวคือ เป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศมากกว่า 1 กรณี ต้องมีความระมัดระวังในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยควรเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะของปัญหาใกล้เคียงกันหรือต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเป้าหมายใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ หากต้องใช้โปรแกรมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นความรุนแรงทางเพศในครอบครัว ผู้จัดกระบวนการต้องพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วม หากในขณะนั้นผู้ผ่านพ้นต้องออกจากบ้านมาเพื่อความปลอดภัย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายอาจพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่ผู้ผ่านพ้นพักอาศัยอยู่ด้วย หรือเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นในช่วงขณะนั้น ซึ่งอาจไม่ใช่บุคคลในครอบครัวของผู้ผ่านพ้นก็ได้ อย่างไรก็ตามบุคคลในครอบครัวเป็นบุคคลที่มีสายสัมพันธ์ทางสายเลือดกับผู้ผ่าน

พัน ซึ่งในอนาคตข้างหน้าอาจยังคงมีการติดต่อหรืออยู่ร่วมกัน จึงเป็นบุคคลที่ควรพิจารณาให้เข้าร่วมโปรแกรม โดยผู้จัดควรพิจารณาบริบทแวดล้อมและจัดในเวลาที่เหมาะสม

3. การเตรียมคณะทำงาน

การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดกระบวนการจะต้องมีการเตรียมคณะทำงาน โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การสร้างความเข้าใจร่วมกัน

การสร้างความเข้าใจพื้นฐานของคณะทำงานร่วมกัน เพื่อให้คณะทำงานมีความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้โปรแกรม รวมทั้งมีมุมมองในการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1) การพัฒนาเริ่มต้นที่ผู้จัดกระบวนการ

ผู้จัดกระบวนการคือบุคคลสำคัญในการนำโปรแกรมไปใช้ ซึ่งการจัดการเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ ผู้จัดกระบวนการต้องมีพื้นฐานของความรัก ความเมตตา ความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียนที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ การเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายและไม่ตัดสิน เป็นพื้นฐานที่ผู้จัดกระบวนการจะสื่อและสะท้อนให้ผู้เรียนในระหว่างการจัดกระบวนการได้

2) การเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ ที่สามารถพัฒนา และเปลี่ยนแปลงได้

ผู้จัดกระบวนการควรมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถพัฒนาได้ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในช่วงวัย สถานภาพ การศึกษา หรือฐานะใด การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทบทวนทำความเข้าใจตนเอง ทำความเข้าใจผู้ผ่านพ้น และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เชื่อมโยงไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

3) การมีพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้โดยไม่ถูกตัดสิน

ผู้จัดกระบวนการควรสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้โดยอิสระ ไม่มีการตัดสินถูกผิด และนำประสบการณ์มาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันไปในกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนทบทวนสถานการณ์ และนำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเพื่อเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง

3.2 การพัฒนาความสามารถของผู้จัดกระบวนการ

ดังที่กล่าวแล้วว่า การนำโปรแกรมไปใช้ซึ่งเริ่มต้นที่ตัวผู้จัดกระบวนการ ดังนั้น ผู้จัดกระบวนการควรพัฒนาความสามารถในการจัดกระบวนการ โดยทำความเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เข้าใจแนวคิดพื้นฐานด้านจิตตปัญญาศึกษา ตลอดจนกระบวนการเสริมพลังอำนาจ โดยควรผ่านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้ก่อเกิดความเข้าใจ และนำพาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้

4. การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้

การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดในโปรแกรม เป็นโปรแกรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากข้างใน และมีการพัฒนาความสามารถในการเสริมพลังอำนาจ อย่่างไรก็ดี ผู้จัดกระบวนการที่จะนำโปรแกรมไปสามารถใช้กิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม โดย

4.1 การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้เต็มรูปแบบ

ผู้จัดกระบวนการสามารถนำโปรแกรมไปใช้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เต็มรูปแบบตามที่โปรแกรมกำหนด โดยอาจพิจารณาระยะเวลาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและความสะดวกในการกระบวนการ

4.2 การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้บางส่วน

ผู้จัดกระบวนการสามารถเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพียงบางส่วน เพื่อให้ตอบโจทย์ของผู้เรียนตามที่ผู้จัดกระบวนการได้ทำการประเมินการก่อนแล้ว เช่น การเลือกใช้เฉพาะแผนการเรียนรู้ทักษะการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพียงอย่างเดียว เนื่องจากผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ในแผนอื่น ๆ จากการให้ความรู้ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่หน่วยงานจัดการก่อนแล้ว

4.3 การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้เต็มรูปแบบและเสริมกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม

ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้สามารถเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเต็มรูปแบบได้ และหากพิจารณาแล้วว่า ผู้เรียนควรได้รับการเสริมความรู้ด้านอื่นเพิ่มเติม สามารถเลือกเพิ่มได้ อย่่างไรก็ตาม ในการเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลให้สอดคล้องกับโปรแกรม

4.4 การเลือกใช้กิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลา

ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้สามารถปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยพิจารณาความพร้อมของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมโปรแกรมสูงสุด อย่างไรก็ตามการจัดเวลานี้ไม่ควรเร่งรีบ รวบรัด เพราะอาจทำให้ตกหล่นประเด็นในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้และได้ประโยชน์อย่างเต็มที่

5. การนำโปรแกรมไปใช้

ข้อเสนอสำหรับการนำโปรแกรมไปใช้ แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ตารางที่ 8 ข้อเสนอสำหรับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
ระยะที่ 1 การเตรียมการ	
1.1 การทำความเข้าใจโปรแกรม	ควรทบทวนแนวคิดพื้นฐานของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ อันประกอบด้วย แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศ และการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบกัน เพื่อให้สามารถนำโปรแกรมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจเป็นหลักในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
1.2 การทำความเข้าใจกลุ่มผู้เรียน และเตรียมกลุ่มผู้เรียน	1) ควรศึกษาและทำความเข้าใจกลุ่มผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนเป็นกลุ่มที่มีความละเอียดอ่อน มีประเด็นอ่อนไหวที่ผู้นำโปรแกรมไปใช้จำเป็นต้องทำความเข้าใจลักษณะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ตลอดจนบริบทของปัญหานั้น ๆ ให้รู้จุดอ่อนไหว สิ่งที่จะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ ตลอดจนสถานการณ์ปัญหาของ

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
	<p>ผู้เรียนตั้งแต่ต้น เพื่อให้สามารถมีวิธีการรับมือ และจัดการในระหว่างจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ตั้งแต่ต้น</p> <p>2) ควรขอความยินยอมในการเข้าร่วมโปรแกรมจากผู้เรียนก่อน โดยชี้แจงให้ผู้เรียนรับทราบวัตถุประสงค์ของโปรแกรม กระบวนการ วิธีการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตลอดระยะเวลาของโปรแกรม โดยความยินยอมเข้าร่วมนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ และผู้เรียนสามารถถอนตัวได้ทุกขณะเมื่อไม่สบายใจ หรือไม่ต้องการร่วมโปรแกรมแล้ว โดยไม่มีผลต่อการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือการทำงานของผู้เรียนแต่อย่างใด</p>
1.3 การเตรียมด้านบุคลากร	<p>1) ควรกำหนดให้กระบวนการซึ่งเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทำความเข้าใจต่อประเด็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์</p> <p>2) ควรกำหนดให้มีผู้ช่วยกระบวนการ ที่มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หรือการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโปรแกรม และวิธีการจัดการเรียนรู้ของโปรแกรม</p> <p>3) ควรกำหนดวิทยากรที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของกิจกรรมนั้น ๆ</p> <p>4) ควรกำหนดที่ปรึกษาของโปรแกรม ที่จะเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนเมื่อเกิดปัญหา ข้อติดขัด หรือความสงสัยในการเข้าร่วมโปรแกรม</p>
1.4 การเตรียมสถานที่	<p>ควรเลือกใช้สถานที่ที่มีความปลอดภัย ร่มรื่น เอื้อต่อการเรียนรู้ และการผ่อนคลายในระหว่างการจัดกระบวนการ ขณะเดียวกันยังต้องมีพื้นที่ที่แยกเป็นสัดส่วน เพื่อเป็นพื้นที่ปลอดภัยในระหว่างที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีความ</p>

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
	ละเอียดอ่อน
1.5 การกำหนดระยะเวลาในการจัดโปรแกรม	<p>1) ควรกำหนดระยะเวลาในการจัดโปรแกรม แบบเว้นระยะในการจัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการนำทักษะที่เรียนรู้ไปฝึกฝน ทบทวน และนำกลับมาสะท้อนคิดร่วมกันในระหว่างการจัดโปรแกรมได้ หากมีความจำเป็นต้องจัดโปรแกรมแบบต่อเนื่อง ควรกำหนดให้ชั่วโมงการติดตามผลการเรียนรู้ในภายหลัง</p> <p>2) ควรเลือกช่วงระยะเวลาที่ผู้เรียนมีความสะดวกและมีความพร้อม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง</p>
1.6 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ อาหาร และเครื่องดื่ม	<p>1) ควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และมีความเพียงพอ</p> <p>2) ควรจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยการสอบถามตั้งแต่ต้น และจัดเตรียมให้เพียงพอ</p>
ระยะที่ 2 การดำเนินการ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คือ ผู้สอน/กระบวนกร ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	
2.1 การทำความเข้าใจผู้เรียน	<p>1) กระบวนกรควรทำความเข้าใจผู้เรียน หรืออ่านกลุ่มผู้เรียน ตั้งแต่ช่วงต้นของการจัดกระบวนการ และตลอดระยะเวลาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการสนทนา การสังเกต เพื่อรู้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน รวมทั้งความชอบ ความสนใจ หรือจุดอ่อนไหว เพื่อนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สามารถจัดพื้นที่ให้ผู้เรียนแสดงออก หรือการจัดกระบวนการที่หลีกเลี่ยงประเด็นอ่อนไหว หรือจัดการสถานการณ์ในระหว่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้</p>
2.2 การสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียน	<p>ควรสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่จะคอยโอบอุ้มผู้เรียนตลอดการจัดกระบวนการ โดยเริ่มทำเป็นลำดับแรกตั้งแต่เริ่มการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความไว้วางใจกลุ่ม มีความรู้สึกปลอดภัยในการเข้าร่วมโปรแกรม และมีความมั่นใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีความมั่นใจต่อผู้จัดกระบวนการเรียนรู้</p>

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
	<p>สามารถทำได้โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรแจ้งให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ของโปรแกรม วิธีการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลา การพักผ่อน การรับประทานอาหาร การมีข้อตกลงร่วมกันในการเรียนรู้ ช่องทางในการติดต่อสื่อสารเมื่อมีข้อสงสัย ความสนใจของผู้เรียนในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ - ควรสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่างกลุ่มผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ - ควรจัดให้มีการฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำตนเองกลับมาอยู่ในปัจจุบันขณะ มีความพร้อมและสมาธิในการเรียนรู้ - ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกได้โดยอิสระ ไม่ถูกตัดสินถูกหรือผิด โดยการสร้างข้อตกลงร่วมกันของผู้เรียนที่จะเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนโดยไม่ตัดสิน
2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความยืดหยุ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1) ควรมีความยืดหยุ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมในสถานการณ์เฉพาะหน้า เช่น ความพร้อมของผู้เรียนอาจเปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องมีการปรับกำหนดการ การปรับระยะเวลาการเรียนรู้ตามแต่สถานการณ์ที่อาจยืดระยะเวลา หรือลดระยะเวลา การปรับเปลี่ยนวิทยากรเมื่อเกิดข้อติดขัดกะทันหัน หรือการปรับเปลี่ยนสถานที่เมื่อเกิดข้อจำกัดในระหว่างจัดโปรแกรม 2) ควรประเมินประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จากประสบการณ์เดิมตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดตามโปรแกรม และประสบการณ์ที่อาจจัดเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ภายหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม 3) ควรปรับลด/เพิ่มเติมเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการจัดโปรแกรมได้ เช่น ในผู้เรียนบางกลุ่มอาจมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะในการยื่นข้อ

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
	ร้องเรียนเพิ่มเติม ควรมีการจัดเพิ่มให้
2.5 การเลือกใช้เทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	<p>1) ควรเลือกใช้เทคนิควิธีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย กรณีศึกษา การเสวนา กระบวนการกลุ่ม เกม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ไม่ซ้ำซากจำเจจนรู้สึกเบื่อในการเข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>2) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ฐาน กล่าวคือ ฐานกาย ฐานคิด และฐานใจ เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง</p>
2.6 การสรุปบทเรียนการเรียนรู้	ควรสรุปบทเรียนการเรียนรู้ทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม โดยเชิญชวนให้ผู้เรียนร่วมเป็นผู้สรุปบทเรียน เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียนของผู้เรียน และการเชื่อมโยงประสบการณ์ตลอดจนการนำผลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมไปใช้ต่อไป

6. การติดตามและประเมินผล

การติดตามผลการใช้โปรแกรม เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ทราบความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินการตามโปรแกรม รวมถึงการนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินโปรแกรมสำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การติดตามและประเมินผลการจัดโปรแกรมอย่างสม่ำเสมอ

ควรติดตามการจัดโปรแกรมและประเมินเป็นระยะ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ซึ่งหากประสบปัญหาหรือข้อจำกัดต้องพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้สามารถดำเนินโปรแกรมได้อย่างต่อเนื่องตามแผนที่กำหนดไว้ จนสามารถดำเนินโปรแกรมได้สำเร็จลุล่วง

2) การประเมินผลภาพรวมของโปรแกรม

ควรประเมินผลภาพรวมในการจัดโปรแกรมเมื่อเสร็จสิ้น เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงโปรแกรมให้เหมาะสม

3) การติดตามผลการนำไปใช้

ควรติดตามผลการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ภายหลังจากเสร็จสิ้นโปรแกรม เพื่อให้เห็นการนำไปใช้ ปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งความสำเร็จในการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเฉพาะกรณี (case study) ในกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 1 กรณี โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และระยะที่ 2 การเสนอแนวทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย

1) กระบวนการ

กระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีขั้นตอนในการพัฒนา 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ปัญหา 4) ระบุนโยบายเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้

2) องค์ประกอบ

องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้

ระยะที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน 2) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ผลการประเมินระหว่างกระบวนการดำเนินงาน 4) ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ 5) ผลการประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง 6) ผลการประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโปรแกรม 7) ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 8) ผลการติดตามการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะทางในการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย ประกอบด้วย 1) การศึกษาบริบทของสังคมไทย 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 3. การเตรียมคณะทำงาน 4. การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 5. การนำโปรแกรมไปใช้ และ 6 การติดตามและประเมินผล

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 อภิปรายผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษากรณีศึกษาที่เป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมเป็นกรณีที่มีความละเอียดอ่อน ซึ่งมีข้อควรระวังในเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล และ ความลับสูง การจะจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จึงจำเป็นต้องใช้การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้สามารถออกแบบได้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่เป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะทั่วไปได้ อีกทั้งยังต้องมีความยืดหยุ่นมากพอตามความพร้อมของผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย ดังที่ อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2550) กล่าวว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นจะสนองตอบต่อความต้องการ ความสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งตามที่สุมาลี สังข์ศรี (2546) กล่าวว่าหลักหนึ่งในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีความยืดหยุ่นในด้านเวลา หลักสูตร สถานที่เรียน และ ภาระเบี่ยงต่าง ๆ

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งผลของการพัฒนาออกเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ทั้งนี้สามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายได้ดังนี้

1) กระบวนการ ผลของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบกระบวนการทั้งสิ้น 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา 4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้ สามารถอภิปรายผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

เป็นการเตรียมการของผู้วิจัยเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาโปรแกรม โดยการประเมินเบื้องต้นในการนำไปสู่การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการศึกษาให้ทราบพฤติกรรมแห่งคติที่เกิดขึ้นโดยคร่าว สถานะของคติที่เกิดขึ้น การบอกเล่าเรื่องราวให้กับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดในการดำเนินการตลอดจนข้อกังวลของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาที่มีความพร้อม และยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย และออกแบบโปรแกรมไม่ให้ซ้ำซ้อนกับที่มีการดำเนินการมาแล้ว ทั้งนี้ สอดคล้องกับการกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ R. Caffarella (2002) ซึ่งเป็นลักษณะของ Interactive Model 12 ขั้นตอน ในขั้นตอนที่ 1) ทำความเข้าใจในบริบท 2) การสร้างฐานสนับสนุนที่น่าเชื่อถือและเข้มแข็ง

1.2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหาที่มีความละเอียดอ่อน และได้รับผลกระทบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งการไปทำงานร่วมกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้น ต้องมีการสร้างความไว้วางใจ และมีพื้นที่ปลอดภัยเพื่อให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศให้ความร่วมมือและยินดีในการมีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Gibson (1991) กล่าวไว้ในองค์ประกอบในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการกับพยาบาล การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันนั้น ต้องมีความไว้วางใจกัน และเห็นใจกัน เช่นเดียวกันกับที่ Jane Doe (n.d.) กล่าวถึงบทบาทของผู้ให้คำปรึกษาต้องเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ตลอดจนสร้างสัมพันธภาพในการทำงาน เนื่องจากผู้ให้คำปรึกษาต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น และจัดพื้นที่ที่ปลอดภัยให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ขณะที่ Forensics for Survivors Healing. Justice (n.d.) เสนอแนวทางในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศในข้อแรก คือ การจัดพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ความมั่นใจกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นความลับก่อนที่จะเผยแพร่เหตุการณ์ให้ฟัง รวมทั้งการคำนึงถึงภาวะทางกายภาพ ภาวด้านจิตใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1.3) สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา

การสืบค้นสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นของกลุ่มเป้าหมายให้เห็นคุณลักษณะความสามารถ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบซึ่งเป็น interactive model ของ Caffarella (1994) ที่กำหนดขั้นตอนเริ่มต้นไว้

คือ การทำความเข้าใจบริบทของกลุ่มเป้าหมาย ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) ในขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มเป้าหมายหรือผู้รับบริการ ซึ่งปรากฏวิธีการในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและอดีตด้วยการสนทนา ศึกษาบุคคล กลุ่มต่าง ๆ ที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

การสืบค้นสถานการณ์นี้ ทำให้รับทราบว่าครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับฟังการเปิดเกี่ยวกับเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น มีทั้งผู้ที่สมาชิกในครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับ Pennsylvania Coalition Against Rape (2013) ได้มีการตีพิมพ์แนวทางเป็นการเฉพาะสำหรับเพื่อนและครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด ในการให้เสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ขณะที่ Safeline ซึ่งเป็นหน่วยงานการกุศลด้านการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศในประเทศอังกฤษ ประชาสัมพันธ์แนวทางในการดำเนินการเมื่อครอบครัวหรือเพื่อนได้รับทราบเหตุการณ์ล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น ในกรณีของประเทศไทยแม้ไม่ได้มีกลไกแน่ชัดถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ แต่พบว่า มีการให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัว ดังที่ ณฐพร เยี่ยมฉวี (2560) ศึกษาบทบาทของครอบครัวกับการทารุณกรรมทางเพศเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมักเป็นผู้ที่ได้รับการเปิดเผยเรื่องราวที่เกิดขึ้น

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งพบว่า ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้รับผลกระทบทางร่างกาย เช่นการมีอาการนอนไม่หลับ มีภาวะการมองเห็นที่ผิดปกติ ไม่มีสติในการคิดให้รอบคอบ มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ เกิดภาวะซึมเศร้า รวมทั้งมีความคิดอยากทำร้ายผู้กระทำ ขณะที่ผลกระทบด้านจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ มีความรู้สึกขยะแขยง เหตุการณ์และร่างกายของตนเองที่ถูกกระทำ มีความกลัว ทั้งกลัวว่าผู้อื่นจะรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งกลัวต่อการดำเนินการด้านคดี มีความกังวลเกี่ยวกับความรู้สึกของครอบครัว มีความอายที่จะต้องเปิดเผยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะบอกต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแม้กระทั่งสามีของผู้ผ่านพ้นเอง และผลกระทบด้านการใช้ชีวิตประจำวันและสังคม ซึ่งทิวา ณ นคร (สยามรัฐ ออนไลน์, 2563) กล่าวว่า การขึ้นโรงพักสำหรับผู้หญิง การตกเป็นข่าว การถูกสัมภาษณ์ในคดีข่มขืน เป็นการกดดันอย่างมาก ทำให้ผู้หญิงยอมที่จะทนทุกข์เก็บงำไว้ไม่บอกใครเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้านั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศยังพบเห็นในการรายงานข่าวว่า ผู้ผ่านพ้นรู้สึกหมดสิ้น ไร้ค่า รับตัวเองไม่ได้ ไม่อยากใช้ชีวิตอยู่บนโลกแล้ว อีกทั้งช่วงแรกยังมีความอายมาก (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ปวีณา หงสกุลกล่าวว่า ผู้ผ่านพ้นที่เป็นเด็กบางราย ก็มีความหวาดกลัวและ

ความรู้สึกผิดกับครอบครัว (วอยซ์ออนไลน์, 2560) ซึ่งอภิญญา เวชยชัย (คมชัดลึกออนไลน์, 2561) รายงานไว้ในทิศทางเดียวกันว่า เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศ ส่งผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจ การใช้ชีวิต ความรู้สึกผิด การโทษตนเอง การสูญเสียความมั่นใจ จนกระทั่งสามารถทำร้ายตนเองได้

การล่วงละเมิดทางเพศเป็นสถานการณ์ที่รับรู้ว่ามีเหตุเกิดขึ้นโดยตลอด ดังรายงาน สถิติคดีอาญาสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปี พ.ศ. 2562 พบจำนวนผู้แจ้งเหตุถูกข่มขืนกระทำชำเรา เกิดเหตุขึ้น จำนวน 1,965 ราย เฉลี่ยแล้วมีผู้แจ้งความกรณีการข่มขืนกระทำชำเราวันละ 5 ราย แต่นั่นยังไม่ใช่ว่าจำนวนจริงของเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศ อันเนื่องจากมีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศหลายรายไม่รายงานเหตุที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภายใต้บริบทสังคมไทยที่มีลักษณะสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งมีวิถีคิดเกี่ยวกับเพศวิถีเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ว่า ผู้หญิงจะต้องรักษาพรหมจารี ต้องไม่แสดงออกเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ หรือต้องเคารพข้อสัตย์กับสามี (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2560) จึงยังตอกย้ำให้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของหญิงถูกข่มขืนไว้ได้พรม ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเป็นเรื่องของการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่น ที่ไม่ใช่สามีของตนเอง ยิ่งตอกย้ำซ้ำเติมให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ไม่กล้าที่จะออกมาบอกเล่าเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น แม้กระทั่งการไปแจ้งความเพื่อเอาผิดต่อผู้กระทำผิดเนื่องจากพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ยังคงเป็นเพศชาย ซึ่งเป็นเพศเดียวกับผู้กระทำ ทั้งนี้ ผลการศึกษาของวิชชุดา อิศรานุวรรณ (2552) สะท้อนให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนชายให้ความหมายต่อหญิงที่ตกเป็นเหยื่อข่มขืนว่า เป็นหญิงที่แต่งตัวโป๊ มีการยั่วยวน การตกเป็นเหยื่อได้เนื่องจากไปอยู่ในที่เปลี่ยน ที่มีด หรือแม้กระทั่งการแจ้งความดำเนินคดีหลังเกิดเหตุเป็นเพียงเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือแบล็กเมล์ผู้กระทำผิด ซึ่งการให้ความหมายเช่นนี้สอดคล้องกับรายงานสรุปการพิจารณาคดีข่มขืนความเข้าใจเรื่องการตอบสนองของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อความรุนแรงทางเพศในประเทศไทยและประเทศเวียดนาม (UN Women, UNDP และ UNODC, 2560) ที่แสดงให้เห็นว่ามายาคติในสังคมไทยที่ตอกย้ำรับความคิดเรื่อยมาว่า ผู้หญิงบางคนสมควรถูกข่มขืนหรือการข่มขืนนั้นเป็นความผิดเพราะตัวของเธอเอง เช่น เพราะแต่งตัวยั่วๆ หรือออกไปข้างนอกตอนกลางคืน นอกจากนี้ยังมีมายาคติที่ว่า การข่มขืนต้องเกิดในที่สาธารณะขณะที่การข่มขืนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในที่พักส่วนตัว (การข่มขืนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในที่พักส่วนตัว สิ่งเหล่านี้ประกอบร่างให้เมื่อผู้ผ่านพ้นถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้วไม่กล้าที่จะบอกเล่าเรื่องราวกับใคร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอาจจะไม่รายงานเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ก็พบว่า ผู้ผ่านพ้นได้เปิดเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศให้ครอบครัวหรือผู้ที่ไว้วางใจได้รับทราบ ซึ่งปรากฏว่า เมื่อได้รับฟังเรื่องราวที่เกิดขึ้นแล้ว ครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจกลับได้รับผลกระทบที่แทบไม่แตกต่างจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งอรรถสม สุทธิสาคร

(สยามรัฐออนไลน์, 2563) กล่าวว่า ครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งเป็นผู้พิการ ได้รับผลกระทบมากทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเกิดความทุกข์ ความหวาดกลัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานไปอีกทางหนึ่ง ขณะที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องประสบกับผลกระทบหลังจากรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ก็ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการฟื้นคืนพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้ตามปกติ ดังที่จิรวรรณ สวัสดิชัย (2561) กล่าวว่า การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ หากพื้นฐานของครอบครัวและจิตผู้เสียหายไม่เข้มแข็ง จะดำเนินคดีได้ยาก ขณะเดียวกันจะเจ็บช้ำว้าวยาว (สยามรัฐออนไลน์, 2563) กล่าวสนับสนุนว่า ผู้ที่จะสามารถช่วยเหลือผู้ถูกข่มขืนให้สามารถต่อสู้ได้ คือ คนใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ญาติใกล้ชิด แต่เนื่องจากครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่คาดคิดว่าเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นกับคนใกล้ชิดของตัวเอง จึงทำให้ไม่เคยทราบแนวทางในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1.4) ระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้

การระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ เป็นความพยายามเปรียบเทียบความสามารถของกลุ่มเป้าหมายกับเนื้อหาที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องคล้องกับการพัฒนาโปรแกรมของ Boone (1985) ในขั้นตอนของการออกแบบโปรแกรมที่มุ่งเน้นให้สามารถนำไปใช้จริง บนพื้นฐานของทฤษฎีและประสบการณ์

จากการศึกษาระบุขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ออกเป็น 1) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับผลกระทบของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงและมายาคติในสังคมที่มีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างทักษะของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้แก่ ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนาเพื่อเชื่อมโยงความรู้สึก ที่สำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อกรณีปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงการเข้าถึงหน่วยงานและบริการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่ง

เนื้อหาวิชาเหล่านี้สอดคล้องกับการทำหน้าที่เสริมพลังอำนาจของครอบครัวและเพื่อน ตามที่ Pennsylvania Coalition Against Rape (PCAR) (2013) ระบุไว้ว่า ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น จะต้องเป็นผู้รับฟังด้วยความเชื่อใจในสิ่งที่ผู้ผ่านพ้นแล้ว สอบถามพูดคุยถึงรายละเอียด ตลอดจนแนะนำแนวทางในการดำเนินการ โดยให้การตัดสินใจเลือกดำเนินการเป็นของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเอง ยอมรับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นที่อาจใช้ระยะเวลายาวนาน ขณะเดียวกันก็ต้องดูแลตนเองที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับที่ Orange County Rape Crisis Center (2016) เสนอว่าเมื่อครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเหตุการณ์ จำเป็นต้องตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้น แสดงออกให้เห็นว่าเชื่อในสิ่งที่ได้รับฟัง แสวงหาพื้นที่ส่วนตัวในการรับฟังเหตุการณ์ และไม่นำไปบอกเล่าต่อ และดูแลตนเองจากผลกระทบที่ได้รับ กระนั้นเอง Boston Area Rape Crisis Center (BARCC) (n.d.) ให้ความสำคัญการฟังมากที่สุด ซึ่งครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจะสามารถสนับสนุนผู้ผ่านพ้นได้ จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยก็ได้มีการกล่าวถึงบทบาทของครอบครัวในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศในเด็กว่า ครอบครัวจะต้องเป็นผู้แสดงความรักความห่วงใยเพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ความปลอดภัย และมีบทบาทในการสอบถามและรับฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กพร้อม การรับฟังต้องไม่ชี้นำหรือแสดงความคิดเห็น และต้องสังเกตท่าทีในระหว่างพูดคุย

1.5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำเอาแนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) โดยประยุกต์เป็น 3 ขั้นตอน คือ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 2 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 3 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มาใช้ในการพัฒนาความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gibson (1995) สรุปกระบวนการเสริมพลังอำนาจของมารดาที่ดูแลเด็กป่วยเรื้อรังไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และ 4) การคงไว้ซึ่งวิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ในการศึกษาของวิยะการ แสงห้วยช้าง วิไลวรรณ แสงธรรม และวิไลวรรณ วงศ์เจริญ (2560) ทำการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการรับรู้พลังอำนาจและพฤติกรรมการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ซึ่งได้มีการนำกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) มาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมที่นำไปสู่การรับรู้พลังอำนาจและพฤติกรรมการป้องกันโรคหลอดเลือดสมอง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอากระบวนการเสริมพลังอำนาจดังกล่าว มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ แต่เฉพาะกระบวนการเสริมพลังอำนาจเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะทำงานได้ลึกถึงในระดับจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องประสบทั้งความเรื่องความคิดที่มีต่อผู้ผ่านพ้น การนำตนเองให้หลุดพ้นจากปัญหาไปพร้อมกับต้องมีการดูแลสนับสนุนผู้ผ่านพ้นร่วมด้วย จึงได้มีการนำปรัชญาในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้มีการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานจากภายในตนเอง (ประเวศ วะสี, 2554) ได้แก่ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ที่เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และกระบวนการทศนองค์รวม ซึ่งหมายถึงการเชื่อมโยงของสรรพสิ่งโดยไม่แยกส่วน การยึดมั่นในกระบวนการทศนนี้จะไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแต่เป็นหนึ่งเดียวกับการเปลี่ยนแปลงตนเองและโลก การออกแบบกิจกรรมจึงใช้ปรัชญาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการกับกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการล่องละเมิดทางเพศ และวิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบจึงไม่เพียงมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาตามที่กำหนดเพียงเท่านั้น แต่ความสามารถในการเสริมพลังอำนาจตามกระบวนการเสริมพลังอำนาจขั้นต้นคือ การค้นพบสภาพการณ์จริง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในโปรแกรมนี้ ไม่เพียงเป็นกระบวนการที่ให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องค้นพบสภาพการณ์จริงของเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศเท่านั้น หากแต่ในการค้นพบสภาพการณ์จริงด้วยการใช้ปรัชญาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้มีความศักยภาพ ได้มีการฝึกปฏิบัติ เลือกวิธีการจัดการปัญหาด้วยตนเอง เมื่อผ่านการสะท้อนคิดอย่างใคร่ครวญแล้ว ผู้เรียนจะสามารถทบทวนตนเอง ทำให้ตระหนัก และเข้าใจตนเองและความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือการมีปฏิสัมพันธ์กับการถูกล่วงละเมิดทางเพศของผู้ผ่านพ้นได้ว่าในขณะนั้นตนเองมีความคิดอย่างไร มีอคติต่อเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร รวมทั้งในพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยใจที่เป็นเช่นไร และสามารถทบทวนได้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกไปเหล่านั้นส่งผลสะท้อนกลับเป็นเช่นไร ดังนั้น การค้นพบสภาพการณ์จริงที่มีการใช้ใจใคร่ครวญจึงทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ การใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจได้มีการศึกษาในการเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเองซึ่งศึกษาโดยสุภาพร แนวบุตร (2558) การนำรูปแบบโปรแกรมการเสริมพลังอำนาจโดยเน้นการค้นพบสถานการณ์ตามจริง รับรู้คุณค่าและความสามารถในตัวเอง ทำให้เกิดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับทำให้ผู้ป่วยมีความสามารถในการดูแลตนเองดีขึ้น ขณะที่การศึกษาของปรเมษฐ์ นามชู (2554) ได้ใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson 4 ขั้นตอนมาศึกษาพบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการที่

ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย และส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาล ในเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือในการศึกษาการปรับตัวของมารดาหลังคลอด โดยดวงดา ภัทโรพงศ์ (2548) พบว่า โปรแกรมการพยาบาลเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ ช่วยให้การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของมารดาในระยะหลังคลอดสูงขึ้น ทั้งนี้จากงานศึกษาต่าง ๆ ล้วนแสดงให้เห็นถึงการนำกระบวนการเสริมพลังอำนาจไปใช้ในการเสริมสร้างความสามารถโดยการมุ่งให้สามารถค้นพบสถานการณ์จริง อันจะนำไปสู่การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาและนำไปใช้จนประสบความสำเร็จ และคงไว้เพื่อแก้ไขปัญหาค่อยต่อไปได้

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งตามกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่เป็นหนึ่งในกระบวนการค้นพบสภาพการณ์จริงในด้านการหาแนวทางแก้ไข และเมื่อทบทวนแล้วจะสามารถเลือกวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งเมื่อนำมาบูรณาการกับหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่มองเห็นว่าการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่อาจที่จะแก้ไขได้ด้วยตัวคนเดียวเพียงลำพัง จึงมีกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ที่มีความรักความเมตตาเกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งผู้เรียนกับวิทยากรและกระบวนการ ด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยความเข้าใจในการจัดกิจกรรมทำให้เกิดชุมชนเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศขึ้นมาได้ นอกเหนือจากที่ผู้เรียนจะได้แนวทางการแก้ไขปัญหาแล้ว การมีชุมชนขึ้นนี้ยังทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกละโดดเดี่ยว ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้น ธนา นิลชัย โกวิทย์ และ อติศร จันทรสสุข (2559) กล่าวว่า เป็นการจัดการกระบวนการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การใคร่ครวญและการตระหนักรู้ในตนเอง จะเห็นได้ว่าตามแนวคิดจิตตปัญญามุ่งเฉพาะการตระหนักรู้ในตัวผู้เรียนและการเปลี่ยนของตัวผู้เรียนเท่านั้น ไม่ได้มีเป้าหมายในการที่จะมีพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผู้อื่น แต่ในการพัฒนาโปรแกรมครั้งนี้ได้บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับกระบวนการเสริมพลังอำนาจเพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ ซึ่งการบูรณาการแนวคิดดังกล่าวนี้ มีผลให้ผู้เรียนสามารถค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรับรู้ถึงความสามารถ ศักยภาพของตนเองในการเรียนรู้ ตระหนักรู้ในตนเอง มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจเสียงของตนเองต่อการคิดการมีพฤติกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงเมื่อเข้าใจตนเองแล้ว ยังสามารถขยายไปถึงการมีความเข้าใจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ได้จนแม้กระทั่งได้เกิดการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองจากความเข้าใจที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีแนวทางในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ จนสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ ชเนตติ ทินนาม (2563) เห็นความสำคัญในการใช้ฐานใจในการทำความเข้าใจด้วยการรู้จักตนเอง

และเข้าใจคนอื่น โดยได้มีการจัดการฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ที่จะให้เรียนรู้ด้วยการทำความเข้าใจผู้อื่น โดยเน้นการฟังด้วยหัวใจ

1.6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้วิจัยได้จัดโปรแกรมตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน โดยจัดให้มีความยืดหยุ่นที่จะสามารถปรับเปลี่ยนได้โดยอิสระตามความพร้อมและสถานการณ์ในการนำไปใช้ สอดคล้องกับปฏิกิริยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ Shaw L.G. Mildred และ Brian R Graines (2001) กล่าวว่า ผู้เรียน คือ ลูกคำ ดังนั้นความต้องการของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก เช่นเดียวกับสุมาลี สังข์ศรี (2546) กล่าวถึงหลักการศึกษานอกระบบซึ่งต้องจัดเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธีการที่หลากหลาย ด้วยการฝึกทักษะด้วยกิจกรรมที่ดึงความสามารถของผู้เรียน การอภิปรายกลุ่ม การเสวนา การบรรยายสรุป การใช้เทคนิคการวาดภาพ การสังเกตสิ่งรอบตัวมาเพื่อให้ไม่ซ้ำซาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2539) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความหลากหลายของกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในแต่ละพื้นที่ เช่นเดียวกับ Boyle (1981) เสนอเกี่ยวกับการนำโปรแกรมไปใช้ว่าเป็นการจัดโปรแกรมเพื่อที่จะดึงความสามารถของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นทั้งวิธีการ เทคนิค อุปกรณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและความสนใจ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังกำหนดให้ในการนำโปรแกรมไปใช้นั้น มีการใช้การฝึกสติด้วยลมหายใจในทุกกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการใช้หลักการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา (ธนา นิลชัย โกวิทย์ และ อติศร จันทรสข, 2559) ข้อที่ 1 กล่าวคือ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ นั่นคือการจัดให้ผู้เรียนเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และสามารถนำจิตใจไปใช้ทำงานใคร่ครวญต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับนุสรา นามเดช (2559) ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ปฏิบัติการพยาบาลตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือรู้สึกในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งกำหนดให้มีการฝึกสติอยู่กับปัจจุบันขณะในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง เช่นเดียวกับอริสา สุมามาลย์ (2562) ซึ่งได้สอดแทรกการฝึกสติในการรับรู้ตนเอง และเตรียมจิตใจให้มีความสงบพร้อมกับการใคร่ครวญ ในการจัดกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนบนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างเป้าหมายในชีวิตสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ขณะที่ยนิพรรณ จาติเสถียร (2560) ดำเนินการพัฒนากระบวนการฝึกอบรมครูประจำการด้านการประเมินเด็กปฐมวัยโดยใช้จิตตปัญญาศึกษาและการชี้แนะทางปัญญา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกการฝึกสติผ่านฐานต่าง ๆ ที่จะต้องให้ครูกลับมาอยู่กับตนเอง ปลอ่ยวางความวุ่นวายและกังวลต่าง ๆ

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเชิญชวนให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้สามารถค้นพบสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น และได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การเลือกแนวทางในการแก้ไขหรือปรับปรุงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) 3 ขั้นตอนแรก คือ 1) การค้นพบสถานการณ์จริง เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจและยอมรับเหตุการณ์และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนตามสภาพที่เป็นจริง 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการทบทวนเหตุการณ์สถานการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อการตัดสินใจและจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม และ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ โดยกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้นอกเหนือไปจากการฝึกสติดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังใช้กิจกรรมในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การฟังอย่างลึกซึ้ง การทำงานศิลปะ การใช้เรื่องเล่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการฝึกปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา

ตามที่ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) สรุปไว้ว่าเป็นการฝึกสติและเฝ้ามองสภาวะภายใน สะท้อนตนเองโดยอาศัยความสัมพันธ์ของกัลยาณมิตรในห้องเรียนสะท้อนซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้สถานที่ในการจัดโปรแกรมซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความร่มรื่น มีพื้นที่สำหรับผ่อนคลาย และใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นอกเหนือไปจากห้องเรียนสี่เหลี่ยม และจัดให้ผู้เรียนมีช่องทางในการติดต่อสื่อสารได้ตลอดโปรแกรม สอดคล้อง Malcolm S. Knowles (1980) ซึ่งระบุว่าขั้นตอนหนึ่งในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้

1.7) ประเมินผล

การประเมินผลโปรแกรม ผู้วิจัยใช้การประเมินที่หลากหลายทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ ความสามารถในการเสริมพลังอำนาจ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม จะเห็นได้ว่าการใช้การประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวทางการวัดประเมินผลจิตตปัญญาศึกษา ตามที่ ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) ระบุว่า การประเมินควรใช้หลายกระบวนการทัศน์ร่วมกัน เนื่องจากไม่มีกระบวนการทัศน์ใดกระบวนการทัศน์หนึ่งที่เหมาะสมและสมควรที่สุด อีกทั้งผู้ประเมินซึ่งไม่ใช่เพียงผู้วิจัยหรือผู้จัดกระบวนการเท่านั้นในการประเมิน แต่ยังเป็นการประเมินโดยผู้จัดกระบวนการ ผู้เรียน และใช้แบบประเมินมาร่วมในการประเมินผลทั้งหมดในโปรแกรม

1.8) ติดตามผลการนำไปใช้

การติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากทั้งความเปลี่ยนแปลงโดยการประเมินของผู้เรียนเอง และการประเมินเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการเสริมพลังอำนาจโดยผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการประเมินในรูปแบบหนึ่งที่ใช้หลายมุมมองในการประเมินผลและติดตาม ซึ่งชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) กล่าวว่าไว้ว่าการประเมินต้องใช้หลายมุมมองในการประเมิน ทั้งมุมมองบุคคลที่หนึ่ง (คือผู้เรียน) บุคคลที่สอง (คือ การที่สังฆะของผู้เรียนหรือผู้เรียนกับผู้สอนสร้างและให้ความหมายร่วมกัน) และบุคคลที่สาม (เช่น การใช้ข้อสอบมาตรฐาน เป็นต้น) โดยที่สำคัญและขาดไม่ได้คือ มุมมองบุคคลที่หนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นหัวใจสำคัญของจิตตปัญญาศึกษา

2) องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับชาลิณี เอี่ยมศรี (2549) กล่าวว่าองค์ประกอบในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) ผู้สอนประจำกลุ่ม 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและการประเมินผล และ 8) สภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับกนกพร แสงปัญญารักษ์ (2555) โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีองค์ประกอบ 9 ประการ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) ผู้สอน/ครูพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยระบบช่วยเสริมศักยภาพ 6) ระยะเวลา 7) แหล่งข้อมูลและสื่อการสอน 8) สภาพแวดล้อม และ 9) การวัดและประเมินผล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ไม่สามารถที่จะยึดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งมาเป็นหลักในการดำเนินการได้ การบูรณาการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาโปรแกรมมีความครอบคลุม เนื่องจากองค์ประกอบของแต่ละแนวคิดทฤษฎี สามารถมาเป็นส่วนเสริมเพิ่มเติมในการใช้แนวคิดต่าง ๆ ให้เกิดผลต่อการมีความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้

2.3 การอภิปรายผลการเสนอแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

การศึกษาแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย พบประเด็นสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การศึกษาบริบทของสังคมไทย 2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 3) การเตรียมคณะทำงาน 4) การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ 5) การนำโปรแกรมไปใช้ และ 6) การติดตามและประเมินผล สามารถอภิปรายผลการเสนอแนวทางได้ดังนี้

1) การศึกษาบริบทของสังคมไทย เพื่อให้มีความเข้าใจต่อกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศในบริบทสังคมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นได้แก่ รากฐานของสถานการณ์ปัญหา การใช้อำนาจเหนือ และการกดทับที่นำไปสู่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีมายาคติที่ฝังรากลึกตามระเบียบและวิถีชีวิตของคนไทย กฎหมายและวิธีดำเนินการด้านคดีต่อกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศในประเทศไทย หน่วยงานให้ความช่วยเหลือที่จะมีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับ Boyle (1981) กล่าวว่า ในการพัฒนาโปรแกรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องพิจารณาแนวคิดพื้นฐาน รวมถึงพิจารณานโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติด้วย โดยในการเสนอการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนานั้น Boyle (1981) กล่าวว่าต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ขณะที่ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2542) กล่าวถึงหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนประการหนึ่งซึ่งระบุว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น กิจกรรมจะจัดขึ้นหลังสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้นเนื้อหาจึงต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้สมประสงค์ วิทย์เกียรติ และคณะ (2545) เสนอหลักการศึกษานอกระบบเป็นหลักสูตรที่เลือกได้ ดังนั้น สิ่งที่ยุ้จัดกระบวนการจะจัดให้กลุ่มเป้าหมายเลือกได้ คือ เป็นการพัฒนาที่เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการสำรวจความเป็นอยู่ สภาพความสนใจ และปัญหาของพื้นที่นั้น ๆ

2) การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ต้องพิจารณาจากความยินยอมของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งอาจกำหนดครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศจาก 1 กรณี หรือข้ามกรณีก็ได้ แต่ต้องมีความระมัดระวังในการคัดเลือกโดยเป็นกลุ่มของผู้มีปัญหาในลักษณะใกล้เคียงกัน หรือต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้หากเป็นความรุนแรงทางเพศที่เกิดในครอบครัว ต้องพิจารณาความพร้อมและความเหมาะสมจากสถานการณ์ในแต่ละช่วงขณะประกอบด้วย ดังนั้นใน

การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโปรแกรมจึงสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบ เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีความต้องการจำเป็นในการเสริมพลังอำนาจไม่ต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการข่มขืนที่แตกต่างกันไปตามที่สุชีลา ตันชัยนันท์ (2535) กล่าวไว้ว่ามีทั้งแบบข่มขืนตัวต่อตัว โทรมหญิง ข่มขืนแล้วฆ่า การข่มขืนโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ การข่มขืนในสถานการณ์สงคราม การข่มขืนภายในครอบครัว การข่มขืนในคู่สมรส หรือการข่มขืนโดยกลุ่มชน อย่างไรก็ตามครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับทราบเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นนั้น RAINN (n.d.) กล่าวว่า ต่างได้รับผลกระทบแทบจะไม่ต่างจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความกังวล ความไม่เชื่อต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือความเศร้าและรู้สึกผิด

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายในการจัดโปรแกรม ควรมีไม่ต่ำกว่า 4 และไม่เกิน 20 ราย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้จัดกระบวนการบริหารจัดการห้องเรียนได้อย่างทั่วถึง

3) การเตรียมคณะทำงาน ซึ่งต้องมีการสร้างความเข้าใจพื้นฐานร่วมกันเพื่อให้คณะทำงานมีความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการใช้โปรแกรม รวมทั้งมีมุมมองในการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการระบุพื้นฐานของโปรแกรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรม และใช้สำหรับการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดให้มีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน เช่นเดียวกับที่อริสา สุมาลย์ (2562) เสนอแนวทางในการนำกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนบนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างเป้าหมายในชีวิต สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปขยายผลสู่การปฏิบัติในพื้นที่อื่น ซึ่งต้องมีการสร้างความเข้าใจพื้นฐานร่วมกันในคณะทำงานทั้งการเริ่มต้นจากการพัฒนาผู้จัดกระบวนการ การมีความเข้าใจในการพัฒนามนุษย์โดยไม่คาดหวังและกดดัน และสร้างทางเลือกผู้เรียน นอกจากนี้ บทบาทของคณะทำงานที่จะต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้แก่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้โดยไม่ถูกตัดสินยังสอดคล้องกับหลักในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ซึ่ง UBC FAMILY PRACTICE RESIDENCY PROGRAM (2015) เสนอตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Knowles ไว้ในหลักความปลอดภัยนั้น ต้องสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดและการเสี่ยงที่จะทำอะไรผิดพลาด ทั้งนี้ยังสอดคล้องตามหลักการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาเรื่องความรักความเมตตา (ธนา นิลชัยโกวิท และ อติสร จันทรสขุ, 2559) ซึ่งคณะทำงานต้องเป็นผู้ส่งพลังโอบอุ้มดูแลกลุ่ม ด้วยการจัดกระบวนการในสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้

4) การเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ จากการพัฒนาโปรแกรมซึ่งผู้นำโปรแกรมไปใช้สามารถเลือกใช้ได้แบบเต็มรูปแบบ เลือกใช้เพียงบางส่วน หรือมีการเสริมวิชาอื่น ๆ ตามความ

เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวไว้ว่า การมีความหลากหลายและยืดหยุ่น โดยจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาให้หลากหลาย เหมาะสมกับบุคคลและกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อเอื้อความสะดวกต่อการรับบริการ การศึกษา และส่งเสริมทุกคนให้เข้าถึงการบริการ เช่นเดียวกับสุมาลี สังข์ศรี (2546) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความยืดหยุ่นในด้านต่าง ๆ เช่น เวลา หลักสูตร สถานที่เรียน การลงทะเบียนและลดภาระเบียดต่าง ๆ ซึ่งศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2542) กล่าวถึงประการหนึ่งว่า หลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

5) การนำโปรแกรมไปใช้ ในการทำความเข้าใจโปรแกรมเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ การทำความเข้าใจกลุ่มผู้เรียน และเตรียมกลุ่มผู้เรียน การเตรียมบุคลากร การจัดเตรียมสถานที่ การกำหนดระยะเวลา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งในเบื้องต้นในการทำความเข้าใจโปรแกรมกับแนวคิดพื้นฐานนั้นสอดคล้องกับขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาของ Boyle (1981) ซึ่งระบุไว้ว่าการกำหนดพื้นฐานของโปรแกรมทั้งแนวคิด ปรัชญาที่นำมาใช้ในการวางแผน ตลอดจนลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน และนโยบายแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ นอกจากนี้ Boone ยังกล่าวถึงบทบาทของนักพัฒนาโปรแกรมของ Boone ซึ่งกล่าวไว้ว่านักพัฒนาโปรแกรมควรเป็นผู้มีความสามารถในการสร้างกรอบแนวความคิดที่มาจากแนวคิดที่หลากหลายสังเคราะห์ให้สอดคล้องกับภารกิจงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวคิดปัญหาศึกษามาใช้นั้น ธนา นิลชัย โกวิทย์และ อติสร จันทรสข (2559) ที่กล่าวว่า กระบวนการ หรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ควรมีพื้นฐานความเข้าใจในปรัชญาและหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษาที่มีความเชื่อในศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์ในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Gibson (1995) 4 ขั้นตอนเป็นแกนหลักในการนำพาผู้เรียนให้ไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ทั้งนี้ การทำความเข้าใจผู้เรียนผู้จัดกระบวนการต้องศึกษากลุ่มเป้าหมายตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งการสังเกตและทำความเข้าใจจะส่งผลให้ผู้จัดกระบวนการสามารถที่จะปรับเปลี่ยน หรือดำเนินการต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน ซึ่ง Boyle (1981) กล่าวไว้ว่า การจัดโปรแกรมที่มีคุณภาพจะสามารถดึงความสามารถของผู้เรียนออกมาได้ ทั้งนี้ การเรียนรู้จึงต้องมีการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้ไม่ถูกตัดสิน รวมทั้งการจัดให้มีการฝึกสติเพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ สอดคล้องดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวถึงการใช้วิธีการเรียนรู้ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสภาพของ

กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการฝึกปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษาดังที่ ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) กล่าวถึงการใช้การฝึกสติในการเฝ้ามองตนเอง สะท้อนตนเอง และสะท้อนซึ่งกันและกันกับผู้เรียนที่เป็นกัลยาณมิตร นอกจากนี้ในการเลือกใช้เทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และจูงใจให้ผู้เรียนเข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสข (2559) ระบุว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในแนวทางจิตตปัญญาศึกษา คือ การมีสติในชีวิตประจำวัน เข้าใจและยอมรับตนเองและความเป็นจริงตามธรรมชาติ มีความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ มีการเครื่องมือที่หลากหลายจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการมีชุมชนปฏิบัติที่มาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างส่งเสริมให้เกิดกลุ่มกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือส่งเสริมกัน

ท้ายที่สุดในการสรุปบทเรียนการเรียนรู้โดยเชิญชวนให้ผู้เรียนร่วมเป็นผู้สรุปบทเรียน เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียนของผู้เรียน และการเชื่อมโยงประสบการณ์ตลอดจนการนำผลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมไปใช้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1995) ในขั้นของการค้นพบสถานการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณได้ชวนให้ผู้เรียนทบทวนเหตุการณ์และสถานการณ์อย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการแก้ปัญหา เช่นเดียวกันกับในกระบวนการเรียนรู้ในการสรุปบทเรียนที่ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์การเรียนรู้ และสะท้อนบทเรียนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางที่สอดคล้องกับตนเองในการนำไปใช้เพื่อเสริมพลังอำนาจ ตลอดจนหลักการของการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสข, 2559) ในการเชิญชวนให้ผู้เรียนได้พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เชื่อมโยงสัมพันธ์ประสบการณ์การเรียนรู้เข้ากับชีวิตของตนเอง ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง

6) การติดตามและประเมินผลที่มีความหลากหลายนั้น ต่อเนื่อง และติดตามไปยังผลการนำไปใช้เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นโปรแกรม ทั้งนี้สอดคล้องกับการประเมินทางจิตตปัญญาศึกษา (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551) เห็นว่าการใช้หลายกระบวนการประเมินทางจิตตปัญญาศึกษา (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551) เห็นว่าการใช้หลายกระบวนการทัศนจะก่อให้เกิดความเหมาะสมและครบถ้วนมากที่สุด ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินความเปลี่ยนแปลงจากภายในของตนเอง ดังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสข 2559) มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของตนเอง โดยเกิดจากความรู้ความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น ตามความเป็นจริง เกิดความรักความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตนขึ้น

3. ปัญหาและข้อจำกัดในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผู้วิจัยพบปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานดังนี้

3.1 การเลือกกรณีศึกษา

1) การเลือกกรณีศึกษาซึ่งเป็นผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ พบว่า ในการประสานงานเพื่อเลือกกรณีศึกษาแม้จะมีผู้ผ่านพ้นมาใช้บริการจำนวนไม่น้อย แต่ผู้วิจัยพบข้อจำกัดในการเลือก เนื่องจากผู้ผ่านพ้นไม่สะดวกเข้าร่วมการวิจัยอันเนื่องมาจากติดภารกิจอื่น ไม่มีความสนใจเข้าร่วมโปรแกรม สภาพร่างกายไม่พร้อม เป็นต้น

2) การเลือกกรณีศึกษาซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำได้ยาก และมีข้อจำกัดมากกว่าการเลือกกรณีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่จะต้องใช้เวลาในขั้นตอนการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย ข้อจำกัดที่พบส่วนใหญ่เนื่องจากมีภาระหน้าที่การทำงานที่ต้องรับผิดชอบ ไม่สามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมโปรแกรมได้ รวมทั้งบางกรณีที่ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจในการเข้าร่วมโปรแกรม หรือไม่เข้าใจว่าจะได้ประโยชน์อันใดจากการเข้าร่วมโปรแกรม

3.2 สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้

1) ผู้วิจัยต้องเลื่อนการจัดโปรแกรมออกไปอย่างไม่มีกำหนดจนกว่าสถานการณ์โรคระบาดจะดีขึ้น และมาตรการรัฐในการป้องกันลดความแออัดลง เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการติดเชื้อ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ ไม่สามารถจัดด้วยการใช้ช่องทางออนไลน์ได้

2) ภายหลังผ่อนคลายมาตรการในการควบคุมโรคแล้ว พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับผลกระทบในการทำงาน ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาได้เช่นที่เคยประสานไว้

3) การติดตามผลทำได้ยากขึ้น เนื่องจากการต้องใช้มาตรการเว้นระยะห่างเพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19

3.3 การเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดระยะเวลา สถานที่ ทรัพยากรต่าง ๆ ไว้ครบถ้วนแล้ว แต่เมื่อใกล้ถึงกำหนดจัดกิจกรรม พบว่า

1) ผู้เรียนติดภารกิจด่วนในบางวัน เป็นผลให้ต้องมีการปรับแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับความสะดวกของผู้เรียน และประสานผู้เกี่ยวข้องทุกคนเพื่อปรับตารางใหม่ให้สอดคล้องกัน

2) กระบวนการที่ผู้วิจัยเชิญให้ร่วมจัดกระบวนการติดภารกิจด่วนก่อนหน้าวันจัดกิจกรรมเพียง 1 วัน ทำให้ผู้วิจัยต้องปรับบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดโปรแกรมใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

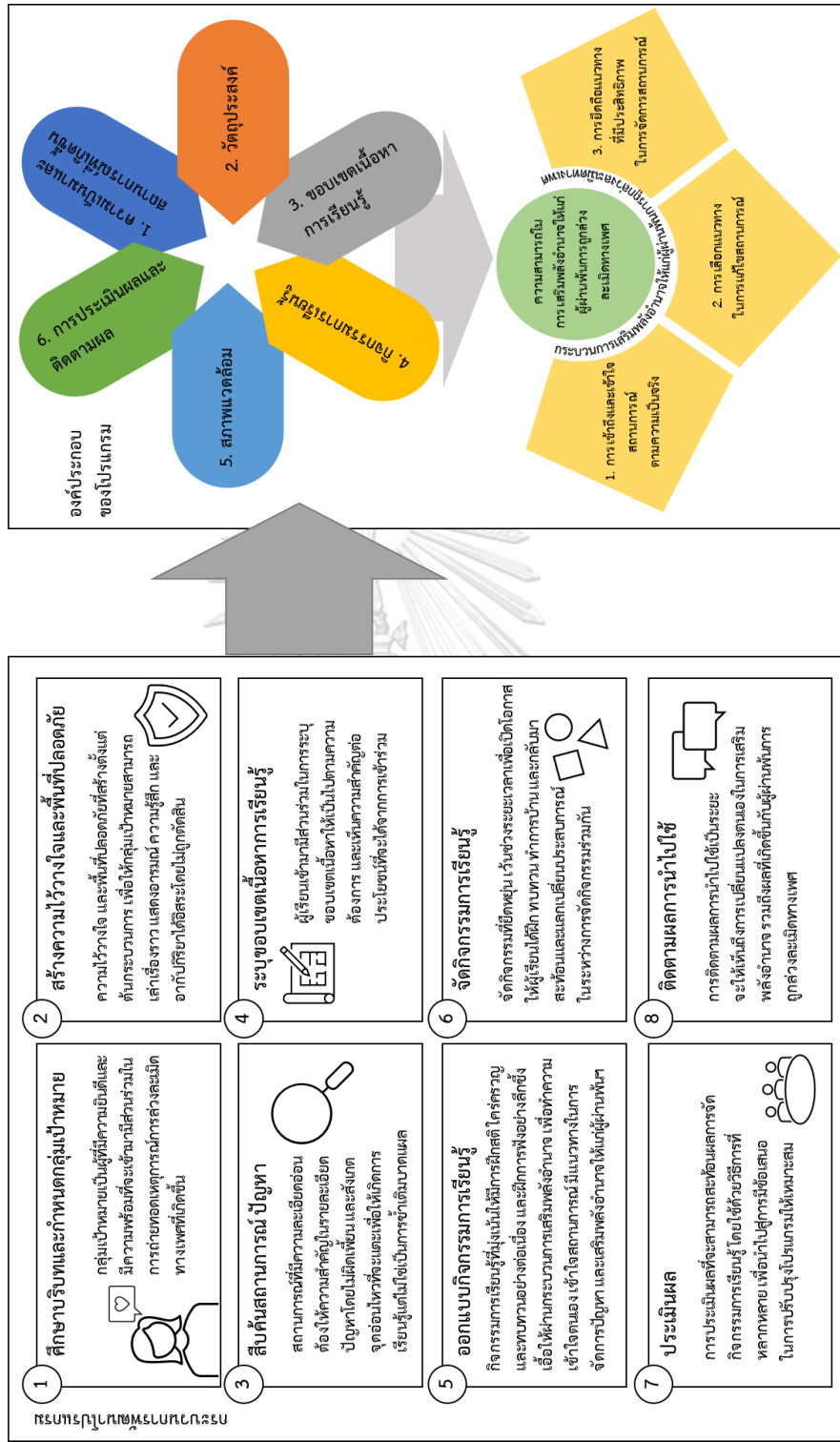
4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ กระบวนการในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีกระบวนการในการพัฒนา 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาบริบทและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) สร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัย 3) สืบค้นสถานการณ์ ปัญหา 4) ระบุนโยบายเนื้อหาการเรียนรู้ 5) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) ประเมินผล และ 8) ติดตามผลการนำไปใช้ ที่จะนำไปกำหนดเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ อันได้แก่ 1) ความเป็นมาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สภาพแวดล้อม และ 6) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ โดยพบว่า การพัฒนาโปรแกรมซึ่งกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งเป็นประสบการณ์เลวร้ายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยที่จะต้องเปิดเผยเรื่องราวการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งมีมายาคติครอบงำเป็นสิ่งที่น่าอายไม่ควรให้ใครรับรู้ ดังนั้น การกำหนดกลุ่มเป้าหมายจึงต้องเป็นผู้ที่มีความยินดีและความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมโดยรับรู้ว่าการเข้าร่วมการวิจัยนั้นจะต้องเปิดเผยเรื่องราวการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นไม่ได้ยึดแค่เพียงความสมัครใจของเจ้าตัวเท่านั้น แต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศก่อน เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยจะต้องเปิดเผยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศเป็นหลัก ทั้งนี้ สิ่งสำคัญการพัฒนาโปรแกรม คือ การสร้างความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนต้นของการพัฒนาโปรแกรม เนื่องจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นสร้างผลกระทบให้กับทั้งผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศและครอบครัว ดังนั้น การเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยที่จะต้องเปิดเผยตัวตนและเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีความละเอียดอ่อน สร้างบาดแผลทางใจที่เมื่อได้รับการสะกิดเมื่อไรยังคงเจ็บปวดอยู่ การที่จะได้ข้อมูลที่มีแรงกระทบกระเทือนต่อกลุ่มเป้าหมายนี้จึงต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายกล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราว ในพื้นที่ที่รู้สึกถึงความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็น

ความปลอดภัยทางกายภาพที่มีมิติซิด ที่จะเอื้อให้กลุ่มเป้าหมายแสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างอิสระ การไม่ถูกตัดสินจากการแสดงออกทางความคิด หรือการมีอกาภิกริยาต่าง ๆ การสร้างความไว้วางใจ และพื้นที่ปลอดภัย จึงเริ่มต้นสร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อเริ่มเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและยังคงต้องยึดมั่นให้ความไว้วางใจและพื้นที่ปลอดภัยนี้ ยังคงดำรงอยู่ตลอดช่วงระยะเวลาของการศึกษาวิจัยและจวบจนกระทั่งการวิจัยเสร็จสิ้นไปแล้ว

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีบทบาทระบุเนื้อหาการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญต่อประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมการวิจัย ตามเป้าหมายที่ต้องการเป็นผู้ดูแลให้ความช่วยเหลือบุคคลในครอบครัวซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศได้อย่างเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้คำพูด การแสดงออกท่าทาง และการสังเกตปฏิกิริยาของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผ่านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากการฝึกหัดในห้องเรียนและทดลองนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียนรายอื่น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็นและสะท้อนผลการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเสรี อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้ที่เชิญชวนให้ผู้เรียนมีการฝึกสติผ่านลมหายใจ รวมถึงการใคร่ครวญและทบทวนเรื่องราวอย่างต่อเนื่อง จะเป็นการฝึกที่ก่อให้เกิดความเคยชินที่สามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ติดขัด ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อจัดกิจกรรมโดยเว้นระยะเวลาให้ผู้เรียนสามารถนำกลับไปใช้ได้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กลับมาแลกเปลี่ยนการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ กระนั้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนอกจากจะรับรู้การเปลี่ยนแปลงและสังเกตผลที่เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศซึ่งสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังเสริมพลังให้สามารถต่อสู้ต่อไปได้ ทั้งนี้ หากเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นผู้เรียนจะสามารถนำทักษะที่เรียนรู้ นำกลับมาใช้ในการรับฟังปัญหาต่าง ๆ สามารถทบทวนและทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีสติและหาแนวทางในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยสรุปแล้ว โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่มีความไว้วางใจการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่พัฒนาขึ้นนี้จึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่มีความไว้วางใจสามารถเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อเป็นการฟื้นคืนพลังและสนับสนุนให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ตามปกติได้เร็วขึ้น ทั้งนี้สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งเป็น

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.1.1 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัว และผู้ที่ไว้วางใจการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นโปรแกรมที่เกิดขึ้นในบริบทของกรณีศึกษาที่ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลอื่นไม่ใช่บุคคลในครอบครัว และผู้เรียนคือสมาชิกในครอบครัวและเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือของผู้ผ่านพ้นรายเดียวกัน ซึ่งผู้ที่ต้องการนำไปใช้กับผู้เรียนในบริบทที่ใกล้เคียงกันนี้สามารถดำเนินการได้ทันที

หากต้องการนำไปใช้ในกรณีที่ต่างออกไป เช่น การใช้ในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศในครอบครัว หรือการนำไปใช้ในกลุ่มผู้เรียนที่มาจากต่างกรณีกัน ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการการเรียนรู้ และพิจารณาแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ นำมาบูรณาการให้เหมาะสม และทดลองใช้เพื่อทดสอบประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้ใช้โปรแกรมควรมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาพอสมควรเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ได้

5.1.2 จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้ ประกอบกับการประเมินผลโปรแกรมพบว่า ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ อีกทั้งยังมีส่วนในการกดทับและตอกย้ำซ้ำเติมผู้ผ่านพ้นได้ หากไม่สามารถเข้าใจตนเองได้เท่าที่ควร

ดังนั้น ผู้ใช้โปรแกรมควรพิจารณาส่งเสริมให้มีการนำโปรแกรมไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเร็วที่สุดตั้งแต่ได้รับเรื่องราวการขอคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือ เนื่องจากการได้รับการเรียนรู้ที่รวดเร็วจะยิ่งทำให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทบทวนใคร่ครวญทำความเข้าใจตนเองได้เร็ว อันจะสามารถส่งผลต่อการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้นเช่นกัน การมีพลังอำนาจในตัวเองและการสนับสนุนจากคนรอบข้างมีส่วนผลักดันให้ผู้ผ่านพ้นสามารถฟื้นคืนพลังและก้าวข้ามปัญหาไปได้โดยไว อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้กระบวนการควรพิจารณาระยะเวลาในการเรียนรู้โดยประเมินผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อที่จะกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนเพื่อทำความเข้าใจได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรพิจารณากำหนดที่ปรึกษาของโปรแกรม เพื่อทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนผู้เรียนเมื่อเกิดข้อสงสัยในการฝึกฝนและนำไปใช้ ซึ่งที่ปรึกษาของโปรแกรมนี้นี้ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้พอสมควร

5.1.3 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับวิทยากรผู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรายอื่น พบว่า มีส่วนสำคัญที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถใคร่ครวญเชื่อมโยงได้ดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเสริมพลังอำนาจขึ้น

ดังนั้น หากผู้ใช้โปรแกรมมีการศึกษาเพิ่มเติมและปรับปรุงโปรแกรม ควรจัดให้มีผู้ผ่านประสบการณ์ที่สามารถคลี่คลายสถานการณ์ปัญหาได้แล้ว มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบสถานการณ์จริง ได้สะท้อนคิด และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเป็นทางเลือกในการนำไปใช้ในอนาคตได้

5.1.4 การนำไปใช้ในอนาคตซึ่งอาจมีสถานการณ์ปัญหาและบริบทต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป ผู้นำไปใช้ควรทบทวน และปรับปรุงโปรแกรมให้สอดคล้อง เหมาะสมการนำไปใช้ทุกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่นได้โดยสะดวก อันจะก่อให้เกิดการความเข้าใจที่ง่าย และไม่คลาดเคลื่อนได้

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีผู้ผ่านการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เฉพาะการข่มขืนที่ไม่ใช่การข่มขืนในครอบครัว ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษามีความหลากหลาย สามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น ควรมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศรูปแบบอื่นที่นอกเหนือจากการข่มขืน หรือในกรณีข่มขืนควรศึกษาในกลุ่มที่เป็นความรุนแรงในครอบครัวที่อาจพบลักษณะปัญหาที่มีความซับซ้อนหลายชั้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถมีโปรแกรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

5.2.2 การวิจัยในครั้งนี้ ผู้ร่วมวิพากษ์แนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และนักวิชาการด้านความรุนแรงทางเพศ และผู้เรียน รวมจำนวน 7 ท่าน งานวิจัยครั้งต่อไป ควรกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่สนใจนำโปรแกรมไปใช้ในแวดวงอื่น ๆ เช่น วงการการศึกษา ที่อาจพบเจอกรณีการให้คำปรึกษาเรื่องการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้เรียน หรือผู้แทนจากองค์กรต่าง ๆ ที่อาจได้รับแจ้งเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศของบุคลากรในองค์กร ซึ่งจะทำได้มุมมองที่หลากหลายและมีข้อมูลเพิ่มมากขึ้น

5.2.3 การวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการติดตามประเมินผลการนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเสริมพลังอำนาจภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมไปแล้วประมาณ 1 เดือน และ 8 เดือน อย่างไรก็ตาม การดำเนินที่เกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นมักมีความต่อเนื่องยาวนาน การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ตลอดจนปัญหาและข้อจำกัดในการนำไปใช้ในระยะยาว เพื่อให้สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงโปรแกรมได้ต่อไป

บรรณานุกรม

- Blank W. E. (1982). *Handbook for developing competency-based training programs*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc, Englewood Cliffs.
- Boone E. J. (1985). *Developing programs in adult education*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, Inc.
- Boston Area Rape Crisis Center (BARCC). (n.d.-a). *Get help for someone else*. Retrived form <http://www.barcc.org/help/someone/>
- Boston Area Rape Crisis Center (BARCC). (n.d.-b). *I am a friend of a survivor*. Retrived form <http://www.barcc.org/help/yourself/friend>
- Boston Area Rape Crisis Center (BARCC). (n.d.-c). *Survivors common reactions*. Retrived form <http://www.barcc.org/help/someone/reactions>
- Boyle P. G. (1981). *Planning better programs*. New York: McGraw-Hill.
- Caffarella R. (2002). *Planning Programs for Adult Learners* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Clutterbuck D., และ Kernaghan S. (1995). *The Power of Empowerment*. London: Kogan Page.
- Coombs P. (1973). *New paths to learning for rural children and youth*. New York: International Council for Educational Development.
- Fisher B. S., Cullen F. T., และ Turner M. G. (2000). *The sexual victimization of college women*. Retrived form <http://notavictim.tyla.org/family-friends/>
- Forensics for Survivors Healing. Justice. (n.d.). *Supporting a sexual assault survivor*. Retrived form <http://www.surviverape.org/forensics/support/professional-support>
- Funnell M., Anderson R., Arnold M., Barr P., Donnelly M., Johnson P., Taylor-Moon D., และ White N. (1991). Empowerment: An Idea Whose Time Has Come in Diabetes Education. *The Diabetes educator*, 17, 37-41.
<https://doi.org/10.1177/014572179101700108>
- Gibson C. H. (1991). A concept analysis of empwerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16, 354-361.
- Gibson C. H. (1995). The process of empowerment in mothers of chronically ill children.

Journal of Advanced Nursing, 21, 1201-1210.

Jane Doe. (n.d.). *Counseling and empowerment in the aftermath of sexual assault*.

Retrieved from

http://www.janedoe.org/site/assets/docs/Curriculum_SSSA_2012/06_Counseling_Empowerment.pdf

Knowles M. (1984). *Andragogy in action*. San Francisco: Jossey-Bass.

Knowles M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy*. New York, Cambridge: The Adult Education.

Mildred S. L. G., และ Graines B. R. (2001). *Experience with learning web*. Retrieved from

<http://www.ucalgary.ca>

Nadler D. A. (1980). Role of models in organizational assessment. In E. E. L. a. S. E. Seashore (Ed.), *Organizational assessment perspective on the measurement of organizational behavior and the quality of work life*. John Wiley.

Orange County Rape Crisis Center. (2016). *The empowerment model*. Retrieved from

<http://ocrcc.org/the-empowerment-model/>

Pandora's Project. (n.d.). *What is sexual assault?* Retrieved from

<http://www.pandys.org/whatissexualassault.html>

Pennsylvania Coalition Against Rape (PCAR). (2013). *A guide for friends and family of sexual violence survivors*. Retrieved from

http://www.pcar.org/sites/default/files/resource_pdfs/friends_and_family_guide_final.pdf

Planty M., Langton L., Krebs C., Berzofsky M., และ Smiley-McDonald H. (2013). *Female victims of sexual violence, 1994–2010* Retrieved from

<http://notavictim.tyla.org/family-friends/>

PROGRAM U. F. P. R. (2015). *Adult learning principles and recommended practices for clinical teaching*. Retrieved from [https://med-fom-](https://med-fom-fmprpostgrad.sites.olt.ubc.ca/files/2016/03/Adult-Learning-Principles-2015-Clinical-2015.pdf)

[fmprpostgrad.sites.olt.ubc.ca/files/2016/03/Adult-Learning-Principles-2015-Clinical-2015.pdf](https://med-fom-fmprpostgrad.sites.olt.ubc.ca/files/2016/03/Adult-Learning-Principles-2015-Clinical-2015.pdf)

RAINN. (n.d.). *Self-care for friends and family*. Retrieved from

<https://www.rainn.org/articles/self-care-friends-and-family>

World Health Organization. (2003). *Guidelines for medico-legal care for victims of*

sexual violence. Geneva: World Health Organization.

กนกพร แสงปัญญารักษ์. (2012). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะอาชีพผู้ดูแลสุขภาพในสปา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กนิษฐา จันทรงาม. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างเพศสภาพต่อการให้คุณค่าตนเองของสตรีในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (n.d.). นิยามคำศัพท์. สืบค้นจาก

<http://www.violence.in.th/publicweb/NewsDetail.aspx?id=17&type=6>

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2561). ความผิดเกี่ยวกับเพศของ "เด็กกับเด็ก". สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28336>

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2552). ถึงเวลาต้องเข้าใจและแก้ไขความรุนแรงทางเพศ เอ็ดส์ และท้องไม่พร้อม. กรุงเทพมหานคร: แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ สำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

กิตติภา สุวรรณรัตน์. (2545). การสร้างพลังอำนาจในตนเองของสตรีที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คมชัดลึกออนไลน์. (2561). ช่มชู้...ภัยใกล้ตัวเด็ก-เยาวชน จากคนใกล้ชิด.

<https://www.komchadluek.net/scoop/349278>

จรรยาพร ธรณินทร์. (2550, 25 ตุลาคม 2550). แนวโน้มการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยุคใหม่ นำเสนอในการประชุม ทิศทาง กศน. ยุคใหม่ ปี 2551

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2553). จิตตปัญญาศึกษา: การเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่. กรุงเทพมหานคร: แปลนพรินต์.

ชนิพรรณ จาติเสถียร. (2560). การวิจัยและพัฒนากระบวนการฝึกอบรมครูประจำการด้านการประเมินเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการชี้แนะทางปัญญา. วารสารครูศาสตร์, 45(2), 1-20.

ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2551). รายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชาลิณี เอี่ยมศรี. (2536). การพัฒนาแบบสอบถามการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาลิณี เอี่ยมศรี. (2549). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

- ระดับตำบล (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร เยี่ยมฉวี. (2560). บทบาทครอบครัวกับการทารุณกรรมทางเพศเด็ก (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐธลักษณ์ ศรีมีชัย. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงตา ภัทโรพงศ์. (2548). ผลของโปรแกรมการพยาบาลเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการปรับตัวด้าน
บทบาทหน้าที่ของมารดาในระยะหลังคลอด (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองอยู่ แก้วไทรชะ. (2544). การศึกษานอกระบบ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เทวินทร์ อินทรจำนงค์. (2558). การสรุปผลการศึกษาทบทวนและเตรียมความพร้อมเพื่อการสำรวจ
ข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน ปี พ.ศ. 2557. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 8(2), 97-
124.
- ไทยโพสต์. (2561). *เปิดเวทีชำแหละ คดีข่มขืนเด็ก14 สังคมร่วมรับผิดชอบ*. สืบค้นจาก
<https://www.thaipost.net/main/detail/21498>
- ธนา นิลชัยโกวิท และ อติสร จันทรสุษ. (2559). ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา. นครปฐม: โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการเรียนรู้และ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนา นิลชัยโกวิท และคณะ. (2550). รายงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและ
กระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2560). รื้อสร้างมายาคติ “ความเป็นชาย” ในสังคมไทย – การทบทวนความเป็น
ชายในสังคมสยาม. สืบค้นจาก <https://www.sac.or.th/conference/2017/blog-post/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%AA/>
- นันทพันธ์ ชินล้ำประเสริฐ. (2546). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสังเคราะห์งานวิจัยด้านความรุนแรง
ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- นุสราน นามเดช. (2559). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนปฏิบัติการพยาบาลตามทฤษฎีการเรียนรู้
แบบเน้นประสบการณ์และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมความรู้สึกร่วมในการพยาบาล

- ของนักศึกษาพยาบาล (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 แนวหน้า. (2563). 'ปีณาเปิดสถิติปี 63 เด็กถูกข่มขืนมากขึ้นกว่าปีแล้ว พบอายุน้อยสุด 2 ขวบ 10
 เดือน. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/local/541714>
- บุญเสริม หุตะแพทย์ และคณะ. (2552). การวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องของการตีสุรากับความรุนแรงใน
 การทำงาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา
 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรเมษฐ์ นามชู. (2554). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อพฤติกรรม
 (มหาวิทยาลัยขอนแก่น). ขอนแก่น.
- ประเวศ วะสี. (2547). การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึง
 ความจริงทั้งหมด. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิด.
- ประเวศ วะสี. (2554). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. นครปฐม: ศูนย์จิตต
 ปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). ทำไมต้องเป็นเหยื่อที่อาย! เจาะใจ “ฉันทถูกข่มขืน” ในวันที่ก้าวผ่านฝันร้าย.
 สืบค้นจาก <https://mgronline.com/live/detail/9630000037382>
- พุทธวรรณ ชูเชิด. (2543). ผลกระทบทางด้านจิตใจและความช่วยเหลือที่ต้องการได้รับของผู้หญิงที่ถูก
 ข่มขืน : กรณีศึกษาโรงพยาบาลศิริราช (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มติชนออนไลน์. (2563). เปิดสถิติ นักโทษคดีข่มขืน เดือนละ 100-20 คดี เข้าเรือนจำเกือบ 2 พันราย.
 สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/crime/news_2196563
- มาลี จิรวพัฒน์. (2556). เอกสารประกอบการบรรยายวิชา สค.368 วิฤตครอบครัวยกับการแก้ไข.
 ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิเพื่อนหญิง. (2542). จุดไฟในความเจ็บ (คู่มือเพื่อนหญิงเพื่อร่วมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อผู้หญิง.
 กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อนหญิง.
- รัตนา พุ่มไพศาล. (2523). ปรัชญาและหลักการของการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2 (2551).
- วอยซ์ออนไลน์. (2560). นักจิตวิทยาแนะวิธีเยียวยาหัวใจอันลุ่มสลายของเด็กที่ถูกข่มขืน. สืบค้นจาก
<https://www.voicetv.co.th/read/521533>
- วัชร อ้นนาค และอัมพร เบญจพลพิทักษ์. (2548). การทารุณทางเพศในเด็ก: ผลกระทบต่อครอบครัว
 และกลไกการปรับตัว. นนทบุรี: ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- วิจักขณ์ พานิช. (2548). จิตผลิบาน: อ่อนโยนต่อชีวิต อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ การเรียนรู้ด้วยใจอย่าง
 ไคร่ครวญ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

- วิชชุดา อีสรานูวรรธน. (2552). เหยื่อข่มขืนหญิงในโลกทัศน์ของพนักงานสอบสวนชาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะการ แสงหัวช้าง, วิไลวรรณ แสงธรรม, และ วิไลวรรณ วงศ์เจริญ. (2560). ผลของการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ ต่อการรับรู้พลังอำนาจและพฤติกรรมการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 11(3), 159-172.
- วีรณัฐ เภอรักษ์. (2556). การศึกษากระบวนการเสริมพลังอำนาจของผู้ผ่านพ้นการถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศผ่านเทคนิคเรื่องเล่าและการสัมภาษณ์เชิงลึก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2563). รากฝังลึกในไทย ที่ยังคงเอื้อปัญหาข่มขืนในสังคม. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/rape-in-thailand-drama-update/>
- ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย. (2542). การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2563). การคำนวณอัตราการรายงานเหตุอาชญากรรมต่อเจ้าหน้าที่เพื่อหาจำนวนอาชญากรรมจริง. สืบค้นจาก <https://knowledge.tijthailand.org/th/article/detail/25>
- สมประสงค์ วิทย์เกียรติ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). "สสส."จัดเสวนา"ตีแผ่ความจริง เมื่อคนพิการถูกล่วงละเมิดทางเพศ". สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/196651>
- สาริพันธุ์ ศุภวรรณ. (2545). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2561). สถิติคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน ทัวประเทศ พ.ศ. 2560. สืบค้นจาก <https://www.royalthaipolice.go.th/>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2562). สถิติคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน ทัวประเทศ พ.ศ. 2561. สืบค้นจาก <https://www.royalthaipolice.go.th/>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2563). สถิติคดีอาญา (คดี 4 กลุ่ม) หน่วยงาน ทัวประเทศ พ.ศ. 2562. สืบค้นจาก <https://www.royalthaipolice.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

ระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุชีลา ตันชัยนันท์. (2540). สถานการณ์โรคเอดส์: ความหมายของเพศธรรมที่กำลังเปลี่ยนไป. นครปฐม: ภาควิชาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุดา เชิดเกียรติกุล. (2555). การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร แนวบุตร. (2558). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ดูแลผู้ป่วยในครอบครัว. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 8(4), 30-40.

สุมาลี สังข์ศรี. (2546). การจัดการศึกษานอกระบบโดยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อภิรดี ผลประเสริฐ. (2558). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดมรรคมืองค์แปดและแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางจริยธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพรรณ ลือบุญรัชชัย. (2541). การเสริมสร้างพลังอำนาจกับพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 12(1), 14-23.

อริสา สุมามาลย์. (2562). การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนบนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างเป้าหมายในชีวิตสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อวยพร เชื้อนแก้ว. (2555). วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่. สืบค้นจาก <http://muslimchiangmai.net/index.php?topic=7723.0>

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2550). แนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือในการศึกษาสภาพ และปัญหาของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1. ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี	ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
3. รองศาสตราจารย์อภิญญา เวชยชัย	ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมสงเคราะห์

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ชนกนาถ บุญวัฒนกุล	ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. อาจารย์ ดร.หิมาพรณ รักแตงาม	ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญาศึกษา
4. นางสาวดวงรักษ์ เลิศมั่งมี	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ
เสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการ
ถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ร่างแนวทางการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ
ให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ในบริบทสังคมไทย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์	ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี
2. นางสาวสุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง	ผู้อำนวยการมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม
3. พันตำรวจเอกหญิงชุติมา พันธุ์	นักสังคมสงเคราะห์ (สบ 5) กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลตำรวจ
4. พันตำรวจเอกหญิง ปวีณา เอกฉัตร	ผกก.(สอบสวน) กลุ่มงานสอบสวน บก.น.8
5. ว่าที่ร้อยตรี อรุณศรี มีวงศ์ธรรม	ทนายความผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงทางเพศ
6. อาสาสมัครมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม	ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง (ผู้เรียนในโปรแกรม)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

การปฐมนิเทศและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (2 ชั่วโมง)		
วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจต่อโปรแกรม และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน ให้เกิดความคุ้นเคย และสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ		1. สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมาย ชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของโปรแกรม ได้แก่ วัตถุประสงค์ ข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน หัวข้อระยะเวลา มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่และความรู้สึกปลอดภัยในการมีส่วนร่วมในระหว่างเข้าร่วมโปรแกรม 2. เชิญชวนผู้เรียนทำกิจกรรมบิงโก เพื่อให้ผู้เรียนทำความรู้จักซึ่งกันและกัน และได้เรียนรู้ข้อมูลส่วนตัว ความชื่นชอบ ไลฟ์สไตล์ของแต่ละคนผ่านกระบวนการ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมต่อไป
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ		
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ		
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น	
ความรักความเมตตา	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ไม่มีการตัดสินถูกผิด การรับฟังอย่างตั้งใจและมีสติ การรักษาความลับของผู้เรียน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์		
การเผชิญความจริง		
ความต่อเนื่อง		
ความมุ่งมั่น		
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และกระบวนการ	

แผนการเรียนรู้ที่ 1: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (11 ชั่วโมง) วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจของตนเอง ต่อประเด็นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกี่ยวกับผลกระทบของการถูกล่วงละเมิดทางเพศที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพความเป็นจริงและมายาคติในสังคมที่มีผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้		
กิจกรรม 1.1: ความเข้าใจตนเองต่อมายาคติเกี่ยวกับ "ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ" (4 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง	การทำกิจกรรมที่ชวนให้ผู้เรียนได้ค้นพบความคิด ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และเปิดโอกาสให้ทบทวนความคิดที่มีต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ สะท้อนความคิด และทำความเข้าใจต่อประเด็นนั้น ๆ	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. สร้างบรรยากาศผ่อนคลายด้วยการเชิญชวนพูดคุยเรื่องราวสั้นๆ ในเหตุการณ์ที่ผ่านมาสัปดาห์ก่อนหน้า หรือช่วงเช้า
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	สะท้อนให้เห็นผลที่เกิดขึ้นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการเลือกที่จะปฏิบัติหรือมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นๆ	3. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนให้พิจารณาข้อความ/ข่าว/วิดีโอ เกี่ยวกับข้อความที่มีการกล่าวถึงผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับข้อความข้างต้น
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น	5. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความจริงและมายาคติที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ว่าแตกต่างกันอย่างไร และมีผลใดต่อผู้
ความรักความเมตตา	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ไม่มีการตัดสินถูกผิด การรับฟังอย่างตั้งใจและมีสติ	

	การรักษาความลับของผู้เรียน	ผ่านพ้นบ้าง 6. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ใช้ตัวอย่างข่าว ข้อความและ เชิญชวนให้เชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ในชีวิตที่ เกี่ยวข้อง	
การเผชิญความจริง	การเผชิญกับความคิด ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการ ล่องละเมิดทางเพศ	
ความต่อเนื่อง	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำความเข้าใจมายาคติ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และสะท้อนให้ เห็นผลกระทบของมายาคติ นั้นๆ	
ความมุ่งมั่น	เปิดโอกาสให้ผู้เรียน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และ สะท้อนความเข้าใจต่อมายาคติ และความจริงที่เกิดขึ้น และ การจะนำไปใช้ต่อในอนาคต	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนและกระบวนการเข้าไปมี ส่วนพิจารณา และให้ความเห็น อย่างอิสระ และยอมรับความ คิดเห็นของทุกคน	

กิจกรรม 1.2: ความเข้าใจตนเองด้านภัยข้ามจีน: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ที่ไว้วางใจ (4 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริง และสะท้อนคิดอย่างมี วิจารณญาณ	ผู้เรียนได้รับรู้ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และตนเอง และวิธีการจัดการที่เกิดขึ้น	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรม จัดเตรียมบัตรคำที่เป็นผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นและครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง และเตรียมบอร์ดสำหรับติด
	ผู้เรียนได้สะท้อนคิดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งกับตนเอง และผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น	ผล ก ร ะ ห บ ที่ แ บ ง เป็ น ผลกระทบด้านร่างกาย/จิตใจ/สังคม
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ		3. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนผู้เรียนให้ทบทวนว่าจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ผู้เรียนทราบ/เคยมีประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบอย่างไร จากนั้นจึงพิจารณาบัตรคำ แล้วให้ผู้เรียนเลือกผลกระทบที่ผู้เรียนเคยประสบ นำบัตรคำไปติดไว้ในกระดานที่บอร์ดที่จัดเตรียมไว้
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม	4. ผู้ดำเนินกิจกรรมชักชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเพิ่มเติม
ความรักความเมตตา	การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับผู้อื่น มีการให้ความเห็น สนับสนุน และให้กำลังใจกัน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจตนเองได้	5. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ของตนเองด้วยการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น	
ความต่อเนื่อง	กิจกรรมเชื่อมโยงประสบการณ์	

	และเชิญชวนให้แลกเปลี่ยน เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	
ความมุ่งมั่น	การเรียนรู้ผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศ และตนเอง จะ สามารถทำให้เกิดความเข้าใจ สถานการณ์และนำไปสู่การหา แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว รอบคอบมากยิ่งขึ้น	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนและกระบวนการเข้าไปมี ส่วนพิจารณา และให้ความเห็น อย่างอิสระ และยอมรับความ คิดเห็นของทุกคน	

กิจกรรม 1.3: การศึกษาด้วยตนเอง เกี่ยวกับครอบครัวและผู้ที่เราไว้วางใจของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริง	ผู้เรียนได้รับรู้ผลกระทบ และมายาคติเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ	ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารที่จัดเตรียมให้ไว้
การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	-	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	-	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	-	 <p>เนื้อหาการเรียนรู้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจตนเองได้</p>
ความรักความเมตตา	-	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	เนื้อหาการเรียนรู้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจตนเองได้	
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ของตนเองด้วยการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น	
ความต่อเนื่อง	-	
ความมุ่งมั่น	-	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	-	

แผนการเรียนรู้ที่ 2: ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (36 ชั่วโมง)		
วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการฟัง อันเป็นทักษะสำคัญสำหรับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการรับฟังเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงหากมีทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งจะสามารถทำความเข้าใจและให้การสนับสนุนและเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้		
กิจกรรม 2.1: วจนภาษาและการรับรู้ความรู้สึก (1 ชั่วโมง 30 นาที)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนสภาพการณ์ในการรับฟังอวัจนภาษาของตนเอง	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่โดยการจับลูกปิงปอง ใครได้ลูกปิงปองสีเดียวกัน ให้คู่กัน
	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนและสะท้อนคิดประสบการณ์ของตนเองในการรับฟัง	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ในการรับฟังอวัจนภาษาได้ตามความเหมาะสม	3. ผู้ดำเนินกิจกรรมแจกบัตรโจทย์เกี่ยวกับความรู้ที่จัดทำไว้ 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายให้ผู้เรียนไปคำตามโจทย์ที่ได้รับ และผลัดกันไปคำ (3-5 คำ) โดยห้ามมีการพูดคุยระหว่างกิจกรรม
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนจากกิจกรรมว่า - สามารถตอบการไปคำได้หรือไม่ - สังเกตอย่างไร - การสื่อสารเพื่อให้เข้าใจตรงกันทำอย่างไร 6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และการใช้สมาธิในการรับฟังอวัจนภาษา	
ความรักความเมตตา	เปิดพื้นที่ปลอดภัย และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนและกระบวนการ	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจการฟังอวัจนภาษาของผู้เรียน	

การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์และสะท้อนสถานการณ์ของตนเอง	
ความต่อเนื่อง	กิจกรรมเชื่อมโยงประสบการณ์และเชิญชวนให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	
ความมุ่งมั่น	ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการรับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยอิสระ	

กิจกรรม 2.2: สังเกตและคาดเดา (2 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนการสังเกตและการคาดเดาที่เชื่อมโยงกับตนเอง	1. เริ่มกระบวนการเชิงกอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่ (ใช้คู่เดิมจากกิจกรรมก่อนหน้านี้)
	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนและสะท้อนคิดประสบการณ์ของตนเอง	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ในการรับฟังจากการสังเกตและคาดเดาเพื่อทำความเข้าใจผู้อื่น	3. ผู้ดำเนินกิจกรรมแจกกระดาษ/หรือใช้สมุดบันทึกของผู้เรียน บันทึก
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	- สิ่งที่เกิดจากสิ่งที่เห็นของผู้เรียนที่คู่กัน 10 รายการ - สิ่งที่คาดเดาจากการสังเกตผู้เรียนที่คู่กัน 10 รายการ
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		ผู้เรียนที่คู่กัน 10 รายการ
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และการใช้สมาธิในการสังเกต	4. ผู้เรียนแต่ละคู่บอกรายละเอียดที่สังเกตและคาดเดาให้คู่ของตนเองและกลุ่มฟัง
ความรักความเมตตา	เปิดพื้นที่ปลอดภัย และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนและกระบวนการ	5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนพิจารณาว่า - ลักษณะประโยคทั้ง 2 ลักษณะ มีผลต่อใจเรา (ในฐานะผู้ฟัง) อย่างไร - ขณะที่พูดประโยคทั้งสองใจของเราเป็นอย่างไร - ความถูกต้องของประโยคทั้งสองแบบเป็นอย่างไร
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	เชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนในการสังเกตและคาดเดาต่อสิ่งต่าง ๆ	6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์และสะท้อนสถานการณ์ของตนเอง	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ นำผู้เรียนให้สังเกต ทบทวน และเชื่อมโยงประสบการณ์	

ความมุ่งมั่น	ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการรับฟังผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การรับฟังกันโดยไม่ตัดสิน	

กิจกรรม 2.3: เสียงรอบตัว (1 ชั่วโมง 30 นาที)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนการสังเกตและการคาดเดาที่เชื่อมโยงกับตนเอง	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนใช้พื้นที่นอกห้อง เพื่อฟังเสียงต่างๆ ที่ผู้เรียนได้ยิน โดยให้ผู้เรียนบันทึกว่าได้ยินเสียงอะไรบ้าง (ระยะเวลา 5 นาที)
	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนและสะท้อนคิดประสบการณ์ของตนเอง	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การรับฟังสิ่งต่าง ๆ และเลือกที่จะนำเอาไปปรับใช้	3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเสนอว่า ได้ยินเสียงจำนวนเท่าใด และเสียงอะไรบ้าง 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนทบทวนตนเองว่า - รับฟังเสียงได้มาก เพราะเหตุใด - รับฟังเสียงได้น้อยเพราะเหตุใด - ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้มีการรับฟังแบบใดบ้าง 5. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และการใช้สมาธิในการรับฟังเสียงต่างๆ	5. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนและกระบวนการ	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์ตนเองในการเปิดรับฟังสิ่งต่างๆ	
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์และสะท้อนสถานการณ์ของตนเอง	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ เชิญชวนให้ร่วมกิจกรรมโดยอิสระ และทบทวนและใคร่ครวญประสบการณ์ เพื่อ	

	สร้างการเรียนรู้จากกิจกรรม	
ความมุ่งมั่น	ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการรับฟังผู้อื่น	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และรับฟังกันโดยไม่ตัดสิน	

กิจกรรม 2.4: จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่มือคติ (1 ชั่วโมง 30 นาที)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองในการรับฟังถึงความสนใจ และความรู้สึกจากการรับฟังโดยไม่มือคติ	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนเดิน โดยอยู่กับตัวเอง ร่างกาย และลมหายใจ 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆังเพื่อให้ผู้เรียนหยุดเดิน และจับคู่กับคนตรงหน้า/คนที่ใกล้ที่สุด 3. ให้ผู้เรียนเล่าให้คู่ตรงหน้าฟังตามโจทย์ที่กำหนด โดยให้ผู้ฟังฟังอย่างเดียว ทั้งอคติ ไม่ตัดสิน และตั้งคำถามใดๆ 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆังเพื่อแจ้งครบเวลา และให้สลับผู้ฟังเป็นผู้เล่า 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆัง (ครบเวลา) อีกครั้ง จากนั้นให้ผู้เรียนทุกคนหายใจเข้าและออกลึกๆ อยู่กับตัวเองเพื่อปลดปล่อยเรื่องราวของตนเองและที่ฟังออก 6. ทำกิจกรรมซ้ำอีก 1-2 ครั้ง 7. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนและสรุปกิจกรรมร่วมกัน
	ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์ทำความเข้าใจ เรื่องราวของตนเองได้มากขึ้น	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้แนวทางในการปรับหรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และการใช้สมาธิในการรับฟังเสียงต่างๆ	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนและกระบวนการ ให้ความสนใจต่อคู่เรียน มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อผู้เรียนด้วยกัน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์ตนเองในการรับฟังที่ผ่านมา	
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทบทวนประสบการณ์ และถ่ายทอดประสบการณ์นั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วยกัน	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ	

	เชิญชวนให้ผู้เรียนถ่ายทอด ประสบการณ์จาก ประสบการณ์ที่สามารถบอก เล่าได้ง่าย และเข้มข้นมากขึ้น เพื่อลดความกดดัน และมีส่วน ร่วมในกระบวนการได้อย่าง ต่อเนื่อง	
ความมุ่งมั่น	ประสบการณ์ในการเรียนรู้จะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันในการรับฟัง ผู้อื่น	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ ผู้เรียนแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และรับฟังกัน โดยไม่ตัดสิน มีความเข้าใจและ เห็นอกเห็นใจกัน	

กิจกรรม 2.5: การฟังแบบกระเจกเงา (2 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองให้เห็นถึงความตั้งใจในการรับฟัง	1. เริ่มกระบวนการเชิงกอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก
	ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเองผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ได้มากขึ้น	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้แนวทางในการปรับหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อน
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	3. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายโจทย์ให้ผู้เรียนแต่ละคนเล่าเรื่องราวในช่วงชีวิตของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร มีเรื่องราวใดเกิดขึ้น โดยให้เวลาให้ผู้เข้าร่วมทบทวนเรื่องราวเล็กน้อย โดยให้ผู้เรียนตกลงกันว่าใครจะเป็นผู้เล่าก่อนหรือหลัง (โดยไม่มีการซักถาม)
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และแทรกการใช้สมาธิในการรับฟังอย่างตั้งใจ	เมื่อใครเล่าเรื่องราวแล้ว ให้ผู้ฟังสะท้อนว่าผู้พูดเล่าว่าอย่างไร หลังจากนั้นจึงสลับให้อีกฝ่ายเป็นฝ่ายเล่าเรื่อง และสะท้อนกลับเช่นกัน
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนให้ความสนใจต่อคู่เรียน มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจต่อผู้เรียนด้วยกัน	4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนในวงใหญ่ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้น และสิ่งที่ได้เรียนรู้เมื่อเป็นผู้พูดและผู้ฟัง
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์ตนเองในการรับฟังที่ผ่านมา	5. สรุปบทเรียนร่วมกัน
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทบทวนประสบการณ์ และถ่ายทอดประสบการณ์นั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วยกัน	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกคู่สนทนาโดยอิสระ เพื่อให้สามารถนำประสบการณ์มาเล่าได้ด้วยความสะดวกสบาย และมีเวลามาก	

	พอที่จะเรียนรู้ร่วมกัน	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์ไปปรับใช้ในการรับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ด้วยการสะท้อนได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการสื่อสาร	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนรับฟังซึ่งกันและกัน และเรียนรู้ร่วมกัน	

กิจกรรม 2.6: การสนทนาเชื่อมความรู้สึก (4 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองให้เห็นถึงความตั้งใจในการรับฟัง	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อน 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายโจทย์ให้ผู้เรียนทบทวนเรื่องราวของตนเอง เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กระทบจิตใจ 1 เรื่อง จากนั้นให้เขียน/วาดภาพเรื่องนั้นๆ
	ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเองผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ในการทำความเข้าใจเรื่องราวในการรับฟังอย่างลึกซึ้ง	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้แนวทางในการปรับการรับฟังเรื่องราวจากผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	4. ผู้เรียนตกลงกันว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายเล่าก่อน จากนั้นจึงให้เล่าเรื่องให้คู่ของตนเองฟัง 5. ให้ฝ่ายผู้ฟังสะท้อนผู้เล่า ใน 3 ประเด็น - ความรู้สึกของผู้เล่าต่อเหตุการณ์นั้น - ความคาดหวังต่อเรื่องที่เกิดขึ้น - ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงที่ผู้เล่าประสบ
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		5. เมื่อเสร็จรอบแรก ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆัง และเชิญชวนให้ผู้เรียนกลับมาอยู่กับตนเอง โดยให้ผู้เรียนทุกคนหายใจเข้าและออกลึกๆ อยู่กับตัวเองเพื่อปลดปล่อยเรื่องราว
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และแทรกการใช้สมาธิในการปลดปล่อยเรื่องราว เพื่อเตรียมพร้อมในการรับฟัง/เล่าเรื่องใหม่	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนให้ความสนใจต่อคู่เรียน มีพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์มาบอกเล่า โดยไม่ตัดสินกัน มีความเข้าใจต่อเรื่องราวของกันและกัน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนและนำประสบการณ์ของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่	

	จะย้อนกลับไปทำความเข้าใจตนเองและผู้ผ่านพ้น	ของตนเองและที่ฟังออก
การเผชิญความจริง	สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทบทวนประสบการณ์ และ ถ่ายทอดประสบการณ์นั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียนด้วยกัน	6. สลับให้ผู้ฟังเล่าเหตุการณ์ที่ กระทบ รู้สึก กระทบจิตใจ ตนเอง และทำเช่นเดียวกับ รอบแรก
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่เปิด โอกาสให้ผู้เรียนเลือกคู่สนทนา โดยอิสระ เลือกพื้นที่ปลอดภัย ในการแลกเปลี่ยนเรื่องราว รวมทั้งมีระยะเวลาพอให้ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้ โดยไม่เร่งรัด	7. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการ เรียนรู้
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์จาก การเรียนรู้ในการทำ ความเข้าใจจากการเล่า/ฟังเรื่องเล่า ไปปรับใช้ในการรับฟังผู้ผ่าน พ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	8. สรุปบทเรียนร่วมกัน
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ ผู้เรียนเลือกประสบการณ์ เปิด การรับฟังซึ่งกันและกัน และ เรียนรู้ร่วมกัน	

กิจกรรม 2.7: โฟกัสกับความพร้อมของคู่สนทนา (1 ชั่วโมง 30 นาที)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองให้เห็นถึงความสนใจในคู่สนทนาของตนเอง หรือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนพูดคุยเกี่ยวกับการสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของคู่สนทนา และแลกเปลี่ยนว่าอารมณ์ ความรู้สึก ท่าทางแบบใด มีวิธีการรับมืออย่างไร 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนวิเคราะห์ความพร้อมของคู่สนทนาออกเป็น - ไฟแดง - ไฟเหลือง - ไฟเขียว 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนและสรุปกิจกรรมร่วมกัน
	ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเองผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ในการทำความเข้าใจรับมือระหว่างสนทนากับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้แนวทางในการปรับการรับมือกับคู่สนทนาได้	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	ผู้เรียนพบวิธีการที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในการรับฟัง	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนรู้ได้โดยไม่โดนตัดสิน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนและนำประสบการณ์ของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่จะย้อนกลับไปทำความเข้าใจตนเองและผู้ผ่านพ้น	
การเผชิญความจริง	พื้นที่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำประสบการณ์ของตนเองมา	

	แลกเปลี่ยนเรียนรู้	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่ค่อยๆ นำพาผู้เรียนไปให้สังเกต อารมณ์ความรู้สึก และ วิเคราะห์ถึงความพร้อมของคู่ สนทนา เพื่อให้เกิด ประสบการณ์การเรียนรู้	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์จาก การเรียนรู้ไปใช้ในการรับฟังผู้ ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทาง เพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนมีพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดการ เรียนรู้ และสามารถ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างกันในกลุ่มผู้เรียน	

กิจกรรม 2.8: การฝึกทบทวนตนเองเรื่องการฟังอย่างลึกซึ้ง (14 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ฝึกการฟังด้วยประสบการณ์จริง และทบทวนตนเองให้เห็นถึงลักษณะการฟังของตนเองที่มี	1. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทบทวนตัวเองเกี่ยวกับการฟังของตนเองในชีวิตประจำวัน 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมนัดหมายผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์
	ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเองผ่านประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้แนวทางในการปรับปรุงการรับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	ผู้เรียนพบวิธีการที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในการรับฟัง	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่ง และใช้สมาธิ	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่ในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างอิสระ	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนกระบวนการเรียนรู้ และนำไปฝึกในชีวิตประจำวัน	
การเผชิญความจริง	ผู้เรียนมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง	
ความต่อเนื่อง	ผู้เรียนได้ฝึกและนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ในการรับฟังผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	-	

กิจกรรม 2.9: หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเอง เห็นวิธีการของตนเองในการเสริมพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนพูดคุยเกี่ยวกับ “การเสริมพลังอำนาจ” ที่ผู้เรียนเคยทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดที่ผ่านมา 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมพลังอำนาจที่ควรทำ และวิธีการที่ไม่ควรทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 5. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน
	ผู้เรียนทำความเข้าใจตนเองผ่านประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้ถึงการเสริมพลังอำนาจ	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนนำประสบการณ์การเรียนรู้มาเลือกใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจให้เหมาะสมกับตนเอง	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม และแทรกการทำสมาธิในการทบทวนเรื่องราวของตนเอง	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองโดยไม่โดนตัดสิน	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนและนำประสบการณ์ของตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่จะย้อนกลับไปทำความเข้าใจตนเองและผู้ผ่านพ้น	

การเผชิญความจริง	ผู้เรียนได้เข้าไปสู่พื้นที่เสี่ยงในการนำเอาประสบการณ์มาเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจตนเอง ข้อจำกัด และศักยภาพของตนที่จะเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่เชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันและเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้เพื่อเสริมพลังอำนาจ	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนมีพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันในกลุ่มผู้เรียน	

กิจกรรม 2.10: ความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ (3 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองถึงบทบาทในการการเสริมพลังอำนาจในบทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญวิทยากรซึ่งเป็นครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรายอื่นๆ และผู้ร่วมสนทนาเข้ามาสู่ห้องจัดกิจกรรม และแนะนำให้ผู้เรียนรู้จัก
	ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้มาทำความเข้าใจตนเองอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงบทบาทของตนเอง	
การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้มาเลือกใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจให้เหมาะสมกับตนเอง	3. ผู้ร่วมสนทนา เชิญชวนวิทยากรพูดคุยเกี่ยวกับบทบาทของวิทยากรในการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	4. เปิดเวทีให้ผู้เรียนซักถามแลกเปลี่ยน
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		5. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองโดยไม่โดนตัดสิน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียน กระบวนการและวิทยากร	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ทบทวนและนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้มาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของ	

	ตนเอง เพื่อนำไปสู่การหา แนวทางในการเสริมพลัง อำนาจที่เหมาะสม	
การเผชิญความจริง	ผู้เรียนได้เข้าไปสู่พื้นที่เสี่ยงใน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากการเป็นครอบครัวและผู้ที่ ไว้วางใจของผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ	
ความต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้ที่เปิดให้ วิทยากรได้นำการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และเชื่อมโยง เรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียนได้ อย่างอิสระ	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์การ เรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล่วงละเมิดทางเพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนมีพื้นที่แห่งความ ปลอดภัยของผู้ที่มี ประสบการณ์ร่วมกัน มีความ เข้าใจ และเอื้ออาทร และเกิด ชุมชนของครอบครัวและผู้ที่ ไว้วางใจ	

กิจกรรม 2.11: การศึกษาด้วยตนเอง เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ	ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารที่จัดเตรียมให้ไว้
	ผู้เรียนนำการเรียนรู้มาแสวงหาแนวทางในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนนำประสบการณ์การเรียนรู้มาเลือกใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจให้เหมาะสมกับตนเอง	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	-	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัยในการศึกษาด้วยตนเอง	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนได้ศึกษาการเสริมพลังอำนาจที่จะนำไปสู่การเลือกวิธีการในการเสริมพลังให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การเผชิญความจริง	-	
ความต่อเนื่อง	-	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนนำประสบการณ์การ	

	เรียนรู้ไปใช้ในการเสริมพลัง อำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก ล้วงละเมิดทางเพศ	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	-	

แผนการเรียนรู้ที่ 3: ความเข้าใจตนเองผ่านประเด็นเชิงสังคมว่าด้วยการดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อการล่วงละเมิดทางเพศ (6 ชั่วโมง) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และสามารถบอกช่องทางในการดำเนินคดี ในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการกรณีของตนเองได้		
กิจกรรม 3.1: ความเข้าใจตนเองต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเองในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการด้านคดีเกี่ยวกับกรณีการล่วงละเมิดทางเพศเข้าห้องจัดกิจกรรม
	เกิดการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในการดำเนินการที่ผ่านมา และแนวทางในการดำเนินการที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ตัดสินใจเลือกใช้วิธีการที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อมาจัดการกับสถานการณ์ของตนเอง	3. วิทยากรเชิญชวนให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องว่าจากประสบการณ์ได้เคยติดต่อหน่วยงานใดในกระบวนการยุติธรรม/ดำเนินการอย่างไร โดยให้เลือกจากบัตรคำที่เตรียมไว้ให้ และนำไปติดไว้บนบอร์ดสายธารกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ		4. วิทยากรเชิญชวนให้ผู้เรียนได้มีแลกเปลี่ยนว่าผู้เรียนได้มี
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม	
ความรักความเมตตา	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ไม่มีการตัดสินถูกผิด การรับฟังประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างอิสระ	

การเชื่อมโยงสัมพันธ์	กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการทบทวนประสบการณ์ของผู้เรียน และนำไปเรียนรู้ต่อยอดกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินการ	ประสบการณ์ในหน่วยงาน/การดำเนินการนั้นๆ อย่างไร 5. วิทยากรสรุปประสบการณ์ของผู้เรียน แล้วให้ข้อมูลเพิ่มเติมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
การเผชิญความจริง	เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมที่ผู้เรียนจะเข้าไปเกี่ยวข้อง และสิ่งที่ต้องเผชิญ เมื่อต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จริง	6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
ความต่อเนื่อง	ร้อยเรียงเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเป็นไปตามสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพและกระบวนการได้อย่างชัดเจน	
ความมุ่งมั่น	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเลือกและตัดสินใจในการเลือกแนวทางการดำเนินการของตนเอง	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	ผู้เรียนและกระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมพิจารณา และให้ความเห็นอย่างอิสระ และยอมรับความคิดเห็นของทุกคน	

กิจกรรม 3.2: ความเข้าใจตนเองหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเองในการติดต่อหน่วยงานให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ	1. เริ่มกระบวนการเช็กอินด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้บริการหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับหน่วยงานต่างๆ 4. สรุปกิจกรรมร่วมกัน
	เกิดการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในการดำเนินการและแนวทางในการให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	
การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	ผู้เรียนเลือกใช้บริการจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเอง	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสงบนิ่งก่อนเข้าสู่กิจกรรม	
ความรักความเมตตา	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ไม่มีการตัดสินถูกผิด การรับฟังประสบการณ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างอิสระ	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการทบทวนประสบการณ์ของผู้เรียน และนำไปเรียนรู้ต่อ	

	<p>สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดแนวทางในการ ดำเนินการ</p>	
การเผชิญความจริง	<p>เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การดำเนินงานของหน่วยงาน ให้ความช่วยเหลือที่ผู้เรียน สามารถเข้าไปใช้บริการได้ แม้ จะยังไม่เคยติดต่อหรือรู้จักมา ก่อนก็ตาม</p>	
ความต่อเนื่อง	<p>จัดกระบวนการเรียนรู้ตาม ประสบการณ์ และเพิ่มเติม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ประสบการณ์และความเป็นไป ที่ผู้เรียนจะต้องประสบใน อนาคต</p>	
ความมุ่งมั่น	<p>เปิดโอกาสให้ผู้เรียน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และ เลือกและตัดสินใจในการเลือก แนวทางการดำเนินการของ ตนเอง</p>	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	<p>ผู้เรียนและกระบวนการเข้าไปมี ส่วนพิจารณา และให้ความเห็น อย่างอิสระ และยอมรับความ คิดเห็นของทุกคน</p>	

กิจกรรม 3.3: การศึกษาด้วยตนเอง การดำเนินการด้านสังคมและคดีต่อกรณีการล่วงละเมิดทางเพศ (2 ชั่วโมง)		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนทบทวนและค้น สถานการณ์ของตนเอง	ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารที่ จัดเตรียมให้ไว้
	นำสถานการณ์ของตนเองและ สิ่งที่ศึกษามาสะท้อนคิดเพื่อหา แนวทางในการดำเนินการที่ เหมาะสม	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือ ปฏิบัติ	ผู้เรียนตัดสินใจเลือกใช้บริการ ในการสนับสนุนและช่วยเหลือ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทาง เพศได้สอดคล้องกับ สถานการณ์ของตน	
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มี ประสิทธิภาพ	-	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่าง ใคร่ครวญ	-	
ความรักความเมตตา	ผู้เรียนมีพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่ ปลอดภัยในการศึกษาด้วย ตนเอง	
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนสามารถศึกษาหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับ สถานการณ์ของตนเอง	
การเผชิญความจริง	-	
ความต่อเนื่อง	-	
ความมุ่งมั่น	ผู้เรียนเลือกใช้บริการ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน	

	ช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วง ละเมิดทางเพศได้ตาม สถานการณ์ของตนเอง	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	-	

การประเมินผลการเรียนรู้และประเมินผลโปรแกรม (2 ชั่วโมง) การเก็บข้อมูลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรม โดยมีการประเมิน 5 รูปแบบ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) ประเมินผลระหว่างการทำกิจกรรม 2) ประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเองภายหลังการจัดโปรแกรม 3) ประเมินพฤติกรรมในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ 4) ประเมินผลความพึงพอใจรายแผนการเรียนรู้ 5) ประเมินผลภาพรวมการจัดโปรแกรม 		
แนวคิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจที่นำมาใช้		การออกแบบกระบวนการ
การค้นพบสภาพการณ์จริงและสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ผู้เรียนในบทบาทการเรียนรู้และความสามารถของตนเอง	1. บันทึกการสังเกตการณ์เข้าร่วมกิจกรรมโดยกระบวนการ 2. ประเมินความสามารถในการเสริมพลังอำนาจด้วยตนเองโดยผู้เรียนโดยใช้แบบวัดความสามารถในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง 3. ประเมินพฤติกรรมในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มภายหลังการจัดโปรแกรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องหลังจากจบโปรแกรม
	บทบาทและสะท้อนคิดถึงความสามารถในการเสริมพลังอำนาจ/การจัดกระบวนการเรียนรู้	
การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติ	เลือกใช้ความสามารถในการเสริมพลังอำนาจที่เหมาะสมกับตนเอง	4. ประเมินผลความพึงพอใจรายแผนการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินผลตามแผนการเรียนรู้ 5. ประเมินผลภาพรวมการจัดโปรแกรม โดยใช้แบบ
การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ	มีแนวทาง/วิธีการเสริมพลังอำนาจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของตนเองที่จะนำมาใช้หรือเป็นประสบการณ์สำหรับผู้อื่นในอนาคต	
หลักการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้		
การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	การฝึกสติในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น	
ความรักความเมตตา	การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ที่ไม่มีการตัดสินถูกผิด	

	การรับฟังอย่างตั้งใจและมีสติ การรักษาความลับของผู้เรียน	ประเมินผลความพึงพอใจใน การเข้าร่วมโปรแกรม
การเชื่อมโยงสัมพันธ์	ผู้เรียนสามารถทบทวน บทเรียนการเรียนรู้และนำไป เชื่อมโยงต่อการนำไปใช้จริง	
การเผชิญความจริง	ผู้เรียนนำบทเรียนการเรียนรู้ที่ ใช้กับสถานการณ์จริง และ สะท้อนบทเรียน	
ความต่อเนื่อง	สามารถนำบทเรียนไปปรับ ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง	
ความมุ่งมั่น	มีความมุ่งมั่นที่จะนำไปใช้ใน ชีวิตจริง	
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียน และกระบวนการ	

ภาคผนวก ง
 แผนการจัดการเรียนรู้
 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

แผนการจัดการเรียนรู้ โปรแกรมการศึกษาอนุกระบบโรงเรียน
เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

แผนการเรียนรู้ที่ 1: ความเข้าใจต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
มีรายละเอียด ดังนี้ ระยะเวลา 7 ชั่วโมง

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรม ความจริง/มายาคติ มายาคติต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นคำกล่าวที่มีกู่พุดถึงเกี่ยวกับสถานการณ์การล่วงละเมิด ผู้ผ่านพ้น และรายละเอียดเกี่ยวกับคิ รายละเอียดเกี่ยวกับคิ ซึ่งไม่ใช่ความเป็นจริง ทั้งหมดที่เกิดขึ้น ดังนั้น มายาคติที่ไม่ตรงอาจ ส่งผลกระทบต่อผู้ผ่านพ้น	ผู้เรียนสามารถแยกแยะ และบอกได้ว่าข้อความใด คือความจริงหรือมายาคติที่ สังคมมีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้	- ความหมายของมายาคติ - ความแตกต่างของความจริงและมายาคติเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ - ผลกระทบของมายาคติที่มีต่อผู้ผ่านพ้น	1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. สร้างบรรยากาศผ่อนคลายด้วยการเชิญชวนพูดคุยเรื่องราวสั้นๆ ในเหตุการณ์ที่ผ่านมาสัปดาห์ก่อนหน้า หรือช่วงเช้า 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนให้พิจารณาข้อความ/ข่าว/วิดีโอ เกี่ยวกับข้อความที่มีการกล่าวถึงผู้ผ่านพ้นการ	1. ข้อความ/ข่าว/วิดีโอที่มีการกล่าวถึงผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 2. กระดาษฟลิปชาร์ต 3. ปากกา 4. ระวัง	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			<p>ถูกล่วงละเมิดทางเพศ</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับข้อความข้างต้น</p> <p>5. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับความจริงและมายาคติที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ว่าแตกต่างกันอย่างไร และมีผลใดต่อผู้ผ่านพ้นบ้าง</p> <p>6. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน</p>		
กิจกรรม ภัยซึมซับ: ผลกระทบที่มีต่อผู้ผ่านพ้น และครอบครัว/ผู้ที่ไว้วางใจ (2 ชั่วโมง)					
ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบทางอ้อมจากเหตุการณ์การละเมิดที่เกิดขึ้น ซึ่งการรู้และเข้าใจสถานะของผู้ผ่านพ้นและตนเองที่	<p>- ผู้เรียนสามารถบอกผลกระทบของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และตนเองจากเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นได้</p>	<p>- ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลกระทบด้านร่างกาย - ผลกระทบด้านจิตใจ - ผลกระทบด้านสังคม 	<p>1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมจัดเตรียมบัตรคำที่เป็นผลกระทบด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นและครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>1. กระดาษฟลิปชาร์ต</p> <p>2. กระดาษโน้ต</p> <p>3. บัตรคำ</p> <p>4. กระดาษ A4</p> <p>5. ปากกา</p> <p>6. ระวัง</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบ</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
จะต้องประสพกับเหตุการณ์ได้บ้าง จะเป็นประโยชน์ในการเตรียมการเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้		 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>และเตรียมบอร์ดสำหรับจัดแสดงผลงานที่แบ่งเป็น</p> <p>ผลกระทบด้านร่างกาย/จิตใจ/สังคม</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนผู้เรียนให้ทบทวนว่าจากประสบการณ์ที่ผ่านมา</p> <p>ผู้เรียนทราบ/เคยมีประสบการณ์ที่ได้รับผลกระทบอย่างไร จากนั้นจึงพิจารณาบัตรคำ แล้วให้ผู้เรียนเลือกผลกระทบที่ผู้เรียนเคยประสบ นำบัตรคำไปติดไว้ในกระดาษที่บอร์ดที่จัดเตรียมไว้</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรมชักชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเพิ่มเติม</p> <p>5. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน</p>		ประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรม การศึกษาด้วยตนเอง เกี่ยวกับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)					
การล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะในรูปแบบการข่มขืนกระทำชำเรา ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบไปถึงครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่อยู่รอบข้างผู้ผ่านพ้นฯ ด้วยเช่นกัน การรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจภาวะต่างๆ ของผู้ผ่านพ้นและตนเองได้ เพื่อพร้อมในการรับมือต่อไป	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแยกแยะความจริง/มายาคติเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศได้ - ผู้เรียนเข้าใจภาวะที่เกิดขึ้นของผู้ผ่านพ้นซึ่งเป็นผลกระทบภายหลังประสบเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองได้	<ul style="list-style-type: none"> - มายาคติในสังคมเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ - ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ และผลกระทบต่อการครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจ	ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารที่จัดเตรียมให้ไว้	1. เอกสารประกอบการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> 1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปทฤษฎีร่วมกัน 2. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม

แผนการเรียนรู้ที่ 2: ทักษะการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะเวลา 35 ชั่วโมง

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรม การฟังอย่างลึกซึ้ง (27 ชั่วโมง) ทักษะการฟังเป็นทักษะสำคัญสำหรับครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้าใจการรับฟังเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ รวมไปถึงทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งจะสามารถทำความเข้าใจและให้การสนับสนุนและเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ โดยกิจกรรมการฟังอย่างลึกซึ้งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม ดังนี้					
กิจกรรมย่อยที่ 1 อวัจนภาษาและการรับรู้ความรู้สึก (1 ชั่วโมง 30 นาที)					
ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร มิได้มีเพียงภาษาพูดหรือภาษาเขียนเท่านั้น แต่ยังมีภาษาที่ใช้สื่อสารโดยกิริยา ท่าทาง น้ำเสียง สายหรือ หรืออื่นๆ เพื่อสื่อสารได้ การสามารถรับฟังอวัจนภาษาได้จะสามารถทำให้มีการสื่อสารได้ดียิ่งขึ้นได้	- ผู้เรียนสามารถสังเกตการสื่อสารด้วยอวัจนภาษา และสื่อสารด้วยอวัจนภาษา และเข้าใจรวมทั้งรับรู้ความรู้สึกจากอวัจนภาษาได้	- การสังเกตการสื่อสารด้วยอวัจนภาษา - การรับรู้ความรู้สึกจากการสื่อสารด้วยอวัจนภาษา	1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่โดยการจับลูกปิงปอง ใครได้ลูกปิงปองสีเดียวกัน ให้คู่กัน 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมแจกบัตรโจทย์เกี่ยวกับความรู้สึกที่จัดทำไว้ 4. ผู้ดำเนินกิจกรรม	1. บัตรโจทย์คำเกี่ยวกับความรู้สึก 2. ลูกปิงปองตามจำนวนผู้เรียน (แบ่งสีตามจำนวนกลุ่ม พร้อมเขียนหมายเลขบัตรโจทย์คำกำกับ) 3. กระดาษฟลิปชาร์ต 4. ปากกา 5. ะฆิง	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบกิจกรรมรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			<p>มอบหมายให้ผู้เรียนไปค้นหาโจทย์ที่ได้รับ และผลัดกันใบคำ (3-5 คำ) โดยห้ามมีการพูดคุยระหว่างกิจกรรม</p> <p>5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนจากกิจกรรมว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถตอบการใบคำได้หรือไม่ - สังเกตอย่างไร - การสื่อสารเพื่อให้เข้าใจตรงกันทำอย่างไร <p>6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>		
กิจกรรมย่อยที่ 2 สังเกตและคาดเดา (2 ชั่วโมง)					
การสังเกตและการคาดเดา เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกับการสื่อสารที่ออกมา ซึ่งการสื่อสารที่มีการจากการสังเกตจะเป็นสิ่งที่	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างการสังเกต และคาดเดาได้ - ผู้เรียนสามารถอธิบายผลกระทบจากการสื่อสารที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสารจากการสังเกตและการคาดเดา - ผลของการสื่อสารจากการสังเกตและการสื่อสาร 	<p>1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรู้จำลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่ (ใช้คู่เดิมจาก</p>	<p>1. สมุดบันทึก/กระดาน A4</p> <p>2. กระดาษฟลิปชาร์ต</p> <p>3. ปากกา</p> <p>4. ระวัง</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
ตรง มีความถูกต้อง ส่งผลให้เห็นว่ามีสาเหตุจากความไม่ตรงต่อความ เป็นจริง มีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อ ความรู้สึกต่ออีกฝ่ายได้	ต่างกันระหว่างการสังเกต และคาดเดาได้	 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	กิจกรรมก่อนหน้า) 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมแจก กระดาษ/หรือใช้สมุดบันทึก ของผู้เรียน บันทึก - สิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เห็น ของผู้เรียนที่คู่กัน 10 รายการ - สิ่งที่เกิดจากเหตุการณ์ สิ่งเกิดผู้เรียนที่คู่กัน 10 รายการ 4. ผู้เรียนแต่ละคู่บอก รายละเอียดที่สังเกตและคาดเดาให้คู่ของตนเองและกลุ่ม ฟัง 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวน พิจารณาว่า - ลักษณะประโยคทั้ง 2 ลักษณะ มีผลต่อใจเรา (ในฐานะผู้ฟัง) อย่างไร		ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลราย กิจกรรมด้วยแบบ ประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			<ul style="list-style-type: none"> - ขณะที่พูดประโยคทั้งสองใจของเราเป็นอย่างไร - ความถูกต้องของประโยคทั้งสองแบบเป็นอย่างไร 		
			6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน		
กิจกรรมย่อยที่ 3 เสียงรอบตัว (1 ชั่วโมง 30 นาที)					
การฟังเสียงรอบๆ ตัว เมื่อพิจารณาแล้วในการฟังแท้จริงมีเสียงที่มารอบตัวแล้วยังมีเสียงที่มาจากตัวและใจเราเองด้วย ซึ่งใจที่ไม่เจียมนั้น จะเป็นอุปสรรคในการรับฟังเสียงอื่นๆ ได้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถสังเกตและอธิบายพฤติกรรมที่ตนเองได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - การรับฟังเสียงรอบตัว - การทบทวนและสังเกตตนเองจากการฟัง - ปัจจัยและอุปสรรคในการฟัง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนใช้พื้นที่นอกห้องเพื่อฟังเสียงต่างๆ ที่ผู้เรียนได้ยิน โดยให้ผู้เรียนบันทึกว่าได้ยินเสียงกี่เสียง เสียงอะไรบ้าง (ระยะเวลา 5 นาที) 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมุดบันทึก/กระดาษโน้ต 2. กระดาษฟลิปชาร์ต 3. ปากกา 4. ระวัง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยให้ผู้เรียนสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			<p>ผู้เรียนเสนอว่า ได้อื่นเสี่ยง จำนวนเท่าใด และเสี่ยงอะไรบ้าง</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนทบทวนตนเองว่า</p> <p>- รับฟังเสียงได้มาก เพราะเหตุใด</p> <p>- รับฟังเสียงได้น้อย เพราะเหตุใด</p> <p>5. สรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>		
กิจกรรมย่อยที่ 4 จักรวาลจัดสรร: เปิดการรับฟังโดยไม่อคติ (1 ชั่วโมง 30 นาที)					
การรับฟังที่ดีอย่างหนึ่งคือ การตั้งใจฟังโดยไม่ตัดสิน และไม่อคติ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถรับฟังได้ดีและครบถ้วน	<p>- ผู้เรียนได้ฝึกการรับฟังโดยไม่อคติ และไม่ตั้งคำถาม</p> <p>- ผู้เรียนได้ฝึกการรับฟังโดยไม่อคติ และไม่ตั้งคำถาม</p>	<p>- การฟังโดยไม่ตัดสิน ไม่ตั้งคำถาม และไม่อคติ</p>	<p>1. เริ่มกระบวนการการตั้งคำถามด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนเดิน โดยอยู่กับตัวเอง ร่างกาย และลมหายใจ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆังเพื่อให้ผู้เรียนหยุดเดิน และ</p>	<p>1. กระดาษฟลิปชาร์ต</p> <p>2. ปากกา</p> <p>3. ระฆัง</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบ</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและ ประเมินผล
			<p>จับคู่กับคนตรงหน้า/คนที่ใกล้ที่สุด</p> <p>3. ให้ผู้เรียนเล่าให้คู่ตรงหน้า ฟังตามโจทย์ที่ที่กำหนด โดยให้ผู้ฟังฟังอย่างเดียว ทั้งอดีต ไม่ตัดสิน และตั้งคำถามได้</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรมแต่ละระลอก เพื่อแจ้งครบเวลา และให้สลับผู้ฟังเป็นผู้เล่า</p> <p>5. ผู้ดำเนินกิจกรรมแต่ละระลอก (ครบเวลา) อีกครั้ง จากนั้นให้ผู้เรียนทุกคนหายใจเข้าและออกลึกๆ อยู่กับตัวเองเพื่อปลดปล่อยเรื่องราวของตนเอง และที่ฟังออก</p> <p>6. ทำกิจกรรมซ้ำอีก 1-2 ครั้ง</p> <p>7. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนและสรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>		ประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรมย่อยที่ 5 การฟังแบบกระเจิง (2 ชั่วโมง)					
การสะท้อนสิ่งที่ผู้พูดเล่า หรือปรึกษาสิ่งใด นับเป็น สิ่งหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ฟังมีความตั้งใจ และรับ ฟังผู้พูด แต่การสะท้อน ต้องสะท้อนได้ความหมาย ที่ตรงตามกับผู้เล่าเล่าแต่ กระชับและชัดเจน	<p>- ผู้เรียนได้ทดลองการ สะท้อนเรื่องราวจากการรับ ฟังได้</p>	<p>- การทบทวน สะท้อน เรื่องราวจากการรับฟัง</p>	<p>1. เริ่มกระบวนการการชักชวน ด้วยการฝึกสืบทอดการรับรู้ ลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อน</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรม มอบหมายโจทย์ให้ผู้เรียนแต่ละคนเล่าเรื่องราวในช่วง ชีวิตของแต่ละคนว่าเป็น อย่างไร มีเรื่องราวใดเกิดขึ้น โดยให้เวลาให้ผู้เข้าร่วม ทบทวนเรื่องราวเล็กน้อย โดยให้ผู้เรียนตกลงกันว่าใคร จะเป็นผู้เล่าก่อนหรือหลัง (โดยไม่มีการชักถาม)</p> <p>เมื่อใครเล่าเรื่องราวแล้ว ให้ ผู้ฟังสะท้อนว่าผู้พูดเล่าว่า อย่างไร หลังจากนั้นก็สลับ</p>	<p>1. กระดาษพลีปชาร์ด</p> <p>2. ปากกา</p> <p>3. กระดาษ</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จาก การสรุปบทเรียนร่วมกัน ในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดย ใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>3. ประเมินผลราย กิจกรรมด้วยแบบ ประเมินผลรายกิจกรรม</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			ให้อีกฝ่ายเป็นฝ่ายเล่าเรื่องและสะท้อนกลับเช่นกัน 4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนในวงใหญ่ ถึงความรู้สึที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ได้เรียนรู้เมื่อเป็นผู้พูดและผู้ฟัง 5. สรุปบทเรียนร่วมกัน		
กิจกรรมย่อยที่ ๑ การสนทนาเชื่อมความรู้สึก (3 ชั่วโมง)					
การฟังอย่างลึกซึ้ง นอกจากจะรับฟังเพียงอย่างเดียวแล้ว ยังต้องมีการสะท้อนกลับต่อเรื่องเล่าได้ด้วย โดยการสะท้อนกลับยังควรมุ่งให้เห็นถึงความรู้สึก ความคาดหวัง และความจริงที่ผู้เล่าประสบการณ์	- ผู้เรียนสามารถรับฟัง จับใจความจากการฟัง และสะท้อนกลับจากการฟังเรื่องเล่าได้	- การฟัง การจับใจความ และการสะท้อนกลับเรื่องราวที่รับฟัง	1. เริ่มกระบวนการการ ξεκิ้นด้วยการฝึกสืดผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อน 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายโจทย์ให้ผู้เรียนทบทวนเรื่องราวของตนเองเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กระทบจิตใจ 1 เรื่อง จากนั้นให้	1. กระดาษฟลิปชาร์ต 2. ปากกา 6. กระจก	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและ ประเมินผล
			<p>เขียน/วาดภาพเรื่องนั้นๆ</p> <p>4. ผู้เรียนตกลงกันว่าฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายเล่าก่อน จากนั้นจึงให้เล่าเรื่องให้คู่ของตนเองฟัง</p> <p>5. ให้ฝ่ายผู้ฟังสะท้อนผู้เล่าใน 3 ประเด็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้สึกของผู้เล่าต่อเหตุการณ์นั้น - ความคาดหวังต่อเรื่องที่เกิดขึ้น - ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงที่ผู้เล่าประสบ <p>5. เมื่อเสร็จรอบแรก ผู้ดำเนินกิจกรรมเคาะระฆังและเชิญชวนให้ผู้เรียนกลับมาอยู่กับตนเอง โดยให้ผู้เรียนทุกคนหายใจเข้าและออกลึกๆ อยู่กับตัวเองเพื่อ</p>		

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			<p>ปลดปล่อยเรื่องราวของตนเองและที่ฟังออก</p> <p>6. สลับให้ผู้ฟังเล่าเหตุการณ์ที่กระทบความรู้สึกกระหือรือร้นของตนเอง และทำเช่นเดียวกับรอบแรก</p> <p>7. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการเรียนรู้</p> <p>8. สรุปบทเรียนร่วมกัน</p>		
กิจกรรมย่อยที่ 2 ฝึกปฏิบัติกับความพร้อมของคู่สนทนา (1 ชั่วโมง 30 นาที)					
การรับฟังที่ดีโดยเฉพาะครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้น ต้องมีการสังเกตความพร้อมของคู่สนทนาด้วยว่ามีทำอย่างไร พร้อมที่	<p>- ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าลักษณะอย่างไรที่คู่สนทนาที่มีความพร้อมในการรับฟัง</p> <p>ความพร้อมของผู้คู่สนทนา</p> <p>เป็นอย่างไร</p>	<p>- การสังเกตอารมณ์ความรู้สึก และความพร้อมของคู่สนทนา</p>	<p>1. เริ่มกระบวนการการสะท้อนด้วยการฝึกสติผ่านการรู้รับรู้</p> <p>สมทนายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนพูดคุยเกี่ยวกับการสังเกตอารมณ์ ความรู้สึกของคู่สนทนา และแลกเปลี่ยนว่าอารมณ์ ความรู้สึก ทำทาง</p>	<p>1. กระดาษฟลิปชาร์ต</p> <p>2. ปากกา</p> <p>3. ระวัง</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบ</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและ ประเมินผล
จะพูดคุยกันหรือไม่		 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>แบบใด มีวิธีการรับมือ อย่างไร</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวน สังเคราะห์ความพร้อมของคู่ สนทนาออกเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไฟแดง - ไฟเหลือง - ไฟเขียว <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวน ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนและ สรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>		ประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรมย่อยที่ 8 การฝึกทบทวนตนเองเรื่องการพึ่งพาสิ่งมีชีวิต (14 ชั่วโมง)					
การรับฟังเป็นทักษะที่ต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถรับฟังได้ดี	ผู้เรียนสามารถนำทักษะการฟังไปทบทวนและปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน	- การฝึกทักษะการฟังและทบทวนตนเอง	1. ผู้ดำเนินกิจกรรมมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทบทวนตัวเองเกี่ยวกับการฟังของตนเองในชีวิตประจำวัน 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมนัดหมายผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์	1. กระดาษฟลิปชาร์ต 2. ปากกา 3. ระบุ	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปทบทวนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม
กิจกรรม หลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)					
การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้ผ่านพ้นสามารถก้าวข้ามและแก้ไขปัญหของตนเองได้	ผู้เรียนสามารถบอกวิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นและเลือกใช้วิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้	- แนวทางในการเสริมพลังอำนาจ - สิ่งที่ต้องทำ/ไม่ควรทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	1. เริ่มกระบวนการการชักชวนด้วยการฝึกสติผ่านการรู้รู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนพูดคุยเกี่ยวกับ “การเสริมพลังอำนาจ” ที่ผู้เรียนเคยทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดที่ผ่านมา	1. กระดาษฟลิปชาร์ต 2. ปากกา 3. ระบุ	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปทบทวนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบ

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			4. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการเสริมพลังอำนาจที่ควรทำ และวิธีการที่ไม่ควรทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ		ประเมินผลรายกิจกรรม
			5. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน		
กิจกรรม ความเข้าใจตนเองเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจ (2 ชั่วโมง)					
ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลใกล้ชิด และเป็นผู้ที่ได้รับฟังผู้ผ่านพ้นและได้รับผลกระทบจากการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้นจึงเป็นบุคคลที่จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเคียงข้างให้ผู้ผ่านพ้นสามารถก้าวข้ามปัญหาและกลับมามีชีวิตโดยปกติได้	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถเลือกใช้วิธีการในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอย่างในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> 1. เริ่มกระบวนการสนทนาขึ้นด้วยการมีกลไกผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญวิทยากรซึ่งเป็นครอบครัวของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศรายอื่นๆ และผู้ร่วมสนทนาเข้ามาสู่ห้องจัดกิจกรรม และแนะนำให้ผู้เรียนรู้จัก 3. ผู้ร่วมสนทนา เชิญชวนวิทยากรพูดคุยเกี่ยวกับ 	<ul style="list-style-type: none"> 1. กระดาษฟลิปชาร์ต 2. ปากกา 3. ะฆ้อง 	<ul style="list-style-type: none"> 1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย 2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม 3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
			บทบาทของวิทยากรในการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 4. เปิดเวทีให้ผู้เรียนซักถามแลกเปลี่ยน 5. สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน		
กิจกรรม การศึกษาด้วยตนเอง เกี่ยวกับ การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ (3 ชั่วโมง)					
การเสริมพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะมีความสำคัญที่จะมีส่วนให้ผู้ผ่านพ้นสามารถรับมือกับปัญหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งครอบครัวและผู้ที่ไว้ใจเป็นบุคคลที่ได้รับไว้วางใจจากผู้ผ่านพ้นความไว้วางใจจากผู้ผ่านพ้น จึงมีส่วนสำคัญที่จะสามารถสนับสนุนและเสริมพลังผู้ผ่านพ้นได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธีการและแนวทางที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวทางในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางในการเสริมพลังอำนาจ <ul style="list-style-type: none"> - การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ - สิ่งที่ต้องทำ/ไม่ควรทำต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ 	ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารที่จัดเตรียมไว้	1. เอกสารประกอบการเรียนรู้	1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปทบทวนร่วมกัน 2. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
		 <p>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY</p>	<p>บนบอร์ดสายธาร</p> <p>กระบวนการยุติธรรมสำหรับ ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิด ทางเพศ</p> <p>4. วิทยาการเชิญชวนให้ แลกเปลี่ยนว่าผู้เรียนได้มี ประสบการณ์ในหน่วยงาน/ การดำเนินการนั้นๆ อย่างไร</p> <p>5. วิทยาการสรุป ประสบการณ์ของผู้เรียนแล้ว ให้ข้อมูลเพิ่มเติมทั้งหมดที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ยุติธรรม</p> <p>6. สรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>		

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
กิจกรรม ความเข้าใจตนเองต่อหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่องลอยทางเพศ (3 ชั่วโมง)					
<p>การเสริมพลังอำนาจให้ผู้ผ่านพ้นสามารถแก้ไข ปัญหาและก้าวข้ามปัญหาไปได้ จำเป็นต้องมี</p> <p>หน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้คำปรึกษา การจัดที่พัก การจัดกิจกรรมให้การช่วยเหลือ เป็นต้น</p>	<p>- ผู้เรียนสามารถบอกหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในประเด็นต่างๆ ได้</p> <p>- ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ บริการหน่วยงานต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นทางเพศได้</p>	<p>- หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือและขอเบี่ยงเบนของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ</p> <p>ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ</p>	<p>1. เริ่มกระบวนการซักถามด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้บริการหน่วยงานสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับหน่วยงานต่างๆ</p> <p>4. สรุปกิจกรรมร่วมกัน</p>	<p>1. สไลด์เกี่ยวกับหน่วยงานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกรณีการล่องลอยทางเพศ</p> <p>2. ฟลิชาร์ต</p> <p>3. ปากกา</p> <p>4. ระฆัง</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกันในตอนท้าย</p> <p>2. วัดการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม</p> <p>3. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม</p>
กิจกรรม ทักษะในการเขียนคำร้องเร่งรัดการดำเนินการด้านคดี (2 ชั่วโมง)					
<p>การดำเนินการด้านคดีในกรณีที่มีความล่าช้า หรือการดำเนินการที่ผู้ผ่านพ้นติดตาม การเรียนรู้ ทักษะในการเขียนคำร้อง</p>	<p>- ผู้เรียนสามารถเขียนคำร้องในการเร่งรัดคดีเพื่อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้</p>	<p>- วิธีการเขียนคำร้องต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี</p>	<p>1. เริ่มกระบวนการซักถามด้วยการฝึกสติผ่านการรับรู้ลมหายใจเข้าออก</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมเชิญชวนผู้เรียนแลกเปลี่ยน</p>	<p>1. เอกสารประกอบการเรียนรู้</p>	<p>1. วัดผลการเรียนรู้จากการสรุปบทเรียนร่วมกัน</p> <p>2. ประเมินผลรายกิจกรรมด้วยแบบประเมินผลรายกิจกรรม</p>

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
จะส่งผลให้ผู้ผ่านพ้น สามารถดำเนินการ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น			<p>ประสบการณ์ในการใช้ ดำเนินการด้านคดี และ ข้อจำกัดที่ประสบ</p> <p>3. เชิญชวนให้ผู้เรียนทดลอง เขียนคำร้องในกรณีการเร่งรัด การดำเนินคดี โดยมี ทนายความอาสาให้คำแนะนำ</p>		

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาของผู้ผ่านพ้นภายหลังการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
  2. เพื่อค้นหากลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ภายหลังเกิดเหตุการณ์
  - 1.1 ภายหลังประสบเหตุการณ์ท่านมองตัวเองเปลี่ยนไปหรือไม่ หากเปลี่ยนไป กรุณาบอกเล่าความรับรู้
  - 1.2 ท่านเคยเกิดความรู้สึกโทษหรือตำหนิตนเองในเรื่องที่เกิดขึ้นไหม กรุณาบอกความรู้สึกท่าน
  - 1.3 ท่านใช้วิธีการใดบ้างในการลดทอนอารมณ์ที่เกิดขึ้น (โกรธ เกลียด กลัว หรืออารมณ์อื่นๆ)
  - 1.4 ในวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านเลือกเพื่อจัดการกับความคิดตนเอง ท่านคิดว่าวิธีใดดีที่สุดสำหรับท่าน เช่น การหาที่ปรึกษา การบอกคนในครอบครัว การอยู่กับตนเองโดยลำพัง เป็นต้น
  - 1.5 ท่านสามารถรับประทานอาหาร นอนหลับ หรือทำกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติหรือไม่
  - 1.6 ท่านมีอาการฝันร้าย หรือนอนไม่หลับบ้างไหม
  - 1.7 อาการเหล่านี้ที่เกิดขึ้นคงอยู่นานไหม สักกี่วันที่ท่านรู้สึกเข้าใจ และสงบมากขึ้น
  - 1.8 ท่านใช้วิธีการแก้ไขปัญหามาจากอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง
2. การบอกเล่ารายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น
  - 2.1 ท่านเคยคิดที่จะเก็บเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นความลับไหม เพราะเหตุใด
  - 2.2 การตัดสินใจบอกเล่าเรื่องราวกับบุคคลต่างๆ นั้น ท่านคิดว่าบุคคลนั้นควรมีคุณสมบัติอย่างไร
  - 2.3 ท่านได้บอกเล่าให้บุคคลใดทราบบ้าง โปรดอธิบายว่าท่านเล่าให้ฟังเพราะเหตุใด

2.4 ผู้ที่ท่านเล่าเหตุการณ์ให้ฟังมีการแสดงออกหรือทำสิ่งใดเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้าง

2.5 การแสดงออกดังกล่าวนั้น ทำให้ท่านสบายใจมากขึ้น หรือวิตกกังวลมากกว่าเดิมหรือไม่ โปรดอธิบายว่าเป็นเพราะเหตุใด

2.6 หากท่านมีความรู้สึกไม่สบายใจจากการแสดงออกนั้น ท่านดำเนินการอย่างไร และผลเป็นอย่างไร

3. การคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้น

3.1 เวลาที่ผ่านมาได้ช่วยคลี่คลายปัญหาของท่านได้บ้างหรือไม่

3.2 ท่านคิดว่าที่เผชิญสถานการณ์ดังกล่าวมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือเร่งด่วนในด้านใด และความช่วยเหลือด้านใดที่อาจส่งผลให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขในความเห็นของท่าน

4. หากมีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้กับท่าน ในความคิดเห็นของท่าน ท่านเห็นว่าผู้ใดที่ท่านเห็นควรและยินดีให้เข้าร่วมโปรแกรมดังกล่าว

รายชื่อครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ยินดีให้เข้าร่วมโปรแกรม

1. ....ความสัมพันธ์ ..... โทรศัพท์ .....
2. ....ความสัมพันธ์ ..... โทรศัพท์ .....
3. ....ความสัมพันธ์ ..... โทรศัพท์ .....
4. ....ความสัมพันธ์ ..... โทรศัพท์ .....

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องของผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ผลกระทบทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ภายหลังรับทราบเหตุการณ์
  - 1.1 ความรู้สึกภายหลังที่ท่านทราบเหตุการณ์ทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกแบบใด การแสดงออกของท่านในระยะแรก เป็นอย่างไร
  - 1.2 ความรู้สึกหลังการรับรู้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไหม อะไรคือปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
  - 1.3 พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงนั้น มีผลต่อผู้ผ่านพ้นหรือไม่ อย่างไร
  - 1.4 ท่านรู้สึกโกรธ กลัว อาย หรือมีความรู้สึกใด ๆ อีกบ้างต่อตนเอง และต่อผู้ผ่านพ้น
2. การจัดการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
  - 2.1 ท่านใช้วิธีการใดที่คิดว่าช่วยให้ท่านรับมือกับสถานการณ์นี้ได้ เช่น กรุณายกตัวอย่างวิธีการที่ท่านคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อท่านและผู้อื่นในสถานการณ์แบบเดียวกัน
  - 2.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการวิธีการข้างต้นต่อตัวท่านทั้งเชิงบวกและเชิงลบเป็นอย่างไร กรุณายกตัวอย่าง
  - 2.3 ท่านคิดว่าการปรับเปลี่ยนตนเองมีความจำเป็นต่อการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด
  - 2.4 กรุณายกตัวอย่างที่ทำให้ท่านต้องปรับ/เปลี่ยนแปลงตนเอง และผลที่ตามมา
3. ปฏิสัมพันธ์/การเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้น
  - 3.1 ภายหลังจากที่ท่านทราบเหตุการณ์แล้ว ท่านมีความรู้สึกต่อผู้ผ่านพ้น หรือมีอาการแบบใด และมีการแสดงออกต่อผู้ผ่านพ้นอย่างไร
  - 3.2 ท่านมีโอกาสดำเนินการถึงความรู้สึกและความต้องการของผู้ผ่านพ้นหรือไม่ หากมีโอกาสดังกล่าว ท่านเป็นผู้รับฟังที่ดีไหม เพราะเหตุใด
  - 3.3 คำพูดหรือการแสดงออกแบบใดที่ท่านคิดว่าช่วยให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านพ้นได้ดีที่สุด
  - 3.4 คำพูดหรือการแสดงออกแบบใดที่ยังสร้างปัญหาให้เพิ่มขึ้น

- 3.5 ท่านมีวิธีการในการกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวกับญาติพี่น้อง คนใกล้ชิดอย่างไร และท่านต้องการให้เขามีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาหรือเยียวยา ในลักษณะใด
- 3.6 วิธีการใดที่ท่านคิดว่าควรหลีกเลี่ยง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมากขึ้นกว่าเดิม
- 3.7 ท่านมีการดำเนินการ/การจัดการเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร
- i. กรณีเรื่องไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
  - ii. กรณีเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
  - iii. ทั้งสองกรณีนั้น ท่านมีวิธีในการปกป้องคุ้มครองผู้ผ่านพ้นอย่างไร
- 3.8 กรุณابอกเล่าผลกระทบจากการจัดการข้างต้นเพื่อเป็นบทเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เผชิญสถานการณ์แบบเดียวกัน
- 3.9 บทเรียนหรือประสบการณ์ดีๆ แบบใดบ้างที่ท่านอยากแบ่งปัน
- 3.10 บทเรียนหรือประสบการณ์ใดที่ท่านคิดว่าเป็นโอกาสให้ท่านได้เรียนรู้มากขึ้น
- 3.11 ท่านคิดว่าคุณสมบัติของผู้ที่ทำหน้าที่ให้การปรึกษา/เสริมพลังอำนาจในกรณีนี้ ควรเป็นอย่างไร
- 3.12 ท่านคิดว่าท่านต้องการเรียนรู้การให้การปรึกษา/เสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด

แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม

บันทึกวันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้สังเกต (ชื่อ-สกุล) .....

กิจกรรม .....

ประเด็นในการสังเกต

1. การสะท้อนคิดในการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การฝึกปฏิบัติทักษะต่างๆ ของผู้เรียน
3. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียน
4. พฤติกรรมอื่นๆ ของผู้เรียน

รายละเอียดจากการสังเกต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อสังเกตอื่นๆ

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำผลการเรียนรู้ไปใช้

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้
 ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศไปใช้ชีวิต
 จริง

บันทึก วันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้บันทึก (ชื่อ-สกุล) .....

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประเด็นคำถาม

1. หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านได้มีรูปแบบ/ลักษณะการนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร (เช่น ได้นำไปใช้กับใคร ที่ไหน อย่างไร พร้อมยกตัวอย่างประกอบเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ)

.....

.....

.....

2. ท่านมีข้อติดขัด/ประสบปัญหาในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ผลจากการที่ท่านนำความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันของท่านเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. โปรแกรมฯ ในภาพรวมมีประโยชน์อย่างไร และมีข้อควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินความสามารถ
ในการเสริมพลังอำนาจผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศด้วยตนเอง**

บันทึก วันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้บันทึก (ชื่อ-สกุล) .....

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ประเด็นคำถาม

1. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศตัดสินใจแก้ไขปัญหอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีทักษะในการเสริมพลังอำนาจ เช่น การฟัง การตอบโต้ การสังเกต การให้ข้อมูลแนะนำ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีการเปลี่ยนแปลงมุมมองความคิดเกี่ยวกับผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีการปรับพฤติกรรมของท่านที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบสัมภาษณ์กลุ่มครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินความพึงพอใจ
การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและ
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ**

บันทึก วันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้บันทึก (ชื่อ-สกุล) .....

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ประเด็นคำถาม

1. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีความพึงพอใจในประเด็นของโปรแกรมอย่างไร

.....

.....

.....

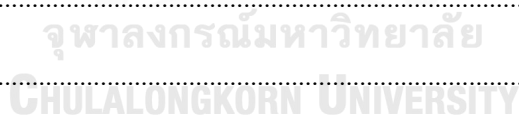
.....

.....

2. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่ไว้วางใจในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีความพึงพอใจในประเด็นของการจัดการอย่างไร

3. ท่านมีความพึงพอใจในการกำหนดวิทยากร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิทยากร
อย่างไร

4. ท่านมีความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดโปรแกรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
เพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

บันทึก วันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้บันทึก (ชื่อ-สกุล) .....

ประเด็นคำถาม

1. หลังจากครอบครัว เพื่อน หรือเจ้าหน้าที่ได้รับฟังเหตุการณ์การถูกล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีต่อท่านหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีผลต่อท่านอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นต่อการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
 ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก
 ล่วงละเมิดทางเพศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
 ความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูก
 ล่วงละเมิดทางเพศอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์ครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้อง
เพื่อติดตามผลการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

บันทึก วันที่ ..... เวลา ..... สถานที่ .....

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ชื่อ-สกุล) .....

ผู้บันทึก (ชื่อ-สกุล) .....

ประเด็นคำถาม

1. หลังจากท่านเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมพลังอำนาจให้แก่ผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว ท่านมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีต่อผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ เกิดผลอย่างไรต่อท่านและผู้ผ่านพ้นการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นต่อการนำจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ไปใช้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววิชชุดา อีสรานุวรรณ
วัน เดือน ปี เกิด	1 พฤษภาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดสตูล
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโท สังคมวิทยามหาบัณฑิต (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

